
Základní pravidla pro zpracování archiválií

MV ČR

11.09.2026

1	ÚVOD	3
1.1	Okruh působnosti	3
1.2	Důvod vydání	3
1.3	Vazba na jiné standardy, metodiky a informační systémy	3
1.4	Struktura metodiky	4
2	ARCHIVNÍ ZPRACOVÁNÍ	7
2.1	Obecné vymezení archiválie	7
2.2	Dvě současná pojetí archiválie z hlediska oboru archivnictví	7
2.3	Paměťové instituce	8
2.4	Specifické vlastnosti archiválie	9
2.5	Akvizice archiválií	10
2.6	Vymezení archivního souboru	11
2.7	Pořádání archivního souboru	15
2.8	Vyřazení z důvodu přehodnocení významu, přesun a převedení archiválií do péče jiného archivu	17
2.9	Evidenční jednotky	18
2.10	Archivní pomůcky	34
3	POPIS ARCHIVÁLIÍ	39
3.1	Zásady popisu	39
3.2	Základní principy víceúrovňového popisu	40
3.3	Úrovně popisu	41
3.4	Závazná hloubka popisu a její rozšiřování v rámci archivních pomůcek	43
4	PRVKY POPISU ARCHIVÁLIÍ	49
4.1	Úvod	49
4.2	Univerzální prvky popisu – oblast identifikačních informací	50
4.3	Univerzální prvky popisu – oblast kontextu a struktury	61
4.4	Univerzální prvky popisu – oblast podmínek přístupnosti a využití	63
4.5	Univerzální prvky popisu – oblast doplňujících materiálů	66
4.6	Univerzální prvky popisu – oblast poznámek	68
4.7	Univerzální prvky popisu – oblast kontroly popisu	68
5	ROZŠÍŘENÝ POPIS ARCHIVÁLIÍ	71
5.1	Úvod	71

5.2	Univerzální prvky rozšířeného popisu	72
5.3	Listiny do roku 1850 a po roce 1850	80
5.4	Úřední knihy, registraturní pomůcky, kartotéky	81
5.5	Rukopisy	81
5.6	Hudebniny	82
5.7	Typáře a jejich otisky	83
5.8	Archiválie evidované výhradně prostřednictvím množstevních evidenčních jednotek (kromě technické dokumentace)	86
5.9	Mapy, mapová díla, atlasy	87
5.10	Technické výkresy	87
5.11	Grafické listy, kresby	88
5.12	Fotografické archiválie	89
5.13	Kinematografické filmy	90
5.14	Zvukové archiválie	91
5.15	Tisky do roku 1800 a po roce 1800	92
5.16	Pohlednice	92
5.17	Plakáty	93
5.18	Cenné papíry	93
5.19	Štočky	94
5.20	Digitální archivní jednotky	94
5.21	Numizmatické předměty	95
5.22	Faleristické předměty	95
5.23	Jiné	96
6	ARCHIVNÍ AUTORITNÍ ZÁZNAMY	97
6.1	Entity a archivní autoritní záznamy	97
6.2	Archivní autoritní záznamy jako přístupové body	98
6.3	Obecné zásady popisu entit	102
7	TŘÍDA OSOBA/BYTOST	119
7.1	Podtřídy osob/bytostí	119
7.2	Zásady popisu fyzické osoby	120
7.3	Součásti a prvky popisu osoby/bytosti	121
8	TŘÍDA ROD/RODINA	133
8.1	Podtřídy rodů/rodin	133
8.2	Zásady popisu rodu/rodiny	133
8.3	Součásti a prvky popisu rodu/rodiny	134
9	TŘÍDA KORPORACE	143
9.1	Podtřídy korporací	143
9.2	Zásady popisu korporace	148
9.3	Součásti a prvky popisu korporace	153
10	TŘÍDA UDÁLOST	167
10.1	Podtřídy událostí	167
10.2	Zásady popisu události	168
10.3	Součásti a prvky popisu události	169
11	TŘÍDA DÍLO/VÝTVOR	175
11.1	Podtřídy děl/výtvorů	175
11.2	Zásady popisu díla a výtvoru	180

11.3	Součásti a prvky popisu díla a výtvoru	184
12	TŘÍDA GEOGRAFICKÝ OBJEKT	197
12.1	Podtřídy geografických objektů	198
12.2	Zásady popisu geografického objektu	201
12.3	Součásti a prvky popisu geografického objektu	206
13	TŘÍDA OBECNÝ POJEM	217
13.1	Podtřídy obecných pojmů	217
13.2	Zásady použití a popisu obecného pojmu	218
13.3	Součásti a prvky popisu pojmu	226
14	POPIS INSTITUCE SPRAVUJÍCÍ ARCHIVÁLIE: ARCHIVNÍ PRŮVODCE	233
15	Příloha č. 1 Příklady jednotek popisu a úrovní popisu	243
15.1	A. Příklady jednotek popisu a úrovní popisu pro jednotlivé druhy archiválií a evidenčních jednotek u archivní pomůcky inventář a katalog	243
15.2	B. Příklady jednotek popisu a úrovní popisu u manipulačního seznamu	273
16	Příloha č. 2 Jazyky jednotky popisu	277
17	Příloha č. 3 Převodník prvků standardu pro popis matrik narozených, oddaných a zemřelých	279
18	Příloha č. 4 Převodník prvků celostátního soupisu pečeti	281
19	Příloha č. 5 Převodník prvků celostátního soupisu vedut	283
20	Příloha č. 6 Schéma XML pro ukládání a zasílání archivních pomůcek podle ZP	285
21	Příloha č. 7 Základní pravidla správy archivních autoritních záznamů	287
21.1	1. Správa archivních autoritních záznamů	287
21.2	2. Role a práva uživatelů při správě archivních autoritních záznamů	288
22	Příloha č. 8 Seznam tříd a podtříd entit	291
23	Příloha č. 9 Porovnání prvků popisu a pravidel ZP (IS CAM) a IS PEvA	293
24	Příloha č. 10 Příklady entit dle jednotlivých tříd	295
24.1	Třída Osoba/bytost	295
24.2	Třída Rod/větev rodu	302
24.3	Třída Korporace	305
24.4	Třída Událost	334
24.5	Třída Dílo/výtvor	338
24.6	Třída Geografický objekt	346
25	Příloha č. 11 Příklady jurisdikcí	397
26	Příloha č. 12 Archivní taxonomické kategorie	399
27	Příloha č. 13 Doporučené zdroje informací o entitách	403
27.1	Základní zdroje pro české archivnictví	403
27.2	Zdroje všeobecné	403
27.3	Zdroje k publikacím a periodikům	404
27.4	Zdroje ke geografickým objektům	404

27.5	Zdroje ke korporacím	405
27.6	Zdroje k dílům/výtvorům	406
28	Příloha č. 14 Závazné příklady popisu původců a entit v ostatních rolích	407
29	Příloha č. 15 Seznam zkratk	411
30	AUTOŘI	413
31	Čl. 1 Úvodní ustanovení	415
32	Čl. 2 Postup zavedení Základních pravidel pro zpracování archiválií do praxe	417
33	Čl. 3 Správa dat a jejich přenos	419
34	Čl. 4 Odpovědnost za další rozvoj ZP a metodickou pomoc	421
35	Čl. 5 Zrušovací ustanovení	423
36	Čl. 6 Účinnost	425

Čj. MV-171396-1/AS-2022

Odbor archivní správy a spisové služby v souladu s pověřením v § 44 písm. a) a b) zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů, kterým mu byla svěřena působnost v oblasti řízení výkonu státní správy v oblasti archivnictví a zpracování koncepce rozvoje archivnictví, vydává nová Základní pravidla pro zpracování archiválií ver. 3.1 (dále jen ZP 3.1). Text ZP ver. 3.1 včetně příloh je nedílnou součástí tohoto metodického pokynu.

1.1 Okruh působnosti

Základní pravidla pro zpracování archiválií (dále jen „ZP“) obsahují návod pro praktickou práci s archiváliemi a stanovují pravidla pro evidenci a popis archiválií včetně tvorby, správy, uchovávání, sdílení archivních autoritních záznamů a vytváření přístupových bodů.

1.2 Důvod vydání

Toto vydání ZP vychází ze zkušeností s implementací prvního a druhého vydání ZP (2013 a 2015) do archivní praxe, která mimo jiné poukázala na význam sdílených a kooperativně vytvářených archivních autoritních záznamů v rámci sítě českých archivů a vybraných kulturně vědeckých institucí, které mají ve své péči archiválie. Cílem tohoto popisu je zrychlení, zjednodušení a zpřesnění jmenovaných procesů v oblasti popisu entit. ZP původně počítala s nasazením projektu Interoperabilita v paměťových institucích (dále jen „INTERPI“), potřeby archivní komunity si však vyžádaly specifické řešení. Dále ZP reflektují proces vydávání metodických pokynů pro zpracování jednotlivých typů archivních souborů.

1.3 Vazba na jiné standardy, metodiky a informační systémy

ZP nadále vychází ze Všeobecného mezinárodního standardu pro archivní popis ISAD(G), Mezinárodního standardu pro archivní autoritní záznamy korporací, osob a rodů ISAAR(CPF) a Mezinárodního standardu pro popis archivů a kulturně vědeckých institucí, které uchovávají archiválie ISDIAH, a tyto normy dále rozvádí. Struktura záznamu původce je českou modifikací mezinárodního standardu ISAAR(CPF), což je standard pro tvorbu záznamů korporací, osob a rodů v oboru archivnictví, vydaný Mezinárodní archivní radou.

ZP dále vychází ze zásad společných všem nebo většině metodických pokynů ke zpracování jednotlivých typů archivních souborů, které ve větší míře začaly vznikat po roce 2013, a zohledňují výsledky projektu INTERPI.

Podle těchto ZP jsou vytvářeny sdílené archivní autoritní záznamy, které jsou ukládány v „Centrálním archivním modulu“ určeném pro tvorbu a správu archivních autoritních záznamů (dále jen „IS CAM“).

Tyto záznamy vznikají v referenčním klientovi IS CAM, v systému Program pro Evidenci Národního archivního dědictví (dále jen „IS PEvA“) a v externích aplikacích archivů a vybraných kulturně vědeckých institucí, které mají ve své péči archiválie. Externími aplikacemi jsou míněny zejména ty, které slouží ke zpracování nebo prezentaci archiválií. Předávání záznamů a komunikace mezi všemi těmito systémy probíhá za podmínek stanovených jinými předpisy.

Při importu záznamů entit z informačního systému, který při jejich tvorbě používá jiná pravidla než ZP (například knihovnické autority), musí dojít k transformaci těchto záznamů podle ZP.

IS CAM je zdrojem archivních autoritních záznamů, resp. popisu entit pro lokální informační systémy archivů a pro mezioborové systémy (například INTERPI), neneviduje však informace o použití jím spravovaných archivních autoritních záznamů v jiných informačních systémech. Jednotná identifikace nicméně umožňuje použít archivní autoritní záznam jako přístupový bod, který odkazuje na jiné informační zdroje vytvářené v popsanych procesech, primárně tedy na evidenci NAD, archivní popis (včetně archivních pomůcek), případně na další zdroje (např. u digitálního archivu na digitální archiválie).

Správu a provoz IS CAM upravuje **příloha č. 7** a jiné předpisy.

Podstatnější změny těchto pravidel oproti vydání ZP 3.0 jsou vyznačeny červeným písmem, nepodstatné změny, jako jsou opravy překlepů nebo nově doplněné či upravené příklady a komentáře, vyznačeny nejsou.

1.4 Struktura metodiky

Struktura ZP byla vytvářena takovým způsobem, aby alespoň v základních rysech kopírovala jednotlivé etapy archivářovy práce. Text byl současně koncipován tak, aby vlastní teoretické jádro bylo co nejstručnější a umožňovalo co nejrychlejší orientaci. Teoretické jádro je doplněno rozsáhlým souborem příloh, ve kterých si čtenář může vyhledat konkrétní příklady použití pravidel. ZP nově předpokládají zpracování archiválií ve specializovaných databázových aplikacích. Samozřejmostí je jak tištěný výstup pomůcky, tak výstup v datovém formátu XML. Předpokládá se využití mezinárodního výměnného formátu EAD3, celostátních soupisů matrik, vedut a pečeti a projektu národního digitálního archivu.

Archivář, který pracuje s těmito pravidly, by se měl nejprve seznámit s druhou kapitolou pravidel, která je věnována kontextu zpracování a evidenci archiválií. Teoreticky jsou v ní řešeny otázky vymezení archiválie, jejích vlastností ve vztahu ke sbírkovým předmětům a knihovním dokumentům. Stručně je zde popsán vznik archiválií a archivních souborů, určování původců, kodifikovány jsou nástroje pro jejich evidenci a způsob strukturování archivních souborů, především evidenční jednotky a jednotlivé druhy archivních pomůcek.

Třetí kapitola definuje úroveň popisu vycházející z mezinárodního standardu popisu ISAD(G) a stanovuje některé jeho obecné principy. V kapitole je zároveň určena závazná hloubka popisu pro jednotlivé druhy archivních pomůcek.

Ve čtvrté a páté kapitole je stanoven popis a závaznost prvků, které jsou vztaženy k jednotlivým druhům archivních pomůcek a archiválií. Čtvrtá kapitola obsahuje výčet základních povinných i nepovinných prvků popisu používaných pro všechny úrovně popisu a pro všechny druhy archiválií a evidenčních jednotek. Pátá kapitola je tvořena výčtem povinných i nepovinných prvků popisu specifických pro některé druhy archiválií, evidenčních jednotek a archivních pomůcek (především pro katalog) a pro popis vztahu korporací, fyzických osob, geografických objektů a dalších entit k jednotkám popisu. U rolí entit došlo oproti předchozímu vydání ZP k dílčím úpravám (sjednocení názvů typů entit a typů rolí do singuláru) a k přidání několika rolí. Název typu role „ostatní entity zachycené jednotkou popisu“ byl nahrazen termínem „související entita“.

Šestá kapitola je věnována archivním autoritním záznamům. Definuje entity, jejich role a způsoby využití, dále obecné zásady pro popis entit a pravidla kooperativní tvorby archivních autoritních záznamů. U původců předpokládá oddělení popisu původce od popisu archiválií při zachování popisu původce v archivní

pomůcce. Vazba mezi původcem a archiválií se vyjadřuje vztahem mezi záznamem o původci a záznamem o jednotce popisu, kterou tvoří zpravidla archivní soubor nebo série. Popis vychází z mezinárodního standardu ISAAR(CPF).

Sedmá až třináctá kapitola specifikuje pravidla pro jednotlivé třídy entit (osoba/bytost, rod/rodina, korporace, událost, dílo/výtvar, geografický objekt, obecný pojem) a jejich podtřídy.

Čtrnáctá kapitola je věnována popisu archivů a kulturně vědeckých institucí, které uchovávají archiválie. Registr těchto institucí je zároveň možno využít jako základní vrstvu pro napojení archivních pomůcek v digitální podobě k těmto institucím. Lze jej využít i jako zdroj informací pro veřejnou správu a pro jednotlivé archiváře. Popis institucí, které v souladu s legislativními předpisy uchovávají archiválie a pečují o ně, je specifikován standardem ISDIAH.

Základní text pravidel doplňují přílohy obsahující především konkrétní příklady aplikace ZP. Vzhledem k rozsahu některých dokumentů a různé míře očekávaného využívání byl u části příloh zvolen způsob zveřejnění formou souboru stažitelného na stránkách ministerstva vnitra. Přímo v tomto textu jsou prezentovány například ukázky jednotek a úrovní popisu pro jednotlivé druhy archiválií a evidenčních jednotek a příklady popisu původců a archivních autoritních záznamů. Uveden je i výběr doporučených zdrojů informací.

Schéma XML pro ukládání a zasílání archivních pomůcek podle těchto pravidel je řešeno samostatným metodickým návodem. Dále **viz přílohu č. 6**.

Z důvodu zapisování obsahu prvků popisu do informačních systémů se v některých případech využívá zápis odlišný od pravidel českého pravopisu nebo od typografických pravidel (například pomlčky a spojovníky, čárky, mezery v číslech a datech apod.).

ARCHIVNÍ ZPRACOVÁNÍ

Tato kapitola je věnována kontextu zpracování a evidenci archiválií. První část teoreticky řeší vymezení archiválie, popisuje její vlastnosti ve vztahu ke sbírkovým předmětům a knihovním dokumentům. Stručně je zde popsán vznik archiválií a archivních souborů, kodifikovány jsou zde nástroje pro jejich evidenci a způsob strukturování archivních souborů.

2.1 Obecné vymezení archiválie

Archiválie může být vymezena z těchto hledisek:

- a) **z hlediska společenské funkce:** patří do skupiny hodnot, které jsou díky svému dokumentárnímu a historickému významu běžně vnímány jako součást národního kulturního dědictví (ekvivalent: francouzský termín *patrimoine*, německý: *das Kulturerbe*, anglický: *national heritage*), v některých zemích bývá upraveno obecným zákonem (celková ochrana a evidence památek, též přírodních),
- b) **jako informační pramen:** využitelný pro právní a správní účely s akcentem na praktické využití,
- c) **jako historický pramen:** jeden z nezastupitelných prvořadých typů historického pramene, který zejména v tradiční analogové podobě vykazuje specifické rysy související s jeho původem.

2.2 Dvě současné pojetí archiválie z hlediska oboru archivnictví

Existuje **tradiční** pojetí ve smyslu definice v současném českém zákoně o archivnictví a spisové službě, kdy její vznik je spojován s formálním aktem výběru a hlavně evidence. Teoreticky přitom vychází z principu provenienčního (vazba na původce), který ovlivňuje chápání archiválie ve všech archivních činnostech. Ve starším období dominantní princip pertinenční se přitom dnes používá pouze okrajově.¹

Naproti tomu **komplexnější** pojetí vychází z obecnějšího chápání archiválie jako součásti národního kulturního dědictví (viz výše). V souladu s teorií tří věků využívanou ve francouzské a anglosaské oblasti se stává dokument potenciálně archiválií (má trvalou hodnotu) již v okamžiku svého vzniku. Její podstatou je rozlišení tří období života archiválie:

- a) fáze administrativní, kdy je dokument využíván ryze prakticky,

¹ Definice provenienčního a pertinenčního principu – viz kapitulu 2.6.

- b) fáze meziarchivní (není podmíněno jednoznačně existencí instituce tzv. meziarchivů) – kdy míra praktického využití klesá ve prospěch paralelního využívání jakožto historického pramene,
- c) fáze archivní, kdy již naprosto převládá historická hodnota na úkor administrativně-praktické.

Platnost provenienčního a omezeně pertinenčního principu není při tomto komplexnějším pojetí nijak limitována.

2.3 Paměťové instituce

Paměťové instituce zahrnují archivy, muzea a knihovny a další instituce, jejichž posláním je uchovat historické a kulturní dědictví země. Z pohledu archivní legislativy to jsou archivy a kulturně vědecké instituce, kam se řadí knihovny, muzea, galerie, památníky, veřejné výzkumné instituce a vysoké školy.

Základní cíle paměťových institucí jsou v zásadě shodné – uchování kulturního dědictví, ovšem naplňování těchto cílů dosahují různými prostředky a také se řídí různou legislativou. Dokumenty, které tyto instituce uchovávají, mají často povahu archiválie v komplexnějším pojetí.

Definici jednotlivých paměťových institucí uvádí příslušná legislativa:

- a) archiv je zařízení podle zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů, které slouží k ukládání archiválií a péči o ně,
- b) muzeum je instituce, která získává a shromažďuje přírodniny a lidské výtvořky pro vědecké a studijní účely, zkoumá prostředí, z něhož jsou přírodniny a lidské výtvořky získávány, z vybraných přírodnin a lidských výtvořů vytváří sbírky, které trvale uchovává, eviduje a odborně zpracovává, umožňuje způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu jejich využívání a zpřístupňování poskytovaním vybraných veřejných služeb, přičemž účelem těchto činností není zpravidla dosažení zisku,
- c) galerie je speciálním případem muzea specializovaného na sbírky výtvarného umění,
- d) knihovna je zařízení, v němž jsou způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu poskytovány veřejné knihovnické a informační služby vymezené příslušným zákonem, především zpracování a zpřístupňování knihovních jednotek.

Principiálně se paměťové instituce odlišují v pojetí svých fondů (sbírek) a předmětů péče:

Tabulka 1: Paměťové instituce

Archiv	Muzeum (galerie)	Knihovna
Archivním fondem je soubor archiválií, který vznikl výběrem z dokumentů vytvořených činností určité fyzické nebo právnické osoby, organizační složky státu nebo územního samosprávného celku; archivní sbírkou soubor archiválií navzájem propojených jedním nebo několika společnými znaky (§2 písm. g) a h) zákona č. 499/2004 Sb.). Archivní fondy a archivní sbírky jsou souhrnně označovány jako archivní soubory.	Sbírkou muzejní povahy je sbírka, která je ve své celistvosti významná pro prehistorii, historii, umění, literaturu, techniku, přírodní nebo společenské vědy; tvoří ji soubor sbírkových předmětů shromážděných lidskou činností (§2 odst. 1 zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy).	Knihovním fondem je organizovaný, soustavně doplňovaný, zpracováváný, ochraňovaný a uchovávaný soubor knihovních dokumentů (§2 písm. c) zákona č. 257/2001 Sb., knihovní zákon).
Archiválií je takový dokument, který byl vzhledem k době vzniku, obsahu, původu, vnějším znakům a trvalé hodnotě dané politickým, hospodářským, právním, historickým, kulturním, vědeckým nebo informačním významem vybrán ve veřejném zájmu k trvalému uchování a byl vzat do evidence archiválií; archiváliemi jsou i pečetidla, razítka a jiné hmotné předměty související s archivním fondem či s archivní sbírkou, které byly vzhledem k době vzniku, obsahu, původu, vnějším znakům a trvalé hodnotě dané politickým, hospodářským, právním, historickým, kulturním, vědeckým nebo informačním významem vybrány a vzaty do evidence (§ 2 písm. f) zákona č. 499/2004 Sb. ve znění zákona č. 167/2012 Sb.).	Sbírkovým předmětem je věc movitá nebo nemovitost nebo soubor těchto věcí, a to ...přírodnina nebo lidský výtvar. Jsou to písemnosti a tisky, negativy, fotografie, filmové záznamy, kresby a náčrty vážící se k jednomu tématu či jedné osobnosti ... (§ 2 odst. 2 zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy; § 2 odst. 2 písm. d) vyhlášky Ministerstva kultury 275/2000 Sb.).	Knihovním dokumentem je informační pramen evidovaný jako samostatná jednotka knihovního fondu knihovny (§ 2 písm. b) zákona č. 257/2001 Sb., knihovní zákon).

2.4 Specifické vlastnosti archiválie

Na rozdíl od ostatních druhů historických pramenů vzniká archiválie v naprosté většině případů výběrem ve skartačním řízení nebo mimo skartační řízení a následným vzetím do evidence Národního archivního dědictví (dále jen NAD), přičemž obě podmínky musí být naplněny. V tradičním pojetí dochází k tomuto výběru až v poslední – historické fázi života dokumentu, a to převážně v rámci odborné činnosti přísluš-

ného archivu. Systém spisové služby umožňuje označit dokumenty potenciálně určené k výběru a umožnit upřesnění tohoto výběru ve skartačním řízení.

Pro výběr dokumentu za archiválii má klíčový význam obsahová stránka dokumentu. Tradiční archiválie jsou většinou jedinečné i po stránce fyzické (existují v jednom nebo jen omezeném počtu exemplářů). U nových typů archiválií, a to především u digitálních dokumentů, tato vlastnost mizí, neboť digitální dokumenty lze volně rozmnožovat kopírováním a jednotlivé kopie jsou identické.

Historická hodnota především u starších archiválií souvisí nejen s jejich informačním obsahem, ale i s hmotnou stránkou záznamu. U novějších typů archiválií výpovědní hodnota nosiče klesá (reprodukční technologie) nebo zaniká (digitální archiválie).

Vedle jiných vlastností (datace, obsah, vnější znaky) je jednou z rozhodujících vlastností vazba na původce (původ), která umožňuje uplatnění provenienčního principu.

Archiválie nemá povahu solitéru, je zařazována do archivního souboru a její hodnota se tímto zařazením zvyšuje (teorie strukturalismu).

2.5 Akvizice archiválií

Archiválie vzniká z dokumentu v procesu výběru ve skartačním řízení nebo mimo skartační řízení, popř. akvizicí v muzeích, knihovnách, galeriích, památnících, veřejných výzkumných institucích a vysokých školách, přičemž nutnou podmínkou je zaevidování vybraných dokumentů v evidenci Národního archivního dědictví. V případě akvizice ve jmenovaných kulturně vědeckých institucích musí dokument splňovat kritéria výběru archiválií definovaná zákonem o archivnictví a spisové službě. Takto vybrané dokumenty jsou považovány za archiválie vybrané mimo skartační řízení.

Výběr archiválií je jednou z nejdůležitějších činností archivu, při které se rozhoduje, co se stane či nestane archiválií, resp. o další existenci dokumentů předkládaných k výběru. Tento výběr musí zohledňovat řadu faktorů a lze ho legislativně nebo metodicky objektivizovat pouze částečně.

Zákonem určení původci (zejména z oblasti veřejné správy), mají povinnost předkládat všechny své dokumenty k výběru archiválií primárně ve skartačním řízení, což navazuje na jejich povinnost vést zákonem stanoveným způsobem spisovou službu. V dalších případech je sice povinnost nabízet dokumenty k výběru mimo skartační řízení zákonem stanovena, avšak akvizice archiválií od většiny těchto tzv. soukromoprávních původců je více podobná nebo totožná s postupy získávání sbírkových předmětů v muzeích a galeriích.

Obecně se provádí akvizice archiválií dvěma základními způsoby:

- a) výběrem archiválií ve skartačním řízení,
- b) výběrem archiválií mimo skartační řízení, a to:
 - ba) nákupem od původce nebo držitele archiválií, pokud jsou v jeho výhradním vlastnictví,
 - bb) darem, kdy původce nebo držitel archiválie daruje bezúplatně archivu,
 - bc) na základě nálezu dokumentů,
 - bd) na základě smlouvy o úschově (depozitu), kdy se archiv o archiválie stará, ale veškerá práva k disponování s nimi má jejich majitel (původce),
 - be) odúmrtí, na základě rozhodnutí o právu hospodaření, které vydává Ministerstvo vnitra na základě žádosti Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových,
 - bf) převzetím od původce, který má povinnost provádět výběr archiválií ve skartačním řízení, ale z různých závažných důvodů je nemohl zařadit do skartačního řízení.

Pokud archiválie zůstávají uloženy po provedení výběru u soukromoprávního původce nebo držitele archiválií, vede je příslušný archiv v evidenci Národního archivního dědictví a kontroluje podmínky jejich uložení.

Seznamy přejímaných archiválií je třeba požadovat i v elektronické editovatelné podobě tak, aby je bylo možné použít jako přímý zdroj pro vznikající archivní pomůcky nebo vyhledávání prostřednictvím informačního systému archivu.

Každá přejímka musí být evidována v evidenci vnějších změn a současně na evidenčním listu NAD. Dokumentace k přejímce musí být vždy dohledatelná, neboť prokazuje způsob nabytí archiválií. Dokumentace týkající se tvorby fondu bývá zpravidla zařazována do spisu o fondu (**viz dále 2.7.2 Dokumentace o archivním souboru**).

Při zpracování archiválií je nezbytné zohlednit informace o jejich původci získané při přejímání archiválií a v rámci předarchivní péče. Jde zejména o:

- a) podmínky stanovené původcem (zejména dočasná nepřístupnost některých archiválií, zvláštní podmínky pro využívání stanovené v darovací nebo kupní smlouvě),
- b) prohlášení archiválií za zveřejněné (přístupné k nahlížení bez uplynutí třicetileté ochranné lhůty),
- c) vývoj organizace (vývojové schéma, životopis), vývoj spisové služby původce, především spisové plány a záznamy o jednání s původcem,
- d) legislativní podmínky týkající se zejména zákazu rozdělení archiválií (převedení do péče jiného archivu) a zákazu vyřazení archiválií (vnitřní skartace).

Přejímky lze fyzicky ukládat přírůstkově v rámci archivu nebo podle archivních souborů.

V každém případě je nutné evidovat vazbu archiválií na konkrétní přejímku a na archivní soubor a na příslušné seznamy převzatých archiválií.

2.6 Vymezení archivního souboru

Archivní fond nebo archivní sbírka (souhrnně archivní soubor) je základním prvkem v našem archivnictví, je definován legislativně a vymezuje se i fyzicky, případně jasnou evidenční vazbou u odděleně uložených archiválií, zejména archiválií v digitální podobě. Každá archiválie nebo jejich skupina musí být součástí jednoho archivního fondu nebo jedné archivní sbírky, v jejímž rámci se také zpracovává a zpřístupňuje.

Archivní soubor je vymezen na základě:

- a) **provenienčního principu** u archivních fondů, kdy rozhodujícím hlediskem pro vymezení je konkrétní původce (korporace, dočasná korporace, fyzická osoba nebo rod); vazbu mezi ním a archiváliemi (fondem) nazýváme proveniencí,
- b) **pertinenčního principu** u archivních sbírek a v minulosti vzniklých archivních fondů (např. archivní manipulace), které obsahují jednotliviny nebo jejich skupiny různé provenience vzájemně propojené umělým pořádacím schématem nebo typem archiválií, popř. kombinací obou těchto přístupů.

Před vymezením archivního souboru je třeba si uvědomit charakter archiválií, které jsou předmětem vymezení, tj. zda se jedná o fond nebo sbírku a jakého typu. Od toho se následně odvíjí i výběr pořádacího schématu.

Vymezení archivního souboru zůstává velmi důležitým úkonem z hlediska jeho vypovídací hodnoty, i když oproti minulosti již neslouží současně k definování původce. Tuto funkci plní jiná informační vrstva – evidence původců – napojená prostřednictvím provenience na archivní soubory nebo jejich části (popř. i na jednotlivé archiválie, např. uvnitř sbírky paměťové instituce).

Vlastní vymezení archivního souboru je proces, který může proběhnout při přejímání archiválií do archivu (i v rámci spisovny původce), při zapsání do evidence NAD nebo nejpozději při zpracování fondu v rámci jeho třídění a pořádání. Znamená jeho věcné, časové a fyzické ohraničení a systémové zařazení mezi ostatní soubory NAD. K novému ověřování vymezení archivního fondu, případně k jeho korekci dochází vždy při zařazování dodatků a přírůstků.

Určujícím pro vymezení archivního fondu podle provenience je také posouzení, zda je původce samostatný a v případě korporací, zda splňuje také požadavky uvedené v **kapitole 9.2.1**.

Pro vznik samostatného archivního fondu není tedy rozhodující samostatnost organizační, dislokační nebo registraturní. Např. Volební soud 1920–1939 byl samostatným právním subjektem, i když funkce soudců a administrativního aparátu vykonávali soudci a úředníci Nejvyššího správního soudu a registratura Volebního soudu byla uložena ve spisovně Nejvyššího správního soudu. Naopak, důvodem vzniku samostatného archivního fondu není rozsah dokumentů nebo převzaté členění z jiné instituce – to lze zabezpečit na nižších úrovních archivního popisu.

Rozhodný význam pro vymezení archivního fondu má vznik a zánik původce, jeho zásadní reorganizace zpravidla spojená se změnou věcné nebo územní působnosti (např. reorganizace ministerstev po podepsání Mnichovské dohody, kdy ukončilo činnost Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy a bylo ustaveno Ministerstvo sociální a zdravotní správy) nebo změna statutu instituce (např. Československý ústav zahraniční, před válkou působící na spolkovém základě, byl po válce obnoven jako státní instituce). Naopak se nepřihlíží ke změně původce přejmenováním bez změny jeho věcné působnosti (např. Ministerstvo národní obrany – Ministerstvo obrany, Státní technická knihovna – Národní technická knihovna), delimitací některého organizačního útvaru do jiného úřadu nebo dílčí změnou věcné působnosti (např. převedením agendy pojišťovnictví a spořitelny z Ministerstva vnitra do Ministerstva financí, delimitací Správy pro dopravu z Ministerstva vnitra do Ministerstva dopravy apod.), změnou podřízenosti (např. Sbor nápravné výchovy, přeřazený z resortu spravedlnosti do resortu vnitra a zpět), změnou sídla, změnou vnitřní organizační struktury původce, změnou organizace spisové služby a hranice manipulačního období, volební nebo funkční období, nepodstatnou věcnou a územní změnou kompetence apod.

Je-li soubor archiválií vnitřně členitý, avšak rozdíly a předěly mezi jeho částmi nejsou dostatečným důvodem pro rozdělení do jednotlivých fondů, vzniká **složitý archivní fond**. Tento typ archivního fondu signalizují např. decentralizovaná spisová služba u původce, existence útvarových spisoven, vedení několika řad registraturních pomůcek apod. Z hlediska archivního zpracování bývají části složitého archivního fondu dosti autonomní, ale tato autonomie se nesmí zaměňovat s fondovou samostatností a při zpracování autonomní části fondu je třeba mít na zřeteli fondový celek. Současné není možné vyčleňovat z archivního fondu některé druhy archiválií a vytvářet z nich zvláštní archivní soubory na sbírkovém principu (fotografie, filmy, listiny apod.).

Každý archivní soubor je strukturován pomocí úrovní popisu, tj. sérií, složek a jednotlivostí (**viz kapitulu 3**). Součástí vymezení archivního souboru je i stanovení jeho názvu a časového rozsahu, které se řídí příslušnou archivní metodikou.²

Podle mezinárodního standardu ISAAR(CPF) je **původcem** „*entita (korporace, rod nebo osoba), která vytvořila, shromáždila nebo spravovala dokumenty při provádění svých osobních nebo korporátních (úředních) aktivit*“. Tomu odpovídá i definice původce v zákoně o archivnictví a spisové službě. Původce nelze směšovat s archivním souborem.

Základní rozdělení původců odpovídající čtyřem třídám, resp. podtřídám entit:

1. Osoba/bytost: jedná se o osobu fyzickou.

² Metodický návod č. 1/2012 odboru archivní správy a spisové služby MV k vedení evidence Národního archivního dědictví podle vyhlášky č. 645/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění novely č. 213/2012 Sb. (č. j. MV-73402-1/AS-2012), Hlava XII.

2. Rod/rodina: Souhrn fyzických osob spojených příbuzenskou vazbou (především souhrn všech potomků počínající od jedné rodiny a rodiče a jejich děti v jedné generaci) podílejících se na vytváření, shromažďování a správě dokumentů. Do této skupiny je zahrnuta i rodina. Entita ze třídy „rod/rodina“ se jako původce volí v případě, že dochovaný materiál neumožňuje přesnou identifikaci všech konkrétních jednotlivých členů (fyzických osob) vytvářejících a spravujících dokumenty. V případě, že archivní fond umožňuje identifikovat jako původce archiválií jednotlivé členy rodu, popisuje se jako původce nikoli rod, ale jednotlivé (fyzické) osoby – jedná se o případ, kdy bude popis původců vyjádřen archivními autoritními záznamy jednotlivých osob. Pokud však lze identifikovat pouze několik členů rodu/rodiny a ostatní zůstávají skryti pod souhrnným označením rodu/rodiny (např. Šternberkové), jsou v roli původce napojeny záznamy konkrétních členů a zároveň záznam rodu/rodiny.
3. Korporace: organizace nebo skupina osob, která se označuje konkrétním jménem a která vystupuje a je chápána jako entita.
4. Událost (též „dočasná korporace“): Podobně jako korporace je skupinou osob vystupujících pod jedním jménem, ovšem doba trvání události je předem časově omezena (konference, sjezd, filmový festival apod.). Za samostatné původce lze považovat zejména některé konference a sjezdy. Pojem se používá pro události vystupující v roli původců.

K zásadním problémům **určení původce archiválie** patří nedostatečné zdůrazňování potřeby popisu původce, které je nahrazováno důrazem na vymezení fondu. To je v řadě případů nejen obtížné, ale i nevhodné (roztržením organicky vzniklých sérií, které v průběhu let spravovali různí původci) nebo raději není vůbec realizováno (tzv. archivy měst s organizacemi založenými nebo zřízenými obcí apod.). Ve výsledku je původce archivního fondu ztotožňován s „hlavním původcem“ bez ohledu na priora/posteriora apod. Základní pravidla pro zpracování archivního materiálu z roku 1958³ vycházela z ideálního případu: co archivní fond, to (pouze) jeden původce: *„Archivní fond je základní řídicí jednotkou. Do jednoho archivního fondu nelze zahrnovat archiválie různých institucí, i když jsou navzájem spojeny poslušností. Naproti tomu se netvoří různé fondy z archiválií jedné instituce na podkladě toho, že v různých časových obdobích se její činnost kompetenčně rozšiřovala nebo zužovala, jestliže se podstatně nezměnilo její původní určení.“* To v praxi neplatí (manipulační období, zmíněná priora/posteriora, zvláštní série typu osobních nebo stavebních spisů či úředních sbírek aj.), nehledě na neřešení pojmu „různé instituce“. Základní pravidla ve své původní podobě však nereflktují ani původce, kteří nejsou korporacemi, když při inventarizaci požadují v úvodu pomůcky: *„...stručný vývoj organizace úřadu (instituce), z jehož činnosti fond vznikl (citovat, pokud možno, právní normy týkající se původce fondu).“*

Pokud archivní fond, popř. sbírka, obsahuje archiválie více původců, je nutné při popisu všechny tyto původce strukturovaně zaznamenat – bez ohledu na to, který původce je stanoven jako hlavní, tzn. určující pro vymezení archivního fondu. Jestliže se tedy spisy předchůdce nacházejí ve spisech nástupce (byly priorovány), budou jako původci popsány oba subjekty – předchůdce i nástupce. Jinak je tomu u původců, kteří nemusí být vždy způsobilí tvořit archivní fond nebo jsou podřízenou korporací – součástí korporace jiné. První případ (předchůdce a nástupce) ilustruje např. „Vládní výbor pro bezpečnost silničního provozu“, který byl součástí „Ministerstva vnitra ČSR – Správy pro dopravu“, ovšem agendu sekretariátu vedl „Ústav silniční a městské dopravy“. Za této situace je nezbytné zmínit všechny uvedené původce. Obdobným příkladem je např. archivní fond složený z archiválií firmy a jejích majitelů nebo složený z archiválií rodu a správy velkostatku, jestliže se jedná o integrální celek, z něhož nelze vytvořit samostatné archivní fondy dle jednotlivých původců. V druhém případě (podřízená korporace) vystupuje každá právnická osoba (úřad, podnikatelský subjekt, spolek, politická strana, církevní řád apod.) jako samostatný původce. Současně může jako samostatný původce vystupovat i organizačně vymežitelná část, pokud je to potřebné pro vazbu mezi původcem a archiválií, např. výše zmíněná Správa pro dopravu, ale i místní organizace strany/spolku, územní pracoviště ústředního orgánu aj. V takovém případě se využívá pouze informace o dané části korporace, nikoli o korporacích nadřazených (**viz též kapitoly 9.2.1, 9.2.2**).

³ Základní pravidla pro zpracování archivního materiálu. Praha, Archivní správa Ministerstva vnitra 1958.

Archiválie jednoho původce tvoří jeden archivní fond. Do více archivních fondů jsou děleny pouze v případě, že pro to jsou zvláštní důvody, například že fondy existují v různých archivech a není možné nebo vhodné je scelit (např. samostatné fondy územních pracovišť původce v různých archivech), nebo mají odlišný právní status (např. jeden z fondů je uložen v archivu na základě smlouvy o úschově nebo je uložen mimo archiv, druhý je v majetku zřizovatele archivu).

V praxi platí, že archivní soubor tvoří zpravidla archiválie jednoho původce, ale může obsahovat i **archiválie dalších původců**, a to v následujících případech:

- a) obsahuje dokumenty předchůdce nebo nástupce, které nástupce nebo předchůdce použil ke své (úřední) činnosti (pravá priora a pravá posteriora), a to nikoli pouze pro informativní nebo sběratelské účely (nepravá priora a nepravá posteriora),
- b) rozdělení nelze provést bez zásadního porušení kontextu agendy,
- c) torzo archiválií jednoho původce se připojilo k archivnímu fondu jiného původce, protože mezi činnostmi těchto původců existovala věcná či časová souvislost (např. dokumenty z likvidace původce, korespondence rodičů v osobním fondu jejich potomka, dokumenty o původci vydané po jeho smrti, dokumenty žáka v osobním fondu učitele a naopak),
- d) rozdělením by došlo k vážnému narušení vnitřní struktury manipulace,
- e) manipulace má charakter série vztahující se ke konkrétní agendě, je nebo by měla být součástí spisového plánu nebo je legislativně předepsána a zpravidla ji tvoří typové spisy (výstřížkový archiv ministerstva, spisy stavebního úřadu, osobní spisy, rejstříkové spisy) a rozdělení nelze provést bez zásadního porušení kontextu agendy,
- f) jde o historickou archivní manipulaci vzniklou na základě pertinenčního principu umělým přemanimulováním archiválií více původců dohromady v archivu nebo obdobné instituci a tuto manipulaci nelze rozdělit z důvodů ztráty rysů provenience dokumentů (např. zničením původních obalů), zažitého způsobu citace nebo existence speciálních archivních pomůcek, které nelze trvale nebo dočasně nahradit (např. fond Stará manipulace uložený v Národním archivu, fondy bývalého Studijního ústavu Ministerstva vnitra, sbírky matrik a sbírky matričních dokladů aj.),
- g) jde o agendy pocházející z činnosti původce, které však byly spravovány jako integrální součásti spisové služby jiného původce (např. Rada vlády pro bezpečnost silničního provozu⁴ atd.); ve výjimečných případech, zpravidla pokud byla agenda zcela oddělena od ostatních agend původce, může být osamostatněna a vytvořen samostatný archivní fond (např. fond Branné hospodářství uložený v Národním archivu),⁵
- h) jde o historicky vzniklé, uzavřené sbírky archiválií zpravidla speciálně zaměřené (Sbírka map a plánů Národního archivu – tzv. Roubíkova sbírka, Nostická sbírka grafiky ze SOA Plzeň, sbírky pečeti).

V případech neuvedených v předcházejících odstavcích se archiválie zpravidla vyčleňují do příslušného archivního souboru. Jde zejména o situace, kdy:

- a) při uložení ve spisovně nebo po převzetí do archivu došlo k smísení dokumentů různých původců,

⁴ V roce 1990 vzniklá Rada vlády pro BESIP splňuje všechny předpoklady být samostatným původcem, ovšem agendu spravovalo nejprve federální Ministerstvo vnitra 1990–1992, následně Ministerstvo vnitra ČR 1993–1998, Ministerstvo dopravy a spojů 1998–2001 a Ministerstvo dopravy od 2001. V prvních letech existence navíc funkci sekretariátu vykonával Ústav silniční a městské dopravy.

⁵ Jde o vytvoření fondu ze série. Agenda se vyřizovala postupně v rámci Československých závodů kovodělných a strojírenských, (předchůdcem v této agendě bylo prodejní oddělení Škodových závodů v Praze), Českých závodů těžkého strojírenství, Českých závodů všeobecné kovovýroby (ČZVK), následně tvořila samostatnou skupinu BH v Ministerstvu těžkého strojírenství (MTP) a Ministerstvu vnitřního strojírenství, vše v letech 1945–1951. Stále stejný útvar byl začleněn postupně do řady organizací, přičemž navíc MTP-BH organizačně podléhala stále ČZVK, ale vzhledem k celorezortní působnosti vystupovat navenek jako součást MTP.

- b) existuje archivní fond, do kterého přísluší torzo archiválií podle písm. c) předchozího odstavce,
- c) archiválie jsou nepravými priority podle písm. a) předchozího odstavce,
- d) jde o pertinenčně tvořené sbírky, které vznikly vynětím archiválií v archivu nebo obdobné instituci a nejsou historickými archivními manipulacemi podle písm. f) předchozího odstavce,
- e) jde o úřední dokumenty (zpravidla hromadně se vyskytující) doručené původci k informaci, které však nemají rysy jeho provenience (nebo jen nepatrné, např. podací razítko) a zpravidla byly vyřízeny vzetím na vědomí; pokud existuje archivní fond odesílatele dokumentu nebo se předpokládá, že vznikne, je možné zmíněné dokumenty zařadit do něj (např. výroční zprávy Rady pro rozhlasové a televizní vysílání jako součást ke zničení vyřazované parlamentní agendy ve spisovně ministerstva, kolegia ministerstev převzatá Státním ústředním archivem z Archivu Kanceláře prezidenta),⁶
- f) jde o úřední dokumenty, které se nacházejí neoprávněně v osobním fondu (jeho zůstavitel nebyl oprávněn k jejich získání do vlastnictví), např. úřední korespondence nalezená v osobním fondu představeného či jiného činitele daného úřadu.

V případě archivní sbírky je původcem entita, z jejíž činnosti nebo pro jejíž potřebu sbírka vznikla (popisovaný původce tedy nemusí primárně být původcem archiválií ve sbírce uložených, ale je původcem sbírky jako takové).

- a) Pokud sbírka vznikla mimo archiv, eviduje se jako její původce původní sběratel (např. Sbírká Rybičkova opisů městských privilegií; Sbírká Pohlova k dějinám železářství, Zbiroh; Sbírká genealogická Deymů ze Stříteže; Sbírká soudobé dokumentace – SETUZA Ústí nad Labem a mnohé další).
- b) Pokud sbírka vznikla vlastní činností archivu (sbírky soudobé dokumentace, typářů, map a plánů, plakátů, patentů aj.), pak se eviduje jako původce archiv.
- c) Výjimkou jsou sbírky uměle vytvořené archivem z archiválií, jejichž archivní fondy existují, ale z nějakého důvodu je část archiválií oddělena a zařazena do sbírky (Sbírká matrik, Sbírká druhopisů matrik, Sbírká listin k matrikám, Sbírká pozemkových knih). V takovém případě jako původce označíme entity, z jejichž registratur byly archiválie vyjmuty (např. v případě Sbírká matrik farní úřady, okresní úřady, standesamty apod.).

2.7 Pořádání archivního souboru

2.7.1 Získání přehledu o archivním souboru a jeho stavu

Před zahájením přístupňovacích prací je nezbytné:

- a) vymezit archivní soubor nebo jeho části u složitých archivních souborů (provést třídění),
- b) zjistit údaje z aktuální evidence NAD a z lokačních seznamů a získat tak základní informace o archivním souboru a jeho uložení v archivu,
- c) zjistit, zda jsou archiválie připravené ke zpracování kompletní, zda nejsou další uloženy ve spisovnách, u původce nebo jeho nástupce (dědice) a zahájit jednání vedoucí k získání těchto archiválií nebo zaznamenat pro účely archivní pomůcky jejich existenci,
- d) zjistit na základě evidence NAD, zda část archiválií téhož původce není v péči jiného archivu, a pokud se nacházejí archiválie téhož původce v akreditovaném archivu v ČR, nepokračovat ve zpracování, ale iniciovat řízení o scelení archivního souboru formou převedení do péče jiného archivu (zpracování archivního souboru lze zahájit až po rozhodnutí Ministerstva vnitra),

⁶ Zmíněné dokumenty jsou za tímto účelem většinou vybírány již ve skartačním řízení nebo mimo skartační řízení; v některých případech mohou být zařazeny i do sbírek (např. ukázky přání k novému roku).

- e) provést rozbor obdobných archivních souborů a jejich zpracování ve vlastním i v jiných archivech (včetně souborů případných předchůdců a nástupců) a vyhodnotit jejich dochovanost,
- f) ověřit, zda byl archivní soubor nebo jeho část v minulosti již archivně zpracován, např. v jiném archivu (nejlepší srovnání umožňuje sbírka archivních pomůcek odboru archivní správy a spisové služby MV), zajistit archivní pomůcky (i neschválené), předávací soupisy, spisové plány apod.,
- g) zběžně provést průzkum archivního souboru, archivní registratury archivu a dostupné literatury se zaměřením na spisovou manipulaci, spisové a organizační normy, historii a kompetence původce, dochovanost registraturních pomůcek, přítomnost archiválií vyžadujících oddělené uložení (např. fotografické desky) a zajistit případný restaurátorský zásah,
- h) prostudovat nabývací dokumentaci k archivnímu souboru (záznamy o přejímkách, smlouvy), zda neobsahuje omezení zejména pro zpracování, zpřístupnění nebo vnitřní skartaci,
- i) zvážit časovou a prostorovou náročnost a možnost či nutnost spolupráce více pracovníků.

Zjištěné informace není nezbytné formalizovat do písemné podoby.

2.7.2 Dokumentace o archivním souboru

Informace o archivním souboru, jeho vymezení, původci, předarchivní i archivní péči, změnách v evidenci NAD i péči o jeho fyzický stav se ukládají na jednom místě – v dokumentaci tradičně nazývané spis o fondu (lokálně též list fondu). Spis o fondu obsahuje originály dokumentů (jen výjimečně kopie), které jsou však evidovány v systému spisové služby příslušného archivu a nakládá se s nimi v souladu se spisovým plánem. Náplní těchto dokumentů jsou zejména:

- a) informace o původci: vývoj organizace původce a s tím související právní normy, životopisy, výpisy z obchodního rejstříku, vývojové schéma původce, usnesení příslušného krajského (dříve okresního) soudu o zápisu původce do obchodního (dříve podnikového) rejstříku či o jeho výmazu,
- b) metodická pomoc původci fondu, metodické dohlídky,
- c) kontroly původce fondu (protokoly o kontrolách, protokoly a záznamy o spisových dohlídkách),
- d) korespondence s původcem týkající se předarchivní péče,
- e) spisové normy původce fondu, pokud byly vydány, a jejich připomínkování (zde i starší a neplatné),
- f) informace vztahující se k výběru archiválií ve skartačním řízení nebo mimo skartační řízení, trvalá skartační povolení, korespondence s likvidátory, korespondence s původci fondu a dědici, soudní rozhodnutí o odúmrťích, notářská rozhodnutí o darech,
- g) správní a přestupková řízení,
- h) delimitace předarchivního dohledu včetně korespondence s archivy,
- i) záznamy o převedení do péče jiného archivu, záznamy o uložení archivního souboru v rámci organizačních jednotek archivu,
- j) smlouvy týkající se archivního souboru např. smlouvy o úschově, kupní a darovací smlouvy, smlouvy upravující autorské právo k archiváliím, doklady o restituci archiválií,
- k) údaje týkající se evidence NAD; proto jsou zde uloženy zrušené EL JAF/NAD, revizní protokoly o fondu (např. po stěhování archivu), dokumenty vztahující se ke GI JAF/NAD, protokoly o nedohledání archiválií,
- l) vnitřní změny, dokumenty o vnitřní skartaci, návrhy na zpracování či reinventarizaci, schvalování AP, zrušené AP,

- m) informace o ochraně a fyzickém stavu archivního souboru (kontroly fyzického stavu, konzervování, restaurování, dezinfekce, bezpečnostní snímkování),
- n) dokumentace o vyřazení archivního souboru nebo jeho části z evidence NAD.

2.7.3 Výběr pořadacího schématu

Vnitřní struktura archivního souboru před pořádáním je ovlivněna zejména registraturním stádiem životního cyklu dokumentů (od jejich vzniku do provedení výběru archiválií), kvalitou uspořádání před předáním do archivu a způsobem vymezení archivního souboru (viz výše). Vždy je nutné upřednostnit původní uspořádání archivního souboru, pokud je tvořeno na základě spisového plánu nebo jiného schématu uplatněného před provedením výběru archiválií (např. manipulace u původce, který nepoužíval spisový plán).

Na základě volného provenienčního principu se připouští změna vnitřní struktury archivního souboru. Systém umělé manipulace uplatníme na celý archivní soubor nebo na jeho části (série) v následujících případech:

- a) na dokumenty nebyl uplatněn spisový plán nebo jiné schéma třídění (např. u osobních fondů),
- b) obsahuje rozsáhlé nečleněné chronologicko-numerické řady, které neumožňují badatelské využívání,
- c) pro archivní soubor příslušného typu existuje systém umělé manipulace v příslušné archivní metodice nebo ve formě dobového vzorového spisového plánu, např. spisového plánu Theodora Porteleho pro komunální správy v Sudetské župě (Říšské župě Sudety) nebo desetinného registraturního systému vypracovaného Svazem německých samosprávných celků v Československé republice.

Archiválie nebo jejich skupiny lze uměle přetřídít podle několika hledisek, případně v jejich kombinaci:

- a) věcně,
- b) podle agend (činností) původce (často zrekonstruovaných),
- c) podle organizační struktury (podle původní nebo mírně upravené vnitřní organizace),
- d) podle druhu archiválií (ne zcela přesně též podle diplomatických kategorií) v případě středověkých a některých raně novověkých archivních souborů,
- e) podle společného znaku abecedně, chronologicky, nebo teritoriálně (např. čísla domu, osobního jména, názvu státu – uplatní se na série tvořené typovými spisy),
- f) podle klíčových slov u nemanipulovaných elektronických dokumentů (digitální dokumenty, které nejsou opatřeny příslušnými metadaty).

Rozhodnutí o rozsahu (hloubce) přemanimulování archiválií musí vycházet z přístupnosti pro budoucího uživatele a z množství nutných prací (pracnost popisu se při heterogenní struktuře zvyšuje, extrémní je u chronologicko-numerických řad).

Přeznačení celých skupin jednoho spisového znaku na jiný (bez narušení vazby uvnitř registratury reprezentované registraturními pomůckami, případně vzájemnými odkazy v textu jednotlivých dokumentů), stejně jako zatřídění archiválií bez označení do existujícího schématu se nepovažuje za umělou manipulaci.

2.8 Vyřazení z důvodu přehodnocení významu, přesun a převedení archiválií do péče jiného archivu

Vyřazení z důvodu přehodnocení významu (dále „vnitřní skartace“) je dodatečné vyřazení dokumentů bez trvalé hodnoty ke zničení archivem, kde jsou uloženy. Tyto dokumenty mohou být mezi archiváliemi zejména proto, že při provádění skartačního řízení nebylo z odborných, časových nebo prostorových

důvodů možné provést podrobný výběr, popř. při výběru mimo skartační řízení byly převzaty dokumenty bez trvalé hodnoty s ohledem na zůstavitele fondu (týká se především osobních fondů). Při třídění archiválií z různých přejímek se také objevuje multiplicita (totožné, nadpočetné dokumenty), kterou je vhodné redukovat ponecháním jednoho až tří exemplářů podle významu jejich obsahu. Za vnitřní skartaci se nepovažuje vyřazení obalových materiálů (desky, přebaly, kartony apod.).

Vnitřní skartací nesmí být vyřazeny dokumenty vzniklé do roku 1850, dokumenty z oborů průmyslové a zemědělské výroby, úvěrové soustavy a pojišťovnictví, finančního a důlního podnikání včetně patentů na významné vynálezy vzniklé do roku 1900, fotografické záznamy vzniklé do roku 1900, zvukové a filmové záznamy vzniklé do roku 1930 a obecně dokumenty, které mají trvalou hodnotu danou jejich politickým, hospodářským, právním, historickým, kulturním, vědeckým nebo informačním významem. Rovněž je nutné respektovat ustanovení darovacích, kupních a depozitních smluv a objektivizační kritéria pro výběr archiválií stanovená zákonem o archivnictví a spisové službě. Samozřejmě je znalost agend původce a jeho úřadování. Každá vnitřní skartace musí být zaznamenána v evidenci vnitřních změn a na evidenčním listu NAD.

Rozlišují se dva druhy vnitřní skartace:

1. **Multiplicita a dokumenty, u nichž je prokázáno, že nemají trvalou hodnotu**, se vyřazují po převzetí, při třídění nebo při pořádání.
2. **Vyřazování celých archivních souborů vnitřní skartací.**

Tyto procesy upravuje příslušná legislativa.⁷

Přesun archiválií znamená přemístění archiválií (jednotlivých nebo celých jejich skupin) do jiného archivního souboru v rámci archivu (přesun) nebo mimo archiv (převedení do péče jiného archivu). Podrobnosti postupu převedení archiválií do péče jiného archivu v jednotlivých případech specifikuje metodika vedení evidence NAD.

2.9 Evidenční jednotky

Návaznost archivních pomůcek na evidenci NAD zabezpečují evidenční jednotky. Jsou to základní, obecné jednotky pro počítání a vykazování množství archiválií. Obecně se vztahují k materiální podobě archiválií, v některých případech zohledňují druhy archiválií, podobu nosičů apod.

Jejich vznik a vývoj odráží mnoho praktických i historicky podmíněných potřeb a kritérií, které nemají jednotný charakter. Zmíněná skutečnost byla v minulosti předmětem kritiky, navzdory této skutečnosti se evidenční jednotky osvědčily v archivní praxi a patří v ní k nejvíce vžitým pojmům. Byly vytvořeny tak, aby umožňovaly snadnou, na první pohled patrnou identifikaci příslušného archivního souboru. Evidenční jednotky se v průběhu času vyvíjejí, zpřesňují se jejich definice, doplňují se o nové nosiče záznamů apod. Implementace nově vymezených evidenčních jednotek je zpravidla spojena s generální inventurou Národního archivního dědictví (NAD) – dříve Jednotného archivního fondu (JAF).

Prvořadým úkolem evidenčních jednotek je zabezpečit evidenci Národního archivního dědictví, jako evidenci majetku spravovaného pamětovými institucemi, který je evidován podle archivního zákona.⁸ Pomocí evidenčních jednotek je tak možno kdykoli identifikovat dokumenty, které byly vybrány jako archiválie a podléhají tedy režimu stanovenému archivním zákonem. Z širšího pohledu tak evidenční jednotky hrají klíčovou roli v naplňování archivní legislativy.

⁷ Přehodnocení významu archiválií podle § 17 odst. 2 písm. a) zákona č. 499/2004 Sb. Uvedené procesy dále upravuje vyhláška č. 645/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁸ Popis evidenčních jednotek upřesňuje Příloha č. 1 vyhlášky č. 645/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Úkolem evidenčních jednotek není vymezení archivního souboru z hlediska provenienčního nebo pertinenčního principu (i když i to je v případě sbírek vytvářených podle druhů archiválií možné), ani na jejich základě není tvořeno pořádací schéma. Přesto jsou v základních typech archivních pomůcek v různých podobách obsaženy. Významnou úlohu totiž hrají při vyhledávání fyzických, ale i digitálních archiválií, které je nutné pro jejich zpřístupňování. Evidenční jednotky v archivní pomůcce tak umožňují propojit intelektuálně vytvořené úrovně popisu s archiváliemi a umožnit jejich vyhledání v depozitáři.

2.9.1 Rozdělení evidenčních jednotek

Evidenční jednotky lze rozčlenit dle různých hledisek na:

1. Hlavní a dílčí evidenční jednotky

Hlavními evidenčními jednotkami jsou základní, obecné jednotky pro počítání a vykazování množství archiválií. Dílčí evidenční jednotky upřesňují hlavní evidenční jednotku. Uvádějí se vždy u zpracovaných archiválií a v archivních pomůckách. Tam, kde jsou evidenční jednotky bez dalšího zpracování jednoznačné a určitelné, uvádějí se i u nezpracovaných archiválií. Tento postup se doporučuje vždy, kdy je to možné mj. z důvodu předcházení odcizení, identifikace nestabilních materiálů, ochrany technických nosičů a dat na nich uchovávaných atd. Součet počtu zpracovaných, resp. inventarizovaných dílčích evidenčních jednotek vždy odpovídá počtu zpracovaných, resp. inventarizovaných hlavních evidenčních jednotek.

2. Evidenční jednotky pro nezpracované a zpracované archiválie

Evidenční jednotky se člení na jednotky pro:

- a) **nezpracované archiválie**, kterými jsou balíky a kartony, datasety (datové balíčky); u nezpracovaných kinematografických filmů a zvukových archiválií se uvádí rovněž zjistitelné jednotliviny, kterými jsou filmové pásy, jiné nosiče analogových záznamů, a nosiče digitálních záznamů, resp. fonografické válečky, fonografické dráty, gramofonové desky, matrice, magnetofonové pásky, audiokazety a kompaktní disky,
- b) **zpracované archiválie**, které jsou dále členěny na:
 - ba) evidenční jednotky pro archiválie v analogové podobě (u evidenčních jednotek v analogové podobě se uvádí počet a volitelně velikost v běžných metrech),
 - bb) evidenční jednotky pro archiválie v digitální podobě (u evidenčních jednotek v digitální podobě se uvádí počet a velikost v bytech, u filmových a zvukových děl a záznamů na přenosných výměnných datových nosičích se nemusí uvádět velikost v bytech).

3. Evidenční jednotky pro evidenci množstevních jednotek a jednotlivin

Evidenční jednotky pro archiválie se člení na:

a) **množstevní jednotky**, kterými jsou především balíky, pořadače, kartony, fascikly, datasety (datové balíčky) nebo digitální archivní jednotky sloužící k evidenci spisů, korespondence, účtů, technické dokumentace (s výjimkou map, plánů a technických výkresů jako jednotlivin), hudebnin (pokud nejsou evidovány jako rukopisy), výstřižků, poštovních cenin, databází, prezentací, webových stránek, matematických modelů, souborů spisů v digitální podobě apod. Pomocí množstevních jednotek mohou být evidovány nezpracované jednotliviny.

b) **jednotliviny**. Jako jednotlivina se vykazuje:

- listina do roku 1850, listina po roce 1850,
- úřední kniha, rukopis,

- podací protokol (deník) včetně podacích protokolů (deníků) v sešitové nebo kartotéční podobě, index, elench, repertář,
- kartotéka,
- pečetidlo, razítko, samostatná pečeť, otisk typáře, odlitek pečeti,
- mapa, atlas, technický výkres, grafický list, kresba,
- fotografie na papírové podložce, fotografická deska, listový film, svitkový film, kinofilm, mikrofilm, mikrofiš, fotoalbum, digitální fotografie,
- filmový pás, jiné nosiče analogových záznamů, nosič digitálního záznamu, kinematografický záznam (dílo) v analogové a v digitální podobě,
- fonografický váleček, fonografický drát (fonodrát), matrice, gramofonová deska, magnetofonový pásek, audiokazeta, kompaktní disk, zvukový záznam (dílo) v analogové a v digitální podobě,
- tisk do roku 1800, tisk po roce 1800, pohlednice, plakát, cenný papír, štoček,
- předmět numizmatické povahy,
- předmět faleristické povahy,
- jiné (položky nezařaditelné do předcházejících evidenčních jednotek).

2.9.2 Principy pro stanovení evidenční jednotky archiválií v analogové a digitální podobě

Evidenční jednotky existují pro archiválie v analogové i digitální podobě. Při jejich vymezování a zápisu se vychází z následujících principů:

Jako evidenční jednotky pro nezpracované archiválie se používají balíky, kartony a datasety (datové balíčky); u nezpracovaných kinematografických filmů a zvukových archiválií se uvádí rovněž zjistitelné jednotliviny, kterými jsou filmové pásy, jiné nosiče analogových záznamů, nosiče digitálních záznamů, fonografické válečky, fonografické dráty, gramofonové desky, matrice, magnetofonové pásky, audiokazety (analogové i digitální) a kompaktní disky; ostatní evidenční jednotky se uvádějí pouze tehdy, když jsou bez dalšího zpracování jednoznačně určitelné; volitelně se v tomto případě uvádějí také dílčí evidenční jednotky, které se jinak u nezpracovaných archiválií nevykazují.

Mezi jednotliviny se nezapočítávají ty, které jsou součástí spisů nebo jiných jednotlivin (například technické výkresy tvořící součást typového spisu, fotografie a kresby v kronice, soubor mikrofišů s průvodním dopisem). Na druhé straně torzo evidenční jednotky je touto evidenční jednotkou (například část úřední knihy vytržená z vazby je úřední knihou). Jednotliviny se uvádějí v evidenčním listu NAD bez ohledu na formu uložení. Pokud jsou uloženy v kartonech, fasciklech nebo jiných obalech, evidují se jako jednotliviny a příslušné kartony, fascikly nebo jiné obaly se jako evidenční jednotky neevidují.

Pokud byl originál archiválie prokazatelně zničen nebo ztracen a je k dispozici například jeho studijní reprodukce, započítává se tato jako příslušná evidenční jednotka; do poznámky se uvede, že je evidována reprodukce. Příkladem jsou tovaryšské listy s vedutami, které byly zničeny, ale zachovaly se jejich reprodukce, nebo fotografické a filmové archiválie na nestabilních materiálech, které samy podlehnou zničení, a proto se místo nich jako originály vykazují jejich kopie.

Grafické listy a kresby a jejich reprodukce tvořící část dokumentu, u něhož byla primární rovina textová, a grafika plnila funkci doprovodnou (např. ilustrace v knihách, veduty na tovaryšských listech, grafika na pozvánkách, v záhlaví dopisů, na diplomech apod.) se evidují samostatně pouze tehdy, pokud byly od původního nosiče záznamu uměle odděleny a nelze je k němu již zařadit. V opačném případě je evidujeme společně s jejich nosičem v příslušné skupině (například tisky).

2.9.3 Druhy evidenčních jednotek

Pro vymezení evidenčních jednotek v archivní praxi jsou důležité definice těchto evidenčních jednotek, případně jejich podrobnější charakteristika a další metodická hlediska. Správné vymezení evidenčních jednotek má zásadní význam, neboť zajišťuje srovnatelnost údajů.

1. Listiny do roku 1850

Listina je dokument, který osvědčuje, dovršuje či zakládá veřejnoprávní či soukromoprávní vztahy. Je sestavena podle určitých pravidel a v určité formě (na jednom foliu, které může být i srolováno, na více foliích ve složce, v podobě knihy apod.) a opatřena ověřovacími prostředky (pečeť, razítko, podpis atd.), odpovídajícími právním uzancím doby vzniku. Stejnou právní průkaznost má konfirmace a ověřený (nikoli neověřený) opis listiny, který je rovněž evidenční jednotkou (vidimus, jiný úředně ověřený opis, respektive stejnopis či druhopis).

Jako evidenční jednotky se evidují veškeré listiny vzniklé do roku 1850, které jsou uloženy jak ve specializovaných sbírkách listin, tak v sériích (dříve odděleních) archivního souboru, ať vzniklých už v pořádacím schématu původce či při archivním zpracování, které byly vytvořeny pro jejich specializované ukládání a evidenci (např. oddělení listin v rodinných, velkostatkových, církevních fondech). Pokud jsou součástí těchto sbírek i listy, jsou evidovány rovněž jako listiny.

Jde tedy o privilegia, majestáty, diplomy, ochranné a lenní listy, inkolátní listiny, indigenáty, reversy k zemi, erbovní a nobilitační listiny, patenty, reskripty, (dvorské) dekrety, cechovní artikule, notářské instrumenty. Za listiny nejsou naopak z archivního hlediska považovány dokumenty zakládající právní akty uvedené v primárních registrech, tedy právní akty menšího významu, které byly podkladem pro dodatečný zápis v jiných archiváliích, jež je kodifikují a mají větší právní průkaznost (např. úřední knihy), dále zhostné listy, zachovací listy, výuční listy, tovaryšské listy a cechovní osvědčení, osobní doklady a diplomy, statuty a stanovy spolků apod. Jako listiny se rovněž neevidují a nevykazují cenné papíry (akcie, obligace, směnky atd.).

Listiny, které jsou součástí jiné archiválie (např. inserty a transumpty v listinách, opisy listin v úředních knihách a jiných rukopisech, listiny vložené do spisu – např. stejnopisy smluv, nevyzvednuté osobní doklady apod.) se jako jednotliviny neevidují a považují se za její část. Listiny uložené v kartonech se vykazují jako jednotliviny a kartony, ve kterých jsou tyto listiny uloženy, se v tomto případě jako evidenční jednotky nevykazují. Jako listiny do roku 1850 se neevidují listiny, které jsou součástí spisů.

2. Listiny po roce 1850

Jako evidenční jednotky se evidují pouze originály a ověřené opisy listin vzniklých po roce 1850, které jsou v souladu s níže uvedenými definicemi:

- a) listiny, jimiž bylo nadále formou individuálního právního aktu určeno zásadním způsobem postavení nebo práva původce fondu (včetně erbovních, nobilitačních a inkolátních listin),
- b) zakládací a zřizovací listiny,
- c) listiny upravující ústavní poměry státu (ústava, Základní listina svobod),
- d) smlouvy nebo soubory smluv upravující zásadním způsobem mezinárodní postavení státu.

Za listiny nejsou z archivního hlediska jako jednotliviny považovány dokumenty zakládající právní akty uvedené v primárních registrech, jmenování čestným občanem, výuční listy, osobní doklady, školní vysvědčení, diplomy, statuty a stanovy spolků apod. Jako listiny se rovněž neevidují a nevykazují cenné papíry (akcie, obligace, směnky atd.). Jako listiny po roce 1850 se neevidují listiny, které jsou součástí spisů.

Uvádí se zvlášť počet listin v analogové a digitální podobě, u digitálních listin jejich velikost v bytech.

3. Úřední knihy a rukopisy

Tato evidenční jednotka označuje úřední knihy a rukopisy, které tvoří dílčí evidenční jednotky této hlavní evidenční jednotky. Úřední knihy a rukopisy se uvádějí zvlášť v analogové a digitální podobě, u digitálních úředních knih a rukopisů se uvádí velikost v bytech.

3.1 Úřední knihy jsou archiválie, které vznikly jako nástroj pro uchování protokolárních záznamů, opisů dokumentů nebo souborů informací ve formě umožňující ochranu jejich autenticity, právní validity a celistvosti. Postavení úředních knih bylo často zakotveno v právních předpisech nebo v kancelářských normách, které určovaly jejich obsah a způsob vedení.

Mezi obecné znaky úředních knih patří:

- Jsou tvořeny souborem kontinuálně pořizovaných zápisů, které se zpravidla týkají téže agendy (kniha je vedena, zatímco spis je vyřizován).
- Zápisy mají svébytnou právní či správní platnost, která se v případě knih veřejného charakteru rovná platnosti listin nebo jiných dokumentů právní povahy.
- Forma a struktura zápisů je volena tak, aby v plné míře zajišťovala jejich průkaznost a reprodukovala podstatné součásti předlohy (nejedná se tedy pouze o evidenční záznam, který je vlastní registraturním pomůckám).
- Autenticita zápisů je pojišťována formálními procedurami a náležitostmi, které mají zaručit integritu svazku (soudobá foliace či paginace, číslování zápisů, pečetění svazku, záznam o počtu folií) a formální přesnost zápisů (procedura spojená s vkladem – intabulací či zápisem, ověřování zápisů prostřednictvím ověřovatelů). Mezi úřední knihy se zařazují archiválie tohoto typu bez ohledu na to, zda jejich zápisy měly charakter veřejných knih určených pro pořizování záznamů s veřejnou právní platností, nebo zda se jednalo o knihy interní (správní, kancelářské) povahy vedené pro vnitřní potřebu původce.
- Skutečnost, zda je kniha opatřena vazbou či nikoli, je podstatná pro vymezení knihy jako fyzické jednotky, při rozhodování, zda je archiválie knihou, však nemá na rozdíl od vnitřních formálních a obsahových znaků zásadní význam, neboť vazbou bývají běžně opatřeny i jiné druhy archiválií (např. instrukce, konvoluty). Úřední knihy jsou vázané. Pokud nejsou vázané, musí splňovat tato tři kritéria – mít jednotnou úpravu, být členěny podle jednotných časových jednotek (např. podle roků) a být pročíslvány. Jinak jsou považovány za aktový materiál. To platí i pro přílohy úředních knih.
- Původce knihu považuje za nedělitelný celek, což se kromě výše uvedených postupů projevuje například také pořizováním společných rejstříků nebo přehledů obsahu.
- Struktura knihovni agendy původce a charakter jednotlivých typů knih se vyvíjejí v čase. Obecně vývoj směřuje ve starším období od obsahově méně diferencovaných (smíšených) typů k typům s přesně vymezeným obsahem a funkcí.
- Pro úřední knihy je typická jejich vzájemná vnitřní provázanost (systematičnost) a také její strukturovaný charakter, v jehož rámci bývají vzájemné vztahy jednotlivých typů knih hierarchicky uspořádány (např. knihy hlavní a knihy pomocné).
- Vedení základních typů úředních knih mívá zpravidla dlouhodobý charakter, na druhé straně lze v některých případech rovnocenně použít i jiné formy písemného záznamu. Rozhodnutí, že příslušná agenda bude vedena ve formě knihy, může mít proto pouze dočasnou platnost a obsahově stejná agenda může být střídavě vedena ve formě knihy i v jiné formě.

Nejčastějšími typy úředních knih jsou:

- Knihy soudnictví sporného a nesporného, včetně jejich pomocných knih – knihy pozemkové, knihy smluv, knihy listin, knihy testamentů, knihy inventářů pozůstalostí, knihy kvitancí a obligací, knihy

hypoték, půhonné knihy, smolné knihy atd.

- Knihy určené k vedení evidence veřejného nebo interního charakteru – např. matriky (narozených, oddaných, zemřelých, měšťanů, obecních příslušníků, žáků, členů), školní katalogy, knihy evidence obyvatel, vojska, hnanců a podobně, urbáře, knihy nadací, knihy ohlášek bohoslužeb, knihy ohlášek snoubenců, rejstříky (pokud se z nich vyhotovují samostatné výpisy, jinak se jedná o registraturní pomůcky) nebo katastry (berní, spolkové) atd.
- Knihy protokolů, které zachycují ověřený (autentický) záznam z jednání (míra jejich veřejnosti vyplývá z postavení původce), např. konferenční protokoly, knihy o jednání výborů a představenstev u fondů, spolků a družstev apod.
- Pamětní knihy v původním slova smyslu (úřední knihy smíšeného charakteru) i pamětní knihy (kroniky) v moderním slova smyslu vedené v rámci správní kompetence původce. Novodobé pamětní knihy (kroniky) se mezi úřední knihy zařazují, pokud byly vedeny na základě ustanovení zákona nebo vnitřní normy či rozhodnutí původce nebo autor zápisů byl vedením pamětní knihy pověřen anebo zápisy měly oficiální charakter a byly kontrolovány nebo ověřovány statutárními orgány původce. Pamětní knihy, které tyto podmínky (nebo většinu z nich) nesplňují, se řadí mezi rukopisy.
- Knihy správní (kancelářské), např. registra, kopiáře, knihy opisů korespondence, knihy opisů instrukcí, knihy přísah úředníků, knihy opisů patentů a nařízení atd.
- Knihy účetní a hospodářské, mezi něž náleží knihy účetnictví peněžního i hmotného a také inventáře majetku (inventární knihy).

U nezpracovaných archiválií se uvádí počet úředních knih, pokud jsou na první pohled identifikovatelné. U nezpracovaných archiválií se uvádí počet úředních knih v analogové a digitální podobě (agendové systémy). U úředních knih v digitální podobě se dále uvádí velikost v bytech. Rejstříky k úředním knihám (nikoli ke spisům) se vykazují jako úřední knihy. Přílohy k úředním knihám se evidují spolu s úřední knihou, pokud nemají charakter jiné jednotliviny. Připojený aktový materiál se eviduje prostřednictvím množstevních evidenčních jednotek. Knihy uložené v kartonech, fasciklech či jiných obalech se vykazují jako jednotliviny a kartony a fascikly, ve kterých jsou tyto knihy uloženy, se v tomto případě jako evidenční jednotky nevykazují.

3.2 Rukopisy jsou písemné archiválie neúřední povahy, které mají charakter literárního, liturgického nebo vědeckého díla, tj. jsou jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora. Mají podobu analogovou i digitální. Uvádí se počet kusů rukopisů zvlášť v analogové a digitální podobě. Rukopis je zpravidla charakterizován autorem a názvem, případně úmyslem jej zveřejnit. Rukopisy jsou zejména diplomové, disertační, habilitační práce (obecně školní díla), kroniky a pamětní knihy (pokud nevznikly v rámci výkonu úředních povinností), rukopisy literárních nebo vědeckých děl, osobní deníky. Za evidenční jednotku „rukopisy“ se nepovažuje korespondence, koncepty a korekturní verze finální podoby rukopisu, poznámky, přednášky a archiválie zařaditelné do jiných evidenčních jednotek (například tiskem vydané divadelní hry). Pokud jsou archiválie svázané do konvolutu, považuje se za jeden rukopis celý svazek, v elektronické podobě obdobně celý dataset (datový balíček). Rukopis tvořený několika svazky nebo částmi, které tvoří z hlediska autorského záměru jeden formálně a obsahově uzavřený celek a je zpravidla spojen společným názvem se vyazuje jako jedna evidenční jednotka. Pokud nejsou rukopisy rozčlenitelné na jednotlivé rukopisy (díla), evidují se v kartonech nebo fasciklech. U rukopisů v digitální podobě se dále uvádí velikost v bytech.

Mezi rukopisy jsou zařazovány i hudebniny. Hudebniny jsou rukopisné i tištěné notové záznamy hudby včetně historických typů písemností jako jsou liturgické knihy s notací, kancionály, zpěvníky. Za hudebninu lze považovat i slovesné záznamy textů, jejichž nápěvy jsou obecně známé či na ně odkazují. Jako evidenční jednotky se hudebniny evidují jako rukopisy. Pokud nejsou hudebniny rozčlenitelné na jednotlivé rukopisy (díla), evidují se v kartonech nebo fasciklech. Evidence musí vždy obsahovat označení, že jde o hudebniny.

4. Registrturní pomůcky

Evidenční jednotka označuje celkový počet kusů původních pomůcek sloužících k evidenci dokumentů a spisů podle věcného nebo systematického třídění bez ohledu na jejich původní název. Dílčí evidenční jednotky tvoří podací protokoly, indexy, elenchy a repertáře. Uvádí se jejich počet zvlášť v analogové a digitální podobě, u registrturních pomůcek v digitální podobě se uvádí velikost v bytech. Dílčí evidenční jednotky jsou definovány následovně:

4.1 Podací protokoly/deníky jsou základní evidenční pomůckou pro vedení spisové služby v listinné podobě. Podací protokoly/deníky podléhaly v minulosti značné variabilitě, která se projevovala i v názvech těchto registrturních pomůcek (exhibitní/expeditní jednacích protokoly, protokoly výpravní, knihy kmenových listů, knihy spisových značek, knihy pošty apod.). Podací protokoly/deníky jsou vedeny v chronologické posloupnosti. Zpravidla mají ustálenou formu, jsou vedeny v určitém předem určeném období, obsahují údaje o pořadovém čísle dokumentu, datu jeho doručení, názvu/jména a adrese odesílatele, stručném obsahu dokumentu, jeho rozsahu a počtu příloh, evidenční údaje dokumentu u původce, číslo jedací nebo spisovou značku, označení útvaru nebo osoby původce, kterému byl dokument přidělen k vyřízení, způsob vyřízení, spisový znak apod. Uvádí se počet analogových podacích protokolů či deníků v sešitové nebo kartotéční formě, bez ohledu na konkrétní název. Jako podací protokoly se evidují rovněž knihy pošty. Mezi podací protokoly se zařazují rovněž rejstříky z činnosti justiční správy a dalších odvětví veřejné správy sloužící k evidenci spisové agendy. Zvlášť se uvádí počet podacích deníků v digitální podobě.

4.2 Indexy jsou abecední rejstříky osobních, místních nebo věcných hesel.

4.3 Elenchy jsou registrturní pomůcky zaznamenávající spisy určitého registrturního oddělení nebo i celé registry podle osobních jmen nebo věcných hesel v abecedním pořádku nebo v uspořádání podle uložení ve spisovně, popřípadě s dalším vnitřním členěním.

4.4 Repertáře jsou pomocné registrturní pomůcky umožňující hledání spisů nebo listin určité registry nebo její části podle abecedně nebo chronologicky seřazených osobních jmen či věcných hesel. Od indexu se liší tím, že vedle jména uvádí také stručně obsah spisu nebo listiny.

5. Kartotéky

Kartotékou se rozumí soubor systematicky seřazených samostatných listů obsahujících informace k určité agendě či tématu a vedených obvykle v předepsané nebo účelově vytvořené formě. V evidenci NAD se uvádí počet kartotéčních zásuvek či krabic. Slouží-li jako původní evidenční pomůcka (podací protokol, indexy apod.), je evidována jako příslušná jednotlivina.

6. Typáře a jejich samostatné otisky

Evidenční jednotka označuje celkový počet typářů a otisků, vzniklých jejich aplikací. Typáře jsou trojrozměrné předměty, jejichž otištěním se docílí reprezentace jejich majitele za účelem ověřování, uzavírání či jiného označení dokumentů. Jde především o pečeti a razítka, dále např. razidla, raznice pro slepotisk apod. Typáře se jako jednotliviny evidují vždy, jejich otisky pouze pokud jsou samostatné, tj. nejsou součástí jiné jednotliviny. Hlavní evidenční jednotka se dělí na dílčí evidenční jednotky: pečeti, razítka, samostatné pečeti, odlitky a otisky:

6.1 Pečetidlem (razidlem, raznicí apod.) je zpravidla kovová deska, obvykle zasazená do držadla, která nese negativní obraz, jehož otištěním do pečetní hmoty (pečeti), nebo do psací látky dokumentu (razidla, raznice), tzn. přímo v dokumentu či na zálepce (tzv. slepotisk, slepé pečeti) se docílí pozitivního obrazu.

6.2 Razítkem je pryžová nebo kovová deska, zpravidla zasazená do držadla, s aplikovaným negativním obrazem, jímž se docílí otištění na dokument.

6.3 Samostatné pečeti, odlitky pečetí a otisky typářů

Evidují se pouze v případě:

- a) tvoří-li specializované sbírky, obsahující především originály pečeti (v minulosti oddělených od dokumentů, které již neexistují, nelze je dohledat, nebo prokázat jejich spojení s nimi), jejich odlitky, faksimile, reprodukce, novodobé (studijní – sbírkové) otisky původních pečetidel, celé dokumenty s otisky typářů, manipulované do sbírek v minulosti či vyřazené při pořádání jiného fondu a nově do sbírek zařazené pro dochování otisku, či výstřižky s těmito otisky,
- b) nacházejí-li se ve sbírkách jiného vymezení, ale mají povahu popsanou v předchozím odstavci,
- c) tvoří-li samostatnou část archivního fondu (např. vzorové otisky typářů), používaných v dané době původcem, evidence nově zavedených typářů s jejich otisky, reprodukcemi apod. s poznamenáním o jejich vyřazení, úředně nahlášené ztrátě, zneplatnění apod.).

V případě více otisků na jednom podkladovém listu se eviduje každý otisk zvlášť.

7. Kartony

Pro nezpracované archiválie je karton evidenční jednotka archiválií uložených ve speciální archivní krabici. Pro zpracované archiválie je karton evidenční jednotka k evidenci spisů (aktového materiálu včetně tištěných úředních akt – oběžníky, úřední vyhlášky, účetní závěrky, výroční zprávy atp.), manuálů a příruček, korespondence, účtů, technické dokumentace (nikoli však samostatných plánů a technických výkresů, které jsou vykazovány jako jednotliviny), hudebnin (pokud nejsou vykazovány jako rukopisy), výstřižků, novin a časopisů po roce 1800, propagačních letáků, katalogů výstav apod. V kartonech se evidují rovněž archiválie vztahující se k méně významným právním aktům – např. zhostné listy, tzv. zachovací listy, výuční listy, osobní doklady, statuty a stanovy organizací a spolků, soudní a notářské dokumenty. Prostřednictvím kartonů se eviduje také sbírka listin k pozemkové knize, bez ohledu na to, zda je vázána či nikoliv. Mezi kartony se nezapočítávají ty, v nichž jsou uloženy výhradně jednotliviny. Pokud jsou v jednom kartonu společně uloženy výše uvedené nezpracované archiválie společně se zpracovanými, evidují se dva kartony – jeden nezpracovaný a jeden zpracovaný.

8. Fascikly

Fascikl je evidenční jednotka pouze pro zpracované archiválie, jejichž uložení v kartonech by bylo neúčelné, případně z jiných důvodů neproveditelné. Jde o evidenční jednotku k evidenci spisů (aktového materiálu), korespondence, účtů, technické dokumentace (nikoli však samostatných plánů a technických výkresů, které jsou vykazovány jako jednotliviny), hudebnin (pokud nejsou vykazovány jako rukopisy), výstřižků apod. Ve fasciklech se evidují rovněž archiválie vztahující se k méně významným právním aktům např. zhostné listy, tzv. zachovací listy, výuční listy, osobní doklady a statuty a stanovy organizací a spolků, soudní a notářské dokumenty, které nemohou být pro své rozměry evidovány v kartonech.

9. Mapy, atlasy, technické výkresy, grafické listy, kresby

Uvádí se celkový počet kusů jednotlivých map a mapových děl, atlasů, plánů, technických výkresů, grafických listů a kreseb. Do dílčích evidenčních jednotek se uvede zvlášť počet jednotlivých map a mapových děl, atlasů, plánů, technických výkresů, grafických listů a kreseb v analogové i digitální podobě, u digitálních dílčích evidenčních jednotek se uvádí velikost v bytech.

9.1 Mapou se rozumí zmenšený generalizovaný konvenční obraz Země, nebeských těles, kosmu či jejich částí, převedený do roviny zpravidla pomocí matematicky definovaných vztahů (kartografickým zobrazováním), ukazující podle zvolených hledisek polohu, stav a vztahy přírodních, socioekonomických a technických objektů a jevů. Uvádí se počet map, mapových děl a plánů.

Mapovým dílem se rozumí mapa složená z více zpravidla stejně velkých, stejně graficky zpracovaných a systematicky podle kladu listů označených sekcí. Mapové dílo se vyznačuje shodnou velikostí mapových

listů a úplným pokrytím zájmového území. Z toho vychází i systém značení mapových listů, díky němuž lze odvodit určení sousedních mapových listů. Vykazuje se jako jedna evidenční jednotka. U této evidenční jednotky se rovněž uvádí počet listů (sekcí) uchovaných v archivním souboru. Reambulované mapy v rámci mapového díla jsou považovány za součást tohoto díla.

Výjimku tvoří mapy vztahující se ke stabilnímu katastru (indikační skici, popisy hranic katastrálních obcí, staré katastrální mapy, císařské otisky a tzv. reambulované mapy stabilního katastru), které nejsou chápány jako mapové dílo, nýbrž jako součást stabilního katastru, a proto jsou počítány podle katastrálních obcí. Evidenční jednotkou je zde mapa pro katastrální obec.

V případě plánů zobrazujících urbanizované území (zpravidla město, dvory, pozemky, plány zobrazující zasazení budov v krajině apod.), ortofotomapa a souborů kolmých leteckých snímků pořizovaných podle pravidel fotogrammetrie se postupuje analogicky jako u mapových děl. Šikmé letecké snímky jsou považovány za fotografie, pokud mají formu pohlednic (nikoli pravých fotografií), vykazují se jako pohlednice. U map v digitální podobě se uvádí počet, v poznámce je uvedena bližší charakteristika (geografický informační systém, ortofotomapa, kolmý letecký snímek apod.) a velikost v bytech.

Globusy, plastické či reliéfní mapy, modely terénu se vykazují jako mapy, v poznámce je uvedena přesná charakteristika.

9.2 Atlas je systematicky uspořádaný a jednotně technicky i graficky provedený soubor map vztahujících se k tematické oblasti, vydaný, resp. prezentovaný v podobě knihy nebo v podobě jednotlivých listů vkládaných do obalu. Je opatřen titulním listem a obsahuje zpravidla další náležitosti (doprovodný text, rejstříky), což jej odlišuje od souboru map. Atlasy se vykazují jako jednotliviny. Atlasy se nevykazují jako staré tisky.

9.3 Technický výkres je výkres nebo skupina výkresů používaná v technických oborech, vytvořený ve vhodně zvoleném měřítku, zpravidla s kótami. Obsahuje všechny informace nezbytné pro výrobu stroje, přístroje a jiného výrobku či jeho součásti a pro realizaci stavby či její části. Do této kategorie lze zařadit i výkresy, které nevznikají s cílem výroby či stavby (např. školní technické výkresy). Uvádí se počet technických výkresů.

9.4 Grafický list je jedním ze základních typů grafiky. Jde o reprodukci pomocí některé standardní grafické metody (dřevoryt, dřevorez, mědiryt, lept atp.), která je otištěna na samostatném archu papíru. Grafický list může být opatřen paspartou a zavěšen na stěně, nebo vložen do desek. Jako grafický list v digitální podobě se vykazují díla počítačové grafiky. Uvádí se počet jednotlivých volných grafických listů a vázaných souborů (cyklů), sérií a alb. Do poznámky se uvede, zda jde o soubor, sérii, album apod. Zde se uvádí i užitá grafika (ex libris), ilustrace vytržené z knih apod., nikoli však plakáty.

9.5 Kresba je výtvarné dílo, které je vytvářeno množstvím kresebných pomůcek na dvourozměrné médium. Uvádí se počet jednotlivých kreseb a jejich svázaných souborů (konvoluty), bez ohledu na to, zda jde o základ pro následnou malbu jinou výtvarnou technikou, nebo o samostatné výtvarné dílo, a bez ohledu na nástroj(e) použité při její tvorbě (tužka, pero, uhel, pastel apod.). Do kreseb se zařazují i výjimečně uchované malby (např. akvarely, koláže, oleje apod.), na výskyt malby se upozorní v poznámce k evidenční jednotce jednoduchým vyjádřením (např. 1 olej).

10. Fotografické archiválie

Fotografické archiválie jsou vyobrazení (pozitivní, negativní) získaná procesem, který působením světla a prostřednictvím optické soustavy zachycuje přímý a trvanlivý obraz na citlivý povrch bez ohledu na formu nosiče. V poznámce je vyznačen výskyt nestabilních fotografických materiálů.

V případě, že fotografická archiválie je na nestabilním materiálu a došlo k jejímu zničení, uchovaná kopie je vykazována jako originál.

V dílčích evidenčních jednotkách u zpracovaných fotografických archiválií se uvádí počet kusů:

10.1 Fotografický snímek/fotografie na papírové podložce obsahuje záznam zpravidla třírozměrné předlohy/objektu, přenesený optickým kopírováním z fotografického filmu či desky na světlocitlivý papír. Jako fotografie na papírové podložce se rovněž eviduje „pravá fotografie“, což je označení pro fotografii, která na první pohled nese znaky poštovní korespondence (tj. z jedné strany obraz a z druhé strany místo pro psaný vzkaz), avšak je zhotovena fotografickou cestou nikoliv tiskovou technikou. Dále lze jako fotografie na papírové podložce evidovat tisky digitálních či digitalizovaných fotografií tištěné pomocí fototiskáren, plotrů a jiných zařízení. Patří sem i fotografická tabla, pokud byla zhotovena fotografickou cestou jako jeden kus snímku.

10.2 Fotografická deska je deska z pevného materiálu (např. kov, sklo) opatřená světlocitlivou vrstvou. Obsahuje záznam zpravidla třírozměrné předlohy/objektu, na němž jsou světla předlohy tonálně převrácená (negativ) nebo vykazují stejné tonální hodnoty jako předloha (diapozitiv).

10.3 Listový film je fotografický film (plast) normalizovaného formátu (9×12 cm a větší) pokrytý světlocitlivou vrstvou. Obsahuje záznam zpravidla třírozměrné předlohy/objektu, na němž jsou světla předlohy tonálně převrácená (negativ) nebo vykazují stejné tonální hodnoty jako předloha (diapozitiv). Uvádí se počet listů.

10.4 Svitkový film je fotografický film ve formě pásu (plast), pokrytý světlocitlivou vrstvou. Obsahuje záznam zpravidla třírozměrné předlohy/objektu, na němž jsou světla předlohy tonálně převrácená (negativ) nebo vykazují stejné tonální hodnoty jako předloha (diapozitiv). Normalizovaný formát obrazového pole má velikost obrazového pole 6×6 cm, případně velikosti odvozené (typicky 6×9 cm, 6×4,5 cm). Svitek může být rozstříhán na jednotlivá obrazová pole nebo pásy o několika obrazových polích. V tom případě se počítá každé jednotlivé rozstříhané pole, nebo pás jako jeden kus a v poznámce k evidenční jednotce se uvede, zda jde o pásy nebo pole. Svitkové filmy jsou neperforované.

10.5 Kinofilm je fotografický film ve formě pásu (plast) pokrytý světlocitlivou vrstvou. Normalizovaný formát obrazového pole je 36×24 mm, případně menší (typicky 24×24 mm, 18×24 mm u kinofilmu o šířce 35 mm) a pás obsahuje obvykle 36 obrazových polí. Pás může být rozstříhán na jednotlivá obrazová pole nebo pásy o několika obrazových polích. V tom případě se počítá každé jednotlivé rozstříhané pole, nebo pás jako jeden kus a v poznámce k evidenční jednotce se uvede, zda jde o pásy nebo pole. Kinofilmy mají jednostrannou nebo oboustrannou perforaci. Mezi kinofilmy řadíme i stereokotoučky, přičemž se uvádí počet kotoučků. V poznámce k evidenční jednotce se zapíše, že jde o stereokotoučky.

10.6 Mikrofilm (též mikrografický film) je svitek nebo proužek fotografického (termografického nebo vezikulárního) filmu (plast) s mikrozáznamy.

10.7 Mikrofiš je listový film (plast) s mikrozáznamy uspořádanými do řádek a sloupců. Dále zpravidla obsahuje okem čitelný titulek s identifikačními údaji.

10.8 Fotoalbum je způsob adjustace fotografií na papírové podložce v podobě vázané knihy nebo na volných listech určených k prohlížení fotografií.

10.9 Digitální fotografie je evidenční jednotka pro zpracované archiválie označující fotografickou archiválii vzniklou digitálně a uloženou v digitální podobě. Uvádí se počet kusů digitálních fotografií a jejich velikost v bytech.

11. Kinematografické filmy

Kinematografické filmy jsou evidenční jednotka označující audiovizuální, popř. pouze obrazové záznamy uspořádané v souvislém sledu na pásu fotografického filmu nebo v datovém souboru, které při projekci vyvolávají dojem pohybu. V poznámce je vyznačen výskyt nestabilních fotografických materiálů, tj. nitrocelulózy a acetylcelulózy.

U nezpracovaných archiválií se uvádějí počty následujících typů evidenčních jednotek:

11.1 Filmových pásů (případně počet zvukových a kombinovaných pásů).

Pokud jsou v archivním souboru filmy s různou šíří, vzhledem k možnosti jejich zpřístupnění se zapisují do samostatných dílčích evidenčních jednotek např. filmové pásy A1 (v poznámce – 8 mm), filmové pásy A2 (v poznámce – 16 mm).

11.2 Jiných nosičů analogových záznamů.

11.3 Nosičů digitálních záznamů (DVD apod.).

U zpracovaných archiválií se uvádějí počty následujících typů evidenčních jednotek:

11.4 Kinematografické (audiovizuální, filmové) dílo je dramaturgicky nebo jinak blíže specifikovaný obrazový či zvukově obrazový záznam (analogový i digitální) zejména přesně ohraničený (např. má název, začátek, konec atp.) tak, aby mohl sloužit svému účelu. Na daném nosiči (bez ohledu na jeho formu) je dílo zaznamenáno v logickém celku. Logickým celkem se rozumí konečná podoba díla (i když se např. nedochovala zvuková složka zvukově obrazového záznamu).

Kinematografický (audiovizuální, filmový) záznam je jakýkoliv záznam obrazu či obrazu a zvuku, který při projekci vyvolává dojem souvislého pohybu, a to bez ohledu na podobu nosiče a způsob záznamu informace (analogový i digitální). U zpracovaných archiválií se uvádí počet kinematografických děl a dalších kinematografických záznamů (obecně Kinematografické záznamy), zvláště v analogové a digitální podobě. Kinematografická díla a záznamy v digitální podobě se uvádějí zvláště uložené na přenosných výměnných datových nosičích a mimo tyto nosiče. Důvodem je skutečnost, že zatímco u kinematografických záznamů na nosiči není povinný údaj o velikosti, protože není vždy zjistitelný, u kinematografických záznamů bez nosiče, je tento údaj zjistitelný vždy. Dalším důvodem je rozdílnost péče o tyto druhy archiválií. U záznamů v digitální podobě se uvádí jejich velikost v bytech. Jako doplňková informace v poznámce (ve zvláštním sloupci) se uvádí u filmových záznamů počet nosičů. V poznámce k evidenční jednotce se uvede širší filmových pásů (obvykle 8, 16, 35 mm), pokud jde o kinematografický záznam nebo dílo na filmovém pásu nebo jiném nosiči analogového záznamu. Jestliže jsou v archivním souboru zpracovaná kinematografická díla nebo kinematografické záznamy na nosičích s různou šíří, zapisují se do samostatných dílčích evidenčních jednotek, např. kinematografické záznamy na nosičích A1 (v poznámce – 8 mm), kinematografické záznamy na nosičích A2 (v poznámce – 16 mm). U nezpracovaných digitálních kinematografických děl a digitálních kinematografických záznamů bez nosiče, které jsou zjevně identifikovatelné, se uvádí jejich počet. Pokud není počet děl (záznamů) tohoto druhu patrný, nebo jsou součástí většího digitálního celku, evidují se jako digitální dataset. Obdobně jako kinematografická díla a kinematografické záznamy jsou evidována audiovizuální díla určená pro televizní vysílání.

12. Zvukové archiválie

Zvukové archiválie obsahují jakýkoliv zvukový záznam v analogové či digitální podobě uložený na záznamovém médiu bez ohledu na jeho vnější podobu nebo v datovém souboru.

Zvukové archiválie se dělí na tyto typy evidenčních jednotek:

U nezpracovaných archiválií se uvádějí počty následujících typů evidenčních jednotek:

12.1 Fonografický váleček je zvukový nosič (přepisovatelný i nepřepisovatelný) z kovu, pryskyřice, celuloidu, gumy, vosku nebo z plastu v podobě dutého válce.

12.2 Fonografický drát (fonodrát) je přepisovatelný zvukový nosič v podobě kovového drátu navinutého na cívce.

12.3 Gramofonová deska je nepřepisovatelný zvukový nosič v podobě tenké kruhové desky z vulkanizované gumy, šelaku nebo plastu, na němž je zvuk zaznamenán mechanicky, ve formě spirálovité drážky.

12.4 Matrice je zvukový nosič v podobě kovového disku, který zpravidla slouží k výrobě raznic pro lisování gramofonových desek.

12.5 Magnetofonový pásek je přepisovatelný zvukový nosič v podobě pásky obvykle z plastu navinuté na cívce nebo středovce, jejíž povrch je pokryt magnetizovanou vrstvou, umožňující záznam zvuku.

12.6 Audiokazeta je přepisovatelný zvukový nosič v podobě pásky obvykle z plastu zabudované do ochranného pouzdra (kazety), jejíž povrch je pokryt magnetizovanou vrstvou, umožňující záznam zvuku. Sem se řadí i audiokazety s digitálním záznamem zvuku (DAT).

12.7 Kompaktní disk je zvukový nosič (přepisovatelný i nepřepisovatelný) v podobě disku z plastu umožňující digitální záznam zvuku.

U zpracovaných archiválií se uvádějí počty následujících typů evidenčních jednotek:

12.8 Zvukové dílo je dramaturgicky nebo jinak specifikovaná zvuková nahrávka (zvukový záznam) zejména přesně ohraničená (např. má název, začátek a konec atp.) tak, aby mohla sloužit určitému účelu. Obvykle je dílo zaznamenáno na nepřepisovatelném médiu (bez ohledu na jeho podobu), které může být hromadně šířeno (komerčně nebo účelově).

Zvukový záznam (též zvuková nahrávka) je jakýkoliv zvuk zachycený na zvukovém nosiči (např. fonografický váleček, gramofonová deska, magnetofonový pásek, CD, DVD atd.). U zpracovaných archiválií se uvádí počet zvukových děl a dalších zvukových záznamů (obecně Zvukové záznamy), a to zvlášť v analogové a zvlášť v digitální podobě. Počet zvukových záznamů se uvádí u jednotlivých evidenčních jednotek vymezených podle typu nosičů. Zvuková díla a záznamy v digitální podobě se uvádějí zvlášť na uložené na přenosných výměnných datových nosičích a mimo tyto nosiče. U digitálních zvukových záznamů se uvádí velikost v bytech. Jako doplňková informace v poznámce (ve zvláštním sloupci) se uvádí u analogových zvukových záznamů počet nosičů.

U nezpracovaných digitálních zvukových děl a digitálních zvukových záznamů bez nosiče, které jsou zjevně identifikovatelné, se uvádí jejich počet. Pokud není počet děl (záznamů) tohoto druhu patrný, nebo jsou součástí většího digitálního celku, evidují se jako digitální dataset.

13. Tisky

Do této evidenční jednotky se zahrnují vydané rozmnoženiny určené k šíření (zpravidla veřejnému), pokud nejsou součástí spisů. Z těchto důvodů mezi tisky náleží i rukopisné plakáty. Do evidenční jednotky se nezahrnují knihy, monografie a periodika, které jsou součástí archivních knihoven. Mezi tisky neřadíme hudebniny, technickou dokumentaci, mapy, atlasy, grafické listy a případné další archiválie, které jsou vykazovány jako samostatné evidenční jednotky, případně dílčí evidenční jednotky.

Jde o evidenční jednotku pro zpracované a inventarizované archiválie. U nezpracovaných se uvádějí pouze tehdy, jsou-li patrné na první pohled. Uvádí se počet následujících dílčích evidenčních jednotek:

13.1 Tisky do roku 1800 jsou staré tisky (včetně prvotisků) – knihy, monografie a periodika, brožury, letáky, jednolisty vytištěné od vynálezu knihtisku do roku 1800 včetně. V poznámce musí být vždy uvedeno, o jaký druh tisku jde (např. brožura, leták). Monografií se rozumí neseřadová publikace, která systematicky, všestranně a podrobně pojednává o jednom, zpravidla úzce vymezeném tématu. Periodikem je dokument vydávaný postupně v samostatných částech spojených společným názvem, označením posloupnosti (např. průběžným číslováním), jednotnou úpravou a obsahovým zaměřením v pravidelných intervalech se záměrem stálého pokračování, např. noviny, časopisy, periodické sborníky. Za evidenční jednotku je podle faktického dochování považován také konvolut několika spojených letáků, jeden svazek periodika za určité období nebo naopak samostatný jednolist. Jednolistem se rozumí dřevořezový obrázek obvykle devocionálního charakteru, původem ze západní Evropy, bez textu nebo s textem dopsaným rukou, předchůdce deskotisku a knihtisku z konce 14. a poč. 15. stol. nebo malá publikační forma obsahující většinou letákové noviny a nábožensko-politické pamflety, resp. masová kázání.

13.2 Tisky po roce 1800 jsou neperiodické publikace, tedy rozmnoženiny literárních, vědeckých, nebo uměleckých děl úředního i neúředního charakteru určené k veřejnému šíření, které jsou vydány jednoráz-

zově, popřípadě nejvýše jednou ročně (ročenky) anebo po částech i častěji. Pokud tvoří jeden celek, pak je tento celek jednou evidenční jednotkou. Tisky po roce 1800 jsou vždy zhotoveny polygrafickou technikou (v tom se liší od rukopisů) a opatřeny vazbou; ostatní tištěné dokumenty kromě map, atlasů, fotografií z tiskáren, plakátů, pohlednic, cenných papírů, štočků a grafických listů se evidují jako kartony a fascikly.

Pro tisky do roku 1800 a po roce 1800 platí tato **společná pravidla**:

- Za evidenční jednotku je podle faktického dochování považován také svazek obsahující několik přívazků či přitisků. Dokument z několika svazků nebo částí, které tvoří z hlediska autorského nebo vydavatelského záměru jeden formálně a obsahově uzavřený celek a je zpravidla spojen společným názvem (vícesvazkové dílo, např. encyklopedie) se vykazuje jako jedna evidenční jednotka.
- Jako evidenční jednotky se neevidují tisky, které jsou součástí spisů.
- Mezi tisky po roce 1800 se rovněž nepočítají korekturní kartákové otisky, separátní otisky článků, výstřižky novin a časopisů po roce 1800, propagační letáky, katalogy výstav apod.

13.3 Pohlednice je polygrafický výrobek zpravidla standardizovaných rozměrů s vytištěným obrazovým námětem na neadresní straně kartonového lístku a potiskem adresní strany, která je vyhrazena pro adresu a krátké sdělení. U pohlednic z období před lety 1905–1908 je pro krátké sdělení vyhrazena strana obrazového námětu. Jde o obrazový dokument pořízený tiskovou technikou (ušlechtilé fotografické tisky, od r. 1960 ofsetový tisk).

13.4 Plakáty jsou jednostranné tisky vystavované za účelem šíření informace na veřejných místech, které s použitím textu, obrazu nebo obojího společně upoutávají, nabízejí zboží, umělecká díla či produkce, zábavu, názory a podobně. Mezi plakáty řadíme rovněž netištěné plakáty. Jako plakáty se naopak neoznačují vylepované úřední vyhlášky.

13.5 Cenné papíry jsou dílčí dlužní úpisy (obligace, pokladniční poukázky, zástavní listy), podílové úpisy (akcie, kuksy, podílové listy), obchodní cenné papíry (směnky). Uvádí se jejich počet, v poznámce musí být vždy uvedeno, o jaký typ cenného papíru se jedná:

- Obligace, jinak také dluhopisy, jsou cennými papíry zakládajícími nárok na finanční plnění klienta vůči emitentovi. Jedná se o podíly na jednom celkovém úvěru.
- Pokladniční poukázka je krátkodobý dlužní úpis vydávaný peněžními ústavy nebo státem.
- Zástavní list je úvěrový cenný papír emitovaný peněžním ústavem pro dlužníka, který si chce od peněžního ústavu opatřit půjčku.
- Akcie je druh cenného papíru, který s sebou nese podíl na akciové společnosti, popř. komanditní společnosti na akcie.
- Kuks je druh cenného papíru vyjadřující podíl na těžírstvu.
- Podílový list je druh cenného papíru, jenž svědčí o závodním, obchodním nebo členském podílu, popř. kmenovém vkladu na společnosti s ručením omezeným, popř. neomezeným.

Výše uvedené cenné papíry se evidují jako tato evidenční jednotka i v případě, že nemají tištěnou podobu.

13.6 Štoček je v polygrafii (knihtisku) druh tiskařské formy (dřevěný špalíček, tisková deska z kamene, kovu, linolea, písmoviny či plastu). Pro použití se vyleptá chemicky (chemigrafie, zinkografie) či elektrolyticky, případně se vyryje. V poslední době se používá též laser. Po nanesení barvy se pak pomocí něho tiskne přitlačením na příslušné médium (většinou papír). Uvádí se počet štočků.

14. Balíky

Balík je evidenční jednotka užívaná v archivnictví pouze pro nezpracované archiválie. Pomocí této evidenční jednotky se eviduje materiál uložený v balících, nearchivních krabicích apod. Balíky jsou svázané nebo jinak adjustované tak, aby vždy tvořily ručně manipulovatelné celky. Velikost balíků nebo krabice nerozhoduje, za balík však nelze považovat neadjustovaný materiál volně uložený do polic apod. Pokud jsou nezpracované archiválie z důvodu jejich lepší ochrany uloženy do kartonů, vykazují se jako kartony.

14.1 Pokud jsou nezpracované archiválie uloženy v **pořadačích** (tuhé desky, šanony), uvádí se počet pořadačů.

15. Digitální datasety (datové balíčky)

Digitální dataset (datový balíček) je evidenční jednotka označující sadu dat, která byla původně vytvořena nebo spravována prostřednictvím výpočetní techniky a která byla vybrána za archiválii a jejíž replika je uložena v Národním archivu nebo archivu oprávněném k ukládání archiválií v digitální podobě nebo bezpečnostním archivu. Dataset (datový balíček) má obvykle podobu polí a tabulek, ve kterých jsou obsažena a strukturována data (např. spisy, výsledky průzkumu, sčítání lidu, inventáře, databáze, prezentace, webové stránky, matematické modely apod.) včetně počtu záznamů a jejich celkové velikosti vyjádřené v bytech. Digitální dataset (datový balíček) je evidenční jednotkou pro nezpracované archiválie. Spisy tvoří datové balíčky pro předávání dokumentů a jejich metadat do archivu.

16. Digitální archivní jednotka (DAJ)

DAJ – digitální archivní jednotka je množstevní evidenční jednotka pro zpracované digitální archiválie. Označuje databáze, prezentace, webové stránky, matematické modely, soubory spisů v digitální podobě.

Fotografie, filmová a zvuková díla a záznamy, úřední knihy, registraturní pomůcky, rukopisy, mapy, technické výkresy, atlasy, grafické listy, kresby v digitální podobě se evidují jako příslušné evidenční jednotky, pokud nejsou součástí vyšších datových celků – digitálních archivních jednotek (DAJ).

17. Jiné

Evidenční jednotka Jiné popisuje součásti archivního souboru nezařazené do předchozích typů evidenčních jednotek. Jako jednotliviny se evidují pouze tehdy, pokud nejsou součástí jiné archiválie (např. důkazní předměty v soudních spisech), v opačném případě se považují za dílčí evidenční jednotky. Jako evidenční jednotky se zařazují pouze tehdy, jestliže mají přímou souvislost s archivním souborem. V evidenci se vždy uvádí počet zpracovaných předmětů numizmatické a faleristické povahy. Ostatní předměty jsou evidovány v dílčí evidenční jednotce „jiné“. Specifikace evidovaných předmětů je vždy uvedena v poznámce.

Ze zpracovaných archiválií této evidenční jednotky jsou vyčleněny dvě dílčí evidenční jednotky hodné zvláštního zřetele.

17.1 Předměty numizmatické povahy jsou nejčastěji oběživo, především peníze, tj. platidla kovová (mince) a papírová (bankovky, státopvky), méně pak nouzové, výtěžkové a obchodní peníze, příležitostné mince, střelecké, školní aj. odměny, platební peníze, peněžní náhražky (potvrzenky, chudinské peníze, stravenky, poukázky na zboží, přidělové doklady). Předměty napodobující formu mincí (početní mince, žetony pamětní i výherní, kovové známky platební a identifikační) či jejich vnější vzhled – medaile (pamětní, portrétní), plakety (většinou obdélné a jednostranné) a jiné příležitostné ražby, novoražby, faksimile platidel, studijní kopie mincí, medailí (např. galvanoplastické a jiné odlitky, otisky do fólií atd.) a raznice uvedených předmětů. Uvádí se vždy počet zpracovaných předmětů numizmatické povahy, specifikace evidovaných předmětů je vždy uvedena v poznámce. U nezpracovaných archiválií jsou tyto údaje uváděny pouze v případě, že jsou na první pohled identifikovatelné.

17.2 Předměty faleristické povahy jsou řádové dekorace a vyznamenání. Řadí se sem dekorace podle hodnosti svého nositele (velmistr, velkokříž, velkodůstojník, komandér, komtur, důstojník, rytíř, devojčák člen apod.) nebo číselně vyjádřené třídy řádu v různém provedení (klenot v podobě kříže, medailonu, řádová hvězda a další doplňky, řetězy, náprsní velkostuhy, nákrční stuhy, řetízky, stužky pro medailon). Dále sem patří vyznamenání odvozená z řádových dekorací (stužka se zavěšeným křížem, medailonem, hvězdou) podobná předmětům numismatické povahy (pamětní mince, medaile a plakety v kazetách atd.), ceny (vědecké, umělecké, sportovní), skulptury či jiné předměty umělecké či uměleckořemeslné povahy a odznaky. Vyznamenání, ceny a odznaky většinou nejsou děleny do tříd, ale stupně se rozlišují např. podle materiálu (zlaté, stříbrné, bronzové atd.) a přidáním dalších doplňků (s korunou, s brilianty). Kromě původní velikosti existují řádové dekorace ve formě zmenšenin, miniatur, rozet, obdobně vyznamenání v redukované podobě (obdélníkové stužky).

Uvádí se vždy počet zpracovaných předmětů faleristické povahy, specifikace evidovaných předmětů je vždy uvedena v poznámce. Předmět numismatické nebo faleristické povahy, k němuž je dochován spisový materiál (například dekret o vydání) se eviduje jako karton, fascikl nebo balík.

17.3 Jiné – do této dílčí evidenční jednotky se zařazují všechny ostatní předměty. Náleží sem například alba obsahující různé typy dokumentů (fotografie a zároveň výstřižky, tisky, plakáty atp.), knihy s podpisy návštěv nemající charakter kroniky, alba, sešity a památníky obsahující podpisy, zápisy a kresby od různých osob a korporací, vlajky a standarty, tabla (s výjimkou fotografických tabel, která byla zhotovena fotografickou cestou jako jeden kus snímku/fotografie), vzorky, vzorníky, obaly a etikety zboží, propagační předměty, rentgenové snímky, původní hodnotné obaly dokumentů (například dobové kožené tubusy na pergamenové listiny) a další trojrozměrné předměty, které mají přímou souvislost s archivním souborem a nejsou součástí jiné archiválie (například důkazní předměty v soudních spisech, vzorky látek v katalozích zboží).

Seznam zkratk používaných pro evidenční jednotky (tučně jsou vyznačeny hlavní evidenční jednotky)

Označení	Evidenční jednotka	Zkratka
1.	Listiny do roku 1850	lio
2.	Listiny po roce 1850	lip
3.	Úřední knihy a rukopisy	
3.1	Úřední knihy	ukn
3.2	Rukopisy	rkp
4.	Registraturní pomůcky	
4.1	Podací protokoly	ppr
4.2	Indexy	ind
4.3	Elenchy	ele
4.4	Repertáře	rep
5.	Kartotéky	ktt
6.	Typáře a jejich samostatné otisky	
6.1	Pečetidla	pec
6.2	Razítka	raz
6.3	Samostatné pečeti, odlitky pečeti a otisky typářů	otd
7.	Kartony	kar
8.	Fascikly	fas
9.	Mapy, technické výkresy, grafické listy, kresby	

continues on next page

Tabulka 2 – pokračujte na předchozí stránce

9.1	Mapy	map
9.2	Atlasy	atl
9.3	Technické výkresy	tvý
9.4	Grafické listy	gli
9.5	Kresby	kre
10.	Fotografické archiválie	
10.1	Fotografie na papírové podložce	fsn
10.2	Fotografické desky	fsd
10.3	Listové filmy	lfi
10.4	Svitkové filmy	sfi
10.5	Kinofilmy	kin
10.6	Mikrofilmy	mf
10.7	Mikrofiše	mfis
10.8	Fotoalba	fal
10.9	Digitální fotografie	dfo
11.	Kinematografické filmy	
11.1	Filmové pásy	fpa
11.2	Jiné nosiče analogových záznamů	anz
11.3	Nosiče digitálních záznamů	mhz
11.4	Kinematografické záznamy (díla) v analogové i digitální podobě	kza
12.	Zvukové archiválie	
12.1	Fonografické válečky	fva
12.2	Fonografické dráty	fdr
12.3	Gramofonové desky	gd
12.4	Matrice	mat
12.5	Magnetofonové pásky	mg
12.6	Audiokazety	aka
12.7	Kompaktní disky	kdi
12.8	Zvukové záznamy (díla) v analogové i digitální podobě	zza
13.	Tisky	
13.1	Tisky do roku 1800	tio
13.2	Tisky po roce 1800	tip
13.3	Pohlednice	poh
13.4	Plakáty	pkt
13.5	Cenné papíry	cpa
13.6	Štočky	sto
14.	Balíky	bal
14.1	Pořadače	poř
15.	Digitální datasety (datové balíčky)	dts
16.	Digitální archivní jednotka (DAJ)	daj
17.	Jiné	
17.1	Předměty numizmatické povahy	pnp
17.2	Předměty faleristické povahy	pfp

continues on next page

Tabulka 2 – pokračujte na předchozí stránce

17.3	Jiné	jin
------	------	-----

2.10 Archivní pomůcky

Archivní pomůckou je informační systém (souhrn informací), který se vytváří při archivním zpracování a slouží pro evidenci a orientaci v obsahu a rozsahu archivního souboru, části archivního souboru nebo jeho série a který podává informaci o souvislostech (kontextu) archiválií. Archivní pomůcka slouží jak archivářům, tak badatelům. Za platné archivní pomůcky se považují pouze ty, které byly schváleny a jsou evidovány v evidenci NAD. Poté se předkládají badatelům.

Archivní pomůcky se vytvářejí a zpřístupňují badatelům v listinné i v digitální podobě. Listinné pomůcky se badatelům předkládají v badatelně archivu. V této podobě jsou přístupné rovněž pomůcky v ústřední knihovně pomůcek spravované odborem archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra. Zpřístupnění pomůcek této knihovny podléhá badatelskému řádu. Pomůcky v digitální podobě mohou být zpřístupněny na monitorech v badatelně archivu nebo dálkovým přístupem prostřednictvím webového rozhraní. Archivní pomůcky v digitální podobě mají zpravidla standardizovanou podobu a jejich údaje mohou být využívány při tvorbě širěji koncipovaných informačních systémů. Ve výjimečných případech archivní pomůcky nabývají podoby standardní publikace, ať v listinné nebo digitální podobě. Archiv nebo kulturně vědecká instituce, která popisované archiválie vede v základní nebo druhotné evidenci NAD, uchovává příslušnou archivní pomůcku v obou podobách. Archivní pomůcky primárně vznikají v českém jazyce, v případě potřeby je přípustné vytváření cizojazyčných mutací, které se v evidenci NAD evidují jako samostatné archivní pomůcky.

Archivní pomůcky se člení na základní, speciální a referenční:

- a) **Základními** archivními pomůckami jsou prozatímní inventární seznam, manipulační seznam prvního a druhého typu, inventář, dílčí inventář a katalog. Prozatímní inventární seznam a manipulační seznam prvního i druhého typu jsou považovány za prozatímní pomůcky v tom smyslu, že v delším časovém horizontu se předpokládá jejich nahrazení pomůckami vyššího typu (inventář, katalog). Základní archivní pomůcky se vytvářejí nejčastěji, jejich struktura má univerzální ustálenou podobu, kterou lze aplikovat na většinu archivních souborů. Archiválie vedené v prozatímním inventárním seznamu a manipulačním seznamu prvního a druhého typu se považují za zpracované, ale neinventarizované. Archiválie vedené v dílčím inventáři, inventáři nebo katalogu jsou považovány za inventarizované. Tato základní pravidla přinesla zcela novou definici manipulačního seznamu a významně pozměnila definici inventáře a katalogu. Tato skutečnost nemá však žádný vliv na platnost schválených archivních pomůcek vytvořených podle dřívějších předpisů (inventář, prozatímní inventární seznam, sdružený a skupinový inventář, katalog).
- b) **Speciálními** archivními pomůckami jsou rejstřík, tematický katalog, soupis archiválií a tematický rejstřík.

Vyhotovují se pouze tam, kde je to účelné, tedy ve speciálních případech. Mohou se vztahovat k jednomu (rejstřík, soupis archiválií) i více archivním souborům (soupis archiválií, tematický katalog, tematický rejstřík). Archivní soubory nebo jejich části popsané pomocí speciálních archivních pomůcek nemají vnitřní vertikální členění, nejsou členěny do sérií. Archiválie opatřené speciální archivní pomůckou jsou považovány za inventarizované.
- c) **Referenčními** archivními pomůckami jsou soupis fondů, popis fondu, průvodce a edice. Tyto archivní pomůcky podávají obecné, přehledové informace o archivním souboru nebo archivních souborech. Referenční pomůcky jsou historicky vzniklou formou archivních pomůcek. Ty, které byly vytvořeny a jsou vedeny v evidenci NAD, jsou platné, nadále se však nevytvářejí. Podchycení archiválií pomocí referenčních pomůcek se neprojevuje ve výkazu zpracovanosti archiválií.

Následující text uvádí formální náležitosti jednotlivých typů archivních pomůcek (strukturu vlastního popisu archiválií **uvádí kapitola 4 a 5**). U archivních pomůcek v digitální podobě se všude tam, kde jsou podrobně charakterizovány údaje obsažené např. na titulní stránce, v tiráži apod. automaticky předpokládá výskyt zmíněných údajů v metadatech archivní pomůcky. V závislosti na konkrétním technickém řešení mohou být některé části úvodu inventáře v elektronické podobě řešeny odkazem na údaje z jiných registrů (např. registru původců apod.).

Prozatímní inventární seznam je základní seznam všech inventárních jednotek archivního souboru nebo jeho částí vycházející z původního uspořádání zpracovaných dokumentů nebo vytvořený na základě jiných vnitřních vazeb mezi inventárními jednotkami uvnitř archivního souboru s uvedením evidenčních jednotek, pořízený pro evidenci archivního materiálu a k orientaci v jeho obsahu. Má titulní list a tiráž. Prozatímní inventární seznam je prozatímní pomůckou, v delším časovém období se předpokládá jeho nahrazení inventářem nebo vyšším typem archivní pomůcky.

Nevýhodou prozatímního inventárního seznamu je ne vždy jasné vymezení inventárních jednotek a problémy s nestabilitou čísel inventárních jednotek, které často znemožňují citaci archiválií podchycených tímto typem archivní pomůcky. V minulosti byl tento typ pomůcky vyhotovován ve velkých počtech, v současnosti se naopak doporučuje redukce přeměnou těchto pomůcek v inventáře nebo manipulační seznamy. Od 1. 7. 2012 tento typ archivní pomůcky není vyhotovován.

Manipulační seznam prvního a druhého typu je základní archivní pomůcka. Obdobně jako prozatímní inventární seznam má prozatímní charakter v tom smyslu, že v delším časovém intervalu se předpokládá jeho nahrazení inventářem nebo vyšším typem archivní pomůcky. Zpravidla vzniká jako výsledek kvalitní práce archiváře provádějícího výběr archiválií. Slouží do doby, než vznikne jiný typ archivní pomůcky s větší stálostí (např. inventář).

a) Manipulační seznam prvního typu se vytváří k jednomu **přírůstku** nebo jeho části na základě seznamu popisujícího přírůstek.

b) Manipulační seznam druhého typu se vytváří k jednomu **archivnímu souboru** nebo jeho části; na základě předávacího seznamu popisujícího přírůstek nebo na základě změn, které nastaly s archiváliemi uvnitř archivu, je doplněn stávající manipulační seznam; nově vzniklý manipulační seznam předchodí manipulační seznam plně nahrazuje.

Volba prvního nebo druhého typu manipulačního seznamu je dána ohledem na očekávané přírůstky. Zejména u velkých fondů a u registratur, u kterých dochází k časté změně spisových plánů, nemusí být vždy výhodné provádět ihned po převzetí přírůstku manipulaci. Je vhodnější ji odložit až na pozdější dobu, kdy převzatý materiál bude vykazovat větší (a jednotnější) celistvost. Tehdy bude podroben inventarizaci. Naopak u fondů s méně častými přírůstky a stabilním spisovým plánem bude možné provádět manipulaci hned po převzetí přírůstku a každým novým manipulačním seznamem nahradit manipulační seznam předchozí.

Manipulační seznam se vytváří podle potřeby archivu (tj. v závislosti na potřebě archivů provádět nahlédací a badatelskou agendu a možnosti takový seznam vytvořit na základě předávacího protokolu). Základem je elektronická podoba, která se upravuje s každým dalším přírůstkem. Manipulační seznamy je možno vytvářet i k sériím. Nová verze archivní pomůcky dostane nové číslo archivní pomůcky v NAD. Pokud zcela nahradí předchozí pomůcku, tato se z evidence NAD vyřadí. Jde o archivní pomůcku ke zpracováním archiváliím. Zasílána je do druhotné, nikoli však ústřední evidence NAD. Její elektronická podoba se ukládá do IS PEvA podle přílohy č. 6.

Manipulační seznam vždy obsahuje:

1. Titulní list obsahující obdobné údaje jako titulní list inventáře a typ manipulačního seznamu.
2. Úvod zahrnující údaje o původci (nejméně jeho název, data existence a sídlo) a předávajícím subjektu, údaje o výběru archiválií, nakládání s nimi po převzetí do archivu, číslo a datum vnější změny;

údaje o fyzickém stavu a ošetření archiválií; záznam o vytvoření pomůcky (kdo a kdy zpracoval).

3. Jednotky popisu, přičemž hloubka popisu končí alespoň na úrovni složka, kterou tvoří hierarchicky nejnižší spisový znak nebo nejnižší prvek (entita) umělého schématu třídění, blíže **viz kapitolu 3.4.1**. Pouze v případě manipulačního seznamu může úroveň složka obsahovat více druhů evidenčních jednotek (jedná se o tzv. složku manipulačního seznamu, **viz kapitulu 3.3.3**). V případě, že je rozsah archiválií ve složce manipulačního seznamu větší než jeden karton, jeden DAJ, jeden fascikl, nebo jiná takovému množství odpovídající jednotka s přihlédnutím ke způsobu předkládání, je nutné vytvořit složky samostatně pro každý druh evidenční jednotky, resp. dílčí evidenční jednotky (**viz kapitulu 3.4.1**). U každé složky či podsložky se uvádí alespoň pořadové číslo (průběžné číslo popisných jednotek v rámci manipulačního seznamu), označení ukládací jednotky (ukládací číslo), popis obsahu, dílčí evidenční jednotky a datace. Ukládacím číslem se rozumí jedinečné označení evidenčních jednotek, nebo obalu, v nichž jsou uloženy. Doporučuje se, aby se u manipulačního seznamu prvního typu jednalo o kladná celá čísla ve více samostatných řadách a u manipulačního seznamu druhého typu o kladná celá čísla v jedné řadě.
4. Tiráž s údaji uváděnými jako u inventáře s výjimkou počtu jednotek popisu, ale s výčtem a počtem dílčích evidenčních jednotek.

Inventář je základní archivní pomůcka. Vytváří se k archivnímu souboru. Dílčí inventář se vytváří k uzavřené části archivního souboru (např. u neuzavřených archivních souborů). V inventáři i dílčím inventáři jsou archiválie popsány v rámci inventárního seznamu, a to v sériích úrovně 1 až n, složkách a jednotlivostech dle příslušného pořádacího schématu.

Složky jsou členěny dle evidenčních jednotek. Platí, že maximální rozsah jednotky popisu pro tento typ pomůcky je 1 karton, 1 DAJ nebo jiná takovému množství odpovídající jednotka s přihlédnutím ke způsobu předkládání, tedy např. kartotéční zásuvka, krabice, fascikl, obálka apod. Pokud je rozsah archiválií v této složce větší než výše uvedené množství, složka se rozepíše v podsložkách.

Inventář obsahuje titulní list, úvod se seznamem použitých pramenů a literatury (pokud je seznam účelný), inventární seznam, rejstříky (pokud jsou účelné) a tiráž. Součástí je i obsah a přílohy k úvodu (registraturní plány, schéma archivní struktury fondu nebo sbírky, seznam používaných zkratk, případně konkordanční tabulky, převody starších a cizojazyčných místních názvů na současné tvary atd.).

Titulní list inventáře obsahuje:

- a) název archivu nebo kulturně vědecké instituce, či jméno nebo název správce, respektive držitele archiválií,
- b) název archivní pomůcky,
- c) časové rozmezí archivní pomůcky (totožné s časovým rozsahem archivního souboru nebo jeho části zachycené archivní pomůckou), včetně prior a posterior,
- d) druh archivní pomůcky,
- e) číslo evidenčního listu Národního archivního dědictví archivního souboru, jehož archiválie jsou popsány v archivní pomůcce,
- f) evidenční číslo archivní pomůcky,
- g) jméno zpracovatele nebo jména zpracovatelů archivní pomůcky,
- h) místo a rok vyhotovení archivní pomůcky.

Úvod inventáře je tvořen pěti kapitolami:

- a) dějiny původce archiválií, tj. organizační a kompetenční vývoj instituce s citováním příslušných právních norem; u osobních fondů životopisy osob (v elektronické podobě lze řešit odkazem na údaj

v registru původců – viz dále kapitoly 4.3.1 a 6.2.1),

- b) dějiny archivního souboru, nebo jeho částí, tj. popis registratury původce archivního souboru s uvedením jejího vývoje, s údaji o uložení dokumentů, jejich dřívějším zpracování a případných ztrátách před převzetím do archivu a informace o výběru a okolnostech příjmu archiválií (viz kapitoly 4.3.2, 4.3.5, 4.4.4, 4.7.2),
- c) archivní charakteristika archivního souboru, tj. rozbor stavu zachovalosti, popis a zdůvodnění zvolené pořádací metody a struktury archivní pomůcky, záznam o vyřazení duplikátů, důležité odkazy na jiné dokumenty, archiválie nebo evidence související s archivním souborem, údaje o jeho uzavřenosti a předpokládaných přírůstcích (viz kapitoly 4.3.3, 4.3.6, 4.7.3, 4.5.2),
- d) stručný rozbor obsahu archivního souboru (viz kapitolu 4.3.4),
- e) záznam o uspořádání archivního souboru a sestavení archivní pomůcky, tj. kdo, kdy a ve kterém archivu ji zpracoval, kdo sestavil inventář a jaké využil prameny (viz kapitolu 4.7.1).

Tiráž inventáře se umísťuje na poslední straně archivní pomůcky a obsahuje tyto údaje:

- a) název archivní pomůcky (zpravidla totožný s názvem archivního souboru s případnou specifikací jeho částí),
- b) časové rozmezí archivní pomůcky (totožné s časovým rozsahem archivního souboru nebo jeho části zachycené archivní pomůckou),
- c) počet evidenčních jednotek zpřístupněných archivní pomůckou (v závorce se specifikují počty druhů dílčích evidenčních jednotek odpovídající rubrikám evidenčního listu Národního archivního dědictví),
- d) počet jednotek popisu, které lze na základě archivní pomůcky zpřístupnit,
- e) rozsah archivní pomůckou zpřístupněných archiválií v běžných metrech,
- f) stav archivní pomůckou zpřístupněných archiválií ke dni,
- g) značka archivního souboru, pokud existuje,
- h) jméno a příjmení zpracovatele archivního souboru,
- i) údaje o tom, kdo archivní pomůcku sestavil (popř. údaj o autorovi úvodu, byl-li jiný než výše uváděný zpracovatel),
- j) počet stran archivní pomůcky,
- k) údaje o tom, kdo archivní pomůcku schválil s číslem jednacím a datem schválení.

Katalog je základní archivní pomůcka. Jde o nejpodrobnější typ pomůcky, který se vzhledem k časové i odborné náročnosti vytváří spíše výjimečně, zpravidla tam, kde existují speciální typy archiválií nebo jejich výjimečné části (např. pečete, veduty), které si zaslouží zvláštní pozornost. Katalog se vytváří vždy k archivnímu souboru nebo jeho části. V katalogu jsou archiválie popsány pomocí katalogových záznamů. Archivní fond je při katalogizaci členěn do sérií úrovně 1 až n, složek, jednotlivostí a dle příslušného pořádacího schématu až po části jednotlivostí. Platí, že požadovaný rozsah jednotky popisu pro tento typ pomůcky je konkrétní archiválie nebo její část. Její popis tvoří katalogový záznam.

Katalog obsahuje titulní list, obsah, úvod se seznamem použitých pramenů a literatury, katalogové záznamy, rejstříky a tiráže. Součástí je i obsah a přílohy k úvodu (registraturní plány, schéma archivní struktury fondu nebo sbírky, seznam používaných zkratk, případně konkordanční tabulky, převody starších a cizojazyčných místních názvů na současné tvary atd.).

Titulní list katalogu obsahuje stejné údaje jako titulní list inventáře. Úvod katalogu obsahuje stejné kapitoly jako úvod inventáře, přičemž některé z výše uvedených částí úvodu katalogu mohou být v elektronické

podobě řešeny odkazem na údaje z jiných registrů. Tiráž uvádí stejné údaje jako tiráž inventáře, místo počtu popisných jednotek se však uvádí počet katalogových záznamů.

Speciální archivní pomůcky

Rejstřík je abecedně uspořádaný jmenný (osobní, geografický nebo názvový) a věcný ukazatel, sloužící k podrobné orientaci po obsahu archivního souboru nebo jeho částí. Musí mít titulní list, úvod, obsah, seznam použité literatury, rejstříkové záznamy a tiráž. Jako samostatná archivní pomůcka je odlišný od rejstříků k archivním pomůckám nebo jejich částem. Vyhotovuje se zpravidla tam, kde neexistuje vertikální struktura archivního souboru a archiválie mají jednotný charakter.

Tematický katalog je soupis jednotlivých archiválií, tvořený katalogovými záznamy k vymezenému tématu z jednoho nebo více archivních souborů s přesnými údaji o jejich uložení. Tematický katalog má všechny náležitosti katalogu.

Soupis archiválií je soupis jednotlivých archiválií, tvořený obsahovými záznamy k vymezenému tématu z jednoho nebo více archivních souborů s přesnými údaji o jejich uložení.

Tematický rejstřík je abecedně uspořádaný jmenný (osobní, geografický nebo názvový) a věcný ukazatel, vypracovaný k vymezenému tématu z jednoho nebo více archivních souborů s údaji o jejich uložení. Tematický rejstřík má všechny náležitosti rejstříku.

POPIS ARCHIVÁLIÍ

Tato kapitola definuje úroveň archivního popisu a stanovuje jeho obecné principy. V kapitole je určena závazná hloubka popisu pro jednotlivé druhy archivních pomůcek.

3.1 Zásady popisu

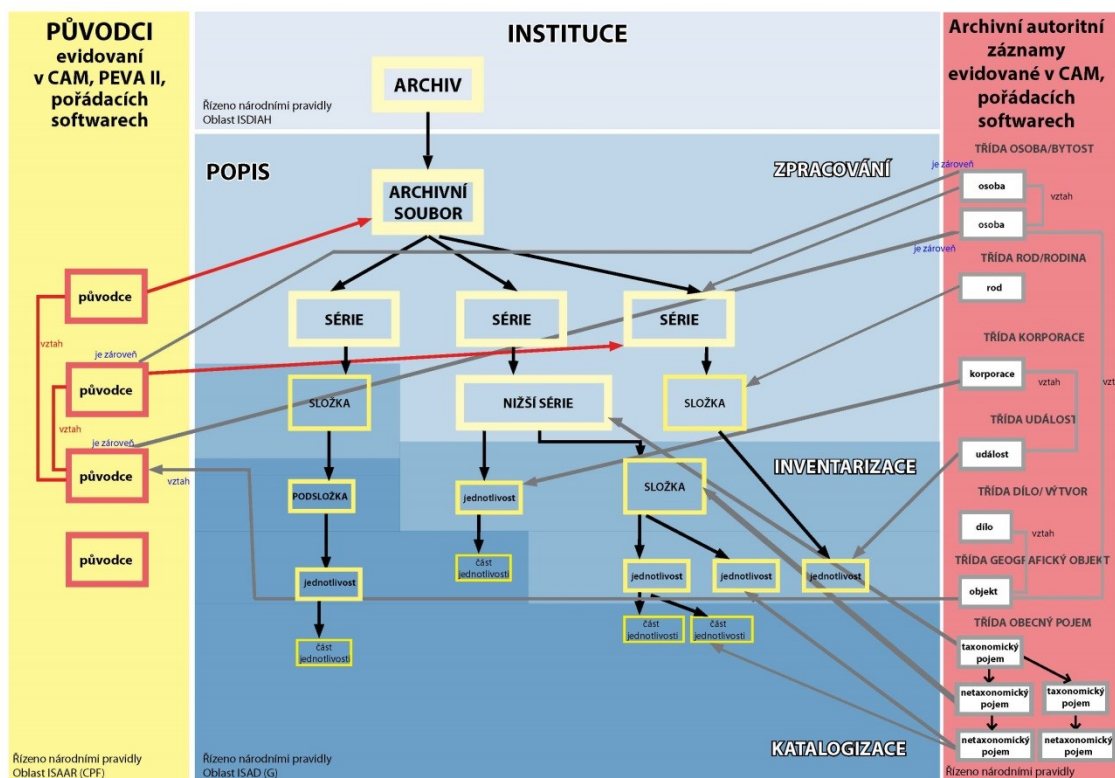
Tvorba archivního popisu představuje zásadní činnost pro zpřístupnění archiválií. Při pořádání dochází k fyzickému a logickému uspořádání archiválií podle příslušného pořádacího schématu a následně k jejich ukládání do základacích obalů. Výsledkem tohoto uspořádání je archivní popis, který vznikl završením procesu „vytváření přesného vyjádření jednotek popisu a jejich částí (jsou-li nějaké) podchycením, analyzováním, uspořádáním a zaznamenáním informací, které slouží k identifikaci, správě, lokalizaci a vysvětlení archiválií, jejich souvislostí a systému správy dokumentů, ve kterém archiválie vznikly“.¹

Archivní popis (v současném pojetí založeném na využívání moderních informačních technologií) je výsledkem zpracování veškerých dostupných informací o archivním souboru do podoby informačního systému, který umožňuje zpřístupnění archiválií v reálném nebo virtuálním (digitálním) prostředí. Jedná se o informační celek, který se v průběhu jednotlivých archivních činností, jako jsou evidence, zpracování, inventarizace a katalogizace archiválií, neustále doplňuje, opravuje a prohlubuje v závislosti na tom, jak jsou zpřesňovány informace o příslušných archiváliích. V postupných krocích jsou při výše uvedených činnostech pořizovány analogové pomůcky (**viz kapitulu 2.10**), které zachycují daný stav zpřístupnění, mají trvanlivější charakter a slouží ke zpřístupnění archiválií plnohodnotně i bez informačních a komunikačních prostředků (blíže **viz kapitulu 3.4**).

Záměrem je sdílení mnoha dílčích informací v rámci komplexního archivního popisu. Výsledný celek vzniká propojením popisu archiválií, který zpřístupňuje jejich obsah, s informacemi o původcích, které dokumentují jejich vývoj a existenci v souvislostech, dále s připojením rejstříkových hesel a přístupových bodů, které jsou navázané na popis archiválie nebo popis původce a udržovány v podobě archivních autoritních záznamů v IS CAM,² a konečně spojením s detailním popisem instituce, která o archiválie pečuje. Přehledně jsou tyto vztahy vyjádřeny následujícím schématem:

¹ ISAD(G) Všeobecný mezinárodní standard pro popis archivního materiálu. Praha: 2009, str. 13.

² Podrobněji viz kapitoly 6 až 13.

3.2 Základní principy víceúrovňového popisu

Obecně lze uvést, že při uplatnění víceúrovňového popisu se archiválie popisují jednotně od shora dolů, přičemž se udržuje neustálá vazba s archivním souborem jako celkem, jehož popis se dále upřesňuje.

3.2.1 Popis od obecného ke specifickému

Archivní soubor se popisuje podle logických celků od celku nejvyššího (archivního fondu nebo sbírky) přes podřízené celky nižší (série a nižší série, složky a podsložky) až k jednotlivým archiváliím, nebo jejich částem (jednotlivosti a části jednotlivosti). Těmto rovinám popisu se říká úrovně (viz podrobněji 3.3). Archiválie (popř. jejich části) nebo skupiny archiválií pojímané jako celek, které jsou vyjádřeny záznamem v informačním systému archivní pomůcky, se nazývají jednotkami popisu. Uplatněním tohoto pravidla dochází k postupnému popisování archivního souboru, přičemž se informace uváděné na jednotlivých nižších úrovních neustále konkretizují, a to v souvislosti s postupným zpřesňováním znalostí o zpřístupňovaných archiváliích.

Pokud je popis prohlubován v rámci části jedné úrovně popisu, není povinné prohlubovat popis i v ostatních částech této úrovně.

3.2.2 Informace odpovídající úrovni popisu

Na každé úrovni archivního popisu se zaznamenávají jen takové informace, které přísluší dané jednotce popisu. Tyto obecné informace musí být společné pro všechny nižší úrovně a nikoli jen pro část z nich. Např. pokud je jednotkou popisu série, neuvádí se na její úrovni výčet konkrétních obsahů jednotlivostí. Jestliže je naopak popisována jednotlivost, nezaznamenávají se u ní informace o původci, který je společný pro všechny jednotlivosti patřící do stejné série. Taková informace bude uvedena jen na té vyšší úrovni, která odpovídá všem jednotlivostem.

3.2.3 Propojení popisů

Pro každou jednotku popisu se určuje přesné místo v celé hierarchii popisu. Označením jednotky popisu příslušnou úrovní archivního popisu se zdůrazňují souvislosti ve vertikální ose archivního popisu a míra konkretizace popisu. Používané úrovně popisu **jsou uvedeny v kapitole 3.3 Úrovně popisu**.

3.2.4 Neopakování informací

Popis z vyšších úrovní popisu se automaticky dědí na nižší úrovně, což znamená, že informace uvedené u vyšších jednotek popisu nemusí být znovu explicitně opakovány u jednotek nižších. Jejich působnost na nižších úrovních je zaručena dědičností. Na nižších úrovních se tak popis obohacuje jen o informace, které jsou aktuální pro danou jednotku popisu a které nebyly aktuální (společné) pro úroveň vyšší ve smyslu druhého pravidla.

3.3 Úrovně popisu

3.3.1 Archivní soubor

Archivní soubor jako jednotka popisu je podle archivní legislativy archivní fond nebo archivní sbírka. K vymezení archivního souboru podrobněji **viz kapitolu 2.6**. Může se dělit na části archivního souboru (dílní listy v evidenci NAD).

3.3.2 Série

Série je jednotka popisu, která vyjadřuje souvislosti mezi skupinami archiválií v rámci archivního souboru. Série jsou zpravidla tvořeny buď na základě původní spisové manipulace (například podle manipulačního období, organizačního členění původce, způsobu shromažďování a správy dokumentů) nebo na základě umělého pořádacího schématu, věcné (agendové) souvislosti, formální nebo obsahové příbuznosti. V případě, že si vnitřní uspořádání celku vyžaduje další členění, obsahuje každá série tolik nižších sérií (2. až n úrovně), kolik je potřeba k vyjádření všech úrovní hierarchické struktury této činnosti či uspořádání. Nejnižší série obsahuje složky a jednotlivosti. Katalog tvoří sérii, pokud neprohlubuje popis série zaznamenané inventářem.

3.3.3 Složka

Složka je jednotka popisu, která popisuje archiválie evidované prostřednictvím evidenčních jednotek karton, fascikl, digitální archivní jednotka (například spisy a typové spisy, korespondence, účty) a soubory jednotlivostí (např. soubor fotografií). Pokud jsou věcně související archiválie uloženy ve více evidenčních jednotkách (karton, fascikl, DAJ),³ nebo pokud je třeba vyjádřit souvislosti mezi částmi jedné složky,⁴ vytvoří se podsložky (1. až n úrovně). Podsložky se tedy tvoří z důvodu konkrétní manipulační situace či věcných souvislostí, přičemž tato pojetí se mohou v jednom popisu dle potřeby kombinovat.⁵ V případě spisu s částí digitální i analogovou se nemusí tyto podsložky tvořit, pokud jsou archiválie v dané složce uloženy v jednom kartonu a jedné digitální archivní jednotce. Minimální rozsah složky nebo podsložky tvoří

³ Například rozsáhlý spis uložený ve více kartonech.

⁴ Například v případě prohloubení popisu, kdy karton obsahující více spisů popisujeme po jednotlivých spisech v rámci prohloubeného inventáře či katalogu.

⁵ Pro ilustraci konkrétní příklad: 6 spisů je uloženo ve dvou kartonech, přičemž prvních 5 spisů je uloženo v kartonu č. 1, zatímco druhou polovinu daného kartonu a karton č. 2 vyplňuje šestý spis. Prvních pět spisů lze popsat v inventáři jako jednu složku (u tohoto druhu pomůcky v případě spisů není důvod pro hlubší popis) a poslední 6. spis vytvoří další složku, kterou v inventáři z důvodu jejího fyzického rozdělení mezi dva kartony popíšeme ve dvou podsložkách (první pro zbytek kartonu č. 1 a druhou pro karton č. 2). V případě prohloubení popisu tohoto inventáře se první složka obsahující pět spisů rozepíše na pět podsložek. Pokud bychom však danou část fondu nezpřístupňovali inventářem, ale katalogem spisů, vytvoří každý spis od č. 1 po č. 6 složku, přičemž 6. spis z důvodů svého uložení bude opět rozepsán na dvě podsložky.

dvě jednotlivosti. Zvláštním případem složky je „složka manipulačního seznamu“. Pouze v ní je možné popsat více druhů evidenčních jednotek (s výjimkou výše uvedené složky obsahující analogovou i digitální část) a její popis nelze prohloubit (**viz kapitulu 3.4.1**). V rámci implementace složky v příslušných softvarech je možné určit více typů složek vzhledem k jejich specifickému použití.⁶ Příklady použití složek jsou uvedeny v **příloze č. 1**.

3.3.4 Jednotlivost

Jednotlivost je jednotka popisu, která popisuje archiválie evidované prostřednictvím evidenčních (resp. dílčích evidenčních) jednotek. Jedná se o listiny (do roku 1850 i po roce 1850), úřední knihy, rukopisy, podací protokoly/deníky, indexy, elenchy a repertáře, kartotéky, pečetidla, razítka, samostatné pečeti a odlitky pečeti a otisky typářů, mapy, atlasy, technické výkresy, grafické listy, kresby, fotografie na papírové podložce, fotografické desky, listové filmy, svitkové filmy, kinofilmy, mikrofilmy, mikrofiše, fotoalba, kinematografická díla a záznamy, zvuková díla a záznamy, tisky (do roku 1800 a po roce 1800), pohlednice, plakáty, cenné papíry, štočky, předměty numismatické povahy, předměty faleristické povahy, jiné. Jednotlivosti se v případě potřeby dále dělí na části jednotlivosti (1. až n úrovně). Jednotlivostí, resp. částí jednotlivosti, jsou rovněž archiválie nebo jejich části na nejnižší úrovni v rámci složek a podsložek (např. protokol ve spisu, fotografie ve spisu, jedna sekce mapy apod.), případně v rámci nejnižší série (pokud se v ní nachází spis obsahující právě jediný protokol či záznam, stanovy spolku v jediné brožuře, celek korespondence o jediné poštovní celině apod.). Jednotlivosti jsou tedy takovými jednotkami popisu, jejichž další fyzické dělení na části by zpravidla vedlo k narušení jejich integrity.⁷ Např. jednotlivý dopis, dopisnice, poštovní známka, celistvost, celina, dokument zakládající právní akt uvedený v primárním registru, zhostný list, zachovací list, výuční list, tovaryšský list, cechovní osvědčení, osobní doklad, diplom, stanovy spolku, cechovní statuta, soudní nebo notářský dokument, výstřížek z periodického tisku, jednotlivá hudební partitura, účet, technická příručka, separátní otisk článku, kramářský tisk, modlitební knížka, almanach, pamětní tisk, tiskem vydaná výroční zpráva, zpravodaj, věstník, memorandum, prohlášení, petice, projev, přednáška, pozvánka, program akce, novoročenka, jízdenka, vstupenka, navštívenka, jednotlivý propagační materiál, katalog výstavy, katalog zboží, ceník, inzertní leták, inzertní magazín, jízdní řád, zpěvník, divadelní hra, kalendář, adresář, taneční pořádek, los, jídelní lístek, výzkumná zpráva, technická zpráva, nálezová zpráva, zpráva o stavu, vysokoškolská kvalifikační práce (bakalářská, magisterská, rigorózní, disertační, habilitační), pracovní nebo studijní materiál, konferenční materiál (sborník z konference, prezentace, poster, program), jednotlivý kus firemní literatury, vzorník, analogová reprodukce dokumentu prohlášená za archiválii, rukopisy článků, drobných statí, referáty, záložky do knih apod.

Jednotlivost nebo část jednotlivosti, která je součástí organicky vzniklého evidenčního celku a z tohoto důvodu nebyla určena dle pravidel evidence Národního archivního dědictví jako samostatná evidenční jednotlivina, přestože její povaha by takové určení umožňovala (např. tisk, technický výkres či mapa ve spisu, fotografie či předmět numismatické povahy vlepené do kroniky apod.), je v případě, že je popisována jako samostatná jednotka popisu v rámci prohloubení popisu daného celku, opatřena stejným popisem a stejnými povinnými prvky popisu v kontextu daného typu archivní pomůcky jako v případě jejího vykazování jako příslušné evidenční jednotliviny a samostatného popisu na úrovni jednotlivost.

Úrovně popisu jednotlivost, složka a série se vážou na příslušné vyšší úrovně popisu (jednotlivost na složku nebo sérii, složka na sérii, série na archivní soubor). Každý archivní soubor obsahuje minimálně jednu sérii, a to i v případě, že se skládá z jedné jednotlivosti, resp. z jedné evidenční jednotky.

⁶ Např. program ELZA rozlišil složky na složku s množstevní evidenční jednotkou (např. spis v kartonu), logickou složku (dle situace buď složka zahrnující více množstevních podsložek či dokonce současně s množstevní podsložkou i další jednotlivosti, nebo podsložka podřízená složce s množstevní evidenční jednotkou pro vyjádření logických souvislostí této složky na nižší úrovni), složku s typem evidenční jednotky (obsahující více jednotlivostí stejné dílčí evidenční jednotky) a složku digitální.

⁷ Například kinematografické (zvukové) dílo je zaznamenáno v logickém celku bez ohledu na formu a počet nosičů.

3.4 Závazná hloubka popisu a její rozšiřování v rámci archivních pomůcek

3.4.1 Manipulační seznam

U manipulačního seznamu je závazná hloubka popisu na úrovni složka. Pouze v případě manipulačního seznamu může úroveň složka obsahovat více druhů evidenčních jednotek (jedná se o tzv. složku manipulačního seznamu, viz kapitulu 3.3.3). Popis takové složky nelze dále prohlubovat. V případě, že zpracovatel manipulačního seznamu potřebuje prohloubit popis pod úroveň složky, nebo pokud je **rozsah archiválií ve složce** manipulačního seznamu **větší než jeden karton, jeden DAJ, jeden fascikl, nebo jiná takovému množství odpovídající jednotka** s přihlédnutím ke způsobu předkládání, kdy popis prohloubit musí, postupuje již dle pravidel pro inventář a katalog. Vytvoří pak složky samostatně pro každý druh evidenční jednotky, resp. dílčí evidenční jednotky. Úroveň jednotlivosti je požadována pouze v případě, že je popisována kartotéka, nebo se v sérii nachází pouze jedna jednotlivost jednoho druhu evidenční jednotky (v sérii se vyskytuje pouze jeden podací deník, jedna kartotéka, jedno fotoalbum apod.).

3.4.2 Inventář (dílčí inventář)

U inventáře (dílčího inventáře) je závazná hloubka popisu na úrovni složka a následujících jednotlivostí, které nesmí být sloučeny do složek: listiny (do roku 1850 i po roce 1850), úřední knihy, podací protokoly/deníky, indexy, elenchy a repertáře, kartotéky,⁸ pečetidla, mapová díla, atlasy, fotoalba, tisky do roku 1800. Mapové dílo se v případě, že fyzicky přesahuje uvedený rozsah **požadovaný pravidlem 3.4.1**, rozepisuje na části jednotlivosti (např. na jednotlivé mapovnice, kartotéční zásuvky).

Ostatní jednotlivosti lze sloučit do složky (maximální rozsah je 1 karton, 1 DAJ nebo jiná takovému množství odpovídající jednotka s přihlédnutím ke způsobu předkládání).

3.4.3 Katalog

U katalogu je závazná hloubka popisu na úrovni složka a jednotlivost. Jednotlivosti nelze sloučit do složek.

Hlubší popis není u kterékoliv z uvedených pomůcek vyloučen.

Závazná hloubka popisu definovaná u jednotlivých druhů archivních pomůcek hraje stejnou úlohu jako dříve používaná inventární jednotka.

Všechny archivní pomůcky k jednomu archivnímu souboru tvoří v elektronické podobě jeden kompaktní celek (například jednu databázi). Inventář (dílčí inventář) a katalog, nebo části těchto pomůcek tak mohou být dle potřeby průběžně doplňovány (například z důvodu delimitace, přírůstku apod.) a prohlubovány (například z důvodu ochrany archiválií, správních potřeb, zvýšené nahlédací agendy, digitalizace apod.).⁹ Nová jednotka popisu se do archivní pomůcky vkládá na místo, kam logicky náleží. Pokud jsou všechny příslušné jednotky popisu v inventáři prohloubeny do úrovně závazné pro katalog, je inventář nahrazen jako celek katalogem.

Nahrazování původní vytištěné archivní pomůcky se při opravování, doplňování a částečném prohlubování řídí potřebami a možnostmi archivu. V případě tisku vznikne pomůcka s novým evidenčním číslem, která nahradí původní. V případě, že došlo k opravě jednotek popisu v pomůcce nebo k jejímu prohloubení hlubším popisem stávajících jednotek popisu bez tisku nové verze pomůcky, bude dodatek vložen do stávajícího výtisku pomůcky a zaznamenán v evidenci archivních pomůcek v systému NAD.

⁸ V případě, že kartotéka fyzicky přesahuje rozsah dle pravidla uvedeného v kapitole 3.4.1, rozepisuje se na části jednotlivosti (např. na jednotlivé kartotéční zásuvky) tak, aby bylo dosaženo požadovaného rozsahu.

⁹ Neplatí pro reinventarizaci.

3.4.4 Příklady použití sérií a nižších sérií, složek, podsložek, jednotlivostí a částí jednotlivostí v části fondu korporace a ve sbírce

Vysvětlivky:

Série 1. až 3. úrovně by mohly být zachyceny i v manipulačním seznamu, tento příklad však vychází ze skutečnosti, že je již známa hierarchie fondu, což u manipulačního seznamu nemusí být pravidlem.

Legenda – závazná hloubka popisu u manipulačního seznamu a u inventáře normálním písmem, kurzíva u katalogu.

Další příklady pro jednotlivé evidenční jednotky jsou uvedeny v **příloze č. 1**.

Příklad 1 – fond korporace:

Příklad 2 – sbírka:

¹⁰ JP = jednotka popisu.

Úroveň popisu	JP	JP	JP	JP	JP	JP	JP
Archivní soubor	Sbírka soudobé dokumentace						
Série 1. úrovně		Regionální události					
Série 2. úrovně			Region č. 1				
Série 3. úrovně				Obor činnosti č. 1			
Série 4. úrovně					Událost č. 1		
Složka						Karton	
Jednotlivost							Pozvánka č. 1...
Složka						Fascikl	
Jednotlivost							Plakát
Jednotlivost						Kniha podpisů	
Série 4. úrovně					Událost č. 2		
Složka						Karton	
Jednotlivost							Pozvánka č. 1...
Série 1. úrovně		Regionální korporace netvořící fond					
Série 2. úrovně			Typ korporace č. 1				
Složka				Korporace č. 1			
Pod-složka					Fotografie		

3.4. Závazná hloubka popisu a její rozšiřování v rámci archivních pomůcek

47

Jednotlivost Fotografie č. 1, která nese znaky poštovní korespondence

3.4.5 Příklad použití sérií a nižších sérií, složek, podsložek, jednotlivostí a částí jednotlivostí v manipulačním seznamu k fondu, u něhož není dosud známa úplná hierarchie:

Úroveň popisu	Jednotka popisu	Jednotka popisu	Jednotka popisu	Jednotka popisu
Archivní soubor	Organizace X			
Série 1. úrovně		Referát č. 1		
Série 2. úrovně			Agenda č. 1	
Složka				Agenda č. 1 za rok X (obsahuje 2 úřední knihy a spisy v kartonu)
Složka				Agenda č. 1 za rok Y (obsahuje 1 fotoalbum a spisy v kartonu)
Série 2. úrovně			Agenda č. 2	
Složka				Agenda č. 2 za rok X v 1. kartonu
Složka				Agenda č. 2 za rok X v 2. kartonu
Složka				Agenda č. 2 za rok X ve fasciklu (obsahuje technickou dokumentaci a spisy)
Jednotlivost				Kartotéka ¹¹
Část jednotlivosti				Kartotéční zásuvka č. 1
Část jednotlivosti				Kartotéční zásuvka č. 2

¹¹ Jedná se o uplatnění výjimky dle pravidla 3.4.1.

PRVKY POPISU ARCHIVÁLIÍ

4.1 Úvod

Tato kapitola obsahuje výčet a charakteristiku univerzálních povinných i nepovinných prvků popisu používaných pro všechny úrovně popisu (**viz kapitolu 3**) a pro všechny druhy (resp. většinu druhů) archiválií a evidenčních jednotek (**viz kapitolu 2**). Ostatní prvky popisu specifické pro některé druhy archiválií, archivní pomůcku katalog a prvky popisu rolí korporací a fyzických osob ve vztahu k archiváliím jsou uvedeny **v kapitole 5** (pravidla pro tvorbu autoritních záznamů pak **v kapitole 6**). Prvek popisu 4.3.1 Dějiny původců jednotky popisu vychází z pravidel uvedených **v kapitolách 6 až 10**.

Povinnost prvků je vztažena k druhům archivních pomůcek a některým druhům archiválií (**viz kapitoly 2 a 3**), při tvorbě archivního popisu musí být vždy využity pouze ty prvky, které jsou pro příslušný druh archivní pomůcky povinné. Nejméně povinných položek má pochopitelně manipulační seznam, nejvíce katalog, používání prvků v jiných než určených druzích pomůcek však není vyloučeno.

Povinné prvky musí být použity při tvorbě archivního popisu vždy, plné uplatnění škály prvků se předpokládá při zpracování pomocí speciálních (databázových) aplikací.

V souladu s normou ISAD(G) se kontext a struktura archivního souboru (**viz kapitolu 3.3**), který má být podle příslušné legislativy uveden v úvodech archivních pomůcek, popisuje přímo na úrovni archivní soubor, série, složka a jednotlivost. Pokud to bude účelné (například u tiskových výstupů), není vyloučen jejich přenos do příslušných kapitol úvodu.

U prvků jsou uváděny definice, povinnost použití v příslušných archivních pomůckách, pokud to bylo třeba, pak i specifikace pravidel použití a konkrétní příklady. Pokud není uvedeno jinak, je příslušný prvek opakovatelný.

Názvy prvků jsou orientační a lze je přiměřeně upravit, musí být však ošetřena kompatibilita (databázových)

struktur na úrovni národní a mezinárodní evidence.

K níže uvedeným prvkům popisu lze na základě specifických potřeb archivu přidat další, jejich náplň se však nesmí ani částečně překrývat s prvky jinými a je třeba vzít v úvahu, že nebude zaručen jejich přenos při výměně nebo publikování dat. Prvky popisu archiválií uvedené v této kapitole tedy neomezují využí-

vání prvků popisu vyžadovaných speciálními standardy, které používají specializované archivy (například systém archivů sdružených v Mezinárodní federaci filmových archivů – FIAF).

Pokud se hovoří o kopiích archiválií bez bližší specifikace, jsou tímto termínem myšleny kopie a reprodukce v nejširším slova smyslu, tj. analogové i digitální, rukopisné i vytvořené prostřednictvím techniky.

Pro archivní pomůcky jsou použity zkratky **MS (manipulační seznam)**, **I (inventář)**, **K (katalog)**. Způsob citace archiválií je uveden v prvku 4.2.1.

Pokud není uvedeno jinak, jsou příklady jen ilustrativní, nikoli závazné.

4.2 Univerzální prvky popisu – oblast identifikačních informací

4.2.1 Referenční označení (Pořadové číslo pro manipulační seznam)

Obsah prvku: Referenční označení je řetězec znaků, který identifikuje místo uložení jednotky popisu (stát, archiv) a vyjadřuje umístění jejího popisu v hierarchické struktuře příslušného archivního souboru (archivní soubor, tj. fond nebo sbírka, část archivního souboru evidovaná na dílčím listu NAD, série, pod-série, složka, podsložka, jednotlivost, část jednotlivosti). Umožňuje jednoznačně identifikovat jednotku popisu pro účely citace archiválií a výměny popisných záznamů o nich. V případě nižších úrovní popisu může sloužit referenční označení k objednávání archiválií.

Pravidla:

Referenční označení plní mimo jiné funkci dosavadních inventárních čísel, katalogových čísel, signatur vytvořených zpracovatelem archivní pomůcky a signatur daných celostátně platnou metodikou vzniklou před vznikem těchto Základních pravidel.

1. **Označení instituce**, která archivní soubor vede v základní evidenci NAD a země, ve které instituce působí, se uvádí jen jednou na úrovni archivního souboru, na dalších úrovních se dědí v souladu s principem víceúrovňového popisu. Přes označení se provádí napojení popisu archiválií na popis instituce, která archivní soubor vede v základní evidenci NAD.

Pro označení země se v mezinárodním měřítku používá kód země tzv. alpha-2 podle ČSN ISO 3166: například CZ = Česká republika, SK = Slovenská republika.

Pro instituce se používá číselné označení registru institucí, které mají ve své péči archiválie. Registr institucí vede podle archivního zákona Ministerstvo vnitra (například 215000010 = Státní oblastní archiv v Hradci Králové).

2. **Označení umístění jednotky popisu** se skládá z:

- Čísla evidenčního listu NAD (u archivů a kulturně vědeckých institucí).
 - Čísla dílčího listu NAD – tento případ nastává pouze tehdy, pokud se archivní pomůcka váže k části archivního souboru evidované na dílčím listu NAD. Pokud tomu tak není a k jednomu archivnímu souboru se váže více archivních pomůcek, tvoří každá z nich samostatnou sérii.
 - Čísel, vyjadřujících strukturu a umístění záznamů v rámci příslušné větve (větví) popisu (viz příklad).
3. V rámci referenčního označení má každá úroveň popisu svou pevně danou pozici. Úrovně složka a jednotlivost sdílejí společnou pozici a v prvku referenčního označení se již nerozlišují. Vnořování je vyjádřeno oddělovači – dvě lomítka ohraničují příslušnou úroveň popisu, jedno lomítko vyjadřuje vnořování v rámci této úrovně: země a instituce (zapisuje se bez mezery):

//archiv

//číslo NAD

/číslo dílčího listu NAD

//série, případně série 1. úrovně, 2. úrovně atd.

//složka

/podsložka 1. úrovně

/podsložka 2. úrovně atd.

//jednotlivost – zde je jednotlivost podřízena podsložce

/část jednotlivosti

/část jednotlivosti 1. úrovně

/část jednotlivosti 2. úrovně atd.

//složka

//jednotlivost– zde je jednotlivost podřízena složce

/část jednotlivosti

/část jednotlivosti 1. úrovně

/část jednotlivosti 2. úrovně atd.

//jednotlivost – zde je jednotlivost podřízena sérii na stejné úrovni jako složka

/část jednotlivosti

/část jednotlivosti 1. úrovně

/část jednotlivosti 2. úrovně atd.

4. V rámci archivního souboru se řetězec referenčního označení neopakuje a umožňuje jednoznačnou identifikaci jednotky popisu. Referenční označení je tvořeno zpravidla po dokončení tvorby archivní pomůcky.
5. V případě doplnění záznamu do archivní pomůcky k již existujícím záznamům se použije rozšíření stejného pořadového čísla, jako měl předchozí záznam s použitím znaku + nebo - (viz příklad). Záznam se vkládá na místo, kam logicky patří, nikoli na konec řady záznamů příslušné úrovně (s výjimkou případu, kdy má být v systému logického uspořádání skutečně záznamem posledním).
6. V případě přesunu jednotky popisu v rámci archivního souboru, nebo v případě delimitace mimo archivní soubor se dosavadní referenční kód přesune do prvku Jiné označení a přidělí se nové označení. Tato operace by měla být spíše výjimečná než obvyklá.

Povinnost: I, K a všechny úrovně popisu.

Opakovatelnost: Prvek není opakovatelný, hodnoty musí být jedinečné.

Závazný příklad:

Pro zjednodušení byla označení země a instituce z níže uvedených příkladů vypuštěna (pro uživatele může být v konkrétní aplikaci nebo v tištěném výstupu část referenčního označení – země, archiv, číslo NAD – kvůli přehlednosti volitelně skryta).

Archivní soubor se samostatně uloženými a spravovanými fotografickými archiváliemi:

Úroveň hierarchického popisu	Slovní vyjádření jednotky popisu	Referenční označení na jednotlivých úrovních popisu								
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Archivní soubor: s číslem EL NAD 742 – jediný záznam na první úrovni	Klub československých turistů	742	.	.	.	.	.	.	.	.
Dílčí list NAD číslo 1	Fotografie	742	1	.	.	.	.	.	.	.
Série 1. úrovně – v pořadí první záznam na třetí úrovni	Oddělení karpatoruské	742	1	1	.	.	.	.	.	.
Série 2. úrovně – v pořadí patnáctý záznam na čtvrté úrovni	Rusínské spolky na Podkarpatské Rusi	742	1	1	15	.	.	.	.	.
Série 3. úrovně – v pořadí druhý záznam na páté úrovni	Spolek učitelů na Podkarpatské Rusi	742	1	1	15	2	.	.	.	.
Složka – v pořadí první záznam na šesté úrovni	Účastníci kongresu, výstava	742	1	1	15	2	1	.	.	.
Jednotlivost – fotoalbum – v pořadí desátý záznam na sedmé úrovni	„Spolek učitelů na Podkarpatské Rusi 1937“	742	1	1	15	2	1	10	.	.
Část jednotlivosti – fotografie v albu – dodatečně doplněný v pořadí první záznam na osmé úrovni	Výstava u příležitosti kongresu, pohled na expozici	742	1	1	15	2	1	10	1	1
Část jednotlivosti – fotografie v albu – v pořadí původně první záznam na osmé úrovni	Skupinová fotografie, zaplněný jednací sál	742	1	1	15	2	1	10	1	1

Příklad úplného referenčního označení pro výše uvedenou část jednotlivosti (Výstava u příležitosti kongresu, pohled na expozici): CZ100000010//742/1//1/15/2//1//10/1-1. V tištěném výstupu může referenční číslo vypadat následovně: 742/1//1/15/2//1//10/1-1. Způsob citace této archiválie badateli je následující: Národní archiv, fond Klub československých turistů, Praha, Klub československých turistů - fotografie, Praha (uvádí se pouze v případě, existuje-li dílčí list), referenční označení 1/15/2//1//10/1-1. Z uvedeného je patrné, že u tohoto způsobu citace se referenční označení uvádí až od série níže. Zkrácená citace téže archiválie: NA, fond KČsT, KČsT-foto, ref. 1/15/2//1//10/1-1. V případě potřeby je možné uvádět ukládací jednotku (číslo) nebo jiné identifikační údaje. U nezpracovaného fondu se referenční označení nahrazuje jinými evidenčními údaji (například číslem přírůstku). Pokud existuje k jednomu archivnímu souboru více archivních pomůcek, může se před celým referenčním označením uvádět též číslo archivní pomůcky z evidence archivu, který vede danou pomůcku v základní evidenci.

Další použití prvku: Prvek se dále povinně používá pro pořadové číslo v MS, kde referenční označení není přípustné.

4.2.2 Jiná označení

Obsah prvku:

Identifikační označení jednotky popisu:

- a) přidělená původcem: signatury, ukládací znaky podle spisového plánu, čísla jednacích, spisové značky, čísla vložek úředních knih (například vodní knihy), identifikační čísla a kódy negativů, pozitivů, zvukových a filmových záznamů, ISBN, ISSN, ISMN atp.,
- b) přidělená při předchozím odborném zpracovávání, která ztratila původní význam nebo byla zneplatněna například při reinventarizaci nebo opravě chyby (již neplatná referenční označení, inventární čísla, katalogová čísla, signatury přidělené zpracovatelem archivní pomůcky, přírůstková čísla atp.),
- c) pořadové číslo jednotky popisu pro odkazy rejstříkových hesel v tištěné archivní pomůcce.

Pravidla ad a) a b):

K jedné jednotce popisu se může vztahovat více označení různých typů i více označení jednoho typu. V tom případě se jako první uvádí označení, podle kterého byla jednotka popisu zařazena do struktury archivního souboru.

Pokud jednotka popisu zahrnuje velké množství dokumentů, uvede se například jen nejdůležitější (první) část označení nebo rozsah čísel v rámci označení.

Pravidla ad c):

Pořadové číslo jednotky popisu je alternativou pro případ, že v tištěné podobě archivní pomůcky nebudou použity odkazy hesel v rejstřících na referenční označení. Pravidla pro tvorbu tohoto čísla si stanovuje každý archiv, může se například jednat o prosté přírůstkové číslo. Nic to však nemění na pravidlu, že v informačním systému musí rejstříky povinně odkazovat na referenční označení.

Povinnost:

MS, pokud se jedná o spisový znak.

I, K, pokud má jejich uvádění význam (pokud jsou signatury použity pro strukturování fondu, pokud je třeba zachovat vazbu na registraturní pomůcky, pokud je třeba zachovat vazbu na starší citace archiválie atp.) a pokud není případná změna označení takového typu a rozsahu, že konkordance ztrácí smysl nebo je neproveditelná.

Příklady:¹

¹ Jedná se o nezávazné příklady. Způsob zápisu upravují interní pravidla archivu.

Typ označení	Specifikace	Hodnota
Signatura přidělená původcem	sign. pův.	XIII/2
Signatura přidělená při zpracování archiválie	sign. VI.	
Ukládací/Spisový znak	ukl./sp. znak	302.1
Číslo jednací	čj.	125/2008
Spisová značka	sp. zn.	C128/1978
Číslo vložky úřední knihy	č. vl.	204
Přírůstkové číslo	č. př.	2009/001
Neplatné pořadové číslo manipulačního seznamu (ze zrušené pomůcky)	nepl. poř. č.	7
Neplatné inventární číslo (ze zrušené pomůcky)	nepl. inv. č.	25
Signatura přidělená při předchozím zpracování	nepl. sign.	1. 12. 138
Delimitovaná úřední kniha nově inventarizovaná (údaj „Státní oblastní archiv v Hradci Králové, Sbírka pozemkových knih, PozK Hlinsko“ se uvádí v prvku popisu 4.3.2 Dějiny jednotky popisu)	nepl. sign.	č. 75 (2022)
Neplatné referenční označení	nepl. ref. ozn.	CZ321100010//4//2//38
Jednotka se dvěma signaturami přidělenými původcem (na prvním místě je signatura, podle které byla jednotka zařazena do struktury fondu)	sign. pův.	X/5, II/1
Jednotka s velkým množstvím dokumentů s různými signaturami	sign. pův.	X/5/2-158, II/17-38
Jednotka s více jednacími čísly	čj.	53-1580/1908, 2-45/1909
Přidělené pořadové číslo pro tisk	poř. č.	1
Číslo pohlednice nakladatelství Orbis (kód pomáhá určit mimo jiné dataci pohlednice)	nakl. č.	1-78132, 151 10 202 1, 20 8517 1276
Číslo negativu	č. neg.	2001/88
Číslo produkce CD	č. prod.	WR2CD-5034
Kódy ISBN, ISSN, ISMN	ISBN	80-85499-07-X
Matriční číslo (propůjčeného vyznamení)	matr. č.	237

4.2.3 Obsah, regest

Obsah prvku: Identifikace podstaty, která uživateli umožňuje určit význam jednotky.

Pravidla:

1. **Neopakují se informace**, které jsou uvedeny v jiných prvcích a na vyšších úrovních popisu.
2. **Hloubka popisu** v této položce je odvozena od typu archivní pomůcky (obvykle nejpodrobnější je v pomůcce typu katalog), dále od obsahu a formy jednotky popisu, předpokládaného využití informací v ní obsažených a od dalších okolností s jednotkou popisu souvisejících. Zohledňovat by se měla skutečnost, že jednotka popisu obsahuje části nebo informace, které ze zařazení do pořadacího schématu nevyplynou a jsou tak pro uživatele archivní pomůcky bez bližší specifikace ztraceny.
3. Zpracovatel nemusí v obsahu vyjadřovat, do jaké míry byla skutečnost v něm uvedená naplněna. Například regest „Technická dokumentace stavby hasičské zbrojnice v obci Blato“ nemusí být doplněn informací, že ke stavbě nedošlo, u soudních spisů nemusí být uváděn výsledek soudního řízení apod.
4. **Preferováno je používání** geografických názvů v aktuálně platném znění, dále pak klíčových jmen a názvů v prvním pádě, nesmí se to však dít na úkor srozumitelnosti a pravidel spisovného jazyka (pravidly zápisu se zabývá také **kapitola 6**).
5. V inventáři se v tomto prvku uvádějí **informace o částech jednotky popisu** významných z hlediska případného využití nebo vyžadujících specifickou péči či ochranu. Náleží sem mimo jiné části jednotky popisu, které by byly, pokud by netvořily součást jiného dokumentu, popsány jako jednotlivost, resp. evidenční jednotka (například fotografie vlepená do kroniky). Toto pravidlo neplatí pro K, při níž je každá taková jednotlivost popisována v samostatném záznamu jako část jednotlivosti (naopak části jednotky popisu, které nemohou tvořit jednotlivost, se i při katalogizaci popisují společně se svou jednotkou popisu).

Příklady:

- Obsahuje vyobrazení uděleného znaku.
- Papír označen vodoznakem papírný Svídnice.
- Přitisknutá pečeť cechu.
- Obsahuje technické výkresy.
- Připojena magnetofonová páska.
- Součástí je poštovní obálka se známkou.
- Listina byla opatřena nálepkou Národopisné výstavy v Praze 1895, jež byla při restaurování v roce 2001 oddělena.
- Obsahuje rejstřík míst a osob.
- Vlepený obsah kroniky: fotografie, pohlednice, malby, kresby, výstřižky z časopisů, losy, sázkové tikety a různé další tiskoviny, účtenky, pivní tácky, etikety, ubrousek, složenka, podací lístek, pozvánky, poštovní známky.
- Obsah dokumentace: pohledy, řezy, půdorysy, technická zpráva, stavební povolení, kolaudační rozhodnutí.
- Obsah mapy (prvky legendy): vodní toky, královská a poddanská města, vesnice, císařské silnice, kláštery, pevnosti, způsob zachycení terénu: vrstevnice, typ a umístění mapové legendy: parergon.

- Filmové záznamy: obsahuje titulky.

6. V případě potřeby se v tomto prvku uvádějí rovněž:

- Časové hiáty uvnitř intervalu datace. Například: chybí zápisy z let 1920 a 1925. Nebo: obsahuje zápisy z let 1900–1912, 1915, 1918–1945. Pro výčet hiátů může být rovněž použit prvek 4.2.6.
- Údaje o vybavení jednotky popisu.
- Údaje vztahující se k otázce pravosti jednotky popisu (včetně citací příslušných zdrojů informací), pokud existují podezření nebo důkazy o falzifikaci, padělání apod.
- Údaje o verzi a platnosti dokumentu.
- Způsob promítnutí u technických výkresů (například půdorys, bokorys, nárys, řez).
- Údaje o předchozím vydání u tisků do roku 1800.
- Nominální hodnoty cenných papírů a numizmatických předmětů.

Povinnost: Prvek je povinný pro všechny typy archivních pomůcek a úrovně popisu kromě případů, kdy má zůstat v důsledku pravidla neopakování informací z vyšších úrovní prázdný.

Opakovatelnost: Prvek není opakovatelný.

4.2.4 Formální název jednotky popisu

Obsah prvku: Za formální názvy se považují názvy archivních souborů, původní názvy dokumentů (například názvy městských úředních knih) a názvy autorských děl.

Pravidla:

1. Tvorba názvů archivních souborů se řídí příslušnou metodikou.
2. Pokud není formální název nebo název autorského díla znám, nebo jej lze těžko určit, uměle se nevytváří.
3. Legenda na grafických listech a kresbách se popisuje **v prvku 5.11.1 Legenda**.
4. Název se přepisuje přesně, pokud jde o stylizaci (znění), slovosled a pravopis, ale není nezbytné dodržet interpunkci a velikost písmen (velká/malá). Velmi dlouhý formální název je možné zkrátit, pokud se tím neztratí podstata informace. Zkrácení na konci názvu se vyznačuje třemi tečkami, zkrácení v názvu třemi tečkami v kulaté závorce. Tato pravidla platí pro české i cizojazyčné názvy. V případě, že existuje pouze cizojazyčný formální název, do českého jazyka se nepřekládá.

Povinnost: MS, I, K na úrovni archivní soubor. V I a K se název eviduje, pokud má odpovídající informační hodnotu.

4.2.5 Datace vzniku jednotky popisu

Obsah prvku: Datace okamžiku, v němž jednotka popisu vznikla, nebo období, v němž se obsahová nebo formální stránka podstatným způsobem měnila, nebo datace vzniku zaniklé archiválie, pokud je jednotkou popisu kopie, která byla prohlášena za archiválii nahrazující archiválii zaniklou. Dataci vzniku je třeba odlišit od jiných datací uvedených v kapitole 5.2.1.

Pravidla:

1. Základní časovou stupnicí je gregoriánský kalendář. Přepočítání z juliánského do gregoriánského kalendáře není povinné. Pokud je potřeba uvést dataci vzniku podle jiných kalendářů, uvádí se formou doplňujícího slovního zápisu k základní dataci vzniku **v prvku 4.2.6. Textový způsob zápisu datace**.

2. Pokud je dochován spolehlivý údaj o čase vzniku, může se datace uvádět včetně hodiny a minuty (například u digitálních fotografií), případně i sekundy. Rok, měsíc a den (a to i u časových rozsahů) se uvádí vždy při popisu listin a při katalogizaci, pokud je to účelné.
3. Datace se uvádí ve formě solitérního údaje (století, rok, měsíc, den, hodina, sekunda) nebo časového intervalu. U neznámé a nejisté datace se uvádí kvalifikovaný odhad. Čím menší je jistota o dataci, tím širší časový rozsah odhadu se uvádí. Odhadem může být i jen dolní či horní mez časového intervalu.
4. Do datace vzniku se promítá podstatná změna obsahu či formy jednotky popisu.
5. Časové hiáty uvnitř intervalu datace se v případě potřeby vyjadřují buď pozitivním, nebo negativním výčtem v prvku 4.2.3. **Obsah, regist** nebo v prvku 4.2.6. **Textový způsob zápisu datace**.

Povinnost: MS, I, K na úrovních popisu archivní soubor, složka, podsložka, jednotlivost a část jednotlivosti. Uvádění datace prior a posterior na nižších úrovních, než je úroveň popisu archivní soubor, není povinné.

Opakovatelnost: Prvek není opakovatelný.

Příklady interpretace strojového zápisu:

Smyslem příkladů je ukázat, že původní význam následně uložený do strojového zápisu je nutné zpětně vhodně interpretovat pro účely prezentace (např. pro publikační systémy, tiskové výstupy). Neklade si za cíl stanovit jeden přesný úzus, umožňuje více závazných variant interpretace strojového zápisu, avšak všechny tyto varianty by měly vyjadřovat totéž. Proto není podstatné, zda je použit jako oddělovač spojovník či pomlčka, zda jsou měsíce vyjádřeny řadovou číslovkou či slovně, zda jsou použity lomené či hranaté závorky apod.

Příklady – data, letopočty, století, datum a čas:

Význam	Interpretace strojové datace (umožněno více variant)
23. ledna 2005	23.1.2005 23. 1. 2005 23. ledna 2005
leden 2005	leden 2005
rok 2005	2005
jednadvacáté století	21. st. 21. stol. 21. století
23. ledna 2005, 12 hodin, 20 minut, 15 sekund	23.1.2005 12:20:15 23. 1. 2005 12:20:15 23. ledna 2005 12:20:15
rok 221 před naším letopočtem – záporný letopočet	221 př. n. l.

Odhad se vyjadřuje rovnými nebo hranatými závorkami nebo slovním vyjádřením (asi apod.). V případě časových rozsahů se mezi horní a dolní mez časového rozsahu vkládají spojovníky či pomlčky.

Příklady – časové rozsahy a odhady časového rozsahu:

Význam	Interpretace strojového zápisu (uvedené řešení variant je závazné)
od roku 1960 do roku 1990 – <i>časový rozsah (nikoli odhad)</i>	1960-1990
od roku 1960 do roku 1990 – <i>odhad časového rozsahu</i>	[1960-1990] /1960-1990/ asi 1960-asi 1990
od 2. ledna 1945 do 15. ledna 1945 – <i>časový rozsah (nikoli odhad), zadaný konec a začátek intervalu je součástí intervalu</i>	2.1.1945-15.1.1945 2. 1. 1945-15. 1. 1945 2. ledna 1945-15. ledna 1945
od 2. ledna 1945 do 15. ledna 1945 – <i>odhad časového rozsahu</i>	[2.1.1945-15.1.1945] /2.1.1945-15.1.1945/ asi 2. 1. 1945-asi 15. 1. 1945 + varianty se slovním vyjádřením názvů měsíců
16. až 18. století – <i>časový rozsah (nikoli odhad)</i>	16.-18. st. 16.-18. století
16. až 18. století – <i>odhad časového rozsahu</i>	[16.-18. st.] /16.-18. st./ asi 16. st.-asi 18. st. + varianty s nezkráceným výrazem „století“
první dvacetiletí 20. století – <i>časový rozsah (nikoli odhad)</i>	1901-1920
první dvacetiletí 20. století – <i>odhad časového rozsahu</i>	[1901-1920] /1901-1920/ asi 1901-asi 1920
dvacátá léta 20. století – <i>časový rozsah (nikoli odhad)</i>	1921-1930
dvacátá léta 20. století – <i>odhad časového rozsahu</i>	[1921-1930] /1921-1930/ asi 1921-asi 1930
první polovina 9. stol. – <i>časový rozsah (nikoli odhad)</i>	801-850
první polovina 9. stol. – <i>odhad časového rozsahu</i>	[801-850] /801-850/ asi 801-asi 850
leden až březen 1945, tj. 1. čtvrtletí 1945 – <i>časový rozsah (nikoli odhad)</i>	leden 1945-březen 1945
leden až březen 1945, tj. 1. čtvrtletí 1945 – <i>odhad časového rozsahu</i>	[leden 1945-březen 1945] /leden 1945-březen 1945/ asi leden 1945-asi březen 1945
před 1. dubnem 1900 (a po roce 1850) – <i>odhad časového rozsahu</i>	[1850-1.4.1990] /1850-1.4.1990/ asi 1850-asi 1. 4. 1990 + varianty se slovním vyjádřením názvů měsíců
asi v roce 1950 – <i>odhad časového rozsahu</i>	[1950] /1950/ asi 1950
pravděpodobně v dubnu 1961 – <i>odhad časového rozsahu</i>	[duben 1950] /duben 1950/ asi duben 1950
po roce 1900 (a před rokem 1945) – <i>odhad časového rozsahu</i>	[1900-1945] /1900-1945/ asi 1900-asi 1945
kolem roku 1900 (po roce 1898 a před rokem 1902) – <i>odhad časového rozsahu</i>	[1898-1902] /1898-1902/ asi 1898-asi 1902

Závazné příklady použití:

- Listina vydaná 1. ledna 1400, na níž se nachází nálepka Národopisné výstavy roku 1895: 1. 1. 1400.
- Mapa s datací obsahu k 31. 12. 1980 vydaná v roce 1985: 1985.
- Kronika vedená v letech 1970 až 1980, jež obsahuje vlepenou fotografii z roku 1895 a záznam o kontrole kroniky v roce 1981: 1970-1980.
- Soudní rejstřík vedený v letech 1950 až 1955 obsahující nepodstatné poznámky z roku 2004: 1950-1955.
- Matrika narození vedená v letech 1850–1910 obsahující dodatečný zápis (opravu) z roku 2000: 1850-1910.
- Fotografie z roku 1900 prohlášená za archiválii nahrazující zničenou listinu z roku 1400: 1400.
- Kniha z roku 1900 s věnováním autora z roku 1910: 1900.
- Pohlednice vyrobená v roce 1920, která byla odeslána až v roce 1934: 1920.

4.2.6 Textový způsob zápisu datace

Obsah prvku: Prvek slouží k slovnímu doplnění datace vzniku jednotky, slouží například pro zápis prior a posterior nebo datace v jiném kalendáři, než je gregoriánský nebo juliánský, nebo pro zápis hiátů. Pro výčet hiátů může být rovněž použit prvek 4.2.3.

Pravidla: Pokud je slovní zápis použit, musí popis jednotky popisu vždy obsahovat kromě něj i strojově čitelný zápis v prvku 4.2.5.

Povinnost: Prvek je nepovinný.

Opakovatelnost: Prvek není opakovatelný.

4.2.7 Úroveň popisu

Obsah prvku: vyjádření vertikální úrovně jednotky popisu (**viz kapitolu 3**) v hierarchii archivního popisu za účelem pochopení funkce popisu příslušné jednotky popisu v rámci archivního souboru.

Povinnost: MS, I, K a všechny úrovně popisu.

Povinně užívané termíny: archivní soubor, část archivního souboru na dílčím listu NAD, série, složka, podsložka, jednotlivost, část jednotlivosti. V případě, že se úroveň popisu série, podsložka a část jednotlivosti dále vertikálně člení, doplňují se uvedené termíny o specifikaci úrovně, tj. například: série 1. úrovně, série 2. úrovně, podsložka 1. úrovně, podsložka 2. úrovně, část jednotlivosti 1. úrovně, část jednotlivosti 2. úrovně.

Opakovatelnost: Prvek není opakovatelný.

4.2.8 Evidenční jednotka – druh

Obsah prvku: Druhy evidenčních jednotek příslušejících jednotce popisu podle **kapitoly 2.9.3**.

Pravidla:

1. Jedna evidenční jednotka se může vztahovat k více jednotkám popisu a naopak.
2. Pro evidenční jednotky se používají zkratky uvedené v kapitole 2.

3. U evidenčních jednotek se v samostatných prvcích (4.2.9) evidují jejich počty a součty.

Povinnost: MS, I, K na příslušných úrovních popisu (viz prvek 4.2.9).

4.2.9 Evidenční jednotka – počet

Obsah prvku: Počet evidenčních jednotek příslušejících jednotce popisu.

Pravidla:

1. Od úrovně popisu archivní soubor do úrovně série včetně jde vždy o součty evidenčních jednotek z bezprostředně podřízených úrovní. Na úrovních popisu složka a jednotlivost jde vždy o počty v rámci dané úrovně. Pokud složka obsahuje podsložky, uvádí se počet na úrovni podsložka.
2. Pokud má více složek u evidenční jednotky karton a fascikl společnou ukládací jednotku (číslo), vyplňuje se hodnota 1 jen u první složky. U jednotlivostí se vždy vyplňuje příslušný počet evidenčních jednotek na dané úrovni.

Povinnost:

V MS se zapisuje do tohoto prvku povinně:

- Součet evidenčních jednotek na úrovni popisu archivní soubor, pokud archivní pomůcka eviduje celý archivní soubor, nebo součet evidenčních jednotek na úrovni popisu nejvyšší série, pokud archivní pomůcka eviduje jen část archivního souboru.

V I a K se zapisuje v tomto prvku povinně:

- Součet evidenčních jednotek na úrovni popisu archivní soubor, pokud archivní pomůcka eviduje celý archivní soubor, nebo součet evidenčních jednotek na úrovni popisu nejvyšší série, pokud archivní pomůcka eviduje jen část archivního souboru.
- Počet evidenčních jednotek na úrovni popisu podsložka (popřípadě složka) a jednotlivost.

Uvádění jiných součtů než výše uvedených není povinné ani v informačním systému, ani v tištěné archivní pomůcce.

Příklad nejnižší úrovně popisu s více druhy evidenčních jednotek v manipulačním seznamu:

Úroveň popisu	Obsah	Druh EJ	Počet
Složka manipulačního seznamu	Film X	kar	1
		fsn	2
		kza	3
		pkt	2

Příklad nižší série s jedním druhem evidenční jednotky v inventáři:

Úroveň popisu	Obsah	Druh EJ	Počet	Ukládací jednotka (číslo)
Série 2. úrovně	Zápisy ze schůzí	ukn*	2	
Jednotlivost	Zápisy ze schůzí, ročník 1900	ukn	1	1
Jednotlivost	Zápisy ze schůzí, ročník 1901	ukn	1	2

Příklad nižší série s více druhy evidenčních jednotek rozepsané do úrovně jednotlivostí v inventáři:

Úroveň popisu	Obsah	Druh EJ	Počet	Ukládací jednotka (číslo)
Nejnižší série	Film X	kar* fsn* kza* pkt*	4	
			2	
			3	
			2	
Složka	Scénáře filmu X			
Podsložka	Scénáře, verze 1 a 2			
Jednotlivost	verze 1	kar	1	1
Jednotlivost	verze 2	kar	0	1
Podsložka	Scénář, verze 3	kar	1	2
Složka	Smlouvy			
Jednotlivost	Smlouva 1	kar	0	2
Jednotlivost	Smlouva 2	kar	0	2
Složka	Vyúčtování	kar	1	3
Složka	Fotografie z natáčení			
Jednotlivost	Fotografie 1	fsn	1	4
Jednotlivost	Fotografie 2	fsn	1	4
Složka	Záznamy filmu X			
Jednotlivost	Filmový záznam verze 1	kza	1	5
Jednotlivost	Filmový záznam verze 2	kza	1	5
Složka	Film o filmu X			
Jednotlivost	Scénář filmu o filmu X	kar	1	6
Jednotlivost	Záznam filmu o filmu X na jednom DVD	kza	1	6
Složka	Plakáty			
Jednotlivost	Plakát 1	pkt	1	7
Jednotlivost	Plakát 2	pkt	1	7

* Nepovinně.

4.2.10 Ukládací jednotka (číslo)

Obsah prvku: Jednoznačný identifikátor fyzického uložení jednotek popisu v rámci archivního souboru včetně odkazů na národní digitální archiv u archiválií v digitální nebo hybridní podobě.

Pravidla: Způsob tvorby, zápisu a případných změn upravují interní pravidla archivu. K jednomu ukládacímu číslu se může vztahovat více jednotek popisu.

Povinnost: MS, I, K.

4.3 Univerzální prvky popisu – oblast kontextu a struktury

Prvky 4.3 a prvek 4.5.2 jsou povinné vždy na úrovni popisu archivní soubor (pokud archivní pomůcka eviduje celý archivní soubor), nebo nejvyšší série (pokud archivní pomůcka eviduje jen část archivního souboru). Na dalších úrovních jsou tyto prvky povinné pouze tehdy, je-li třeba specifikovat či doplnit informace z vyšších úrovní.

V informačním systému (elektronické podobě archivní pomůcky) se prvky vždy nacházejí na odpovídajícím místě struktury archivního souboru. V tištěné podobě archivní pomůcky se údaje zapsané do těchto prvků na úrovni popisu archivní soubor, resp. nejvyšší série (viz výše) slučují do příslušných kapitol úvodu

(viz odkazy na čísla kapitol v definicích), na nižších úrovních se zvolí vhodnější z obou uvedených variant (například s ohledem na přehlednost tištěného výstupu). Údaje v kapitolách úvodu u těchto nižších úrovní odkazují na pořadové číslo (u manipulačních seznamů) nebo na referenční číslo (u inventářů a katalogů).

4.3.1 Dějiny původců jednotky popisu

Obsah prvku: Základní údaje o původci (definici viz v kapitole 2.6) nebo původcích archiválií popisovaných v archivní pomůcce, a to včetně prior a posterior (na úrovni archivní soubor náleží **do 1. kapitoly** úvodu archivní pomůcky).

Pravidla: Struktura a obsah zápisu je uveden v **kapitolách 6 až 10**. Informace se vyplňují nebo převezmou z IS CAM technickými prostředky v digitální podobě nebo na základě tiskové sestavy v případě archivních pomůcek analogových.

1. Záznamy o původcích jsou všeobecně sdíleny, v případě totožných původců v různých institucích (archivech) se starší záznam převezme, popřípadě doplní. V archivních pomůckách sbírek vzniklých neorganicky (mimo úřední činnost původce), zejména sbírek archivních, postačí pro popis původce uvádět pouze minimální údaje (v rozsahu preferovaného označení, sídla a data vzniku/zániku, popř. působnosti od / působnosti do, a identifikátoru z databáze CAM). Obdobně lze postupovat i u torzovitě dochovaných osobních a rodových archivních fondů (kdy je fond tvořen jen několika jednotlivci, případně jedním typem archiválie – například fotografiemi apod.), u původců prior a posterior nebo v případě manipulačního seznamu.
2. V archivní pomůcce se uvádí popis jednotlivých původců odděleně, za sebou a ve struktuře uvedené v **kapitolách 6 až 10**.

4.3.2 Dějiny jednotky popisu

Obsah prvku: Informace významné pro doložení věrohodnosti, celistvosti a dějin jednotky popisu (na úrovni archivní soubor náleží **do 2. kapitoly** úvodu archivní pomůcky).

Pravidla: Zaznamenávají se informace (včetně časového určení) o vývoji vlastnictví, odpovědnosti a institucionálním uložení dokumentů a údaje o nakládání s nimi před předáním do archivu nebo kulturně vědecké instituce zpracovávající archivní pomůcku, tj. existence skartačního a spisového plánu, ukládací systémy ve spisovně, úbytky u původce s výjimkou zničených, poškozených nebo ztracených dokumentů, u kterých nebyl proveden výběr archiválií. U elektronických archiválií se uvádějí údaje o informačním systému spravujícím dokumenty u původce.

4.3.3 Způsob uspořádání jednotky popisu

Obsah prvku: Informace o vnitřní struktuře, uspořádání, vnitřní skartaci nebo způsobu roztřídění jednotky popisu, u archiválií přijatých z jiného archivu nebo kulturně vědecké instituce informace o nakládání s nimi před delimitací apod. (na úrovni archivní soubor náleží **do 3. kapitoly** úvodu archivní pomůcky).

Pravidla:

Zaznamenávají se údaje o archivním zpracování:

- Důvody reinventarizace.
- Vnitřní struktura archivního souboru, popis použitého pořádacího systému (podle registraturního systému původce dokumentů, umělého schématu podle příslušné metodiky, na základě pertinenčního principu apod.) a zdůvodnění jeho aplikace vzhledem ke struktuře a obsahu archivního souboru, popis členění inventárního seznamu.
- Stav zachovalosti archivního souboru z hlediska časového a obsahového.

- Způsob a rozsah vyřazení dokumentů (vnitřní skartace, delimitace, extradice, přesun do jiných archivních souborů apod.), záznam o vnitřní skartaci, rozdíly v metráži, počtu evidenčních jednotek a celkové dataci způsobené zpracováním archivního souboru a vyřazením dokumentů.

A dále:

- Informace o rejstřících k archivní pomůcce (a to i v případě, že budou vyhotoveny pouze v elektronické podobě).
- Fyzický stav archiválií, restaurační nebo konzervační zásahy provedené v době uložení v archivu.

4.3.4 Tematický popis jednotky popisu

Obsah prvku: Informace o obsahu jednotky popisu a jeho relevanci ve vztahu ke studiu (na úrovni archivní soubor náleží **do 4. kapitoly** úvodu archivní pomůcky).

Pravidla: Zaznamenávají se informace o obsahu, časovém a geografickém rozsahu archiválií (včetně upozornění na výjimky z běžného časového rozsahu archiválií, například u prior a posterior) a formě archiválií. Upozorňuje se na možnost využití dochovaných archiválií pro různé okruhy historického bádání nebo jiné využití, a pokud je to účelné i na jednotlivé významné archiválie, korporace, osoby, události, místa a témata, jichž se archiválie týkají.

4.3.5 Přímý zdroj akvizice

Obsah prvku: Informace o bezprostředním zdroji příjmu archiválií, jejich výběru a dalších okolnostech přijetí do archivu nebo kulturně vědecké instituce zpracovávající archivní pomůcku (na úrovni archivní soubor náleží **do 2. kapitoly** úvodu archivní pomůcky).

Pravidla: Zaznamenávají se všechny údaje (včetně časových) o přírůstcích a okolnostech výběru a předání archiválií do archivu nebo kulturně vědecké instituce (odkazy na protokoly o výběru archiválií, záznamy o předání či jiné dokumenty, na jejichž základě se předání uskutečnilo) včetně upozornění na použití vzorkování a výběru ukázek nebo výběru pouze podle seznamu dokumentů.

4.3.6 Budoucí přírůstky

Obsah prvku: Informace o uzavřenosti jednotky popisu a předpokládaných dalších přírůstcích včetně datace, obsahu, frekvence nebo množství předpokládaných přírůstků (na úrovni archivní soubor náleží **do 3. kapitoly** úvodu archivní pomůcky).

4.4 Univerzální prvky popisu – oblast podmínek přístupnosti a využití

4.4.1 Podmínky přístupu, práva k jednotce popisu a její reprodukci

Obsah prvku: Identifikace držitelů vlastnických, autorských a jiných práv a informace s příslušným zdůvodněním o tom, že jednotka popisu nebo její reprodukce je pouze částečně přístupná nebo zcela nepřístupná, upozornění na statut archivní kulturní památky a národní kulturní památky.

Pravidla: Údaje se zaznamenávají, pokud to vyžaduje:

- a) platná legislativa (ochranné lhůty, osobní údaje, citlivé údaje, obchodní, bankovní, státní a jiná tajemství, autorská a jiná práva, existence studijní kopie apod.),
- b) fyzický stav,

- c) jiná okolnost (smlouva o úschově, podmínky stanovené při předání do archivu, technologické omezení apod.).

Povinnost: Prvek je povinný:

- Pokud by byla zpřístupněním jednotky popisu badatelům nebo jiným způsobem zveřejnění ohrožena nebo poškozena příslušná práva.
- Pokud by byl ohrožen fyzický stav jednotky popisu.
- Pokud existuje studijní kopie.
- Pokud je údaj podstatný pro zpřístupnění (například informace o technickém zařízení, které je třeba použít při zpřístupnění).

Příklady:

- Obsahuje osobní údaje.
- Nepředkládat, existuje studijní kopie.
- Nepředkládat z důvodu poškození.
- Kroniky nepřístupné do roku 2035 na základě protokolu o předání čj. 158/2000.
- Záznam je interpretovatelný pouze v přehrávači pro formát Hi8.
- Přehrávací rychlost záznamu 45.
- Archiválie uloženy ve vzdáleném depozitáři, dostupné 48 hodin po objednání.
- Vlastník autorských práv neznámý.
- Archivní kulturní památka: Archivní kulturní památka, 11. 5. 1992, č. 107 – Listiny Archivu české provincie augustiniánského řádu do r. 1526.
- Příklad, kdy byla archivu poskytnuta omezená licenční práva: Státní okresní archiv Pardubice (licenční práva poskytnuta autorem pouze pro publikování archivem protokolem čj. 328/2000), Novák Josef, Havlíčkova 358, Holice, okres Pardubice, *1958, fotograf. Údaj nelze zveřejnit.
- Příklad žijícího autora: Autorská práva: Novák Josef, Havlíčkova 358, Holice, okres Pardubice, *1958, fotograf. Údaj nelze zveřejnit.
- Příklad zemřelého autora bez dědiců nebo s neznámými dědici autorských práv: Autorská práva: Novák Josef, Havlíčkova 358, Holice, okres Pardubice, +1998, fotograf, bez dědiců. Údaj lze zveřejnit.
- Příklad dědiců autorských práv: Autorská práva: Nováková Eva, Čapkova 15, Choltice, okres Pardubice, dědička Josefa Nováka zemřelého v roce 1965. Údaj nelze zveřejnit.
- Příklad vlastníka jednotky popisu uložené v archivu na základě depozitní smlouvy: Vlastnické právo: Římskokatolická církev, Farní úřad Raná, depozitní smlouva z 12. 1. 2008. Údaj lze zveřejnit.

4.4.2 Možnost zveřejnění informací o jednotce popisu

Obsah prvku: Informace o tom, že záznam o jednotce popisu lze zveřejnit.

Povinnost: Prvek je povinný, pokud by byla zpřístupněním záznamu badatelům nebo jiným způsobem zveřejnění ohrožena nebo poškozena příslušná práva charakterizovaná v **prvku 4.4.1**.

Příklady:

- Záznam lze zveřejnit bez prvku Podmínky přístupu.
- Záznam nelze zveřejnit.

4.4.3 Možnost zveřejnění reprodukce jednotky popisu.

Obsah prvku: Informace o tom, že reprodukci jednotky popisu lze zveřejnit.

Povinnost: Prvek je povinný, pokud by byla zpřístupněním reprodukce badatelům nebo jiným způsobem zveřejnění ohrožena nebo poškozena příslušná práva.

Příklady:

- Reprodukci lze zveřejnit pouze v badatelně.
- Reprodukci nelze zveřejnit.

4.4.4 Fyzický stav jednotky popisu a technické požadavky

Obsah prvku: Informace o fyzickém stavu nosiče informace a látky záznamu jednotky popisu, okolnostech majících vliv na její fyzický stav a o nutnosti či provedení restaurátorských a konzervátorských zásahů (na úrovni archivní soubor náleží **do 3. kapitoly** úvodu archivní pomůcky).

Pravidla: U sfragistického materiálu se zachycují základní údaje dle příkladů a) až d), pro jeho podrobný popis je určena speciální aplikace celostátního soupisu sfragistického materiálu.

Povinnost: Prvek je povinný pro:

- Archiválie akutně ohrožené zničením nebo nenávratným poškozením v důsledku špatného fyzického stavu.
- Archiválie restaurované.
- Archiválie vystavované.

Příklady:

- Popis fyzického stavu:** mírně poškozený, silně poškozený, velmi silně poškozený.
- Pokyny k nakládání s materiálem:** Knihu je nutné pro nahlížení umístit na moli-tanovou klínovou podložku.
- Informace o restaurování a konzervaci jednotky popisu:**
 - Komplexní restaurátorský zásah provedl Karel Šimáček, Břeclav, květen 1998, restaurátorská zpráva čj. 1238/1998.
 - Dezinfikováno etoxenem v září 1999.
- Informace o okolnostech majících vliv na fyzický stav:**
 - Listina byla vystavena 28. září 2008.

- Fotografie byla vystavena od února do března 1998 a od června do srpna 2002 v místnosti s odstíněným ultrafialovým zářením.
- Mapa byla poškozena při povodních v roce 2002, rozmrazena a restaurována v roce 2009.

4.5 Univerzální prvky popisu – oblast doplňujících materiálů

4.5.1 Identifikace předlohy kopie

Obsah prvku: Identifikace předlohy jednotky popisu, pokud je jednotkou popisu kopie prohlášena za archiválii nahrazující zaniklou předlohu.

Povinnost: Prvek není povinný.

Příklad: Opis kroniky, z něhož byla pořízena kopie, poskytl Novák Josef, Havlíčkova 358, Holice, okres Pardubice. Originál kroniky byl zničen v květnu roku 1945 při bombardování Holic. Údaj lze zveřejnit na základě protokolu čj. 152/2002.

4.5.2 Odkazy na příbuzné dokumenty, archiválie a pomůcky pro vyhledávání

Obsah prvku: Důležité odkazy na jiné dokumenty, archiválie nebo evidence, které s jednotkou popisu obsahově, formálně nebo fyzicky souvisejí. Může jít o dokumenty mimo archivní soubor i archiválie v rámci téhož archivního souboru (na úrovni archivní soubor náleží **do 3. kapitoly** úvodu archivní pomůcky).

Pravidla:

1. Souvislost musí být dostatečně přímá a významná.
2. Zaznamenává se existence a místo uložení souvisejícího materiálu a vztah k popisované jednotce popisu, který vytváří příslušnou souvislost. Související materiál by měl být citován způsobem, který zaručí jeho dohledatelnost.
3. Vyhledávacími pomůckami jsou myšleny všechny pomůcky, které vznikly v průběhu péče o materiál. Jsou jimi registrurní pomůcky původce (například podací deníky, elenchy, rejstříky), předávací seznamy (pokud již nejsou nahrazeny archivní pomůckou), archivní pomůcky (například inventáře, katalogy, soupisy dokumentů), tak i různé prospekty a informační letáky určené k propagaci a využití archiválií. Citace archivních pomůcek a informačních dokumentů se zaznamená podle příslušných norem. Registrurní pomůcky se uvádějí odkazem na příslušnou jednotku popisu zpravidla prostřednictvím referenčního označení.
4. Při odkazu na archiválie textovým způsobem se používá způsob citace uvedený v **kapitole 4.2.1**. Softwarové prostředky mohou využívat i přímý hypertextový či interaktivní odkaz.
5. Prvkem lze řešit i tzv. ideální popis, kdy fyzická analogová archiválie obsahuje více popisovaných archiválií, které jsou v rámci archivního popisu uváděny samostatně, a to na různých místech pořádacího schématu či dokonce v různých archivních souborech.

Povinnost: Prvek není povinný.

Příklady:

- Typáře a jejich otisky: odkaz na identifikační číslo záznamu v celostátním soupisu:
 - a) popisujícího druhou stranu otisku (používá se pouze při popisu oboustranné pečeti),
 - b) typáře (používá se pouze při popisu otisků nebo odlitků otisku vytvořených tímto typářem),

- c) otisku typáře nebo odlitku otisku (používá se pouze při popisu typáře, který vytvořil otisk nebo otisk, z něhož byl zhotoven odlitek).

Příklad záznamu č. 6173, který odkazuje na záznam o druhé straně otisku: 6174.

- Označení veduty přidělené v rámci celostátního soupisu vedut: III4/14.
- Odkaz na záznam v Knihopisu českých a slovenských tisků od doby nejstarší až do konce 18. století: K01126.
- Označení městské knihy v rámci celostátního soupisu městských knih do roku 1526.
- Matrika, k níž je index uložen v jiném archivu: index uložen ve Státním oblastním archivu v Třeboni (212000010), identifikační číslo 1235, sbírka matričních listin je ještě uložena u původce.
- Eva ČAKRTOVÁ, *Soupis matrik, 1584–1900*. Soupis dokumentů, 1979, ev. č. 2.
- Vlastimil KOVÁŘ – Martin KRUMMHOLZ – Helena ŠEVČÍKOVÁ, *Sbírka církevních a civilních matrik Praha 1584–1915 (1945)*. Inventář, 1998, ev. č. 138.
- Spisy, jejichž hlubší popis nebyl proveden z důvodu existence bezchybných a přehledných registraturních pomůcek: viz elench s referenčním označením 4//15//23/258 a index s referenčním označením 4//15//24/69.
- Příklad pevného spojení s jinou archiválií, zde dva soudní rejstříky v jedné knize, příklad užití prvku u části archiválie odkazující: Spojeno s elza-node://a06f7284-9e7d-441c-a795-7dd46a96f942 Rejstřík všeobecného dozoru 1953-1955.
- Příklad pevného spojení s jinou archiválií, zde dva soudní rejstříky v jedné knize, příklad užití prvku u jednotky popisu, ve které je popsáno fyzické uložení smíšené archiválie, a tudíž na ní archivní popis ostatních částí odkazuje: Odkazující JP 2/1/10//27 Rejstřík občanskoprávního dozoru 1954-1955.

4.5.3 Existence kopií jednotky popisu

Obsah prvku: Identifikace studijních a bezpečnostních analogových i digitálních kopií (reprodukcí) jednotky popisu, případně potřeba zhotovení těchto kopií.

Pravidla: Prvek se používá pouze u (analogových) jednotek popisu, které byly digitalizovány za účelem zveřejnění, nikoli při popisu digitálních datasetů, digitálních archivních jednotek a replik. Rovněž tak se tento prvek nepoužívá pro odkaz na webové stránky či jiné způsoby, jimiž byla reprodukce zveřejněna (k tomu slouží **prvek 5.2.11 Edice a literatura**).

Povinnost: Prvek je povinný:

- V případě existence bezpečnostních kopií k jednotce popisu.
- V případě, že studijní kopie má být předkládána badatelům místo jednotky popisu.
- V případě digitalizace prováděné za účelem zveřejnění jednotky, kdy se předpokládá dlouhodobé zachování digitální reprodukce.

Příklady:

- Studijní kopie na černobílém mikrofilmu č. 66, barevné digitální reprodukce v informačním systému, obojí dostupné v badatelském archivu.
- Mikrofilm č. 452.

- Elektrografická kopie zhotovena, uložena v badatelně.
- Digitalizováno, nedigitalizováno, digitalizovány strany 3–20, provést digitalizaci, opravit digitalizovanou sadu, zkontrolovat digitalizovanou sadu.
- Digitalizační sada CZ_225201010_1_p1, identifikační číslo bylo převzato z archivní pomůcky č. 453.²
- Nová digitalizační sada CZ_225201010_35_p1, původní digitalizační sada CZ_225201010_1_p1.

4.6 Univerzální prvky popisu – oblast poznámek

4.6.1 Služební poznámka

Obsah prvku: Poznámky pro interní potřebu. Nesmí zde být evidovány poznámky k obsahu, formě a dalším atributům jednotky popisu, pro něž jsou určeny jiné prvky.

Povinnost: Prvek není povinný. Může být použit na všech úrovních popisu.

4.6.2 Veřejná poznámka

Obsah prvku: Speciální nebo jinak důležité informace k zápisu, nebo k jednotce popisu, které nemohou být uvedeny v jiných definovaných prvcích popisu a které je možné zveřejnit. Jde například o stručné informace, které vysvětlují údaje uvedené v jiných prvcích, a to nejčastěji formou citace pro podporu uvedených tvrzení.

Pravidla: Pokud prvek obsahuje poznámky ke konkrétním prvkům, zapisují se ve tvaru: název prvku, k němuž se poznámka vztahuje: poznámka.

Povinnost: Prvek není povinný. Může být použit na všech úrovních popisu.

Příklady:

- Datace fyzického vzniku jednotky popisu: určena podle proluky po demolici čp. 15 provedené v roce 1925 a zastavěné v roce 1928.
- Záznam o nedohledání v rámci generální inventury NAD.

4.7 Univerzální prvky popisu – oblast kontroly popisu

4.7.1 Zpracovatel jednotky popisu

Obsah prvku: Informace o zpracovatelích jednotky popisu nebo autorovi popisu včetně časového určení (na úrovni archivní soubor náleží **do 5. kapitoly** úvodu archivní pomůcky).

Pravidla: Při změně se původní údaj nepřepisuje, ale doplňuje.

Povinnost: Prvek je povinný pro MS, I, K vždy na úrovni popisu archivní soubor, na dalších úrovních pouze tehdy, je-li třeba specifikovat či doplnit informace z vyšších úrovní.

Opakovatelnost: Prvek není opakovatelný.

Příklady:

² V uvedeném příkladu je název digitalizační sady tvořen z těchto prvků: kód země_číslo archivu_číslo NAD_pořadové nebo identifikační číslo. Pravidla pro tvorbu názvů digitalizačních sad si archivy stanovují samy.

- Archiválie byly poprvé pořádány v letech 1871–1874 registrátorem pražského magistrátu Josefem Rankem, vyčleněný fond pak zpracovala a inventář sestavila v prosinci 2001 v Archivu hlavního města Prahy Zlata Brátková.
- Sérii živnostenských spisů zpracovala v roce 1962 Marie Matysová, v roce 1998 provedla reinventarizaci a dodatky zapracovala Renata Brožková.

4.7.2 Pravidla zpracování jednotky popisu

Obsah prvku: Mezinárodní, národní nebo místní pravidla a zásady, kterými se popis řídí.

Povinnost: Prvek je povinný pro MS, I, K vždy na úrovni popisu archivní soubor, na dalších úrovních pouze tehdy, je-li třeba specifikovat či doplnit informace z vyšších úrovní (na úrovni archivní soubor náleží do 3. kapitoly úvodu archivní pomůcky).

Opakovatelnost: Prvek není opakovatelný.

Příklad: Fond byl pořádán podle Metodického návodu na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce Archivní správy MV ČR z 31. 1. 2000, čj. AS/1-284/2000. Archivní popis vychází ze Základních pravidel pro zpracování archiválií, Praha 2013.

4.7.3 Datum (data) popisu

Obsah prvku: Datum (data) vytvoření nebo revize popisu.

Povinnost: Prvek je povinný pro MS, I, K vždy na úrovni popisu archivní soubor, na dalších úrovních pouze tehdy, je-li třeba specifikovat či doplnit informace z vyšších úrovní (na úrovni archivní soubor náleží do 5. kapitoly úvodu archivní pomůcky).

Opakovatelnost: Prvek není opakovatelný.

Příklady:

- Únor 2006.
- 1998, revize 2004.

ROZŠÍŘENÝ POPIS ARCHIVÁLIÍ

5.1 Úvod

Tato kapitola obsahuje výčet povinných i nepovinných prvků popisu specifických pro některé druhy archiválií a evidenčních jednotek (**viz kapitulu 2**), archivní pomůcku katalog a pro popis vztahu korporací, fyzických osob, geografických jednotek a dalších entit k jednotkám popisu. Zde uvedené prvky se používají na úrovních popisu série, série nižší úrovně, složka, složka nižší úrovně, jednotlivost a část jednotlivosti (**viz kapitulu 3**). Základní prvky popisu jsou uvedeny v **kapitole 4**, pravidla pro tvorbu záznamů entit v **kapitolách 6 až 13**.

Povinnost prvků je vztažena k druhům archivních pomůcek (viz kapitoly 2 a 3), při tvorbě archivního popisu musí být využity pouze ty prvky, které jsou pro příslušný druh archivní pomůcky povinné. Nejvíce povinných položek má pochopitelně katalog, používání prvků v jiných, než určenýchruzích pomůcek však není vyloučeno. Pokud jsou popisovány jednotlivosti v archivní pomůcce inventář, platí povinnost uvádění příslušného prvku pouze u jednotlivostí, které nejsou sloučeny do jednotky popisu složka (viz kapitulu 3). Pokud je tedy například několik map popisováno jedním záznamem v rámci jedné složky, neuvádí se jinak povinný prvek Měřítko.

Povinné prvky musí být použity při tvorbě archivního popisu vždy, plné uplatnění škály prvků se předpokládá při zpracování pomocí speciálních (databázových) aplikací.

Povinné role entit uvedené u jednotlivých druhů archiválií jsou povinné pouze v případě, že v kontextu s danou jednotkou popisu dávají smysl. Tak například povinná role entit ve vztahu k mapám a atlasům „*tiskárna/tiskař*“ není povinná v případě, že popisovaná mapa nebyla zhotovena tiskovou technikou.

Pravidla uvedená v této kapitole představují do jisté míry kompromisní řešení a při jejich tvorbě se bylo třeba vyrovnat s absencí základních metodických materiálů na straně jedné a existencí celé řady specializovaných a v různé míře protichůdných norem a metodik na straně druhé.

U prvků jsou uváděny definice, povinnost použití v příslušných archivních pomůckách, pokud to bylo třeba, pak i specifikace pravidel použití a konkrétní příklady. Pokud není uvedeno jinak, je příslušný prvek opakovatelný.

Názvy prvků jsou orientační a lze je přiměřeně upravit, musí být však ošetřena kompatibilita (databázových) struktur na úrovni národní a mezinárodní evidence.

V tištěném výstupu se prvky popisující vztah korporací, fyzických osob a geografických jednotek k jednotkám popisu řeší prostřednictvím rejstříků, ostatní prvky lze připojit k **prvku 4.2.3. Obsah, regest**.

K níže uvedeným prvkům popisu lze na základě specifických potřeb archivu přidat další, jejich náplň se však nesmí ani částečně překrývat s prvky jinými a je třeba vzít v úvahu, že nebude zaručen jejich přenos při výměně nebo publikování dat. Prvky popisu archiválií uvedené v této kapitole tedy neomezují využívání prvků popisu vyžadovaných speciálními standardy, které používají specializované archivy (například systém archivů sdružených v Mezinárodní federaci filmových archivů – FIAF).

Pro archivní pomůcky jsou použity **zkratky MS (manipulační seznam), I (inventář), K (katalog)**. Pokud není uvedeno jinak, jsou příklady jen ilustrativní, nikoli závazné.

5.2 Univerzální prvky rozšířeného popisu

5.2.1 Jiné datace jednotky popisu než datace vzniku jednotky popisu

Obsah prvku: Různé typy datací související s obsahem a okolnostmi vzniku jednotky popisu.

Pravidla: Uvádí se typ datace a hodnota. Pravidla zápisu jsou stejná jako u **prvku 4.2.5**. V tomto prvku popisu se neuplatňuje slovní doplňující text, tudíž ani prius a posterius.

Typy jiných datací:

1. **Datace obsahu jednotky popisu:** Používá se, pokud se liší od datace fyzického vzniku (viz 4.2.5).

Závazné příklady použití:

- Listina z roku 1600 konfirmuje listiny z let 1400 a 1500: 1400-1600.
- Kronika vedená retrospektivně v letech 1980 až 1990, jež obsahuje text popisující historii sídla od 2. století př. n. l. do roku 1945: 2. st. př. n. l.-1945.
- Mapa z roku 2000 zachycuje vývoj území od 10. století do roku 2000: 10. st.-2000.
- Mapa s datací obsahu k 31. 12. 1980 vydaná v roce 1985: 1980-1985.
- Mapa z roku 1980 reambulovaná v roce 1985: 1980-1985.
- Fotografie z roku 2000 zachycuje listinu z roku 1547: 1547.
- Fotografie z roku 2010 zachycuje listinu z roku 1612, na níž se nachází identifikační štítek z výstavy z roku 1895: 1612-1895.
- Pamětní žeton z roku 2005 vydaný k oslavám 950 let obce obsahuje letopočty 1055-2005: 1055-2005.
- Pohlednice vyrobená v roce 1920, která byla odeslána až v roce 1934: 1920-1934.

2. **Datace, k níž se jednotka popisu hlásí:** Datace fyzického vzniku dokumentu, k níž se dokument hlásí, pokud bylo zjištěno, že nesouhlasí se skutečnou datací. Týká se například falz a padělků, chybně uvedené datace vzniku, datace události zobrazené na grafickém listu, která neodpovídá dataci jeho vzniku apod.
3. **Datace vzniku předlohy, pokud je popisována kopie, která nenahrazuje předlohu:** Datace fyzického vzniku předlohy (obvykle originálu), pokud je popisována kopie, která byla prohlášena za archiválii, ale nenahrazuje existující předlohu.
4. **Datace vzniku kopie, která nahrazuje zničenou archiválii:** Datace fyzického vzniku kopie, která byla prohlášena za archiválii a nahrazuje existující předlohu.

5. **Datace zpečetění jednotky popisu:** Používá se pouze u listin, pokud se liší od datace vydání nebo okamžiku fyzického vzniku.
6. **Datace vydání listiny:** Používá se pouze u listin, pokud se liší datace vydání od datace fyzického vzniku listiny.

7. **Datace insertu/transumptu:**

Závazný příklad zápisu konfirmace/vidimusu, pokud se zpracovatel záznamu rozhodne popsat i insert/transumpt v ní obsažený:

Záznam konfirmace/vidimusu:

Obsah, regist, název	Datace vzniku	Datace obsahu dokumentu
Rudolf II. potvrzuje privilegia města z let 1400, 1500	1600	1400-1600

Podřízený záznam insertu, resp. transumptu z roku 1400:

Obsah / regist	Datace insertu/transumptu
Václav IV. uděluje právo trhu	1400

Podřízený záznam insertu, resp. transumptu z roku 1500:

Obsah / regist	Datace insertu/ transumptu
Vladislav Jagelonský uděluje právo trhu	1500

8. **Datace vzniku matrice, z níž byla jednotka popisu zhotovena:** Datace vzniku tiskového štočku, tiskové matrice, matrice gramofonové desky, typáře apod., z níž byla jednotka popisu zhotovena.
9. **Doba užívání typáře:** Vyjádření časového rozsahu, v němž byl typář užíván, případně odhad tohoto rozsahu.
Vyplňuje se pouze u typářů, nikoli u jejich otisků či odlitků otisků.
10. **Datace vydání dokumentu, k němuž byl popisovaný otisk připojen.**
11. **Datace reambulace (aktualizace) mapy.**
12. **Datace pořízení obrazového záznamu zachyceného na jednotce popisu** (tj. prvotního zachycení obrazu na citlivý povrch). Nezaměňovat s datací vzniku kopie obrazového záznamu (například vyvolání fotografie z negativu). Používá se, pokud se datace pořízení obrazového záznamu liší od datace fyzického vzniku jednotky popisu.
13. **Datace pořízení filmového / zvukového záznamu zachyceného na jednotce popisu** (například časový rozsah, v němž byl obraz zachycován na filmový pás, nebo v němž byl zvuk zachycován na magnetofonovou pásku). Používá se pouze tehdy, pokud je třeba odlišit dataci pořizování záznamu od datace vzniku konečné podoby díla nebo některé z jeho verzí, nebo od pořízení popisované kopie.
14. **Datace udělení / propůjčení faleristického předmětu.**
15. **Datace předání faleristického předmětu.**
16. **Datace odnětí / vrácení faleristického předmětu.**

17. **Datace nabytí právní účinnosti.**
18. **Datace nabytí právní platnosti.**
19. **Datace pozbytí právní účinnosti.**
20. **Datace pozbytí právní platnosti.**

Uvedený výčet není úplný a lze evidovat i další typy datací.

Povinnost: Prvek není povinný.

5.2.2 Název autorského díla – prvek byl sloučen s prvkem 4.2.4 Formální název jednotky popisu

5.2.3 Způsob a forma dochování

Obsah prvku: Způsob a forma dochování jednotky popisu z hlediska:

- a) vůle původce a případně dalších subjektů vytvořit jeden nebo více exemplářů téhož dokumentu,
- b) vztahu popisovaného dokumentu k jeho předloze nebo naopak ke konečné podobě,
- c) záznamu o listině v rámci jiné listiny (používá se pouze u záznamu insertu, resp. transumptu – viz výše).

Pravidla:

1. **ad a), b):** U fotografických archiválií se z hlediska způsobu a formy dochování za originály považují všechny fotografické dokumenty, bližší specifikace se však nevylučuje. U ostatních druhů archiválií je třeba způsob dochování kvalifikovaně posoudit a popsat (například za originál z hlediska vztahu k předloze nelze prohlásit jediný dochovaný koncept dopisu, nebo jedinou dochovanou distribuční kopii filmu, přestože se z určitého hlediska jedná také o originály). Pokud nelze způsob a formu dochování spolehlivě určit, uvede se příslušné vysvětlení, případně „nelze určit“ (tj. stav jednotky popisu neumožnil určení), nebo „neurčeno“ (tj. zpracovatel nebyl schopen hodnotu určit).
2. Otázka pravosti jednotky popisu se řeší v **prvku 4.2.3. Obsah, regist.**

Povinnost: Prvek je povinný pro listiny a otisky typářů v I, K. V K není prvek povinný, pokud se jedná o originál.

Příklady ad a), b): originální vyhotovení, stejnopis, pozitivní kopie pečeti, autorský pozitiv, distribuční kopie filmu.

Příklady ad c): konfirmovaná listina, inzerovaná listina.

5.2.4 Rozměry, hmotnost, velikost, množství

Obsah prvku: Údaje o rozměrech, hmotnosti, velikosti, množství jednotky popisu.

Pravidla: Pokud některou hodnotu nelze určit, uvede se: „nelze určit“ (tj. stav jednotky popisu neumožnil určení – například původní rozměry u zlomku pečeti), nebo „neurčeno“ (tj. zpracovatel nebyl schopen hodnotu určit – například ryzost kvůli absenci příslušného technického vybavení).

1. Rozměry, hmotnost, velikost

Rozměry nosiče informace jednotky popisu: Podle potřeby se rozlišují rozměry celé jednotky popisu i její části, původní i současné rozměry. Například u listin rozměry celé listiny a plíky, u map mapového díla rozměry jednotlivých listů, u dokumentů adjustovaných k podložce jiného rozměru rozměr dokumentu i podložky, u sfragistického materiálu rozměry pečetní plochy původní a současné. Rozměry analogových

nosičů se zpravidla uvádějí v milimetrech v podobě: tvar (u sfragistického materiálu a u atypických dokumentů) a rozměry. U numizmatického materiálu se uvádí také hmotnost v gramech a ryzost. Pokud je rozměr nosiče standardizován, postačuje příslušné vyjádření (například kazeta VHS, formát A3).

Obecné příklady:

- Trojrozměrné dokumenty: šířka 200 mm, výška 300 mm, hloubka 100 mm.
- Elipsa, šířka 50 mm, výška 100 mm.
- Průměr 20 mm.

Příklad k listinám: šířka 350 mm, výška 450 mm, plika 100 mm.

Popis rozměrů u sfragistického materiálu:¹ uvádí se tvar otisku nebo pečetní plochy typáře, dochovaná velikost pečetní plochy, aktuální rozměry pečetě nebo pečetní plochy (jen pokud se liší od velikosti původní) a výška typáře podle pravidel celostátního soupisu pečeti (pouze hodnota „jiný“ uvedená v původní metodice k popisu pečeti se nepoužívá).

Příklady:

- Tvar otisku oválný, tvar pečetní plochy čtyřhranný.
- Okrouhlá pečeť: průměr 20 mm.
- Ostatní tvary pečeti (výška × šířka): výška 44 mm, šířka 23 mm.
- Pokud byly rozlámány zbytky původní pečetě při restaurování adjustovány do novodobého materiálu a nelze určit rozměry, uvádí se: nelze určit.
- Okrouhlá pečetní plocha typáře: průměr 20 mm.
- Ostatní tvary pečetní plochy (výška × šířka): výška 44 mm, šířka 23 mm.
- Odlišná velikost pečetní plochy a tvaru pečetní desky: průměr 20 mm (pečetní plocha), 25×25 mm (pečetní deska).
- Poškozený typář, u něhož nelze původní rozměr určit: nelze určit.

Příklady ke zvukovým a filmovým záznamům na analogových nosičích:

- Metráž 50 m, šířka pásu 16 mm.
- Metráž 1. dílu 590,0 m, metráž 2. dílu 186,0 m, šířka pásu 35 mm.
- Kazeta VHS.

Délka záznamů se uvádí v **prvcích 5.13.1 a 5.14.1.**

Příklady k rozlišení rozměru obrazového, mapového či jiného pole a podložky:

- Podložka výška 500 mm, šířka 450 mm, fotografie výška 400 mm, šířka 450 mm.
- Dokument výška 500 mm, šířka 450 mm, obrazové pole výška 200 mm, šířka 300 mm.
- 1 mapa na 1 listě o celkových rozměrech šířka 500 mm, výška 800 mm, zrcadlo mapy šířka 400, výška 650 mm.
- 1 mapa na 2 listech o celkových rozměrech šířka 1000 x výška 1200 mm, listy šířka 500, výška 600 mm, zrcadlo mapy celkem šířka 850, výška 1100 mm.
- 1 mapa na 365 listech, listy šířka 500, výška 800 mm a menší.

¹ U otisků razítek a slepotisků to platí přiměřeně k významu dokumentu a otisku.

- 1 mapa, oboustranná, list šířka 500, výška 800 mm, zrcadlo mapy šířka 400, výška 650 mm.
- 2 mapy na 1 listě, oboustranný tisk, list šířka 500, výška 800 mm, zrcadla mapy šířka 400, výška 650 mm.
- 1 mapa na 4 listech, listy šířka 500, výška 800 mm a doprovodná brožura s rejstříkem (10 s.; šířka 150 mm, výška 300 mm).

Příklady ke globům a plastickým mapám a modelům terénu:

- Výška 850 mm, průměr 500 mm.
- Šířka 1000 mm, výška 1000 mm, hloubka mapy 200 mm, výška dřevěné podložky 150 mm.

Příklady k digitálním dokumentům:

- 120 kB, 2 MB.
- U digitálních fotografií se povinně uvádějí rozměry v pixelech, datový formát a velikost: šířka 3888 pixelů, výška 2592 pixelů, datový formát TIFF, velikost 2 MB.
- U digitálních kinematografických záznamů (děl) se povinně uvádí rozlišení, datový formát a velikost: rozlišení 1920×1080/50i, datový formát MPEG2, velikost 7 GB.

2. Množství (dochovaných stran, listů, kusů, exemplářů, sekcí apod.).

Příklady:

- 255 stran, popsáno 198 stran.
- 151 listů, popsány 3 listy.
- 3 kusy.
- 2 exempláře.
- 10 sekcí.
- 12 stop (u zvukových záznamů).

Povinnost: Prvek je povinný pro listiny v I, K. V K není prvek povinný pro množstevní evidenční jednotky.

5.2.5 Měřítko

Obsah prvku: Podoba a hodnota měřítka u map, technických výkresů apod.

Pravidla:

1. Měřítko se vždy uvádí ve tvaru 1:M nebo M:1 podle toho, zda je zachyceno zvětšení či zmenšení oproti skutečné velikosti.
2. Pokud je na archiválii uvedeno měřítko, uvede se podle vzoru: 1:100000 nebo 10:1.
3. Pokud není měřítko na archiválii uvedeno, provede se výpočet na základě měření vzdálenosti zvolených bodů. Například v případě mapy měření zvolených bodů na staré a na moderní mapě, u níž je známo měřítko. Příklad zápisu: bez měřítka [asi 1:50000].
4. Pokud je na archiválii uvedeno grafické měřítko, určí se na základě změřené úsečky na archiválii a výpočtu za použití metrologické příručky nebo online dostupných digitálních nástrojů a uvede se jak původní měřítko v jazyce dokumentu, tak výsledek výpočtu. Příklad zápisu: [1:380000], grafické měřítko: 20 Öst. Meilen = 20 mm.

5. V případě mapového díla obvykle se uvádí pouze měřítko hlavního listu, u ostatních listů pouze tehdy, je-li to účelné. Měřítko je vhodné uvádět také u některých vedut – pohledů z ptací perspektivy či takových, kde je patrný geometrický základ. V případě více map na jednom listě uvedeme měřítko rozsahem největší mapy.

Povinnost: I, K u map a technických výkresů. Výjimkou jsou mapy a technické výkresy na úrovni popisu složka.

5.2.6 Souřadnice

Obsah prvku: Souřadnice GPS zobrazeného území (s výjimkou map planety Země, vesmíru a jeho částí)

Pravidla:

1. V případě fotografií, pohlednic a jiných dokumentů zobrazujících konkrétní stavbu, část veřejného prostoru či malé území stačí uvést souřadnice jednoho významného, pokud možno v proměnách času stabilního, bodu poblíž středu mapy. Údaj lze získat odečtením například na veřejných mapových aplikacích.
2. U map se zjišťují zeměpisné souřadnice mezních bodů daných průsečíky poledníků a rovnoběžek, které vymezují na staré mapě zobrazené území.
3. U map složených z více sekcí se vychází z celku mapy.
4. Souřadnice se neuvádějí u map světa a u mapových děl (zejména map I., II. a III. vojenského mapování (topografické sekce 1:25000, speciální mapy 1:75000, generální mapy 1:200000), map stabilního katastru, map státního mapového díla (zejména katastrální mapa, Státní mapa 1:5000, Základní mapa České republiky 1:10000, 1:25000, 1:50000, 1:100000 a 1:200000, Mapa České republiky v měřítku 1:500000)).
5. V případě map silničních a železničních úseků, vodních toků či jiných linií v krajině, které se omezují na nejbližší okolí sledovaného prvku, se doporučuje uvádět souřadnice krajních bodů (mezních míst, odkud kam je úsek zmapován), popř. ještě jednoho až dvou bodů v rámci tohoto úseku. Postupuje se od severozápadu k jihovýchodu. Pro potřeby zpřístupnění mapy ale postačí odečtení krajních bodů výše uvedeným postupem.
6. Zápis údajů GPS musí být proveden ve strojově čitelném formátu.

Povinnost: I a K u map. Výjimkou jsou mapy na úrovni popisu složka.

5.2.7 Orientace z hlediska světových stran

Obsah prvku: Orientace technického výkresu vůči světové straně, směr pohledu na vedutě, fotografii apod. z hlediska světových stran.

Povinnost: Prvek je nepovinný.

Příklady:

- Orientace k severu (vyznačena).
- Orientace k severu (zjištěna).
- Pohled k severu.
- Pohledy k jihu (část 1) a západu (část 2).

5.2.8 Technika, adjustace, nosič a látka záznamu

Obsah prvku: Způsob přenosu informace na nosič záznamu (včetně nahrávacích a přehrávacích charakteristik), identifikace materiálu, který je nosičem informace jednotky popisu, materiálu, s jehož pomocí je informace jednotky popisu zaznamenána na nosič, a způsob adjustace. Popisuje se způsob přenosu informace na nosič záznamu, který byl použit pro vytvoření i případné pozdější úpravy jednotky popisu.

Pravidla:

1. Pokud techniku, nosič nebo látku záznamu nelze bezprostředně při tvorbě popisu určit, uvede se obecnější termín (například tisk místo ofset) nebo se uvede příslušné vysvětlení, případně „neurčeno“ (tj. zpracovatel nebyl schopen hodnotu určit například kvůli absenci příslušného technického vybavení).
2. Níže uvedené kategorie se při popisu kombinují do logických a srozumitelných formulací. Například názvy barev se u sfragistického materiálu připojují ke specifikaci nosiče záznamu.

Povinnost: Prvek je povinný pro listiny, fotografické a zvukové archiválie a filmy v I. V K není prvek povinný pro množstevní evidenční jednotky.

Příklady:

Technika záznamu: rukopis (tj. rukopisný záznam), strojopis, tiskové techniky (například litografie), grafické techniky (například mědiryt), historické fotografické techniky (například daguerrotypie), fotografické tisky (například bromolejotisk) a další (například magnetický záznam). U sfragistického materiálu se uvádí forma, připevnění a typ pečetě, forma typáře a tvar držadla pečetní desky podle pravidel celostátního soupisu pečeti.

Nosič záznamu: například papír, pergamen, včelí vosk, španělský vosk, oplatka, sádra, textil, sklo, kov, kámen, dřevo, kůže, fotografický film, fotografická deska. Při výskytu více materiálů lze blíže specifikovat:

- papír, pergamen str. 13-14, 15-16, 1-32.
- bílý kámen (rukojeť), stříbro (pečetní deska a trn pečetidla).

Látka záznamu: například inkoust, železitoduběnkový inkoust, rudka, olůvko, tuž, tužka černografitová, tužka barevná, tužka inkoustová, náplň kuličkového pera, barva pásky psacího stroje, tiskařská barva, toner (náplň laserových tiskáren a kopírek), pigmentová barva (například barvy akrylové, akvarelové, olejové, tempera apod.), inkoustové náplně tiskáren, náplň fibrového hrotu (fix).

Adjustace nosiče záznamu: podlepeno plátnem, opatřeno paspartou, zasklený rám, vazba nedochována atp.

Popis vazby vzniká kombinací těchto prvků popisu: typ vazby neboli adjustace listů (například šitá s vazy, vazba na šrouby), datace vazby (například dobová, převazba), materiál desek (například dřevěné), potah desek a jeho úplnost (například imitace kůže, potah hřbetu), vybavení desek a hřbetu (například nárožnice, slepotisk, tištěný nápis, malba, háčkové spony, kožené tkanice, kapitálek), ořízka (například zlatá). Příklad komplexního popisu vazby: přední a zadní deska dřevěná, potažená kůží, zlatý slepotisk na přední desce a na hřbetu (nápis Memorabilien Buch), zlatá ořízka, osm nárožnic a čtyři puklice v rozích a u hřbetu, dvě spony ze žlutého kovu s koženým řemínkem – horní háčková, dolní trnová (přidána dodatečně), šitá vazba, hřbet má oba kapitálky, mezi vazy je zpevněn pergamenem a papírem.

Pokud jsou popisovány evidenční jednotky, které předpokládají existenci vazby (například úřední knihy) a jednotka popisu přitom nebyla vazbou nikdy opatřena, uvede se „volné listy“.

U map je doporučeno použití prvku zejména v neobvyklých případech a s ohledem na zvláštní nároky pro uložení: např. zarámováno, rozřezáno a podlepeno plátnem, mapová role. Uvádí se zde také, pokud je mapa složená.

Barevnost:

- Sfragistický materiál: červená, zelená, černá, přírodního vosku, hnědá (případně další barvy). Hodnotu „jiná“ uvedenou v původní metodice k popisu pečeti nepoužívat.
- Fotografické archiválie a kinematografické filmy: černobílý snímek / film, barevný snímek / film, kolorováno (tj. dodatečně přidaná barevná informace), tónováno apod.

5.2.9 Díl, část, pořadí vydání jednotky popisu

Obsah prvku: Číslo nebo jiné označení části nebo pořadí vydání jednotky popisu a případná bližší specifikace.

Povinnost: I, K.

Opakovatelnost: Prvek není opakovatelný.

Příklady:

- Ročník XII., číslo 12.
- Číslo 35 v rámci edice.
- Svazek 27 A-L.
- 1. díl, 2. opravené vydání.
- II. díl, 1. vydání.
- Mapy a technické výkresy: list 13-44 Hlinsko, list III, sekce X-82-10, list C-PS 42.1.

5.2.10 Jazyk, písmo

Obsah prvku: Jazyky a typy písem a znakových systémů použitých v jednotce popisu. Pokud je jazyková forma nevyhraněná, je uvedena příslušná jazyková kombinace.

Pravidla: Pokud jazyk, typ písma nebo znakový systém nelze určit, uvede se příslušné vysvětlení, případně „neurčeno“ (tj. zpracovatel nebyl schopen určit).

Povinnost:

Určení jazyka(ů) je povinné na úrovni popisu archivní soubor

Určení jazyka je povinné pro listiny a sfragistický materiál v I a K, pro ostatní archiválie v K s výjimkou množstevních evidenčních jednotek.

Určení písma a znakového systému je nepovinné s výjimkou textu šifrovaného a těsnopisného.

Jazyky jednotek popisu jsou uvedeny v příloze č. 2.

Viz soubor stažitelný na stránce <https://www.mvcr.cz/clanek/metodiky.aspx>.

5.2.11 Edice a literatura

Obsah prvku: Citace zásadních zdrojů informací odborně pojednávajících o jednotce popisu (nikoli zdroj informace jednotku popisu citující) a případná charakteristika typu zdroje (literatura, edice, tiskem publikovaný inventář, atlas, katalog dokumentů, katalog výstavy, CD ROM, webová stránka apod.).

Povinnost: Prvek je nepovinný.

5.2.12 Druh archiválie

Obsah prvku: Prvek slouží pro určení dalších druhů (typů, podtypů, kategorií) archiválií v rámci stávajícího rozdělení archiválií do skupin evidenčních jednotek. Umožňuje tak v rámci dané evidenční jednotky určovat hlubší a přesnější druhy archiválií, jednotně seskupovat pro jejich popis prvky popisu v rámci formuláře archivního popisu a ten obohacovat o nové prvky popisu či nové typy rolí nad rámec ZP. Tento prvek má typické využití v pořádacích softwarech, kde může podporovat vznik jednotných formulářů archivního popisu (šablon) pro speciální typy archiválií.

Příklady:

- Matriční knihy.
- Pozemkové knihy.
- Právní akt.
- Jmenování/ustanovení do veřejné funkce.
- Udělení/propůjčení vyznamenání/ceny.

Povinnost: Prvek je nepovinný.

5.3 Listiny do roku 1850 a po roce 1850

5.3.1 Popisované role entit ve vztahu k listině:

Pokud není uvedeno jinak, položky jsou povinné pro K, tučně jsou vyznačeny položky povinné i pro I (platí i pro následující evidenční jednotky).

Typy entit	Role entit
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	vydavatel²
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	pečetitel
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	příjemce
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	žadatel³
Osoba/bytost	svědek ⁴
Osoba/bytost / Rod/rodina	ručitel (rukojmě) ⁵
Osoba/bytost	písař
Geografický objekt	místo vydání⁶
Geografický objekt	místo vzniku jednotky popisu ⁷
Geografický objekt	místo vzniku předlohy popisované kopie ⁸
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvor / Obecný pojem	související entita

5.4 Úřední knihy, registrurní pomůcky, kartotéky

5.4.1 Popisované role entit ve vztahu k úředním knihám, registrurním pomůckám a kartotékám:

Všechny uvedené prvky jsou povinné pouze pro K.

Typy entit	Role entit ⁹
Korporace / Osoba/bytost	autor textu ¹⁰
Korporace / Osoba/bytost	tvůrce výtvarné stránky ¹¹
Osoba/bytost	písař ¹²
Korporace / Osoba/bytost	výrobce ¹³
Geografický objekt	místo vzniku jednotky popisu
Geografický objekt	místo vzniku předlohy popísované kopie ¹⁴
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvar / Obecný pojem	související entita

Pro popis matrik narozených, oddaných a zemřelých platí standard z roku 2007. Jelikož standard úzce souvisí s výměnným formátem XML, musel být pro účely Základních pravidel v nezbytné míře upraven. Pokud není propojená databáze matrik s programem na tvorbu archivních pomůcek a s evidencí v IS CAM, je třeba editovat záznamy v každé z těchto různých aplikací zvlášť. Převodník prvků je uveden v **příloze č. 3** (viz soubor stažitelný na stránce <https://www.mvcr.cz/clanek/metodiky.aspx>).

5.5 Rukopisy

Jedná se o pravidla pro rukopisy s výjimkou hudebnin evidovaných jako rukopisy.

² Pokud listinu vydává korporace prostřednictvím pověřené Osoba/bytost, uvádí se oba subjekty.

³ Používá se pouze tehdy, není-li žadatel (tj. petent) o vyhotovení listiny totožný s příjemcem.

⁴ V případě kombinace rolí svědek a pečtitel u jedné listiny, se uvádějí pouze svědkové, kteří nejsou totožní s pečtiteli.

⁵ V případě kombinace rolí ručitel a pečtitel u jedné listiny, se uvádějí pouze ručitelé, kteří nejsou totožní s pečtiteli.

⁶ Pro místo vzniku kopií, inzertů a transumptů slouží jiné prvky – viz níže.

⁷ Používá se v těchto případech:

- je-li místo vzniku listiny odlišné od místa vydání.
- pro místo vzniku kopie, která byla prohlášena za archiválii nahrazující archiválii zaniklou.
- pro místo vzniku inzertu, resp. transumptu.

⁸ Používá se pro místo vydání, resp. vzniku zničené listiny, která byla předlohou pro popisovanou kopii, jež ji nahrazuje.

⁹ Níže uvedené role se nepoužívají pro tvůrce dokumentů vložených nebo vlepených, které by při samostatném výskytu samy tvořily jednotky popisu, případně i evidenční jednotku (typické například pro obecní kroniky). Tito tvůrci jsou, stejně jako uvedené dokumenty, evidováni na nižší úrovni popisu.

¹⁰ Použije se přiměřeně k významu informace (například u obecních kronikářů).

¹¹ Tvůrci ozdobných prvků, kaligrafie, kreseb apod. (s výjimkou výrobců knižní vazby).

¹² Použije se přiměřeně k významu informace (například u středověkých a raně novověkých knih, dále pro zhotovitele čistopisu kroniky, pokud nebyl totožný s kronikářem apod.).

¹³ Výrobce nosiče záznamu (výrobce vazby, ručního papíru atp.).

¹⁴ Používá se pro místo vzniku zničené archiválie, která byla předlohou pro popisovanou kopii, jež ji nahrazuje.

5.5.1 Popisované role entit ve vztahu k rukopisům:

Tučně jsou vyznačeny položky povinné i pro I.

Typy entit	Role entit ¹⁵
Osoba/bytost	autor textu
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	objednatel/příjemce ¹⁶
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	vlastník ¹⁷
Korporace / Osoba/bytost	překladatel
Korporace / Osoba/bytost	tvůrce výtvarné stránky¹⁸
Osoba/bytost	písař ¹⁹
Geografický objekt	místo vzniku jednotky popisu
Geografický objekt	místo vzniku předlohy popi- sované kopie ²⁰
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvor / Obecný pojem	související entita

5.6 Hudebniny

Jedná se o pravidla pro hudebniny evidované jak v rámci evidenční jednotky rukopisy, tak v rámci evidenčních jednotek karton a fascikl.

5.6.1 Popisované role entit ve vztahu k hudebninám:

Tučně jsou vyznačeny položky povinné i pro I.

Typy entit	Role entit ²¹
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	vydavatel/nakladatel
Korporace / Osoba/bytost	autor hudby/skladatel
Korporace / Osoba/bytost	autor textové složky/textař²²
Korporace / Osoba/bytost	autor doprovodného textu ²³
Osoba/bytost	opisovač
Korporace / Osoba/bytost	tvůrce výtvarné stránky ²⁴
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	objednatel/příjemce²⁵
Korporace / Osoba/bytost	tiskárna/tiskař
Geografický objekt	místo vzniku jednotky popi- su
Geografický objekt	místo vzniku předlohy popi- sované kopie²⁶
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvor / Obecný pojem	související entita

¹⁵ Níže uvedené role se nepoužívají pro tvůrce dokumentů vložených nebo vlepených, které by při samostatném výskytu samy tvořily jednotlivost, resp. evidenční jednotku (typické například pro spolkové kroniky). Tito tvůrci jsou, stejně jako uvedené dokumenty, evidováni na nižší úrovni popisu.

¹⁶ Zde subjekty, které si dílo objednaly, nebo subjekty, jimž byly rukopisy dedikovány.

¹⁷ Vlastnictví se identifikuje pomocí supralibros, příjmeckých poznámek apod.

¹⁸ Tvůrci ozdobných prvků, kaligrafie, kreseb apod.

¹⁹ Použije se přiměřeně k významu informace (například u středověkých rukopisů, dále pro zhotovitele čistopisu kroniky, pokud nebyl totožný s kronikářem apod.).

²⁰ Používá se pro místo vzniku zničené archiválie, která byla předlohou pro popisovanou kopii, jež ji nahrazuje.

5.7 Typáře a jejich otisky

Základem níže uvedených pravidel a pravidel uvedených v jiných částech **kapitol 4 a 5** je metodika vydaná v roce 1996 pro účely celostátního soupisu pečetí, pečetidel a otisků. Jelikož uvedená metodika úzce souvisí s konkrétní databázovou aplikací a soupis se týkal jen části sfragistického materiálu, musela být pro účely Základních pravidel v nezbytné míře upravena.

Pro popisy vzniklé již v rámci celostátního soupisu se povinně použije pouze **prvek 4.5.2** Odkazy na příbuzné dokumenty, archiválie a pomůcky pro vyhledávání. Pokud tomu tak není a databáze pečetí není propojena s programem na tvorbu archivních pomůcek a s evidencí národních autorit, je třeba editovat záznamy v každé z těchto aplikací zvlášť. Převodník prvků je uveden v **příloze č. 4** (viz soubor stažitelný na stránce <https://www.mvcr.cz/clanek/metodiky.aspx>).

S ohledem na definici v kapitole 2 je v tomto textu omezeno používání termínu pečetidlo, analogicky k razítkům a raznicím je třeba chápat termíny otisk, zpečetění, pečetní obraz, pečetní deska atp.

Pokud není uvedeno jinak, jsou níže uvedené položky povinné pro K.

U oboustranných pečetí zakládáme pro každý otisk samostatný záznam (viz též prvek 4.5.2 Odkazy na příbuzné dokumenty, archiválie a pomůcky pro vyhledávání).

Speciální položky popisu typářů a jejich otisků:

5.7.1 Opis, nápis, exerque

Definice opisu: Textová legenda probíhající po obvodu (okraji) pole typáře nebo jeho otisku, která zpravidla ohlašuje jeho vlastníka. Text bývá oddělen od pole typáře nebo okraje otisku prostou linkou (popřípadě dvojlinkou) nebo dekorativní linkou, například perlovcem, bodovcem, linií stylizovanou do provazce a později, od 16. století častěji, do květinového nebo vavřínového věnce, popřípadě jinou ozdobnou formou linie. Od 15. století se objevuje též text na pásce či stuze; pokud ta též probíhá po obvodu pole typáře nebo jeho otisku, považuje se text na ní rovněž za opis.

Definice nápisu: Textová legenda umístěná mimo oblast obvodového opisu, tj. uprostřed v pečetním poli, a to například na stuze nebo volně ve formě slov, ale i písmen, iniciál, monogramů, letopočtů apod. Nápis může doprovázet opis, nebo může být jediným textem v poli, s postupným rozšířením razítek od konce 18. století pak stále více nahrazuje obraz.

Definice exerque: Textová legenda, vlastně opis, umístěný na hraně pečetě. Typicky se objevuje na mincovních pečetích (například Přemysla Otakara II.).

Pravidla:

Při zápisu se rozlišuje typ legendy takto: Opis: [text]. Nápis: [text]. Exerque: [text].

Způsob epigrafického vydání textu opisu, nápisu a exerque se řídí těmito edičními zásadami:

1. V případě, že text skutečně není čitelný v důsledku značné deformace či otěru otisku, je napsáno „Nečitelné“.

²¹ Níže uvedené role se nepoužívají pro tvůrce dokumentů vložených nebo vlepených, které by při samostatném výskytu samy tvořily jednotky popisu, případně i evidenční jednotku. Tito tvůrci jsou, stejně jako uvedené dokumenty, evidováni na nižší úrovni popisu.

²² Používá se i tehdy, je-li autor hudby/skladatel a autor textové složky/textař totožný.

²³ Používá se pro tvůrce doprovodných textů (například úvodního slova k vydání skladby).

²⁴ Tvůrci ozdobných prvků, kaligrafie, kreseb apod. (s výjimkou výrobců knižní vazby)

²⁵ Zde subjekty, které si dílo objednaly, nebo subjekty, jimž byly hudebniny dedikovány.

²⁶ Používá se pro místo vzniku zničené archiválie, která byla předlohou pro popisovanou kopii, jež ji nahrazuje.

2. Užívá se verzálek pro psaní majuskulních písmen a minusek pro psaní minuskulních a unciálních písmen; oba typy písmen se mohou kombinovat, obráží-li text epigraficky smíšený charakter majuskuly a unciály, typicky v gotickém majuskulním písmu, například: +S' IOhAnnIS DE DOBROCZOW.
3. V popisu se užívá všech dostupných znaků na klávesnici, kterými v textu lze vyjádřit obvyklé oddělovače slov či různé značky užívané v opisu (nápisu) otisku, například „.“ (tečka), „*“ (hvězdička), „““ (dvojtečka), „+“ (křížek), „~“ (tilda), „'“ (apostrof), „x“, „x“ (ležatý křížek), „§“ (oddíl – „paragraf“), „%“ (procenta), „&“ (ampersand), „@“ (komerční at).
4. Ligatury dvojhásek AE, OE atd. v textu opisu (nápisu) se vyjadřují podržítkem, například A_E, O_E.
5. Zkratky vyjádřené kontrakčním či suspenzním znaménkem nebo jen prostým stažením písmen nemusí být rozvedeny. Pokud je k jejich rozvedení přikročeno, pak se rozvedený text zkratky umísťuje výlučně do hrotitých závorek, například: D<OMI>NI, PR<E>S<BI>T<E>R, apod.
6. Rytcem typáře omylem obráceně vyrytá písmena (často „Z“, „S“) se v přepisu vyznačují korektně, neboť dostupné znaky na klávesnici, dané zavedením jedné kódové tabulky, ani jinou možnost nenabízejí. To platí i o jiných netypických písmenech a značkách, které bylo třeba v přepisu převést do standardní podoby.
7. Je-li text opisu (nápisu) přerušen obrazem, je vyjádřeno toto přerušení lomítkem „/“, pokračuje-li text na druhém a dalším řádku, je vyjádřeno toto přerušení dvěma svislými čarami „||“.
8. Je-li text porušen v důsledku poškození, je chybějící písmeno, resp. písmena ohraničena hranatou závorkou [], například: +S' BENES [JENBERG. Je-li možno počet chybějících písmen odhadnout, je doplněn jejich počet tečkami, například [....]. Chybějící písmena mohou být podle interpretace zpracovatele doplněna, ale výlučně do hranatých závorek, například: HIn[KO]nIS.
9. Pokud v opisu začíná text na jiné pozici než na 12. hod. pomyslného ciferníku, je jeho počáteční pozice vyjádřena číslovkou v kulaté závorce, například: (15,00) +S' AnSELMl...

Opakovatelnost: Prvek není opakovatelný.

5.7.2 Popis obrazu v poli typáře či otisku

Obsah prvku: Detailnější individuální popis pečetního pole, jenž má poskytnout uživateli podrobnější informace o podobě obrazové výbavy typáře či otisku.

Pravidla: Popis by měl být stručný, věcný a přesný. V popisu by neměly být evidovány podružné detaily, které netvoří podstatu ikonografie pole typáře či otisku. Pozornost by měla být věnována celkové charakteristice obrazu a zachycení jeho podstatných reálií, např. předmětům, objektům a znakům. Znaky se popisují stručně podle heraldických pravidel.

Opakovatelnost: Prvek není opakovatelný.

Speciální prvky popisu pro otisky připojené k dokumentu či na něm otištěné (např. přivěšené či přitiskuté pečeti, oplatky, otisky razítek, slepotisky), nebo od něj druhotně oddělené (odstřižené, vystřižené) a pro kopie otisků:

5.7.3 Koroborace dokumentu, k němuž byl popisovaný otisk připojen

Obsah prvku: Opis formule (u listin koroborace) ohlašující ověřovací prostředky (zpravidla právě pečeti), jimiž získává dokument právní platnost.

Pravidla: U dokumentu, k němuž byl popisovaný otisk připevněn, se v případě chybějící ověřovací formule (u listin koroborace) uvede: bez formule / koroborace.

Opakovatelnost: Prvek není opakovatelný.

5.7.4 Počet otisků původní a současný

Obsah prvku: Součet počtu otisků, které se na dokumentu dochovaly a těch, po nichž zůstala jen stopa a skutečný počet otisků, které se na dokumentu dochovaly (včetně zlomků).

Pravidla: Do současného počtu se nezahrnují zaniklé pečete, po nichž zůstal například jen pergamenový proužek.

Povinnost: Prvek je povinný pro listiny v I a pro K.

Opakovatelnost: Prvek není opakovatelný.

Příklady:

- 4/4
- 5?/1

5.7.5 Pořadí otisku

Obsah prvku: Pořadí popisovaného otisku v rámci celkového počtu otisků na dokumentu (dochovaných i nedochovaných), k němuž byl popisovaný otisk připevněn.

Pravidla: Pokud jsou otisky umístěny po dvou nebo třech stranách obvodu dokumentu, postupuje se shora zleva, pokud jsou umístěny při dolním okraji, postupuje se zleva doprava. Pokud se nacházejí ve dvou a více řadách pod sebou, postupuje se nejprve v rámci jedné řady zleva doprava a pokračuje se další řadou opět zleva doprava. Rozhodující pro orientaci dokumentu je jeho záhlaví. Analogicky se postupuje u otisků či jejich kopií ve specializovaných kolekcích, kde jsou adjustovány například v kazetách, přitištěny na tablech apod.

Opakovatelnost: Prvek není opakovatelný.

Příklad (šestý otisk ze sedmnácti): 6. ze 17

5.7.6 Popisované role entit ve vztahu k typářům a jejich otiskům:

Tučně jsou vyznačeny položky povinné i pro I.

Typáře

Typy entit	Role entit
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	majitel typáře
Korporace / Osoba/bytost	výrobce
Korporace / Osoba/bytost	tvůrce výtvarné stránky
Geografický objekt	místo vzniku jednotky popisu
Geografický objekt	místo vzniku předlohy popisované kopie²⁷
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvor / Obecný pojem	související entita

Otisky

²⁷ Místo, kde byla vyrobena předloha kopie typáře.

Typy entit	Role entit
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	majitel typáře
Geografický objekt	místo vzniku jednotky popisu ²⁸
Geografický objekt	místo vydání ²⁹
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvar / Obecný pojem	související entita

Kopie otisků

Typy entit	Role entit
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	majitel typáře
Korporace / Osoba/bytost	výrobce
Geografický objekt	místo vzniku jednotky popisu³⁰
Geografický objekt	místo vzniku předlohy popisované kopie³¹
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvar / Obecný pojem	související entita

5.8 Archiválie evidované výhradně prostřednictvím množstevních evidenčních jednotek (kromě technické dokumentace)

Periodické tisky evidované prostřednictvím množstevních evidenčních jednotek je v případě potřeby možné popsat prostřednictvím prvků určených pro Tisky.

5.8.1 Popisované role entit ve vztahu ke spisům:

Prvek je povinný pouze pro archivní pomůcku K.

Typy entit	Role entit ³²
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvar / Obecný pojem	související entita

²⁸ Místo, kde otisk vznikl (například místo zpečetění dokumentu, provedení sekundárního otisku atd.). Pokud není používán systém evidence entit podle kapitoly 7, platí pravidla celostátního soupisu: místo uvedené v dokumentu nebo interpretované v edici dokumentu. „Určení místa je uváděno i formulacemi převzatými z textu dokumentu, jako například „apud Egram“ („u Chebu“), nebo „V Chomutově, dne...“, nebo „... přede mnou, notářem Janou Kalvodovou, Brno, Na Okrouhlišti 323/65...“ atp.).

²⁹ Místo vydání dokumentu, jehož byl popisovaný originální otisk součástí. Používá se pouze, pokud se liší od místa vzniku otisku.

³⁰ Místo, kde byla kopie otisku vyrobena.

³¹ Místo, kde vznikla předloha kopie (většinou originální typář či otisk).

³² Přiměřeně významu informace.

5.9 Mapy, mapová díla, atlasy

5.9.1 Popisované role entit ve vztahu k mapám a atlasům:

Tučně jsou vyznačeny položky povinné i pro I.

Typy entit	Role entit
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	vydavatel/nakladatel
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	objednatel/příjemce ³³
Korporace / Osoba/bytost	kartograf
Korporace / Osoba/bytost	autor textu ³⁴
Korporace / Osoba/bytost	tvůrce výtvarné stránky ³⁵
Korporace / Osoba/bytost	tvůrce technického zpracování ³⁶
Korporace / Osoba/bytost	fotograf
Osoba/bytost	redaktor
Osoba/bytost	editor
Osoba/bytost	kreslič ³⁷
Korporace / Osoba/bytost	výrobce nosiče záznamu ³⁸
Korporace / Osoba/bytost	tiskárna/tiskař
Geografický objekt	místo vzniku jednotky popisu
Geografický objekt	místo vzniku předlohy popísované kopie ³⁹
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvar / Obecný pojem	související entita

5.10 Technické výkresy

5.10.1 Popisované role entit ve vztahu k technickým výkresům:

Tučně jsou vyznačeny položky povinné i pro I.

³³ Subjekty, které si u vydavatele/nakladatele objednaly vydání díla, nebo subjekty, kterým byly mapy dedikovány.

³⁴ Tvůrce legendy mapy nebo doprovodných textů (například vlastivědných informací k místům na mapě zachyceným, úvodního slova atlasu apod.).

³⁵ Například tvůrce ilustrací.

³⁶ Tvůrci technického zpracování (například rytci).

³⁷ Používá se pouze tehdy, není-li kreslič totožný s tvůrcem mapy nebo tvůrcem obsahu mapové části.

³⁸ Výrobce nosiče záznamu (výrobce vazby, ručního papíru atp.) s výjimkou tiskáren.

³⁹ Používá se pro místo vzniku zničené archiválie, která byla předlohou pro popisovanou kopii, jež ji nahrazuje.

Typy entit	Role entit
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	objednatel/příjemce ⁴⁰
Korporace / Osoba/bytost	autor ⁴¹
Korporace / Osoba/bytost	schvalovatel technického výkresu ⁴²
Korporace / Osoba/bytost	stavitel ⁴³
Korporace / Osoba/bytost	výrobce ⁴⁴
Osoba/bytost	kreslič ⁴⁵
Geografický objekt	místo vzniku jednotky popisu
Geografický objekt	místo vzniku předlohy popisované kopie ⁴⁶
Dílo/výtvar	typové označení a název výrobku a typové stavby
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvar / Obecný pojem	související entita

5.11 Grafické listy, kresby

5.11.1 Legenda

Obsah prvku: Nápis na vyobrazení v původním jazyce a znění.

Povinnost: Prvek je povinný pouze pro archivní pomůcku K.

5.11.2 Popisované role entit ve vztahu ke grafickým listům a kresbám:

Tučně jsou vyznačeny položky povinné i pro I.

Typy entit	Role entit
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	vydavatel/nakladatel
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	příjemce
Korporace / Osoba/bytost	tvůrce výtvarné stránky⁴⁷
Korporace / Osoba/bytost	tvůrce technického zpracování⁴⁸
Korporace / Osoba/bytost	tiskárna/tiskař
Geografický objekt	místo vzniku jednotky popisu
Geografický objekt	místo vzniku předlohy popisované kopie ⁴⁹
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvar / Obecný pojem	obrazově a/nebo zvukově zachycená entita
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvar / Obecný pojem	související entita

⁴⁰ Subjekty, které si technické výkresy objednaly, nebo subjekty, kterým byly technické výkresy určeny.

⁴¹ Projektanti, konstruktéři, architekti, designéři apod. Pokud technický výkres zhotovil zaměstnanec korporace, uvedou se oba subjekty. Pokud je autor totožný se stavitelem / výrobcem, uvádějí se obě role.

⁴² Subjekty, které technický výkres přezkoušely a schválily.

⁴³ Subjekty, které realizaci stavby provedly nebo měly provést.

⁴⁴ Subjekty, které předmět technického výkresu vyrobily nebo měly vyrobit.

⁴⁵ Používá se pouze tehdy, není-li kreslič totožný s autorem.

⁴⁶ Používá se pro místo vzniku zničené archiválie, která byla předlohou pro popisovanou kopii, jež ji nahrazuje.

Pro popis vedut platí pravidla celostátního Soupisu vedut vzniklých do roku 1850. Převodník prvků je uveden v příloze č. 5 (viz soubor stažitelný na stránce <https://www.mvcr.cz/clanek/metodiky.aspx>).

5.12 Fotografické archiválie

5.12.1 Popisované role entit ve vztahu k fotografickým archiváliím:

Tučně jsou vyznačeny položky povinné i pro I. Tato povinnost v rámci inventáře neplatí pro fotoalba, pokud jejich popis není rozepsán na jednotlivé fotografie.

Typy entit	Role entit
Korporace / Osoba/bytost	** fotograf** ⁵⁰
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	příjemce ⁵¹
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	odesílatel ⁵²
Korporace / Osoba/bytost	výrobce nosiče záznamu ⁵³
Geografický objekt	místo fotografování ⁵⁴
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvor / Obecný pojem	obrazově a/nebo zvukově zachycená entita
Geografický objekt	místo vzniku jednotky popisu ⁵⁵
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvor / Obecný pojem	související entita

⁴⁷ Tvůrci včetně autorů předloh (malíři, grafici apod.).

⁴⁸ Tvůrci technického zpracování (například rytci).

⁴⁹ Používá se pro místo vzniku zničené archiválie, která byla předlohou pro popisovanou kopii, jež ji nahrazuje.

⁵⁰ Subjekty, které pořídily fotografický záznam ve smyslu prvotního zachycení obrazu na citlivý povrch. Pokud je v případě fotografických živností známa pouze korporace a nikoli konkrétní fotograf, který pořídil fotografický záznam, uvede se název korporace, pokud jsou známy oba subjekty, uvedou se oba, a to i tehdy, když se jedná o podnikající fyzickou osobu.

⁵¹ Sem patří subjekty:

- které si vytvoření fotografických záznamů objednaly ve vztahu zákazník – dodavatel pro svou úřední nebo soukromou potřebu (například zákazníci fotografických živností).
- jimž byly fotografické záznamy dedikovány.
- jimž byly určeny fotografie nesoucí znaky poštovní korespondence.

⁵² Subjekty, které zaslaly fotografie nesoucí znaky poštovní korespondence.

⁵³ Výrobce kinofilmů, fotografických papírů, papírových podložek, dále pak subjekty, které vyvolaly fotografie atp. Pokud bylo vyvolání provedeno v zaměstnaneckém poměru, uvádí se pouze korporace.

⁵⁴ Používá se pro místo vzniku při popisu:

- a) analogového nosiče záznamu, který byl na určitém místě použit k pořízení fotografického záznamu. V případě vytvoření více záznamů na jeden nosič na více místech se napojují archivní autoritní záznamy všech těchto míst. To platí i pro případnou dvojexpozici na jedno políčko. Místo výroby nosiče záznamu se zde neuplatňuje.
- b) digitální fotografie.

U obou případů se místo vzniku shoduje s místem vzniku fotografického záznamu ve smyslu zachycení obrazu prostřednictvím optické soustavy.

Pokud měl ateliér více poboček a není jasné, ve které z nich fotografie vznikla, místo fotografování se neuplatňuje.

⁵⁵ Používá se pro místo vzniku archiválie (tj. fotoalba, fotografie vyvolané z negativu či z digitální fotografie, při převodu z formátu RAW atp.), je-li odlišné od místa fotografování.

5.13 Kinematografické filmy

5.13.1 Délka filmového záznamu

Obsah prvku: Časová délka filmového záznamu ve tvaru hh:mm:ss.

Pravidla: Používá se pouze u kinematografických záznamů v digitální podobě.

Povinnost: I, K.

5.13.2 Popisované role entit ve vztahu ke kinematografickým filmům:

Tučně jsou vyznačeny položky povinné i pro I.

Typy entit	Role entit
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	produkční společnost/producent⁵⁶
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	objednatel/příjemce ⁵⁷
Korporace / Osoba/bytost	distributor
Osoba/bytost	režisér
Osoba/bytost	scénárista
Osoba/bytost	kameraman
Korporace / Osoba/bytost	autor námětu
Korporace / Osoba/bytost	autor dialogu
Korporace / Osoba/bytost	autor hudby/skladatel⁵⁸
Korporace / Osoba/bytost	autor textové složky/textař
Korporace / Osoba/bytost	autor komentáře
Korporace / Osoba/bytost	autor choreografie/choreograf
Korporace / Osoba/bytost	autor triků a speciálních efektů
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	interpret hudby ⁵⁹
Korporace / Osoba/bytost	tvůrce výtvarné stránky ⁶⁰
Osoba/bytost	dramaturg
Korporace / Osoba/bytost	odborná spolupráce
Korporace / Osoba/bytost	střih/střihač
Korporace / Osoba/bytost	zvuk/zvukař
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	účinkující ⁶¹
Korporace / Osoba/bytost	překladatel
Korporace / Osoba/bytost	zpracovatel nosiče záznamu ⁶²
Korporace / Osoba/bytost	výrobce nosiče záznamu ⁶³
Geografický objekt	místo natáčení ⁶⁴
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvar / Obecný pojem	obrazově a/nebo zvukově zachycená entita
Geografický objekt	místo výroby jednotky popisu
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvar / Obecný pojem	související entita

⁵⁶ Subjekty, které tvorbu financovaly.

⁵⁷ Zde subjekty, které si vytvoření filmových záznamů objednaly ve vztahu zákazník – dodavatel, nebo subjekty, jimž byly

5.14 Zvukové archiválie

5.14.1 Délka zvukového záznamu

Obsah prvku: Délka zvukového záznamu ve tvaru hh:mm:ss.

Povinnost: I, K.

5.14.2 Popisované role entit ve vztahu ke zvukovým archiváliím:

Tučně jsou vyznačeny položky povinné i pro I.

Typy entit	Role entit
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	produkční společnost/producent⁶⁵
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	objednatel/příjemce ⁶⁶
Korporace / Osoba/bytost	distributor
Osoba/bytost	režisér
Osoba/bytost	scénarista
Korporace / Osoba/bytost	autor námětu
Korporace / Osoba/bytost	autor dialogu
Korporace / Osoba/bytost	autor hudby/skladatel⁶⁷
Korporace / Osoba/bytost	autor textové složky/textař
Korporace / Osoba/bytost	autor komentáře
Korporace / Osoba/bytost	autor triků a speciálních efektů
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	interpret hudby ⁶⁸
Korporace / Osoba/bytost	tvůrce výtvarné stránky ⁶⁹
Osoba/bytost	dramaturg
Korporace / Osoba/bytost	střih/střihač
Korporace / Osoba/bytost	zvuk/zvukař
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	účinkující ⁷⁰
Korporace / Osoba/bytost	překladatel
Korporace / Osoba/bytost	zpracovatel nosiče záznamu ⁷¹
Korporace / Osoba/bytost	výrobce nosiče záznamu ⁷²
Geografický objekt	místo natáčení ⁷³
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvar / Obecný pojem	obrazově a/nebo zvukově zachycená entita
Geografický objekt	místo výroby jednotky popisu
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvar / Obecný pojem	související entita

filmové záznamy dedikovány.

⁵⁸ Původní i použité hudby.

⁵⁹ Včetně dirigentů.

⁶⁰ Tvůrci výpravy, kostýmů, architekti atd. Dále tvůrci plakátů, obalů DVD apod., pokud nejsou tyto jednotky popisovány samostatně.

⁶¹ Korporace – soubory včetně divadelních, hudebních, tanečních, šermířských, kaskadérských atp. Osoba/bytost – herci, dabéři, dubléři, tanečníci, zpěváci, moderátoři, reportéři, redaktoři, respondenti, soutěžící atd.

⁶² Filmové laboratoře, postprodukční společnosti apod.

⁶³ Výrobce filmových pásek apod.

⁶⁴ Lokace, na nichž se natáčelo.

⁶⁵ Subjekty, které tvorbu financovaly.

⁶⁶ Zde subjekty, které si vytvoření zvukových záznamů objednaly ve vztahu zákazník – dodavatel, nebo subjekty, jimž byly zvukové záznamy dedikovány.

⁶⁷ Původní i použité hudby včetně autorů textové složky.

5.14 Zvukové archiválie

⁶⁹ Tvůrci plakátů, obalů DVD apod., pokud nejsou tyto jednotky popisovány samostatně.

⁷⁰ Korporace – divadelní, hudební soubory atp. Osoba/bytost – herci, dabéři, zpěváci, moderátoři, reportéři, redaktoři, respon-

5.15 Tisky do roku 1800 a po roce 1800

5.15.1 Popisované role entit ve vztahu k tiskům do roku 1800 a po roce 1800:

Tučně jsou vyznačeny položky povinné i pro I.

Typy entit	Role entit ⁷⁴
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	vydavatel/nakladatel
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	příjemce ⁷⁵
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	vlastník ⁷⁶
Korporace / Osoba/bytost	autor textu
Korporace / Osoba/bytost	tvůrce výtvarné stránky ⁷⁷
Korporace / Osoba/bytost	fotograf
Korporace / Osoba/bytost	kartograf
Osoba/bytost	redaktor
Osoba/bytost	editor
Osoba/bytost	překladač
Osoba/bytost	lektor
Korporace / Osoba/bytost	výrobce nosiče záznamu ⁷⁸
Korporace / Osoba/bytost	tiskárna/tiskař
Geografický objekt	místo vydání
Geografický objekt	místo vzniku předlohy popísované kopie⁷⁹
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvar / Obecný pojem	související entita

5.16 Pohlednice

5.16.1 Popisované role entit ve vztahu k pohlednicím:

Tučně je vyznačena položka povinná i pro I.

denti, soutěžící atd.

⁷¹ Zvuková studia, postprodukční společnosti apod.

⁷² Výrobce zvukových pásek apod.

⁷³ Lokace, na nichž se natáčelo.

⁷⁴ Níže uvedené role se nepoužívají pro tvůrce dokumentů vložených nebo vlepených, které by při samostatném výskytu samy tvořily jednotlivosti, resp. evidenční jednotku. Tito tvůrci jsou, stejně jako uvedené dokumenty, evidováni na nižší úrovni popisu.

⁷⁵ Subjekty, kterým byl tisk dedikován.

⁷⁶ Vlastnictví se identifikuje pomocí supralibros, příjemcečných poznámek, ex libris apod.

⁷⁷ Tvůrci ilustrací, obálky apod.

⁷⁸ Výrobce nosiče záznamu (výrobce vazby, ručního papíru atp.) s výjimkou tiskáren.

⁷⁹ Používá se pro místo vzniku zničené archiválie, která byla předlohou pro popisovanou kopii, jež ji nahrazuje.

Typy entit	Role entit
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	vydavatel/nakladatel
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	odesílatel
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	příjemce
Korporace / Osoba/bytost	fotograf
Korporace / Osoba/bytost	tvůrce výtvarné stránky ⁸⁰
Korporace / Osoba/bytost	tiskárna/tiskař
Geografický objekt	místo vydání
Geografický objekt	místo vzniku předlohy popisované kopie ⁸¹
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvar / Obecný pojem	obrazově a/nebo zvukově zachycená entita⁸²
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvar / Obecný pojem	související entita

5.17 Plakáty

5.17.1 Popisované role entit ve vztahu k plakátům:

Všechny uvedené prvky jsou povinné pouze pro K.

Typy entit	Role entit
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	vydavatel/nakladatel
Korporace / Osoba/bytost	autor textu
Korporace / Osoba/bytost	tvůrce výtvarné stránky
Korporace / Osoba/bytost	fotograf
Korporace / Osoba/bytost	tiskárna/tiskař
Geografický objekt	místo vydání
Geografický objekt	místo vzniku předlohy popisované kopie ⁸³
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvar / Obecný pojem	obrazově a/nebo zvukově zachycená entita
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvar / Obecný pojem	související entita

5.18 Cenné papíry

5.18.1 Popisované role entit ve vztahu k cenným papírům:

Tučně je vyznačena položka povinná pro I.

⁸⁰ Včetně tvůrců štočků.

⁸¹ Používá se pro místo vzniku zničené archiválie, která byla předlohou pro popisovanou kopii, jež ji nahrazuje.

⁸² V I se povinně uvádí pouze zobrazené místo (území).

⁸³ Používá se pro místo vzniku zničené archiválie, která byla předlohou pro popisovanou kopii, jež ji nahrazuje.

Typy entit	Role entit
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	vydavatel
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	držitel cenného papíru
Korporace / Osoba/bytost	tvůrce výtvarné stránky
Korporace / Osoba/bytost	tiskárna/tiskař
Geografický objekt	místo vydání
Geografický objekt	místo vzniku předlohy popi- sované kopie ⁸⁴
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvar / Obecný pojem	související entita

5.19 Štočky

5.19.1 Popisované role entit ve vztahu ke štočkům:

Tučně je vyznačena položka povinná i pro I.

Typy entit	Role entit
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	vydavatel/nakladatel
Korporace / Osoba/bytost	autor textu
Korporace / Osoba/bytost	tvůrce výtvarné stránky
Korporace / Osoba/bytost	fotograf
Korporace / Osoba/bytost	kartograf
Geografický objekt	místo vzniku jednotky popi- su
Geografický objekt	místo vzniku předlohy popi- sované kopie ⁸⁵
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Udá- lost / Dílo/výtvar / Obecný pojem	související entita⁸⁶

5.20 Digitální archivní jednotky

5.20.1 Popisované role entit ve vztahu k digitálním archivním jednotkám:

Prvek je povinný pouze pro archivní pomůcku K.

Typy entit	Role entit
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvar / Obecný pojem	související entita

⁸⁴ Používá se pro místo vzniku zničené archiválie, která byla předlohou pro popisovanou kopii, jež ji nahrazuje.

⁸⁵ Používá se pro místo vzniku zničené archiválie, která byla předlohou pro popisovanou kopii, jež ji nahrazuje.

⁸⁶ V I se povinně uvádí pouze zobrazené místo (území).

5.21 Numizmatické předměty

5.21.1 Popisované role entit ve vztahu k numizmatickým předmětům:

Tučně je vyznačena položka povinná i pro I.

Typy entit	Role entit
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	vydavatel
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	příjemce
Korporace / Osoba/bytost	tvůrce výtvarné stránky
Korporace / Osoba/bytost	výrobce
Geografický objekt	místo výroby jednotky popisu
Geografický objekt	místo vydavatele
Geografický objekt	místo vzniku předlohy popisované kopie ⁸⁷
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvar / Obecný pojem	související entita

5.22 Faleristické předměty

5.22.1 Popisované role entit ve vztahu k faleristickým předmětům:

Tučně jsou vyznačeny položky povinné i pro I.

Typy entit	Role entit
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	vydavatel⁸⁸
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	příjemce
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	nositel vyznamenání/ceny
Korporace / Osoba/bytost	tvůrce výtvarné stránky
Korporace / Osoba/bytost	výrobce
Korporace / Osoba/bytost	předávající vyznamenání/ceny
Korporace / Osoba/bytost / Rod/rodina	navrhovatel vyznamenání/ceny
Geografický objekt	místo vydavatele
Geografický objekt	místo předání
Geografický objekt	místo vzniku předlohy popisované kopie
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvar / Obecný pojem	související entita

⁸⁷ Používá se pro místo vzniku zničené archiválie, která byla předlohou pro popisovanou kopii, jež ji nahrazuje.

⁸⁸ Uvádí se i fyzická osoba, která faleristický předmět udělovala nebo propůjčovala z pověření korporace. Pokud se liší předávající od vydavatele, uvádějí se obě entity.

5.23 Jiné

5.23.1 Popisované role entit ve vztahu k evidenční jednotce Jiné:

Prvek je povinný pouze pro archivní pomůcku K.

Typy entit	Role entit
Korporace / Rod/rodina / Osoba/bytost / Geografický objekt / Událost / Dílo/výtvar / Obecný pojem	související entita

ARCHIVNÍ AUTORITNÍ ZÁZNAMY

6.1 Entity a archivní autoritní záznamy

Entita je takový objekt, který je samostatný, definovatelný, rozeznatelný a odlišitelný od jiných objektů či celků (entit). Mezi entity patří jak všechny věci konkrétní, tak i veškeré pojmy abstraktní; věci reálné i fiktivní (např. Václav IV., Sbor dobrovolných hasičů Bylany, Mezinárodní filmový festival v Karlových Varech, Eiffelova věž, Přemyslovci, Sněžka, husité, láska ad.).

Archivní autoritní záznamy (někdy se též používá termín „archivní entity“) popisují entity podle těchto ZP. Jsou podobné knihovnickým autoritním záznamům (<http://authority.nkp.cz>) tím, že oba typy musí umožňovat vytváření standardizovaných přístupových bodů v popisech. V archivnictví však musí splňovat mnohem širší soubor požadavků, jako je například specifický popis původců a kontext vzniku archiválií. Proto obvykle obsahují mnohem více informací než autoritní záznamy knihovnické. Pro archivní autoritní záznamy jsou informace čerpány ze zpracovávaných archiválií, z odborné literatury či z jiného věrohodného zdroje zveřejněného v souladu s právním řádem. Popis odpovídá aktuálně dostupným informacím a je objektivní.

Archivní autoritní záznamy jsou v archivnictví používány v rámci těchto činností:

1. výběr a evidence archiválií podle zákona o archivnictví a s tím související popis původců,
2. zpracování archiválií podle ZP a s tím související popis původců a entit v ostatních rolích v rámci archivního popisu. Archivní autoritní záznamy se připojením k jednotce popisu stávají přístupovými body. Údaje z přístupových bodů se používají pro vyhledávání, identifikaci a lokalizaci jednotek popisu a pro tvorbu rejstříkových hesel v tištěných archivních pomůckách.

Za zpracování archiválií se z hlediska tvorby a využívání archivních autoritních záznamů považuje například:

1. třídění, pořádání a archivní popis archiválií,
2. tvorba a změna archivní pomůcky včetně popisu archiválií a reinventarizace,
3. popis archiválie při jiných činnostech, než je tvorba nebo změna archivní pomůcky (například evidence nezpracované archiválie pro potřeby digitalizace, tematický soupis archiválií apod.),

4. další činnost prováděná v návaznosti na zpracování: například provedení změny v evidenci Národního archivního dědictví (dále jen „NAD“), specifikace uložení či přesun a převedení archiválií do péče jiného pracoviště, práce s jinými informačními systémy, celostátní tematický soupis archiválií a migrace dat.

Při tvorbě archivních autoritních záznamů je využíván IS CAM (**viz též kapitulu 1.3 a přílohu č. 7**). Před vytvořením nového přístupového bodu v externí aplikaci musí být ověřeno, zda již není o dané entitě vytvořen záznam v IS CAM. Pokud zde záznam popisující danou entitu již existuje, převezme se odtud. Jestliže je to třeba, provede se ještě před jeho převzetím příslušná oprava či doplnění. V případě, že archivní autoritní záznam v IS CAM neexistuje, vytvoří se v jeho rozhraní nebo v externí aplikaci a do IS CAM se uloží. Opravy, doplnění a nové záznamy jsou kontrolovány odpovědnými schvalovateli.

Nový archivní autoritní záznam se vytváří vždy za těchto okolností:

- a) nepanuje naprostá jistota, že se jedná o již evidovanou entitu,
- b) vyskytují se prokazatelně různé entity se stejným jménem nebo názvem.

Další specifické důvody pro založení nového záznamu jsou uvedeny u jednotlivých tříd entit.

6.2 Archivní autoritní záznamy jako přístupové body

Přístupové body jsou jména, termíny, klíčová slova, fráze nebo kódy použitelné k vyhledání, identifikaci a lokalizaci jednotek popisu. V přístupových bodech jsou používána standardizovaná hesla umožňující parametrické, sémantické a strojové vyhledávání a zpřístupnění jednotek popisu ve vyšší kvalitě, než je tomu u běžného plnotextového (fulltextového) vyhledávání. Proto se přístupové body mohou vytvářet u všech jednotek popisu bez ohledu na úroveň popisu nebo počet jednotek v rámci archivního souboru (blíže **viz kapitulu 6.2.4**).

Archivní autoritní záznam obsahuje samonosné informace o entitě. Přístupový bod se z něj stává v okamžiku jeho napojení na jednotku popisu.

Ve vztahu k jednotce popisu se rozlišují dva základní účely použití archivních autoritních záznamů, resp. přístupových bodů:

- a) archivní autoritní záznam entity v roli původce (identifikace původce archiválií),
- b) archivní autoritní záznam entity v ostatních rolích.

Pro popis entity v roli původce i v ostatních rolích se v IS CAM vytváří vždy jen jeden archivní autoritní záznam. Zásady popisu jsou stejné a liší se pouze množina použitých prvků popisu. IS CAM tedy nesmí obsahovat k jedné entitě dva záznamy s různou hloubkou popisu. Je ponecháno na zvážení zpracovatele, zda dobrovolně vytvoří archivní autoritní záznam v roli původce (částečně či v úplnosti), i když takto hluboký popis nepotřebuje, neboť právě vypracovává archivní autoritní záznam entity, která vůči zpracované jednotce popisu aktuálně vystupuje v ostatních rolích. Podrobnější popis je vhodný zejména tehdy, když má zpracovatel v danou chvíli k dispozici potřebné podklady a předpokládá širší využití daného archivního autoritního záznamu.

Zdrojem informací o entitě může být kromě veřejně dostupných zdrojů i jednotlivá archiválie, která obsahuje jen dílčí údaje o entitě (např. „Josef Novák, hajný v Brdech v roce 1868“; „Ing. František Drobny, autor mapy Skutče z první poloviny 20. století“).

S výjimkou třídy „obecný pojem“ musí mít entita vlastní jméno, aby mohl být vytvořen její archivní autoritní záznam. Archivní autoritní záznam entity s vlastním jménem se nevytváří, pokud není známa její příslušnost k podtřídě a současně alespoň jeden z těchto údajů:

- a) sídlo / místo / regionální / časová / věcná působnost entity,

- b) vztah k jiným entitám,
- c) role entity ve vztahu k archiválii nebo jejímu obsahu.

Přístupové body slouží jako zdroj pro rejstříková hesla tištěných archivních pomůcek.

V dalším textu bude pro termíny „název“ a „jméno“ u všech archivních autoritních záznamů používán pojem „jméno“, jestliže se jejich faktický význam v daném kontextu nebude lišit.

Psaní jmen v prvku popisu 4.2.3 Obsah, regest není těmito ZP upraveno.

6.2.1 Popis původců

Funkce archivního autoritního záznamu entity jakožto původce

Na základě úvah v kapitole 2.6 se jeví nezbytným odpojit popis původce od popisu archivního souboru při zachování informací o nich například v archivní pomůcce. Je to i proto, že díky tomuto odpojení lze v takto vzniklé paralelní informační struktuře vyznačit vazby mezi jednotlivými entitami. Entity figurující jako původci jsou popisovány archivními autoritními záznamy entit a na jednotky popisu jsou napojovány v roli původce (dále též „záznam o původci“).

Podle mezinárodního standardu ISAAR(CPF) je popis původce základní činností archiváře, bez ohledu na to, zda jsou popisy spravovány manuálně nebo prostřednictvím výpočetní techniky. Prostřednictvím informací o původci jsou udržovány údaje o kontextu vzniku a používání dokumentů. V praxi mohou být materiály téhož původce uloženy ve více archivech, více archivních souborech nebo i v několika různých pamětových a kulturně vědeckých institucích (muzea, knihovny). Prostřednictvím provenienčního údaje o původci lze popisy archiválií nebo jejich souborů dohledat a propojit, což zlepšuje využívání archiválií a usnadňuje výzkum. Stejně tak sám záznam o původci napomáhá pochopení obsahu archiválií pocházejících z jeho činnosti. Pokud jsou archiválie téhož původce (např. zmíněná priora, decentralizované organizační součásti původců aj.) uloženy ve více institucích a jsou spravovány ve standardizované podobě, je možné mnohem snáze sdílet a propojovat informace o kontextu těchto archiválií.

Správa záznamů o původcích

Záznamy o původcích jsou primárně udržovány v IS CAM (systém sám o sobě nerozlišuje účel použití archivního autoritního záznamu). Záznamy o původcích musí být trvale doplňovány o nově zjištěné skutečnosti a tvořeny tak, aby s nimi mohlo být zacházeno jako se samostatnou entitou. Například v průběhu zpřístupňování archivního fondu zpravidla dochází k objevům nových skutečností o původci, které mohou vést k podstatným doplněním údajů, získaných o něm z jiných zdrojů. Cílem je vedení samostatné evidence původců, která umožňuje lépe a pružněji vyznačovat vazby mezi jednotlivými entitami archivního popisu.

V IS CAM se proto:

- a) získávají záznamy, jsou-li již vytvořeny,
- b) doplňují existující záznamy, zejména pokud byly založeny pro potřebu role entity ve vztahu k jednotce popisu a neobsahují úplné informace potřebné pro popis původce,
- c) vytváří nové záznamy, pokud nebyly nalezeny,
- d) vytváří vazby mezi archivními autoritními záznamy.

Propojení s evidencí NAD a s popisy archiválií v digitální podobě jsou zajišťovány prostřednictvím identifikátoru záznamu IS CAM.

Tvorba a použití záznamů o původcích

Popis původce se povinně vytváří až ve chvíli, kdy je ho třeba – například při výběru archiválií nebo do úvodu archivní pomůcky.

V archivních pomůckách sbírek vzniklých neorganicky (mimo úřední činnost původce), zejména sbírek archivních, postačí pro popis původce uvádět pouze údaje v rozsahu:

- a) preferovaného označení,
- b) sídla,
- c) data vzniku a zániku, popř. působnosti od / působnosti do,
- d) identifikátoru IS CAM.

Obdobně je tomu též u původců nezpracovaných archivních fondů a u torzovitě dochovaných osobních a rodových archivních fondů (fond je tvořen několika jednotlivinami, jedním typem archiválie – např. fotografiemi apod.) a v případě popisu původce u jednotky popisu na úrovni série a nižší.

Jméno původce nemusí být totožné se jménem archivního souboru, který se tvoří podle vlastních pravidel. K použití údajů o původci **viz kapitola 4.3.1.**

Záznamy o původcích mohou být použity:

- a) k popisu korporace, rodu (případně větve rodu), osoby nebo události jako entit v systému archivního popisu,
- b) k vytváření a využívání přístupových bodů v archivním popisu,
- c) k dokumentování vztahů mezi různými původci dokumentů, vztahů mezi nimi a dokumenty či jinými zdroji jimi vytvořenými nebo vytvořenými o nich.

Záznam o původci je možno vázat na více než jeden archivní soubor, na části archivního souboru i na nižší jednotlivé jednotky popisu. Popis samotných archiválií (archivních souborů, sérií, složek atd.) není součástí popisu původce a vazba mezi původcem a archiválií se vyjadřuje vztahem mezi záznamem o původci a záznamem o jednotce popisu, kterou tvoří zpravidla archivní soubor nebo série.

V archivní pomůcce se uvádí popis jednotlivých původců samostatně za sebou. Na prvním místě se uvádí záznam původce největšího množství archiválií zpřístupněných v pomůcce, nebo se záznamy původců řadí chronologicky.

Pokud se k jednomu archivnímu souboru vztahuje více původců, tvoří se pro každého z nich samostatný záznam. Jedná se např. o případy, kdy se archiválie předchůdce nacházejí v archivním fondu nástupce (pravá priora). Obdobným příkladem je např. sbírka matrik, archivní fond archiv města složený z několika původců (úřad městské správy před vznikem regulovaného magistrátu, regulovaný magistrát, městský úřad po roce 1850). Jako další příklad mohou sloužit archivní fondy místních národních výborů (revoluční / český / národní výbor, místní správní komise, místní národní výbor).

Jako samostatný původce může vystupovat i organizačně vymežitelná část korporace, např. místní organizace strany či spolku, územní pracoviště ústředního orgánu aj. Samostatně nejsou evidovány některé části korporací, které za samostatné původce považovat nelze, např. stavební úřad jako jedna z působností obce.

Postup při zápisu původců a geografických objektů do evidence původců v IS PEvA

V IS PEvA jsou vytvářeny archivní autoritní záznamy entit, které vystupují v roli původce. Dále jsou zde evidovány entity třídy „geografický objekt“, které jsou na záznamy původců napojovány ve vztahu se specifikací „sídlo“ či „místo“ nebo jsou využívány při popisu archivního souboru či archivní pomůcky. Před vyplněním záznamu o původci (nebo opravou stávajícího) je třeba si ověřit, zda již k danému původci

existuje archivní autoritní záznam v IS CAM. Pokud tomu tak je, převezme se do záznamu původce včetně identifikátoru IS CAM, což je jedinečný identifikátor původce v rámci IS CAM. Pokud se z IS CAM přebírají i další data, je následně třeba zkontrolovat jak jejich obsah, tak načtení do odpovídajících polí. Obdobně se postupuje i v případě výše zmíněných záznamů entit třídy „geografický objekt“.

Původci se v IS PEvA člení na třídy „osoba“, „korporace“, „rod“ a „událost“. V **příloze č. 14** jsou uvedeny vzorové zápisy označení a stručné charakteristiky vybraných původců. Pro snazší orientaci jsou u nich uvedeny příslušné skupiny tematické evidence a podtřídy entit.

Pokud není v následujícím textu uvedeno jinak, platí stejná pravidla pro popis původců v IS PEvA i pro popis entit v IS CAM. V **příloze č. 9** je uvedeno porovnání prvků popisu a pravidel ZP (IS CAM) a IS PEvA.

6.2.2 Role entit ve vztahu k jednotkám popisu

Role entit specifikují vztahy mezi entitami a jednotkami popisu, a to na všech úrovních (například místo vydání k listině, korporace jako původce k archivnímu souboru, obecný pojem k sérii atd.). Pokud se k jedné jednotce popisu vztahuje více entit, tvoří se pro každou z nich samostatný záznam. Výčet rolí entit včetně povinnosti jejich užití při archivním popisu je uveden v **kapitole 5**.

6.2.3 Rejstříky tištěných archivních pomůcek

Rejstříky jsou abecedně uspořádané ukazatele, které prostřednictvím přístupových bodů slouží k podrobné orientaci v obsahu jednoho archivního souboru, jeho části nebo v obsahu více archivních souborů. Údaje pro rejstříky tištěných archivních pomůcek jsou čerpány z přístupových bodů původců a entit v ostatních rolích. Povinnost tvorby rejstříků je stanovena v **kapitole 2.10**.

6.2.4 Základní principy tvorby přístupových bodů

Při tvorbě přístupových bodů se používají archivní autoritní záznamy odpovídající obsahu, formě, významu a hloubce popisu. Například v případě archiválie pojednávající o obecné škole se k záznamu o jednotce popisu přiřadí výstižnější obecný pojem „**obecné školy**“, nikoli širší pojem „**školy**“, „**školství**“. Pokud jsou popisováni původci fondu typu „okresní úřad I“, připojí se k jednotce popisu na úrovni archivní soubor povinně všechny záznamy korporací vystupujících v daném případě v roli původců, tedy okresní hejtmanský (obě fáze 1850-1855 a 1868-1919), okresní politická správa a okresní úřad (obě fáze 1855-1868 a po roce 1928). Naopak při popisu vlastivědné publikace o současném okrese Kolín jako celku se povinně nevytvářejí přístupové body ke všem geografickým entitám zmíněným v knize, ale jen heslo k entitě „*současný okres Kolín*“, tj. „**Kolín (Česko : okres : 1960-)**“.

Počet přístupových bodů připojených k jednotce popisu není nijak omezen a v rámci komplexního popisu se používají relevantní archivní autoritní záznamy entit ze všech tříd a podtříd. Nelze se tedy například omezit jen na entitu z „třídy osoba/bytost“ a třídy „geografický objekt“, pokud jednotka popisu současně zachycuje i korporaci a dílo/výtvar (například u fotografie odhalení sochy jejím autorem v budově městského úřadu). Téměř vždy se pak k jednotce popisu vytvářejí přístupové body s obecnými pojmy. Výjimku z těchto pravidel představují:

- a) anonymní a blíže neznámé entity (viz níže kapitoly věnované jednotlivým třídám),
- b) uplatnění zásady neopakování informací z vyšších úrovní.

Příklad:

Jednotka popisu: Oslava narozenin T. G. Masaryka v Mimoni v roce 1932

Připojené archivní autoritní záznamy:

- třída entit „událost“:

PREF: Oslava narozenin T. G. Masaryka (1932 : *Mimoň, Česká Lípa, Česko*)

- třída entit „osoba/bytost“:

PREF: Masaryk, Tomáš Garrigue (prezident : 1850-1937)

- třída entit „geografický objekt“:

PREF: Mimoň (*Mimoň, Česká Lípa, Česko*) – oslavy se odehrávaly jen v části dnešní obce Mimoň v rozsahu původního města bez později připojených částí

- třída entit „obecný pojem“ (jde o návodný výčet, nemusí být úplný):

PREF: oslavy

PREF: prezidenti (*hlavy států*)

PREF: narozeniny

Je nutné si také uvědomit, že heslo nemá nahrazovat regest (obsah), ale s jistou dávkou abstrakce vytvořit přístupový bod k němu.

V případech, kdy entity mají stejné či velmi podobné jméno, se při napojování archivního autoritního záznamu na jednotku popisu důsledně rozlišuje, v jakém kontextu entita v popisovaném zdroji informace vystupuje a podle toho je k jednotce popisu přiřazován záznam příslušné entity. Nelze tedy zaměňovat zdánlivě stejné entity. Typický je například rozdíl mezi budovou hotelu (třída „dílo/výtvor“) a hotelem jako firmou (třída „korporace“), mezi jménem hradu (třída „dílo/výtvor“) a stejnojmenným jménem vrchu, na němž se hrad nachází (třída „geografický objekt“), mezi živnostníkem jako firmou (třída „korporace“) a fyzickou osobou živnostníka (třída „osoba/bytost“).

Například k fotografii bývalého hotelu se připojuje záznam budovy, nikoli záznam korporace. K fotografii hotelu fungujícího v době pořízení fotografie se připojuje záznam budovy i záznam korporace odpovídající dané době.

Pravidla rozlišování uvedených entit jsou podrobněji popsána níže.

Aby bylo možné vyhledávat jednotky popisu, archivní autoritní záznamy a přístupové body podle tříd a podtříd entit a řadit je podle abecedy, není dovolena kombinace záznamů více entit v rámci jednoho archivního autoritního záznamu nebo přístupového bodu, jako například „**obce - oslavy - Mimoň** (*Mimoň, Česká Lípa, Česko*)“, nebo „**obce - oslavy v Mimoni**“. Pro každou z uvedených entit musí být vytvořen samostatný záznam a přístupový bod (viz příklad „*Oslava narozenin T. G. Masaryka v Mimoni v roce 1932*“ výše).

V souladu se zásadou neopakování informací z vyšších úrovní (**viz kapitolu 3.2.4**) se přístupový bod společný jednotce popisu a všem jí podřízeným jednotkám popisu na nižších úrovních nepřipojuje. Jeho působnost na nižších úrovních je zaručena dědičností.

Nejsou-li údaje pro některý prvek popisu entit v době tvorby jejího záznamu zpracovateli známy, ponechá se příslušný prvek popisu prázdný nebo vyplněný jen zčásti. Eventuální nově zjištěné údaje a opravy se vždy musí promítnout v IS CAM.

6.3 Obecné zásady popisu entit

Změna prvků popisu a vztahů mezi entitami se připouští ve výjimečných případech a podléhá schválení Kolegia.

6.3.1 Povinnost vyplnění

Povinnost vyplnění prvků popisu (dále také jako PP) se uvádí v následujících variantách:

- a) **povinný PP** = vždy povinný prvek popisu entity; bez jeho vyplnění není archivní autoritní záznam v IS CAM validní; jde o povinnost vyplnění, která je ověřována technickými prostředky (aplikačním prostředím),
- b) **povinný PP u původců, v ostatních případech doporučený** = povinný prvek popisu v případě, že daná entita je původcem archivního souboru či jeho části (**viz též kapitulu 6.2.1**); technické prostředky IS CAM neověřují, zda je prvek popisu vyplněn,
- c) **povinný PP za určitých okolností, v ostatních případech doporučený** = povinný prvek v případech, které stanovuje příslušná pasáž ZP, v ostatních případech je vyplnění doporučeno; technické prostředky IS CAM neověřují, zda je prvek popisu vyplněn,
- d) **povinný PP za určitých okolností, v ostatních případech se neuvádí** = povinný prvek, který se uvádí **pouze** v případech, které stanovuje příslušná pasáž ZP, za jiných okolností se nevyplňuje; technické prostředky IS CAM neověřují, zda je prvek popisu vyplněn,
- e) **doporučený PP** = prvek popisu se vyplňuje vždy, pokud je příslušná informace známá či snadno zjistitelná ze zpracovávaných archiválií, z odborné literatury či z jiného věrohodného zdroje (internetové databáze apod. – viz též **přílohu č. 13**); technické prostředky IS CAM neověřují, zda je prvek popisu vyplněn,
- f) **nepovinný PP** = prvek popisu není povinný.

Analogicky lze chápat i výrazy „*povinný/é*“, „*povinnost dle jednotlivých tříd*“, „*povinnost dle použití*“, „*doporučený/o*“, „*nepovinný/é*“ u celků, které popisují seskupení více prvků popisu najednou (označení, události, vztahy apod.) a u prvků popisů v **kapitolách 6 až 13**, kdy je povinnost upřesněna až u konkrétních tříd.

Při tvorbě archivního autoritního záznamu se informace vkládají vždy do příslušných prvků popisu tak, jak určují ZP. Nahrazovat požadované údaje odkazem na obsah jiného PP (např. odkaz „viz prvek popisu Dějiny“ zapsaný v PP „Funkce korporace“ či jinde), není přípustné.

6.3.2 Třída a podtřída entity

Každá entita musí být zařazena právě do jedné z podtříd. Podtřídy jsou podřízeny těmto třídám:

- a) osoba/bytost,
- b) rod/rodina,
- c) korporace,
- d) událost,
- e) dílo/výtvar,
- f) geografický objekt,
- g) obecný pojem.

Závazný seznam tříd a podtříd je uveden v **příloze č. 8**.

V IS PEvA jsou implementovány stejné třídy a podtřídy jako v IS CAM kromě třídy „dílo/výtvar“ a „obecný pojem“, které v evidenci NAD nemají praktické užití.

6.3.3 Identifikátor archivního autoritního záznamu

Identifikátor je vázán na archivní autoritní záznam, nikoli na jeho jednotlivé verze.

6.3.4 Formátování

V textových prvcích popisu se nepoužívá formátování, případné složité formátování z externího systému není akceptováno (řezy a velikosti písma, tabulky, tabelátory, html tagy apod.). Některé prvky jsou víceřádkové, pro odrážky se používá řetězec „-“.

6.3.5 Označení entity

Povinnost: povinné.

Pravidla:

Označení je vždy třeba chápat jako jeden celek, způsob jeho vyskládání a prezentace je řešen automatizovaně.

Psaní velkých a malých písmen se řídí obvykle pravidly pravopisu příslušného jazyka. Pokud se označení liší od pravidel pravopisu, mají přednost kritéria výběru preferovaného označení (viz níže). Jestliže se ve jméně entity vyskytuje závorka, nahrazuje se lomítky – například německé označení železniční stanice „*Tscherwena (Moldau)*“ v dobovém jízdním řádu se zapisuje jako „*Tscherwena /Moldau/*“.

V zájmu jednotného zápisu, který mimo jiné souvisí s kontrolou duplicit, se v označení místo pomlčky vždy používá spojovník bez ohledu na pravidla pravopisu.

Pokud jsou zkratky uvedeny v PREF, jsou v rámci označení ve VAR rozepsány, je-li to účelné. Naopak pokud existuje zkratka, ale v PREF byla zvolena rozepsaná verze, uvede se zkratka ve VAR (výjimka platí pro zkratky označující korporativnost – viz kapitolu 9.3.1).

Při tvorbě označení u příslušných tříd a podtříd se postupuje **podle přílohy č. 14**. U entit neuvedených v příloze č. 14 se vytváří analogicky k příkladům uvedeným v **příloze č. 10**.

Struktura označení

1. Jméno:

- a) hlavní část jména,
- b) vedlejší část jména – pouze u tříd „osoba/bytost“, „rod/rodina“ (u podtříd „větev rodu“) a „korporace“,
- c) titul/y před, titul/y za – pouze u třídy „osoba/bytost“.

2. Doplněk (resp. jednotlivé typy doplňků).

Pravidla: z praktických důvodů se v externích aplikacích a v tištěných archivních pomůckách uvádí tzv. „uživatelské označení“ skládající se z „označení“ a „stručné charakteristiky“.

Poznámka: V příkladech je odlišení jednotlivých částí archivního autoritního záznamu řešeno strukturováním textu a formátováním písma následovně:

Preferované označení (dále také jako „**PREF**“):

varianta 1: **hlavní část jména**, *vedlejší část jména*, *titul před a za jménem (doplněk)*, *stručná charakteristika* – vysvětlivka k části příkladu,

varianta 2: **hlavní část jména**. *vedlejší část jména (doplňk)*, *stručná charakteristika* – vysvětlivka k části příkladu,

varianta 3: **hlavní část jména** (*doplňk*), *stručná charakteristika* – vysvětlivka k části příkladu.

Variantní označení (dále také jako „**VAR**“):

varianta 1: *hlavní část jména*, *vedlejší část jména*, titul před a za jménem – vysvětlivka k části příkladu,

varianta 2: *hlavní část jména*. *vedlejší část jména* – vysvětlivka k části příkladu,

varianta 3: *hlavní část jména* – vysvětlivka k části příkladu.

Výjimku tvoří nelatinková písmena, která nejsou z technických důvodů uváděna v kurzívě.

Forma označení

Z hlediska formy označení se rozlišuje:

1. Preferované označení

Povinnost: povinná část archivního autoritního záznamu.

Pravidla:

Preferované označení nesmí být v rámci IS CAM duplicitní, jeho jedinečnost je ověřována technickými prostředky, přičemž se nerozlišují velká a malá písmena.

Každá entita má pouze jedno preferované označení.

Kritéria pro výběr preferovaného označení jsou:

- a) u entit uvedených v **příloze č. 14** preferované jméno podle této přílohy,
- b) jméno, pod nímž je entita nejvíce známá, nebo
- c) jméno prokazatelně upřednostňované entitou – jen u podtřídy „fyzická osoba“, a tříd „rod/rodina“ a „korporace“, nebo
- d) úřední jméno, nebo
- e) jméno po dobu existence entity nejdéle používané.

Při rozhodování se postupuje v uvedeném pořadí a) → e), tj. volí se první platná varianta. Pokud není možné ani jednu z variant ověřit, uvádí se jméno nacházející se ve zpracovávaném zdroji informací.

Zvolené preferované označení se zapisuje do příslušných prvků popisu a ve výsledku se tak může lišit od podoby uvedené ve zdroji informace (např. pořadí jednotlivých slov). Například následující entita je nejvíce známá jako „IX. sjezd KSČ“, avšak bude zapsána jako PREF: **sjezd Komunistické strany Československa (9 : 1949 : Praha, Česko)**, neboť tak to odpovídá pravidlům pro rozpis do jednotlivých prvků popisu (pořadové číslo do doplňku).

Preferované označení je vždy řešeno pro české jazykové prostředí a uváděno pouze v latině¹. Znamená to:

a) preferované označení je tvořeno v češtině, kromě následujících výjimek, kterými jsou:

¹ Jako zdroj pro transliteraci nebo transkripci z cizích písem do latinky se používá primárně i Jazyková pravidla pro standardizaci jmen sídelních a nesídelních geografických objektů z území mimo českou republiku, (https://www.cuzk.cz/Predpisy/Resortni-predpisy-a-opatreni/Resortni-predpisy-a-opatreni/160277222_Jazykova-pravidla-mimo-CR.aspx) nebo Wikipedie.

1) Entity s preferovaným cizojazyčným jménem uvedené v kapitolách jednotlivých tříd entit a v **přílohách č. 10 a 14**.

2) Vyhodnotí-li se označení v cizojazyčné podobě jako preferované na základě výše uvedených měřítek a) → e).

K vytváření preferovaného označení s ohledem na použití jazyka u aktuálně existujících geografických objektů nacházejících se mimo ČR viz **kapitolu 12.3.1**.

Příklad:

PREF: *Bürgermeisteramt Schönthal (Krásné Údolí, Karlovy Vary, Česko : 1850-1945)* – zde je uplatněno kritérium „a) u entit uvedených v **příloze č. 14** preferované označení podle této přílohy“. To však nabízí české i německé jméno, a proto je podpůrně také použito kritérium „c) jméno prokazatelně upřednostňované entitou“. Ve městě Krásné Údolí žilo v uvedeném období německé obyvatelstvo a úřední jazyk městské samosprávy byl německý. Jméno této entity existující v letech 1850–1945 dnes není v českém prostředí obecně vžitě a známé, a tudíž kritérium „b) jméno, pod nímž je entita nejvíce známá“ zde nelze uplatnit (viz níže *Typ formy jména*).

typ formy jména: *úřední*

jazyk: *němčina*

VAR: *Městský úřad Krásné Údolí*

typ formy jména: *překlad*

jazyk: *čeština*

Stejným způsobem se vybírají i preferovaná označení například dnes již neexistujících a v českém jazykovém prostředí neznámých entit cechů, spolků, družstev, podniků, živností či peněžních ústavů, které dříve působily v německých jazykových oblastech v českých zemích (**viz přílohu č. 10**).

Rovněž i pro prvek popisu „geografický doplněk“ preferovaného, popř. variantního označení je upřednostněna česká jazyková verze, pokud existuje – viz „*Francie*“ v následujícím příkladu „*Bartolomějská noc*“.

b) Kritérium pro výběr preferovaného označení, které je uvedeno výše pod bodem „b) jméno, pod nímž je entita nejvíce známá“, se uplatňuje na české prostředí, tj. posuzuje se, jak je entita známá pouze v současném českém jazykovém prostředí, v českém kulturním okruhu, v České republice (viz též předchozí příklad „*Bürgermeisteramt Schönthal*“).

Příklady:

PREF: *Alžběta II. (královna : 1926-2022)*

typ formy jména: *ekvivalent*

jazyk: *čeština*

PREF: *Černínové z Chudenic (rod/rodina : asi 1200-)*

typ formy jména: *současná podoba*

jazyk: *čeština*

PREF: *Bartolomějská noc (1572 : Francie : hromadné vraždění)*

typ formy jména: *uměle vytvořené*

jazyk: *čeština*

PREF: *Podraz (film)*

typ formy jména: *překlad*

jazyk: *čeština*

2. Variantní označení

Povinnost: doporučená část archivního autoritního záznamu.

Pravidla:

Variantní označení se může pro jednu entitu vytvářet v libovolném množství, v různých jazycích a jazykových variantách (pravopisných, v argotu, dialektu atp.), znakových sadách a také i podle jiných závazných pravidel (např. AACR2, RDA, CCO, INTERPI). Do variantního označení se počítá i označení paralelní, tj. například ekvivalent jména v cizím jazyce (pro Berlín „*Berlin*“; pro Karla IV. „*Carolus IV.*“).

Příklad zápisu variantního označení:

PREF: *John, Jaromír, prof. (1882-1952)*

VAR: *Markalous, Bohumil, prof.*

Struktura variantního označení je po technické stránce stejná jako u preferovaného označení.

Všechna označení téže entity se musí lišit alespoň v jedné z částí označení (hlavní část jména, vedlejší část jména, u osob i titul před a titul za), přičemž se rozlišují velká a malá písmena.

Variantní označení se mimo jiné používá pro tvorbu jiné podoby automaticky generovaného označení, což je velmi důležité pro dohledání archivního autoritního záznamu v IS CAM a dalších IS.

Zápis variantního označení podle jiných pravidel se účelně přizpůsobuje IS CAM.

Příklad:

PREF v IS CAM (musí odpovídat zásadám ZP):

hlavní část jména: *Lotrinský*

vedlejší část jména: *Karel III.*

obecný doplněk: *arcibiskup*

chronologický doplněk: *1680-1715*

původní záznam v jiném systému podle AACR2 (zde INTERPI):

první část označení (jména): *Karel*

římské číslice: *III. Lotrinský*

doplněk: *trevírský arcibiskup*

chronologický doplněk: *1680-1715*

přepis záznamu vyhotoveného podle AACR2 do VAR, účelně přizpůsobený pro IS CAM:

hlavní část jména: *Karel III. Lotrinský*

obecný doplněk: *trevírský arcibiskup*

chronologický doplněk: *1680-1715*

typ formy jména: *podle jiných pravidel*

Příklad:

PREF: hlavní část jména: **z Rožmberka**

vedlejší část jména: *Jan II.*

VAR (jedna z možných variant): hlavní část jména: *Jan II. z Rožmberka*

Typ formy jména

Povinnost: povinný PP za určitých okolností, v ostatních případech doporučený.

Pravidla:

Provádí se výběr z číselníkové nabídky.

Typ formy jména je možno uplatnit vždy jen jednou u konkrétního označení.

Povinně se uvádí, pokud je ve VAR použito označení “podle jiných pravidel”.

Typ formy jména „historická/dřívější podoba“, resp. „historická podoba“ zaznamenává historický název (např. „Falknov“ v případě dnešní obce Sokolov, „Leškov“ v případě dnešní obce Lestkov) nebo transliterovaný přepis jména entity z doby její existence, např. „*Dacziczky z Hesslowa*“, „*Magistrath zu Neudeckh*“, „*Carolsbaad*“ (tj. Karlsbad = Karlovy Vary).

Typ formy jména “podle jiných pravidel” lze použít pouze ve VAR.

Typ formy jména „zkratka/akronym“ představuje označení vytvořené vypuštěním slov nebo písmen z delší podoby pojmenování. Patří sem zkratková slova, např. „*radar*“ či iniciálové zkratky, např. „*DNA*“, „*KSC*“, „*MNV*“, „*JZD*“, „*SPT*“, „*T. G. Masaryk*“. Nezařazují se sem však zkratky označující korporativnost, např. „*Prachovická cementárna a vápenice, n. p.*“, „*Mlékařské družstvo táborské, s. r. o.*“ a další drobné zkratky typu „*Höntsch & Co., Tetschen a. d. Elbe*“, „*Vilém Pelikán jun.*“, „*Ústí n. Labem*“. Rovněž se za zkratky nepovažují useknuté termíny, např. „*kilo*“, „*krimí*“, „*zoo*“, které patří k typu formy jména „přezdívká/zlidovělá podoba“, resp. „zlidovělá podoba“.

Příklady použití u korporací:

PREF: hlavní část jména: **SS** – jméno bylo zvoleno jako nejvíce známé + byl přiřazen typ formy jména „zkratka/akronym“, neboť jde o zkratku.

VAR 1: hlavní část jména: *Schutzstaffel*

typ formy jména: *úřední jméno*

VAR 2: hlavní část jména: *Ochranný oddíl*

typ formy jména: *překlad*

PREF: hlavní a vedlejší část jména: **Jezuité. Kolej Klatovy** – jde o jméno entity podle **přílohy č. 14** + byl přiřazen typ formy jména „*uměle vytvořené označení*“.

VAR: hlavní část jména: *Jezuité Klatovy*

typ formy jména: *uměle vytvořené označení*

Příklady použití u fyzických osob:

PREF: hlavní část jména: **Jim Čert** – jde o nejvíce známé jméno uvedené entity + byl přiřazen typ formy jména „*pseudonym*“.

VAR 1: hlavní a vedlejší část jména: *Horáček, František*

typ formy jména: *úřední*

VAR 2: hlavní část jména: *Akord*

typ formy jména: *přezdívk/zlidovělá podoba jména*

dobu používání jména – datum od: 1979 + datum do: 1981 (při jeho spolupráci s StB)

VAR 3: hlavní část jména: *Homér*

typ formy jména: *přezdívk/zlidovělá podoba jména*

dobu používání jména – datum od: 23. 10. 1981 + datum do: 14. 3. 1989 (při jeho spolupráci s StB)

Typ formy jména „úřední“ se zapisuje vždy v originálním jazyce.

Příklady:

PREF: *Pius X. (papež a svatý : 1835-1914)*

typ formy jména: *církevní*

jazyk: *čeština*

VAR: *Sarto, Giuseppe Melchiorre*

typ formy jména: *úřední*

jazyk: *italština*

Nikoliv: *Sarto, Josef Melchior*

typ formy jména: *úřední*

jazyk: *čeština*

PREF: hlavní část jména: **Vídeň**

typ formy jména: *ekvivalent*

jazyk: *čeština*

VAR: hlavní část jména: *Wien*

typ formy jména: *úřední*

jazyk: *němčina*

VAR: hlavní část jména: *Vindobona*

typ formy jména: *ekvivalent*

jazyk: *latina*

Doplňěk

Povinnost: povinnost dle jednotlivých tříd.

Pravidla:

Obsahuje nejnutnější identifikační informace o entitě, které ji odlišují od jiných entit, a užívá se, pokud samotné jméno nevypovídá dostatečně o charakteru entity, nebo by mohlo dojít k záměně entit (dále viz kapitoly k jednotlivým třídám entit).

Rozlišují se následující typy doplňků:

- a) obecný doplňěk,
- b) geografický doplňěk,

- c) chronologický doplněk,
- d) pořadí události,
- e) autor/tvůrce,
- f) odlišující doplněk.

Použití a pořadí jednotlivých typů doplňků je závislé na konkrétní třídě entity.

Pokud se doplněk u preferovaného a variantního označení neliší, u variantního označení se neuvádí.

Pokud je odlišný, je potřeba jej uvést (společně s ostatními doplňky, které se neliší) i u variantního označení a zapsat v souladu se ZP pro psaní doplňků.

Společná pravidla pro obecný doplněk

V obecném doplňku je možné uvést maximálně dva pojmy oddělené spojkou „a“.

Příklady PREF:

Václav (*kníže a svatý : asi 907-asi 935*)

Bečov nad Teplou (*Bečov nad Teplou, Karlovy Vary, Česko : hrad a zámek*) – jedná se o dva objekty v jednom areálu

Společná pravidla pro geografický doplněk

Uvádějí se výhradně existující geografické objekty patřící do podtřídy „administrativně či jinak lidmi vymezená území“ v posloupnosti podle správního zařazení platného v současnosti. Doba existence samotné entity tedy pro její geografický doplněk nehraje žádnou roli.

Příklady PREF:

Moravské gubernium (*Brno, Brno-město, Česko : 1763-1783*)

Okresní úřad Horšovský Týn (*Horšovský Týn, Domažlice, Česko : 1928-1938*)

Povahu informace v geografickém doplňku určuje příslušná třída entity (viz jednotlivé kapitoly).

V geografickém doplňku je možné uvést maximálně dva pojmy oddělené spojkou „a“, a to pouze na úrovni stát.

Příklady PREF:

Vídeň - Cheb (*Česko a Rakousko : železniční trať*)

Euroregion Egrensis (*Česko a Německo*)

Krkonoše (*Česko a Polsko : pohoří*)

V případě více států se uvede kontinent/světadíl, např. „**Šumava** (*Evropa : pohoří*)“.

Odhad, vyjádřený např. přidáním slova „asi“ (viz níže u chronologického doplňku) či jinou formou, se v geografickém doplňku neuvádí. Píše se vždy pouze údaj, který je tvůrci záznamu znám.

Příklad PREF:

Církev bratrská (*Praha, Česko : 1967-1992*)

Nikoliv: Církev bratrská (*asi Nové Město, Praha, Česko : 1967-1992*)

Při tvorbě geografického doplňku se dále postupuje podle stejných zásad, jaké jsou uvedeny pro geografický doplněk v kapitole 12.3.1.

Společná pravidla pro chronologický doplněk

Vychází z datace existence nebo působnosti entity, tudíž se nemůže při zápisu podle ZP lišit.

Syntaxe a zásady zápisu chronologického doplňku:

1. **Uvádějí se vždy hodnoty s přesností maximálně na roky a století;** tzn. přesto, že je datace vzniku/zániku, resp. narození/úmrtní známa s přesností na den a takto je i zapsána v datačních polích událostí vznik a zánik, do doplňku se uvádí pouze rok. V případě, že datace vzniku a zániku spadá do intervalu jednoho roku, uvádí se v doplňku nikoliv interval, nýbrž příslušný rok (např. 1. 1. 1920 až 31. 12. 1920 = „1920“). Stejně se postupuje v případě jednoho století. Století se píše zkratkou „st.“, např. „**Polské knížectví** (10. st.-1025)“.
2. **Odhad** je uvozen slovem „asi“, např. „asi 1820-asi 1860“, které je třeba uvádět u každé meze kvůli jednoznačnosti. Hranaté závorky se pro odhad v doplňku nepoužívají.
3. **Působnost** se vyjadřuje neurčitým tvarem „působnost od/působnost do“.

Nejčastější příklady:

- a) pokud jsou v událostech vznik a zánik zadány působnost od a působnost do, doplněk bude např. „*působnost od 1580-působnost do 1590*“,
- b) je-li v události vznik uvedena působnost od a v události zánik pak přesná datace zániku, doplněk bude např. „*působnost od 1580-1590*“,
- c) je-li v události vznik zadána přesná datace vzniku a v události zánik uvedena působnost do, doplněk bude např. „*1580-působnost do 1590*“,

Stejný rok

- a) pokud jsou v událostech vznik a zánik roky u působnosti od a působnosti do totožné, uvádí se v doplňku pouze „působnost“ (např. působnost od 12. 3. 1920 do 31. 10. 1920, nebo působnost od 1920 do 1920, nebo působnost od 15. 4. 1920 do 15. 4. 1920 = „*působnost 1920*“),
- b) je-li v události vznik zadána přesná datace a v události zánik působnost do se stejným rokem, jaký je uveden ve vzniku, uvádí se v doplňku vznik i působnost (např. vznik 1. 1. 1520, působnost do 10. 10. 1520, doplněk bude „*1520-působnost do 1520*“),
- c) je-li v události vznik zadána působnost od a v události zánik přesná datace se stejným rokem, jaký je uveden v působnosti od, uvádí se v doplňku působnost od i zánik (např. působnost od 1. 1. 1520, zánik 10. 10. 1520, doplněk bude „*působnost od 1520-1520*“),

Kombinace s odhadem

při kombinaci odhadu a působnosti v událostech vznik a zánik, se v chronologickém doplňku píše např. „*působnost od asi 1580-působnost do asi 1590*“ – tj. entita je zmíněna v dokumentu, jehož stáří je odhadováno. Odhad „asi“ se zde tedy nevztahuje přímo ke vzniku/zániku entity, nýbrž k dataci dokumentu, ve kterém je entita poprvé/naposledy zmíněna.

4. **První/poslední písemná zmínka** se uvozuje tvarem „uváděno od / uváděno do“. Postupuje se totožně jako v předcházejícím bodu 3. Například „*uváděno od 1350*“ + možné kombinace s odhadem („*uváděno od asi 1260*“) či kombinace s přesnou datací („*uváděno od 1640-1949*“). Pokud je u datace první a poslední písemné zmínky použit stejný rok, uvádí se pouze jako „*uváděno*“, např. „*uváděno 1564*“.

Rozlišení působnosti od/do a první/poslední písemné zmínky je uvedeno v kapitole 6.3.7 a dále v kapitolách jednotlivých tříd.

5. **Neznámé datum** se vyjadřuje znakem „?“ . Možné situace jsou:

- a) je známo datum vzniku/narození, ale ne datum zániku/úmrť (je však známo, že entita/osoba opravdu zanikla/zemřela) a nepoužije se působnost, např. „**Novák, Jan** (1920-?)“, „*****Rakousko** 1867-1918. * K. k. Eisenbahnministerium. Lokalbahnamt (Viedeň, Rakousko : 1896-?)“;
- b) není známo datum vzniku/narození, ale je známo datum zániku/úmrť a nepoužije se působnost, např. „**Novák, Jan** (?-1980)“, „**Dukovany** (Dukovany, Třebíč, Česko : panství : ?-1850)“.

6. **Entita stále existuje** – za letopočet se zapisuje spojovník bez otazníku, např. **Mařík, Antonín, PhDr.** (1957-), *archivář...*

7. **Jiné textové řetězce** v chronologickém doplňku jako „*kolem*“ nebo předložka „*po*“ nejsou akceptovány. Výjimku představuje řetězec „*zaniklo*“ (viz kapitolu 12.3.1).

8. **Další technická specifikace:**

- a) oddělovačem mezi dolní a horní mezí datací, příp. mezi datací a působností je spojovník,
- b) před a za oddělovačem se nezapisují mezery, a to i když se vedle něj nalézá slovo či tečka (viz následující příklady).
- c) jestliže je dolní nebo horní hranice (nebo obě) datace entity řešena rozsahem, používá se forma širší meze, tj. u „vzniku“, „začátku“, „narození“ dolní mez a u „zániku“, „konce“, „úmrť“ horní mez. Například „**Václav** (kníže a svatý : asi 907-asi 935)“, přičemž u narození je v datačním poli v události vznik vložen odhad roku „907“ a u úmrť je v datačním poli v události zánik zapsán odhad rozsahem „929/935“.
- d) údaj „př. n. l.“ se uvádí za každým záporným letopočtem, např. „**Cicero, Marcus Tullius** (106 př. n. l.-43 př. n. l.)“.

Datace vs. chronologický doplněk

Chronologický doplněk a datace jsou dvě odlišné části popisu entity a je třeba důsledně rozlišovat jejich použití. Chronologický doplněk je součástí označení – obvykle se používá k rozlišení dvou a více entit se stejnou hlavní a vedlejší částí jména tak, aby uživatel získal jednoznačnou informaci, o jakou entitu se jedná. Chronologický doplněk se také používá v případě rozlišení více entit se stejným jménem, které existovaly v různém období (např. u korporací). Použití chronologického doplňku je specifikováno v pravidlech pro konkrétní třídu entit.

Rozdíly mezi datací v událostech vznik a zánik a chronologickým doplňkem jsou i ve způsobu zápisu. Pokud není znám rok vzniku či zániku, resp. rok působnosti od nebo působnosti do, zapisuje se v chronologickém doplňku otazník, např. „**Samper, Oskar** (1720-?)“. Avšak u úmrť/zániku se prvek popisu datace nevyplní. Datace totiž není jako doplněk textový řetězec, nýbrž je to údaj určený pro strojové zpracování, které s otazníkem pracovat neumí.

Poznámka ke jménu

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: poznámka ke jménu je přiřazena jak k preferovanému, tak i ke každému variantnímu označení.

Datace použití jména od-do

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla:

Jde o dva samostatné PP (zvlášť „od“ a „do“).

Uvádí se období jeho užívání, je-li odlišné od data existence entity.

Příklad použití stejného jména v obdobích na sebe nenavazujících:

PREF: hlavní část jména: **tř. T. G. Masaryka** – současné jméno ulice.

V minulosti, v letech 1918-1939 a posléze i 1945-1948, nesla ulice jméno „Wilsonova tř.“. V protektorátním období 1939-1945 došlo k přejmenování na „tř. H. Göringa“. Tato skutečnost se popíše následovně:

VAR 1: hlavní část jména: *Wilsonova tř.*

datace použití jména: *1918-1948*

poznámka ke jménu: *vyjma 1939-1945*

Časový hiát pro období okupace, kdy došlo k dočasnému přejmenování, je vyjádřen v poznámce ke jménu. Vytvoření dvou stejnojmenných variant, byť s rozdílnou datací použití jména, by bylo chybou a systém IS CAM by druhou variantu nedovolil uložit (pravidlo kontroly duplicitních označení).

VAR 2: hlavní část jména: *tř. H. Göringa*

datace použití jména: *1939-1945*

VAR 3: hlavní část jména: *tř. Rudé armády*

datace použití jména: *1948-1990*

Jazyk jména

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: pro jazyk jména se používá číselník jazyků ze ZP.

6.3.6 Stručná charakteristika

Povinnost: povinný dle jednotlivých tříd.

Pravidla:

Stručná slovní charakteristika entity upřesňující či vysvětlující výše uvedené údaje.

Stručná charakteristika začíná malým písmenem a píše se bez tečky na konci. Z těchto důvodů je třeba se pokud možno vyhýbat větným konstrukcím, a proto se používají slovní obraty tvořené přídavnými jmény či příčestími (viz též **přílohy č. 10 a 14**).

Příklad:

výrobní podnik zaměřený na produkci textilního zboží

nikoli: výrobní podnik, který vyráběl textilní zboží

Ve stručné charakteristice není přípustné použití zkratk s výjimkou obecně srozumitelných zkratk a měrných jednotek („aj.“, „mj.“, „např.“, „Ing.“, „Sb.“, „USA“, „km“, „mm“).

Rozsah stručné charakteristiky je omezen.

Ve stručné charakteristice jsou nepřípustné závorky.

Stručnou charakteristiku nelze nahradit doplňkem a naopak, oba prvky mají svůj význam a obsah. Dále není možné stručnou charakteristiku zaměňovat s popisem či dějinami dané entity.

6.3.7 Datace

Povinnost: povinnost dle použití.

Pravidla:

Datace se eviduje ve strojově čitelné podobě (**viz kapitulu 4.2.5**). Požadovaná syntaxe zápisu je závislá na implementaci v konkrétním informačním systému.

Datace se využívá pro:

- a) datum vzniku / narození / začátku / začátku platnosti, datum zániku / úmrtí / konce / konce platnosti,
- b) datum působnosti od / do, datum první / poslední písemné zmínky; tento typ datace se používá pouze tehdy, pokud nejsou známa data vzniku nebo zániku.
 - 1) V případě působnosti od/do se uvádí datum prvního/posledního výskytu entity, které bylo zjištěno z pramenů. Do poznámky lze pak uvést typ zdroje informace (např. „*odvozeno ze zápisu v obecní kronice*“, „... z *listiny Karla IV.*“, „... z *dědického soudního spisu*“).
 - 2) Datace první/poslední písemné zmínky má charakter obecně známé informace (např. z odborné literatury).
- c) dataci použití jména od/do,
- d) dataci u vztahů a událostí.

U všech výše zmíněných použití datace reprezentuje přesné datum uvedených událostí. Není-li přesné datum známo, může se uvést kvalifikovaný odhad.

Solitérní datace (např. jeden rok, jeden den) se zapisuje stejnou hodnotou do polí „datace vzniku...“ / „působnost od“ i „datace zániku...“ / „působnost do“.

Technická specifikata datace (obecná pro IS CAM; závisí na konkrétní implementaci v externí aplikaci):

- a) maximální přesnost času na sekundy,
- b) nejsou uváděna časová pásma, ani juliánský či gregoriánský kalendář,
- c) otevřený interval se u datací neuplatňuje, neboť datační prvek popisu je vždy oddělen pro dolní a horní mez; otevřený interval celé datace entity či jednotlivých částí je tak řešen nevyplněním některé z mezí,
- d) poznámka k dataci se neuvádí.

6.3.8 Události a vztahy

Povinnost: povinnost dle jednotlivých tříd.

Pravidla: seznam událostí a vztahů je pevně stanoven, o jeho změně/rozšíření rozhoduje Kolegium.

Událost

Událost se obvykle odehrává na nějakém místě, za přítomnosti různých osob, v průběhu času, s přičiněním různých entit apod. Událost se zapisuje pomocí prvků popisu datace, poznámka, případně dalších (typ vzniku/zániku) a dále s pomocí vztahů k dalším entitám. Každá událost má určený typ (např. vznik, zánik, studium, manželství).

Událost je vytvořena pouze v případě, kdy je vyplněna alespoň jedna z následujících informací:

1. **datace začátku/konce události** (nepovinný PP),
2. **poznámka k události** (nepovinný PP),
3. **vztahy spojené s událostí** (nepovinné).

Strukturu vztahu viz níže.

Skladba události:

Událost

1. Prvky popisu události:
 - datace události,
 - poznámka k události,
 - další možné prvky popisu.
2. Vztahy navázané na událost:
 - **vztah 1** (specifikace vztahu + připojená entita + datace vztahu + poznámka ke vztahu),
 - **vztah 2** (specifikace vztahu + připojená entita + datace vztahu + poznámka ke vztahu),
 - **vztah x** (specifikace vztahu + připojená entita + datace vztahu + poznámka ke vztahu).

U události vznik se rozlišují tyto způsoby vzniku:

- a) narození / vznik / narození prvního známého člena rodu/rodiny / začátek / začátek platnosti. Tento způsob vzniku se používá, pokud je známa datace uvedených událostí.
- b) působnost od / první písemná zmínka. Tento způsob vzniku se používá, pokud není známa datace událostí uvedených v bodu a).

Analogicky se postupuje u události zánik.

Vztah

Rozlišují se dva typy vztahů:

- a) vztahy spojené s událostí,
- b) související entity (vztahy mimo událost).

Vztahy s jinými entitami jsou definovány vždy specifikací vztahu a připojenou entitou.

Vytváření hierarchických vztahů se **provádí propojením zdola nahoru**, tj. připojováním k nadřazené entitě; v tomto případě se reciproční vztah nevytváří.

Například u popisu korporace nebude vloženo, jaké má/měla členy (tzn. se shora dolů), nýbrž vytvoří se pouze vztah, v jakých organizacích je/byla popisovaná korporace členem nebo organizační částí (tj. zezdola nahoru). Nebo např. u otce/matky se nezapisuje, jaké měl/a syny/dcery, avšak u syna/dcery pomocí vztahů se vloží informace, jaké měl/a rodiče.

Všechny vztahy jsou asymetrické; archivní autoritní záznamy se automaticky nepropojují. Znamená to, že je-li například na archivní autoritní záznam entity A (např. „sestra Jana“) napojen archivní autoritní záznam entity B (např. „Janin bratr Václav“), nevytvoří se automaticky v záznamu o entitě B („bratr Václav“) reciproční vztah k záznamu o entitě A („sestra Jana“).

Doporučuje se vytvářet vztahy vždy, pokud jsou autorovi záznamu o entitě známy (z archiválií, literatury či dalších zdrojů).

U vztahů se vyplňuje:

1. **specifikace vztahu** (povinná součást vztahu) – určuje vztah entit; roli, v jaké vystupuje připojená entita k popisované entitě,
2. **připojená entita** (povinná součást vztahu),
3. **datum začátku/konce vztahu** (nepovinná součást vztahu),
4. **poznámka ke vztahu** (nepovinná součást vztahu). Vyplňuje se pouze za účelem sdělení dalších informací k vytvořenému vztahu, popřípadě k napojené entitě.

V případě potřeby je možno vytvářet více vztahů se stejnou specifikací, které se ale musí lišit alespoň v jednom z dílčích prvků popisu. Vztahy se stejnou specifikací, které následují po sobě, se vždy rozlišují datací, např. u přesunu sídla z Prahy do Brna: u Prahy se doplní datace „1999-2019“, u Brna „2019-“.

6.3.9 Poznámka

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: jedná se o poznámku k celé entitě.

6.3.10 Služební poznámka

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: Jedná se o interní neveřejnou poznámku k celé entitě. Umožňuje se přenášení mezi systémy pro zpracování archiválií, ale nepublikuje se směrem k veřejnosti.

6.3.11 Souřadnice

Povinnost: povinná část archivního autoritního záznamu dle jednotlivých tříd.

Pravidla:

Způsob zápisu souřadnic je závislý na implementaci v konkrétním systému/pořádací aplikaci. Obecně se skládá z následujících částí:

- a) údaje souřadnic,
- b) typ souřadnic (bod, lineární útvar, polygon a jejich možné kombinace),
- c) poznámka.

Souřadnice se ukládají v geodetickém standardu WGS84.

Typy souřadnic:

1. Bod, tzn. vymezení jedním bodem (tzv. definiční bod) = centrum oblasti, u lineárních útvarů (řeky, trasy) počáteční bod (minimální počet souřadnic).
2. Linie = neomezený počet bodů pro přesné určení lineárních útvarů (řeky, trasy) s určeným pořadím.

3. Polygon = neomezený počet bodů na obvodu s určeným pořadím. Patří sem i geografická oblast, případně geografická oblast s vnitřním výřezem, tj. s prostorem, který do dané oblasti nepatří.

Souřadnice se zapisují pomocí následujících prvků popisu:

1. Definiční bod

Akceptuje pouze typ „bod“, je neopakovatelný.

2. Hranice

Akceptuje všechny typy (bod, linie, polygon) a jejich možné kombinace.

6.3.12 Kódované údaje (identifikátory)

Povinnost: povinnost za určitých okolností dle jednotlivých tříd. Identifikátor INTERPI je doporučený identifikátor (viz odkaz v **příloze č. 13**).

Pravidla:

Struktura prvku je následující:

- a) zdroj externího identifikátoru – informace identifikující kód (výběr z číselníku),
- b) hodnota externího identifikátoru,
- c) platnost externího identifikátoru od,
- d) platnost externího identifikátoru do.

Zdroje externích identifikátorů jsou uvedeny v technické dokumentaci IS CAM: https://cam.nacr.cz/doc/ontology/itemtypes/idents/idn_type.html.

6.3.13 Zdroje informací

Povinnost: povinný PP u původců, v ostatních případech doporučený.

Pravidla: citace nejdůležitějších zdrojů použitých k tvorbě záznamu. Údaje v prvku popisu Odkaz na zdroje informací (viz kap. 6.3.14) jsou chápány jako druh informačního zdroje, a nemusí se proto již v prvku popisu Zdroje informací uvádět.

6.3.14 Odkaz na zdroje informací

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: Slouží k zaznamenání odkazů formou linků/permalinku. Zapisuje se jako specifikace odkazu (titulek) a vlastní odkaz ve formě URL včetně použitého protokolu. Např. pro webový odkaz: <https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Praha&oldid=17444977>

TŘÍDA OSOBA/BYTOST

Osoby/bytosti jsou vlastním jménem pojmenované skutečné i fiktivní fyzické osoby, bytosti a zvířata.

7.1 Podtřídy osob/bytostí

7.1.1 Fyzická osoba

Osoba, jejíž fyzická existence je jistá nebo vysoce pravděpodobná na základě důvěryhodných informací (například spisovatel Karel Čapek).

Do této podtřídy nepatří jednotlivé fyzické osoby mající charakter korporace nebo používající korporativní jméno. Například živnostník používající korporativní jméno podniku, živnost vystupující pod jménem fyzické osoby: „**Josef Novák** (*firma*)“. Tyto entity jsou evidovány ve třídě korporace, podtřídě „organizace založené za účelem podnikání“.

7.1.2 Fiktivní fyzická osoba

Osoba, jejíž fyzická existence je prokazatelně smyšlená (například zcela fiktivní postavy z literárních a filmových děl – Jára Cimrman), nebo fiktivní osoba, k níž je sice fyzická osoba předobrazem, avšak při popisu nelze obě osoby ztotožnit (například postava Boženy Němcové v románu Paní komisarka při popisu autorského díla J. Š. Baara).

Pokud není zřejmé, zda se jedná o fyzickou nebo fiktivní fyzickou osobu, upřednostňuje se podtřída fyzická osoba.

7.1.3 Bytost

Bytosti s vlastním jménem evokujícím jméno osoby – např. božstva, nadpřirozené a mimozemské bytosti, pohádkové bytosti (osoby i zvířata) apod.

7.1.4 Zvíře

Zvřátata, jejichž existence je jistá nebo vysoce pravděpodobná na základě důvěryhodných informací (například pes Lajka).

Pouze entita podtřídy „fyzická osoba“ může být původcem archivního souboru.

7.2 Zásady popisu fyzické osoby

Záznam o žijící fyzické osobě smí obsahovat pouze údaje, které byly oprávněně (v souladu s právním řádem) zveřejněny.

7.2.1 Více identit fyzické osoby

Pokud má fyzická osoba více identit, vytvoří se:

- a) jeden záznam s více variantními označeními – tento postup se používá v případech, kdy se ke všem zjištěným identitám prokazatelně vážou tytéž životopisné údaje, nebo nebylo možné zjistit jejich rozdíl,
- b) více záznamů k téže entitě – tento postup se používá v případech, kdy:
 1. fyzická osoba používá alternativní identitu s odlišnými životopisnými údaji (například uvádí více variant svého životopisu, podle kterých se jeví jako více odlišných osob),
 2. alternativní identita má znaky jiné třídy (například korporace),
 3. alternativní identita je vytvořena spoluprací více entit (například dva spisovatelé společně vystupující pod jménem alternativního autora). I v tomto případě se jedná o entitu z podtřídy „fyzická osoba“. **Viz kapitulu 7.3.6., bod 7, písm. r.**

7.2.2 Anonymní a blíže neznámé fyzické osoby

Není-li známo jméno ani dostatek údajů o osobě, záznam takové entity se nezakládá. Zásadní je přitom hlavní část jména (ideálně v kombinaci s vedlejší částí jména) a dále informace umožňující osobu odlišit od jiných díky událostem narození / úmrtí, případně skrze dataci působení, dataci popisované archiválie, povolání, veřejnou funkci, vztah ke korporaci, k místu, události, dílu, jiným osobám apod. U osob, které nejsou všeobecně známy, tato zásada obvykle vyžaduje kombinaci hlavní části jména s více typy doprovodných údajů. Tyto údaje, které jsou podstatné pro odlišení od jiných entit, je třeba vyjádřit ve stručné charakteristice.

Příklad dostatku údajů u méně známé osoby – záznam se zakládá:

Václav Stycký působil kolem roku 1800 jako řemeslník v Bělé v okrese Rychnov nad Kněžnou.

Prof. Kajetán Babáček působil v roce 1910 jako profesor češtiny na německém gymnáziu v Karlových Varech.

Ing. Prokop se podílel na vzniku mapy „Sčítání dopravy: celoroční průměr za 24 hodin - 03 Západočeský kraj 1962-1963“ z roku 1963 jako autor textu.

Viz příklady O35 a O38 až O41 v příloze č. 10.

Příklady nedostatku údajů – záznam se nezakládá:

Dcera knížete Spytihněva II., u níž není známo jméno.

Josef Novák bez dalšího bližšího životopisného či geografického určení v souhrnném seznamu dárců sbírky na postavení Národního divadla.

Josef Novák bez dalšího bližšího životopisného či geografického určení na podobence zhotovené brněnským fotografickým ateliérem (ve sbírce fotografií).

Neznámý autor uvedený pod šifrou „-nm-“.

Neznámý odesílatel dopisu podepsaný jako „JK“.

Anonymní stěžovatel podepsaný jako „bdělý občan“.

7.3 Součásti a prvky popisu osoby/bytosti

Společným prvkem popisu pro všechny osoby/bytosti je správné začlenění do třídy a podtřídy na základě výběru z číselníku (povinný PP).

7.3.1 Označení

Při tvorbě označení se postupuje **podle přílohy č. 14** (tematická skupina 11). U entit neuvedených v příloze č. 14 se vytváří analogicky podle příkladů obsažených **v příloze č. 10**.

Preferované označení

Hlavní část jména

Povinnost: povinný PP.

Pravidla:

Vyplňuje se:

- a) příjmení, včetně přídomků za příjmením, např. „Čapek“, „Havlíček Borovský“, „Országh Hviezdoslav“. Za příjmení či součást příjmení se dále považuje i přídomek vyjadřující příslušnost k rodu nebo větvi rodu, a to i s předložkami (z, von, zu, de), např. „Lucemburský“, „Oranžský“, „Přemyslovna“, „Čák Trenčanský“, „z Lobkowicz“, „von Bismarck“, „Borojevič de Bojna“, „Trčka z Lípy“, „Nádherná z Borutína“,
- b) jméno a pořadová římská číslice u panovníků a šlechticů bez přídomku a u papežů, např. „Karel IV.“, „Pius X.“; zapisuje se do hlavní části jména preferovaného označení jako celek,
- c) celé jméno; zapisuje se do hlavní části jména preferovaného označení jako celek. Postupuje se tak u:
 1. panovníků a šlechticů s přízvisky a přídomky, které nevyjadřují příslušnost k rodu nebo větvi rodu, např. „Anežka Česká“, „František I. Francouzský“, „Ludvík Bavor“, „Matyáš Korvín“, „Kateřina II. Veliká“,
 2. osob s přídomky, které nevyjadřují příslušnost k rodu nebo větvi rodu, např. „Stanislav ze Znojma“, „Jan Zlatoústý“,
 3. přezdívek (např. „Jim Čert“),
 4. osob, u nichž nelze jasně rozlišit jméno a příjmení (exotická jména apod.), např. „Ho Či Min“, „Mobutu Sese Seko“, „Il Conte Canto“,
 5. osob, jejichž jméno obsahuje jen jedno slovo, např. „Gendiündub“, „Aristoteles“, „Prokop“, „Lear“,
 6. jména zvířat (u plemenných zvířat včetně názvu chovatelské stanice, např. „Laky z Dače“).

Jména uváděná v pramenech se slovy „řečený“, „známý jako“, „dictus“ apod. se zapisují do hlavní části jména jako celek, přičemž uvedená slova a k nim se vztahující přízviska se v preferované formě označení neuvádějí.

Příklady:

Entita „Jan ze Dvorce řečený Erlick“ (nejde o šlechtice)

PREF: hlavní část jména: **Jan ze Dvorce**

vedlejší část jména se neuvádí

VAR 1: hlavní část jména: *Jan ze Dvorce řečený Erlick*

vedlejší část jména se neuvádí

VAR 2: hlavní část jména: *Jan ze Dvorce Erlick*

vedlejší část jména se neuvádí

Svatí, papežové, panovníci, latinští antičtí autoři, řecké a orientální starověké a středověké osoby a různé osobnosti mezinárodního významu (např. Angela Merkelová – zde je příjmení přechýleno, protože je v českém prostředí nejvíce známé v tomto tvaru), případně osoby těžko geograficky zařaditelné se zapisují česky, pokud mají v českém prostředí a pramenech standardní počeštěnou formu.

Vedlejší část jména

Povinnost: povinný PP za určitých okolností, v ostatních případech se neuvádí.

Pravidla:

Uvádí se:

- a) křestní (rodné) jméno – přípustné jsou i zdvojnásoběná a zlidovělá podoby (např. Jára, Pepa), iniciály apod.,
- b) římské číslice, pokud tvoří součást vedlejší části jména (typ Jan II. z Rožmberka, tj. „**z Rožmberka**, Jan II.“); zapisují se vždy za křestním jménem,
- c) označení osoby typu senior, junior, mladší, starší, pokud je oficiální součástí jména.
- d) mužská podoba přijatého příjmení manželky (např. „**Bartoš**, František Michálek“, „**Masaryk**, Tomáš Garrigue“).

Příklady uvádění hlavní i vedlejší části jména v PREF:

hlavní část jména: **Nohejlová-Prátová**

vedlejší část jména: *Emilie*

hlavní část jména: **Šebánek**

vedlejší část jména: *Jindřich*

hlavní část jména: **z Rožmberka**

vedlejší část jména: *Jan II.*

hlavní část jména: **Nádherná z Borutína**

vedlejší část jména: *Sidonie Amálie*

hlavní část jména: **Žižka z Trocnova**

vedlejší část jména: *Jan*

hlavní část jména: **Konopištský ze Šternberka**

vedlejší část jména: *Petr*

hlavní část jména: **ze Žerotína**

vedlejší část jména: *Karel starší*

hlavní část jména: **Přemyslovna** – jméno odkazující na dynastii

vedlejší část jména: *Eliška*

hlavní část jména: **Savojský** – jméno odkazující na dynastii

vedlejší část jména: *Evžen*

Příklady neuvádění vedlejší části jména v PREF:

hlavní část jména: **Prokop**

obecný doplněk: *svatý*

chronologický doplněk: *asi 1000-1053*

vedlejší část jména se neuvádí

hlavní část jména: **František I. Francouzský** – nejde o dynastii

hlavní část jména: **Mobutu Sese Seko**

Titul před jménem

Povinnost: doporučený PP.

Pravidla: Uvádí se akademické a pedagogické tituly před jménem ve zkrácené podobě, pokud je tato podoba obvyklá. Například „*MUDr.*“, „*JUDr.*“, „*Ing.*“, „*Mgr.*“, „*prof.*“ ad. V případě výskytu více titulů u téže osoby se jednotlivé tituly před jménem oddělují mezerou.

Titul za jménem

Povinnost: doporučený PP.

Pravidla:

Uvádějí se akademické a pedagogické tituly za jménem ve zkrácené podobě, pokud je tato podoba obvyklá. Například „*Ph.D.*“, „*CSc.*“, „*MBA*“ ad. V případě výskytu více titulů u téže osoby se jednotlivé tituly za jménem oddělují čárkou a mezerou.

Šlechtický titul (kníže, svobodný pán, vévoda, hrabě, baron ad.) a příslušnost k panovnickému rodu u nepanujících členů (např. nepanující císařovna, královna, královna-matka, kněžna, arcivévoda, arcivévodkyně, princ, princezna, korunní princ, korunní princezna, infant, infantka, dauphin apod.) se uvádí pouze ve stručné charakteristice, přičemž se tituly uvádějí v češtině. Vyjádření panující hlavy státu se uvádí v obecném doplňku.

Příklad „obecný doplněk u hlavy státu“ vs. „šlechtický titul ve stručné charakteristice“:

PREF: z **Lichtenštejna**, *František I.* (kníže : 1853-1938)

Stručná charakteristika: *panovník Lichtenštejnského knížectví, diplomat* = hlava suverénního státu zřízeného roku 1806

vs.

PREF: z Lichtenštejna, Josef Václav (1696-1772)

Stručná charakteristika: *šlechtic, lichtenštejnský kníže, působil v armádě* = šlechtic

Doplňek

Pravidla:

Doplňek není opakovatelný.

Pro každý typ doplňku existuje samostatný prvek popisu.

Typy doplňků a jejich pořadí:

1. Obecný doplněk

Povinnost: povinný PP za určitých okolností, v ostatních případech se neuvádí.

Pravidla:

U podtřídy „fyzická osoba“ se zapisuje obecný doplněk pouze v následujících případech a v tomto pořadí:

- a) označení vládnoucí hlavy státu, přičemž se uvádějí jen nejvýše dosažené hodnosti včetně ženských ekvivalentů (např. císař, král, prezident, car, sultán, chedív, chán, kníže – jako hlava státu, bej). Například Karel IV. je v obecném doplňku označován jen jako „*císař*“, Kateřina Veliká jako „*carevna*“. Diktátoři a představitelé kolektivních vládnoucích orgánů se uvádějí bez obecného doplňku (např. Adolf Hitler, Leonid Iljič Brežněv).
- b) označení příslušníka církevní hierarchie – uvádí se zde pouze biskup, arcibiskup, patriarcha, papež (používá se i u vzdoropapežů) a rovněž pouze nejvýše dosažené hodnosti; u církví s jinou titulaturou obdobně (např. synodní senior),
- c) termíny „*svatý*“, „*svatá*“; není dovolena zkratka „*sv.*“.

Příklady:

Uživatelské označení: *Václav (kníže a svatý : asi 907-asi 935), český kníže z rodu Přemyslovců*

Uživatelské označení: *Skrbenský z Hříště, Lev (arcibiskup : 1863-1938), arcibiskup pražský, kardinál a primas český*

Profese nebo obory působnosti se v obecném doplňku neuvádějí. Jsou součástí stručné charakteristiky.

U ostatních podtříd se obecný doplněk používá všude.

Příklady PREF podtřídy fiktivní fyzická osoba:

hlavní část jména: **Achilleus**

obecný doplněk: *mytologický hrdina*

hlavní část jména: **Lear**

obecný doplněk: *literární postava*

Příklady PREF podtřídy bytost:

hlavní část jména: **Kleió**

obecný doplněk: *múza historie*

hlavní část jména: **Šemík**

obecný doplněk: *mytologické zvíře*

hlavní část jména: **Michael**

obecný doplněk: *archanděl*

hlavní část jména: **Héra**

obecný doplněk: *bohyně*

Příklady PREF podtřídy zvíře:

hlavní část jména: **Delfín**

obecný doplněk: *kůň*

hlavní část jména: **Lajka**

obecný doplněk: *pes*

2. Chronologický doplněk

Povinnost: povinný PP za určitých okolností, v ostatních případech doporučený.

Pravidla: U podtřídy „fyzická osoba“ je vyžadován. Používá se rok nebo století z data narození, úmrtí, případně data působnosti.

3. Odlišující doplněk

Povinnost: povinný PP za určitých okolností, v ostatních případech se neuvádí.

Pravidla:

Používá se pouze v případě shody preferovaného označení dvou a více entit.

Uvádí se pouze v PREF a jako celé kladné číslo bez úvodních nul.

Příklady PREF + stručná charakteristika:

hlavní část jména: **Novák**

vedlejší část jména: *Josef*

chronologický doplněk: *1895-1980*

odlišující doplněk: *1*

stručná charakteristika: *kronikář města Krupka*

hlavní část jména: **Novák**

vedlejší část jména: *Josef*

chronologický doplněk: *1895-1980*

odlišující doplněk: *2*

stručná charakteristika: *starosta obce Kněžves*

Typ formy jména

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: Uvádí se u preferovaného i variantního označení; výběr z číselníkové nabídky:

- a) úřední,
- b) uměle vytvořené,
- c) ekvivalent,
- d) jediný známý tvar,
- e) zkratka/akronym – používá se i pro zkratky křestních jmen (např. „*G. B. Shaw*“),
- f) autorská šifra,
- g) církevní,
- h) historická podoba,
- i) rodné,
- j) přijaté – získané na základě nějakého aktu,
- k) přezdívk/zlidovělá podoba – i krycí jméno, zdomácnělé podoby typu Pepík, Fritz,
- l) přímé pořadí,
- m) pseudonym,
- n) světské,
- o) zkomolená podoba – například „*Schwancnberk*“,
- p) podle jiných pravidel – používá se, jestliže nelze vybrat žádnou z jiných forem a jméno bylo převzato z veřejných zdrojů (publikace, internetová stránka apod.).

Variantní označení

Povinnost: doporučená část archivního autoritního záznamu.

Pravidla:

Uvádějí se všechna další zjištěná jména entity, např. přezdívky, pseudonymy, novinářské zkratky, rozpis zkratek, jazykové a gramatické varianty, rodná a přijatá příjmení (pokud nejsou součástí preferovaného označení) apod., eventuálně úřední jméno, pokud je jako preferované jméno uvedeno jiné označení (např. pseudonym). Rovněž se uvádí forma jména podle jiných pravidel (např. RDA).

Struktura je stejná jako u preferovaného označení.

U jmen se šlechtickým přídomkem (**viz Hlavní část jména**) je možné vyjádřit ve VAR i podobu jména v přímém pořadí, tzn. celé jméno se zapisuje do hlavní části variantního označení. Tento princip se neuplatňuje u jmen občanských, kde lze křestní jméno a příjmení určit.

Příklady:

PREF: hlavní část jména: **Anežka Česká**

vedlejší část jména se neuvádí

dvě z možných variant:

VAR 1: hlavní část jména: *Přemyslovna*

vedlejší část jména: Anežka

VAR 2: hlavní část jména: *Anežka Přemyslovna*

vedlejší část jména se neuvádí

PREF: hlavní část jména: **z Rožmberka**

vedlejší část jména: *Jan II.*

VAR (jedna z možných variant): hlavní část jména: *Jan II. z Rožmberka*

PREF: hlavní část jména: **Novák**

vedlejší část jména: *František*

VAR: hlavní část jména „*František Novák*“ se neuplatňuje, neboť jde o občanské jméno

Označení jako generovaný údaj

Jednotlivé části označení jsou do souhrnného „Označení“ generovány automaticky dle následujícího pořadí spolu s oddělovači (hrnaté závorky označují prvky popisu):

PREF i VAR: [hlavní část jména], [vedlejší část jména], [titul/y před] [titul/y za] ([obecný doplněk] : [chronologický doplněk] : [odlišující doplněk])

7.3.2 Narození/vznik

Povinnost: povinná část archivního autoritního záznamu za určitých okolností, v ostatních případech doporučena.

Pravidla:

U archivního autoritního záznamu entity třídy „osoba/bytost“ se dle způsobu vzniku volí mezi dvěma možnostmi:

- a) narození,
- b) působnost od.

Pro výběr způsobu vzniku (dále též zjednodušeně „událost“) jsou rozhodující tato kritéria: pokud je datum narození známo nebo lze odhadnout, použije se událost „Narození“, v opačném případě se použije událost „Působnost od“.

U podtřídy „fyzická osoba“ platí, že jedna z datací, buď „narození“ nebo „působnost od“, je povinná, pokud daná osoba nemá definovanou událost „úmrtí“ / „působnost do“ včetně jejich datování.

Událost Narození

Vyplňuje se:

1. Datace narození

Povinnost: povinný PP za určitých okolností, jinak doporučený.

Pravidla: Přesné datum narození. Není-li přesné datum známo, může se uvést kvalifikovaný odhad.

2. Vztahy spojené s událostí Narození

Povinnost: nepovinné.

Pravidla:

- a) otec (vztah) – vazba na archivní autoritní záznam (dále též jen „záznam“) otce,
- b) matka (vztah) – vazba na záznam matky,
- c) místo (vztah) – vazba na záznam místa narození (zpravidla obec, část obce, případně nižší sídelní jednotka),
- d) entita související s narozením (vztah) – vazba na záznam entit ze všech tříd souvisejících s narozením.

3. Poznámka k události Narození

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: zde je možné přidat například odkaz na zdroje či dokumenty (záznam v matrice, rodný list), pokud se toto nevyjadřuje vztahem „entita související s narozením“ s napojením na příslušný dokument.

Událost Působnost od

Vyplňuje se:

1. Datace působnosti od

Povinnost: povinný PP za určitých okolností, jinak doporučený.

Pravidla: dolní hranice časového rozmezí působnosti osoby.

2. Vztahy spojené s událostí Působnost od

Povinnost: nepovinné.

Pravidla: dokument (vztah) – vazba na záznam dokumentu, který obsahuje údaj o dolní hranici časového rozmezí působnosti osoby.

3. Poznámka k události Působnost od

Povinnost: nepovinný PP.

7.3.3 Úmrtí/zánik

Povinnost: existuje-li, pak povinná část archivního autoritního záznamu za určitých okolností, v ostatních případech doporučená.

Pravidla:

U archivního autoritního záznamu entity třídy „osoba/bytost“ se dle způsobu zániku volí mezi dvěma událostmi:

- a) úmrtí,
- b) působnost do.

Pro výběr události (způsobu zániku) jsou rozhodující tato kritéria: pokud je datum úmrtí známo nebo lze odhadnout, použije se událost „Úmrtí“, v opačném případě se použije událost „Působnost do“.

U podtřídy „fyzická osoba“ platí, že jedna z datací, buď „úmrtí“ nebo „působnost do“, je povinná, pokud daná osoba nemá definovanou událost „narození“ / „působnost od“ včetně jejich datování.

Událost Úmrtí

Vyplňuje se:

1. Datace úmrtí

Povinnost: povinný PP za určitých okolností, jinak doporučený.

Pravidla: přesné datum úmrtí, není-li přesné datum známo, může se uvést kvalifikovaný odhad.

2. Vztahy spojené s událostí Úmrtí

Povinnost: nepovinné.

Pravidla:

- a) místo (vztah) – vazba na záznam místa úmrtí (zpravidla obec),
- b) entita související s úmrtím (vztah) – vazba na záznam entit ze všech tříd souvisejících s úmrtím. Například odkaz na kostel (dílo/výtvor), ve kterém jsou uloženy ostatky.

3. Poznámka k události Úmrtí

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: zde je možné přidat například odkaz na zdroje či dokumenty (záznam v matrice, úmrtní list), pokud se toto nevyjadřuje vztahem „entita související s úmrtím“ s napojením na příslušný dokument.

Událost Působnost do

Vyplňuje se:

1. Datace působnosti do

Povinnost: povinný PP za určitých okolností, jinak doporučený.

Pravidla: horní hranice časového rozmezí působnosti osoby.

2. Vztahy spojené s událostí Působnost do

Povinnost: nepovinné.

Pravidla: dokument (vztah) – vazba na záznam dokumentu, který obsahuje údaj o horní hranici časového rozmezí působnosti osoby.

3. Poznámka k události Působnost do

Povinnost: nepovinný PP.

7.3.4 Stručná charakteristika

Povinnost: povinný PP.

Pravidla:

Základní biografická informace o osobě. Jedná se o výstižnou charakteristiku pro rychlou orientaci a zejména pro použití v rejstřících jako doplněk hesla. Začíná malým písmenem, tvoří se jako jedna věta bez tečky na konci.

Rozsah stručné charakteristiky je omezen.

Znění stručné charakteristiky se vytváří analogicky podle příkladů obsažených v **příloze č. 10 a 14** (tematická skupina 11).

Příklady:

PREF: Havel, Václav (*prezident : 1936-2011*)

Stručná charakteristika: spisovatel, dramatik, publicista, politik

PREF: John, Jaromír, prof. (*1882-1952*)

Stručná charakteristika: spisovatel, novinář, středoškolský a vysokoškolský učitel, výtvarný estetik a kritik, překladatel z němčiny

PREF: Stycký, Václav (*působnost 1800*)

Stručná charakteristika: řemeslník v Bělé čp. 69 v okrese Rychnov nad Kněžnou

7.3.5 Životopis

Povinnost: povinný PP u původců, v ostatních případech doporučený.

Pravidla: Uvádí se volnou (narativní) formou nebo jako chronologický výčet informací o životě, činnosti, funkcích a působení entity. Dále se zmíní entitou získané tituly akademické, vědecké, pedagogické, vojenské, úřední a čestné. Kde je to vhodné, uvádí se datace jako integrální součást narativního popisu. Případné zkratky je nezbytné při jejich prvním použití v textu vysvětlit.

7.3.6 Události a vztahy (osoba/bytost)

Povinnost: nepovinné.

Pravidla:

Vyplňuje se:

1. manželství (událost):

- a) manžel (vztah) – vazba na záznam manžela,
- b) manželka (vztah) – vazba na záznam manželky,
- c) místo uzavření (vztah) – vazba na záznam místa uzavření sňatku,
- d) místo ukončení (vztah) – vazba na záznam místa ukončení manželství.

2. studium (událost):

- a) škola (vztah) – vazba na záznam školy,
- b) spolužák (vztah) – vazba na záznam spolužáka,
- c) učitel (vztah) – vazba na záznam učitele,
- d) místo (vztah) – vazba na záznam místa studia,
- e) obor studia (vztah) – vazba na záznam oboru studia (obecný pojem).

3. zaměstnání / veřejná funkce (událost):

- a) zaměstnavatel (vztah) – vazba na záznam zaměstnavatele,
- b) korporace veřejného působení (vztah) – vazba na záznam korporace, v níž osoba působila,
- c) funkce/činnost (vztah) – vazba na záznam funkce nebo pracovní pozici (obecný pojem), např. „*králové*“, „*ministři*“, „*ředitelé*“, „*purkmistři*“, „*učitelé*“, „*arcibiskupové*“,
- d) spolupracovník (vztah) – vazba na záznam spolupracovníka,
- e) nadřízený (vztah) – vazba na záznam nadřízeného,
- f) místo (vztah) – vazba na záznam místa zaměstnání (místo výkonu práce),
- g) obor činnosti (vztah) – vazba na záznam oboru činnosti (obecný pojem).

4. členství (událost) – ve sdružení, spolku, řádu:

- a) členská organizace (vztah) – vazba na záznam korporace, jíž byla/je popisovaná entita členem,
- b) funkce/činnost (vztah) – vazba na záznam funkce v rámci korporace (obecný pojem), např. „*předsedové*“, „*pokladníci*“, „*probošti*“,
- c) místo (vztah) – vazba na záznam místa členství,
- d) obor činnosti (vztah) – vazba na záznam oboru činnosti (obecný pojem).

5. záliba / soukromá činnost (událost):

- a) funkce/činnost (vztah) – vazba na záznam skupiny nepojmenovaných osob (obecný pojem), např. „*filatelisté*“, „*spisovatelé*“, „*básníci*“,
- b) místo (vztah) – vazba na záznam místa činnosti,
- c) obor činnosti (vztah) – vazba na záznam oboru činnosti (obecný pojem).

6. udělení ocenění (událost):

- a) ceremoniál ocenění (vztah) – vazba na záznam události ocenění,
- b) udělovatel (vztah) – vazba na záznam entity, která udělila ocenění,
- c) ocenění (vztah) – vazba na záznam díla/výtvaru představujícího ocenění.

7. související entity (vztahy mimo událost):

- a) bratr (vztah),
- b) sestra (vztah),
- c) partner (vztah) – používá se i pro registrované partnerství, údaje o něm se uvádějí v poznámce ke vztahu,
- d) partnerka (vztah) – používá se i pro registrované partnerství, údaje o něm se uvádějí v poznámce ke vztahu,
- e) bratranec (vztah),
- f) sestřenice (vztah),
- g) babička (vztah),
- h) dědeček (vztah),
- i) strýc (vztah),
- j) teta (vztah),
- k) tchán (vztah),
- l) tchýně (vztah),
- m) švagr (vztah),
- n) švagrová (vztah),
- o) další rodinné vztahy (vztah) – vazba na záznamy dalších osob, které nelze vyjádřit výše zmíněnými rodinnými vztahy (např. otčím, macecha),
- p) jiný předek (vztah),
- q) je členem rodiny/rodu (vztah) – vazba na záznam rodu/rodiny, jejímž byla/je popisovaná entita členem,
- r) jiná entita reprezentující tutéž osobu (vztah) – vazba na záznam jiné entity, kterou je popisovaná entita reprezentována. Například více skutečných osob (např. spisovatelů) vystupuje pod jednou alternativní identitou – spisovatel Lars Kepler je pseudonym, za nímž se skrývá manželská dvojice Alexandra Coelho Ahndorilová (nar. 1966) a Alexander Ahndoril (nar. 1967). **Viz též kapitulu 7.2.1.**

Slouží mimo jiné k rozlišení postav řecké a římské mytologie: například vzniknou dvě samostatné entity: „**Artemis** (bohyně), *řecká bohyně lovu*“ a „**Diana** (bohyně), *římská bohyně lovu*“ a tímto vztahem se vzájemně propojí.
- s) sídlo (vztah) – vazba na záznam sídla (bydliště); změna sídla se provede vícenásobným použitím tohoto vztahu se zápisem datace,
- t) vazba na objekt (vztah) – vazba na záznam entity třídy dílo/výtvar, konkrétně podtřídy „stavby, trasy, zásahy do přírodních útvarů s vlastním jménem nebo jinou identifikací“,
- u) místo (vztah) – vazba na záznam místa; jde o jiné místo než o místo bydliště, studia, zaměstnání / veřejné funkce, záliby / soukromé činnosti, členství,
- v) významné aktivity (vztah) – vazba na záznam události, již se popisovaná entita aktivně účastnila, nebo na dílo/výtvar, jehož byla/je autorem nebo na jehož realizaci se aktivně podílela,
- w) změna jména/identity (vztah) – vazba na záznam nového jména/identity.

TŘÍDA ROD/RODINA

Rody/rodiny jsou vlastním jménem pojmenované skupiny skutečných i fiktivních osob spojených příbuzenskou vazbou. Nelegitimní potomci se za součást rodiny nepovažují. Tyto případy lze řešit příslušným vztahem.

8.1 Podtřídy rodů/rodin

8.1.1 Rod, rodina

Rody/rodiny, jejichž fyzická existence je jistá nebo vysoce pravděpodobná na základě důvěryhodných informací.

Za rod se považují šlechtické rody. Za rodinu se považuje uskupení osob na základě příbuzenských vztahů.

8.1.2 Větev rodu

Větev šlechtického rodu, jejíž fyzická existence je jistá nebo vysoce pravděpodobná na základě důvěryhodných informací.

8.1.3 Fiktivní rod, fiktivní rodina

Rody/rodiny, jejichž fyzická existence je prokazatelně smyšlená (například zcela fiktivní rody/rodiny z literárních a filmových děl – Simpsonovi z animovaného seriálu), nebo fiktivní rod/rodina, k níž je sice reálný rod/rodina předobrazem, avšak při popisu nelze obě entity ztotožnit (například Buddenbrookovi ve stejnojmenném románu Thomase Manna při popisu jeho autorského díla).

8.2 Zásady popisu rodu/rodiny

8.2.1 Rodiny

Pokud vystupuje rodina v roli původce, použijí se zásady z kapitoly 8.1, bodu 1. Pro ostatní rodiny platí, že záznam se tvoří pouze v případě, že je rodina jako celek významná, věnovala se určitému oboru (např. rodina výtvarníků Mánesů) nebo má jako celek podíl na událostech souvisejících s jinými entitami

(například s událostí, podnikem, nadací) apod. Záznam rodiny se dále vytváří v případě, že není o jednotlivých členech nic známo (např. „Sommerovi“ uvedení na technickém výkresu jako objednatelé rozšíření domu čp. 61 v obci Úlice). V ostatních případech se dává přednost popisu jednotlivých členů rodiny jako samostatných entit třídy osoba/bytost a jejich propojení prostřednictvím příbuzenských vztahů.

8.2.2 Anonymní a blíže neznámé rody/rodiny

Není-li známo jméno ani dostatek údajů o rodu/rodině, záznam takové entity se nezakládá.

Příklad dostatku údajů u méně známé rodiny – záznam se zakládá:

Rodina Sommerova jako objednatel rozšíření domu čp. 61 v obci Úlice v roce 1928 (**viz příklad R9 v příloze č. 10**).

Příklady nedostatku údajů – záznam se nezakládá:

Novákovi bez dalšího bližšího životopisného či geografického určení na podobence zhotovené brněnským fotografickým ateliérem (ve sbírce fotografií).

8.3 Součásti a prvky popisu rodu/rodiny

Společným prvkem popisu pro všechny rody/rodiny je správné začlenění do třídy a podtřídy na základě výběru z číselníku – povinný PP.

8.3.1 Označení

Při tvorbě označení u příslušných podtříd se postupuje **podle přílohy č. 14** (tematická skupina 11). U entit neuvedených v příloze č. 14 se vytváří analogicky k příkladům uvedeným **v příloze č. 10**.

Pokud se v průběhu historie měnilo označení, nevytváří se pro odlišné formy označení samostatný záznam, nýbrž se uvádějí jako variantní s datací, pokud je známá.

Preferované označení

Hlavní část jména

Povinnost: povinný PP.

Pravidla: Vytváří se z příjmení jeho členů doplněním koncovky (např. -ové, -ovi, -i). U jmen, která mají formu přídavného jména, se použije 1. pád množného čísla, vytvořený přímo z daného jména (Hrušínský, Smečtík ze Smečtic). Označení se uvádí včetně šlechtických přídomků.

V případě neexistující české varianty jména cizího rodu se užívá cizojazyčná varianta.

Příklady PREF:

„Valdštejnové“; „Schwarzenbergové“; „Zahrádečtí ze Zahrádek“; „von Bülow“; „Bourboni“

Vedlejší část jména

Povinnost: povinný PP za určitých okolností, v ostatních případech se neuvádí.

Pravidla: používá se pouze pro jméno větve rodu u archivních autoritních záznamů entit podtřídy „větev rodu“.

Příklady PREF:

hlavní část jména: **Schwarzenbergové**

vedlejší část jména: *Orlická větev*

hlavní část jména: **Lobkovicové**

vedlejší část jména: *Popelové z Lobkovic*

hlavní část jména: **Valdštejnové**

vedlejší část jména: *Hrádecká větev*

hlavní část jména: **Bourboni**

vedlejší část jména: *Parmská větev*

Doplňěk

Pravidla:

Doplňěk není opakovatelný.

Chronologický doplňěk

Povinnost: doporučený PP.

Pravidla: používá se údaj z data vzniku či narození prvního známého člena rodu/rodiny; z data zániku či úmrtí posledního známého člena rodu/rodiny nebo z datace působnosti.

Typ formy jména

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: Uvádí se u preferovaného i variantního označení; výběr z číselníkové nabídky:

- a) úřední,
- b) uměle vytvořené,
- c) ekvivalent,
- d) jediný známý tvar,
- e) historická podoba,
- f) přezdívková/zlidovělá podoba,
- g) současná podoba,
- h) zkomolená podoba,
- i) podle jiných pravidel.

Variantní označení

Povinnost: doporučená část archivního autoritního záznamu.

Pravidla:

Uvádějí se všechna zjištěná jména. Rovněž se uvádí forma jména podle jiných pravidel (např. RDA).

Struktura je stejná jako u preferovaného označení.

Označení jako generovaný údaj

Jednotlivé části označení jsou do souhrnného Označení generovány automaticky dle následujícího pořadí spolu s oddělovači (hrnaté závorky označují prvky popisu):

a) pro podtřídu rod, rodina:

PREF: [hlavní část jména] (rod/rodina : [doplněk chronologický])

VAR: [hlavní část jména] ([doplněk chronologický])

b) pro podtřídu větev rodu:

PREF: [hlavní část jména]. [vedlejší část jména] (větev rodu : [doplněk chronologický])

VAR: [hlavní část jména]. [vedlejší část jména] ([doplněk chronologický])

c) pro podtřídu fiktivní rod, fiktivní rodina:

PREF: [hlavní část jména] (fiktivní rod/rodina : [doplněk chronologický])

VAR: [hlavní část jména] ([doplněk chronologický])

Poznámka: do označení se automaticky generuje vyjádření podtřídy.

8.3.2 Vznik

Povinnost: povinná část archivního autoritního záznamu u původců, v ostatních případech doporučená.

Pravidla:

U archivního autoritního záznamu entity třídy „rod/rodina“ se dle způsobu vzniku volí mezi třemi možnostmi:

- a) vznik,
- b) narození prvního známého člena rodu/rodiny,
- c) působnost od.

Pro výběr způsobu vzniku (dále též zjednodušeně „událost“) je rozhodující: Pokud je známo datum vzniku (např. na základě smlouvy) nebo jej lze odhadnout, použije se událost „vznik“. Pokud se nepoužije událost „vznik“ a je známo narození prvního člena rodu/rodiny nebo jej lze odhadnout, použije se událost „Narození prvního známého člena rodu“. V ostatních případech se použije událost „Působnost od“.

Událost Vznik

Vyplňuje se:

1. Datace vzniku rodu/rodiny

Povinnost: povinný PP u původců, v ostatních případech doporučený.

Pravidla: Přesné datum vzniku rodu/rodiny. Není-li přesné datum známo, může se uvést kvalifikovaný odhad.

2. Vztahy spojené s událostí Vznik

Povinnost: nepovinné.

Pravidla:

- a) první známý člen rodu/rodiny (vztah) – vazba na archivní autoritní záznam (dále též jen „záznam“) prvního známého člena rodu/rodiny,
- b) dokument (vztah) – vazba na záznam dokumentu, který se týká vzniku rodu/rodiny,
- c) entita související se vznikem (vztah) – vazby na záznamy entit ze všech tříd souvisejících se vznikem.

3. Poznámka k události Vznik

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: zde je možné přidat například odkaz na zdroje či dokumenty, pokud se toto nevyjadřuje vztahem s napojením na příslušný dokument.

Příklad:

PREF: Schwarzenbergové. Orlická větev (větev rodu : 1802-)

Událost Vznik:

datace: 1802

poznámka: vznik roku 1802 na základě dohody mezi bratry Josefem II. a Karlem I. ze Schwarzenbergu

Událost Narození prvního známého člena rodu/rodiny

Vyplňuje se:

1. Datace narození prvního známého člena rodu/rodiny

Povinnost: povinný PP u původců, v ostatních případech doporučený.

Pravidla: Přesné datum narození prvního známého člena rodu/rodiny. Není-li přesné datum známo, může se uvést kvalifikovaný odhad.

2. Vztahy spojené s událostí Narození prvního známého člena rodu/rodiny

Povinnost: nepovinné.

Pravidla: první známý člen rodu/rodiny (vztah) – vazba na záznam prvního známého člena rodu/rodiny.

3. Poznámka k události Narození prvního známého člena rodu/rodiny

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: zde je možné přidat například odkaz na zdroje či dokumenty (záznam v matrice, rodný list), pokud se toto nevyjadřuje vztahem s napojením na příslušný dokument.

Událost Působnost od

Vyplňuje se:

1. Datace působnosti od

Povinnost: povinný PP u původců, v ostatních případech doporučený.

Pravidla: dolní hranice časového rozmezí působnosti rodu/rodiny pouze u všeobecně známé rodiny působící v určitém oboru (např. rodina malířů Mánesů) se uvádí datace narození prvního člena, věnujícího se oboru, který rodinu charakterizuje – v tomto případě se nepoužívá způsob vzniku „narození prvního známého člena rodu“

2. Vztahy spojené s událostí Působnost od

Povinnost: nepovinné.

Pravidla: dokument (vztah) – vazba na záznam dokumentu, který obsahuje údaj o dolní hranici časového rozmezí působnosti.

3. Poznámka k události Působnost od

Povinnost: nepovinný PP.

8.3.3 Zánik

Povinnost: existuje-li, pak povinná část archivního autoritního záznamu u původců, v ostatních případech doporučená.

Pravidla:

U archivního autoritního záznamu entity třídy „rod/rodina“ se dle způsobu zániku volí mezi třemi událostmi:

- a) zánik,
- b) úmrtí posledního známého člena rodu/rodiny,
- c) působnost do.

Pro výběr události (způsobu zániku) je rozhodující: Pokud je známo datum zániku (např. na základě smlouvy) nebo jej lze odhadnout, použije se událost „zánik“. Pokud se nepoužije událost „zánik“ a je známo úmrtí posledního člena rodu/rodiny nebo jej lze odhadnout, použije se událost „Úmrtí posledního známého člena rodu“. V ostatních případech se použije událost „Působnost od“.

Událost Zánik

Vyplňuje se:

1. Datace zániku rodu/rodiny

Povinnost: povinný PP u původců, v ostatních případech doporučený.

Pravidla: Přesné datum zániku rodu/rodiny. Není-li přesné datum známo, může se uvést kvalifikovaný odhad.

2. Vztahy spojené s událostí Zánik

Povinnost: nepovinné.

Pravidla:

- a) poslední známý člen rodu/rodiny (vztah) – vazba na záznam posledního známého legitimního mužského člena rodu/rodiny,
- b) dokument (vztah) – vazba na záznam dokumentu, který se týká zániku rodu/rodiny,
- c) entita související se zánikem (vztah) – vazby na záznamy entit ze všech tříd souvisejících se zánikem.

3. Poznámka k události Zánik

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: zde je možné přidat například odkaz na zdroje či dokumenty, pokud se toto nevyjadřuje vztahem s napojením na příslušný dokument.

Událost Úmrtí posledního známého člena rodu/rodiny

Vyplňuje se:

1. Datace úmrtí posledního známého člena rodu/rodiny

Povinnost: povinný PP u původců, v ostatních případech doporučený.

Pravidla: Přesné datum úmrtí posledního známého legitimního mužského člena rodu/rodiny. Není-li přesné datum známo, může se uvést kvalifikovaný odhad.

2. Vztahy spojené s událostí Úmrtí posledního známého člena rodu/rodiny

Povinnost: nepovinné.

Pravidla: poslední známý člen rodu/rodiny (vztah) – vazba na záznam posledního známého legitimního mužského člena rodu/rodiny.

3. Poznámka k události Úmrtí posledního známého člena rodu/rodiny

Povinnost: nepovinný PP.

Událost Působnost do

Vyplňuje se:

1. Datace působnosti do

Povinnost: povinný PP u původců, v ostatních případech doporučený.

Pravidla: Horní hranice časového rozmezí působnosti rodu/rodiny: pouze u všeobecně známé rodiny působící v určitém oboru (např. rodina malířů Mánesů) se uvádí datace úmrtí posledního člena, věnujícího se oboru, který rodinu charakterizuje – v tomto případě se nepoužívá způsob zániku „úmrtí posledního známého člena rodu/rodiny“.

2. Vztahy spojené s událostí Působnost do

Povinnost: nepovinné.

Pravidla: dokument (vztah) – vazba na záznam dokumentu, který obsahuje údaj o horní hranici časového rozmezí působnosti rodu/rodiny.

3. Poznámka k události Působnost do

Povinnost: nepovinný PP.

8.3.4 Stručná charakteristika

Povinnost: povinný PP.

Pravidla:

Stručná slovní charakteristika entity, eventuálně upřesňující výše uvedené údaje.

Do stručné charakteristiky se zapisují šlechtické tituly.

Text se píše malým písmenem a bez tečky na konci.

Znění stručné charakteristiky se povinně přebírá z **přílohy č. 14** (tematická skupina 11). V případě potřeby se vhodně doplňuje. U entit neuvedených v příloze č. 14 se doporučuje vytvořit analogicky podle příkladů obsažených v **příloze č. 10**.

8.3.5 Dějiny rodu/rodiny

Povinnost: povinný PP u původců, v ostatních případech doporučený.

Pravidla: Volnou (narativní) formou nebo chronologickým výčtem se uvádí informace rozhodné pro pochopení činnosti rodu jako celku, jeho významné představitele a sídla nebo spravované statky ilustrující činnost rodu/větvě rodu. Kde je to vhodné, uvádí se datace jako integrální součást narativního popisu. Případné zkratky je nezbytné při jejich prvním použití v textu vysvětlit.

8.3.6 Genealogie

Povinnost: doporučený PP.

Pravidla: výčtem se uvádějí v případě potřeby jednotliví členové rodu spolu s popisem jejich příbuzenských vztahů.

8.3.7 Vztahy (rod/rodina)

Povinnost: nepovinné.

Pravidla:

Vyplňuje se:

Související entity (vztahy mimo událost):

- a) je členem rodiny/rodu (vztah) – vazba na záznam hlavního rodu/rodiny (např. u větve rodu),
- b) sídlo (vztah) – vazba na záznam sídla rodu/rodiny,
- c) vazba na objekt (vztah) – vazba na záznam entity třídy dílo/výtvor, konkrétně podtřídy „stavby, trasy, zásahy do přírodních útvarů s vlastním jménem nebo jinou identifikací“.

Poznámka: u třídy „rod/rodina“ se kromě událostí vznik a zánik žádné jiné události neevidují.

TŘÍDA KORPORACE

Korporace jsou vlastním jménem pojmenované právnické osoby nebo skupiny fyzických osob se společným zájmem, úkolem nebo statutem. Jejich významnými znaky jsou např. adresa (sídlo), představitelé, razítko nebo hlavička na dopisním papíře (viz též **kapitulu 9.2.1**). Za korporace se považují i pojmenované části korporací, konkrétní skupiny korporací, korporace oficiálně registrované i neformální, skutečné i fiktivní.

Za korporace se naopak nepovažují:

- a) rody a větve rodů, tj. osoby v příbuzenském poměru – náleží do třídy „rod/rodina“,
- b) označení příslušníků národů, kmenů a obyvatel sídel, pro něž je používáno společné označení vlastním jménem (například „Češi“, „Slované“, „Pražané“) – náleží do třídy „obecný pojem“,
- c) skupiny osob náležejících k sociální skupině nebo hnutí (například „dělníci“, „sokolové“, „nacisté“, „lékaři“) – náleží do třídy „obecný pojem“,
- d) díla/výtvoř vystupující při popisu v roli nemovitého objektu (například radnice, budova okresního soudu, hotelu na fotografii) – náleží do třídy „dílo/výtvoř“,
- e) sídla a území vystupující v popisu jako geografický objekt (například místo narození). Je třeba důsledně odlišovat korporace vykonávající veřejnou správu od geografických objektů (kraje, okresy, obce apod.), ačkoli s nimi zdánlivě splývají. Vystupují totiž navenek jako správní či samosprávné korporace, a to pokud mají ke své činnosti vytvořen úřad (např. magistrát, městský úřad).

9.1 Podtřídy korporací

9.1.1 Administrativně vymezená území s vlastní správou

Do této podtřídy patří pouze:

- a) **z entit územní samosprávy na území dnešní České republiky:**
 - 1) obce do roku 1850, včetně rychtáře, popř. výboru v poddanských vesnicích,
 - 2) všechna města (královská i poddanská) do regulace jejich magistrátu; pokud město regulovaný magistrát nezáskalo, pak rovněž až do roku 1850.

Preferované označení je zapisováno pouze v češtině, typ formy jména je „*uměle vytvořené*“.

Příklad PREF:

Hroznětín (obec : Hroznětín, Karlovy Vary, Česko : působnost od 1213-1850) – korporace se v preferovaném označení uvádí česky, i když městečko tehdy mělo pouze německé obyvatele, kteří preferovali jeho německý název „*Lichtenstadt*“.

b) Entity typu „Velkostatek XY“ existující na území dnešní České republiky.

Tato entita zahrnuje dobu celého trvání daného velkostatku (**viz přílohu č. 14**), tzn. od jeho vzniku za feudalismu až do jeho znárodnění (zestátnění) či konfiskaci po 2. světové válce. Do jeho trvání je pojato jak období do roku 1850, kdy byl označován jako panství (něm. „*Herrschaft*“, lat. „*Dominium*“) či statek (něm. „*Gut*“) a existoval nejen jako hospodářská, ale i jako územně-správní jednotka, tak i období následující, včetně jeho trvání v okleštěném územním rozsahu v důsledku pozemkové reformy, provedené po vzniku Československa.

Ostatní administrativně vymezená území s vlastní správou na území České republiky, např. kraje, obce, samosprávné okresy ad., se vyjadřují pouze příslušnými samosprávnými orgány či státními politickými úřady, jež patří do podtřídy „orgány, organizační složky a příspěvkové organizace veřejné správy“.

U zahraničních entit se při rozhodování o zařazení do podtřídy „administrativně vymezená území s vlastní správou“ nebo „orgány, organizační složky a příspěvkové organizace veřejné správy“ postupuje analogicky.

Příklad PREF zahraniční obce z území s neznámým správním vývojem (v roli vydavatele a pečetele listiny z roku 1725):

Tolmezzo (obec : Tolmezzo, Itálie : působnost 1725)

9.1.2 Orgány, organizační složky a příspěvkové organizace veřejné správy

Patří sem například:

- a) úřady veřejné a soudní správy a zastupitelské sbory, např. vláda, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, Senát, Kancelář prezidenta republiky, ministerstva, ústřední úřady, krajské úřady, okresní úřady, okresní zastupitelstva, obecní úřady, osadní výbory, národní výbory všech stupňů, místní a okresní správní komise, soudy, okresní dohlédací hejtmani ad.,
- b) státní fondy a jim podobné organizace,
- c) archivy, které byly nebo jsou součástí orgánů veřejné správy nebo jsou samy orgánem veřejné správy (zpravidla na základě právní normy definující organizační složky státu či jinou veřejnou správu); např. státní oblastní archivy, státní okresní archivy, archivy ministerstev, archivy vojenských a bezpečnostních jednotek, archivy měst a dalších samospráv.

Do této podtřídy nepatří například:

- a) ostatní archivy mimo veřejnou správu, které se zařazují do podtřídy „kulturní, výchovné, výzkumné a zdravotnické organizace a instituce“, např. archivy podniků, vědeckých institucí, politických stran;
- b) příspěvkové organizace zařaditelné do jiných podtříd; např. příspěvková organizace „*Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví*“ náleží do podtřídy „kulturní, výchovné, výzkumné a zdravotnické organizace a instituce“.

Dále **viz přílohy č. 10 a 14**.

Úřady veřejné správy vyjadřují také současná a minulá administrativně vymezená území s vlastní správou, kromě výjimek, které jsou uvedeny v předcházející podtřídě. Příslušný státní politický či samosprávný

orgán je vždy třeba vybrat podle daných okolností. Z entit tohoto typu, které existovaly či existují na území České republiky, to jsou zejména:

- a) **obce a města**, která jsou vyjadřována:
 - 1) regulovanými magistráty – města od regulace jejich magistrátu do roku 1850,
 - 2) obecními či městskými či jim obdobnými úřady z let 1850–1945 – obce, městyse a města z uvedené doby,
 - 3) příslušnými národními výbory, eventuálně i místními správními komisemi – obce a města v letech 1945–1990,
 - 4) obecními či městskými úřady, magistráty či úřady města – obce a města po roce 1990,
- b) **části obcí a měst s určitou formou samosprávy**, jež se vyjadřují příslušnými osadními zastupitelstvy a osadními, místními či občanskými výbory, úřady městské části ad.,
- c) **okresy**, které jsou vyjadřovány:
 - 1) orgány územní samosprávy, jakými byly okresní zastupitelstva či silniční komise, okresní správní komise, okresní starostenské sbory; popřípadě i orgány politické správy, mezi které patřily okresní hejtmanství, okresní správy politické, okresní úřady a landráty (tyto pro léta 1939–1945 na území postoupeném Německu na základě Mnichovské dohody) – okresy zastupitelské (po roce 1864) a politické (po roce 1850), které existovaly před rokem 1945,
 - 2) příslušnými okresními národními výbory, popř. jednotnými národními výbory a okresními správními komisemi – okresy z let 1945–1990,
 - 3) okresními úřady z let 1990–2002 – okresy existující po roce 1990, pouze pro dobu do roku 2002 včetně,
- d) **kraje**, které jsou vyjadřovány:
 - 1) krajskými hejtmany existujícími před vznikem krajských úřadů v 18. století, krajskými vládami (z let 1850–1855) a krajskými úřady – kraje z doby do roku 1862,
 - 2) krajskými národními výbory – kraje z let 1949–1990,
 - 3) krajskými úřady příslušných krajů – kraje od roku 2000,
- e) **země**, které na našem území existovaly do roku 1949, jsou vyjadřovány příslušnými zemskými sněmy, zemskými zastupitelstvy a zemskými národními výbory, popřípadě i orgány politické správy jako byla místodržitelství, gubernia a zemské úřady,
- f) **ostatní administrativně vymezená území s vlastní správou**, se obdobně vyjadřují svými příslušnými správními orgány, např. vojenské újezdy, Chebsko před rokem 1850, Sudetská župa (Říšská župa Sudety) a vládní obvody – v období 1939–1945 na území postoupeném Německu na základě Mnichovské dohody, ad.

Příklady PREF:

Magistrát Bechyně (*Bechyně, Tábor, Česko : 1792-1850*)

Městský úřad Červená Řečice (*Červená Řečice, Pelhřimov, Česko : 1850-1945*)

Místní správní komise Karlovy Vary (*Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1945-1946*)

Místní národní výbor Chrudim (*Chrudim, Chrudim, Česko : 1945-1961*),

Městský národní výbor Chrudim (*Chrudim, Chrudim, Česko : 1961-1990*)

Obecní úřad Bítovany (*Bítovany, Chrudim, Česko : 1990-*)

Osadní zastupitelstvo Nerad (*Živanice, Pardubice, Česko : působnost od 1875-1941*)

Osadní výbor Tašovice (*Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 2017-*)

Místní výbor Nové Zákupy (*Zákupy, Česká Lípa, Česko : 2009-*)

Bezirksvertretung Karlsbad (*Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1865-1918*)

Okresní úřad Horšovský Týn (*Horšovský Týn, Domažlice, Česko : 1928-1938*)

Landrat Luditz (*Žlutice, Karlovy Vary, Česko : 1938-1945*)

Okresní národní výbor Chrudim (*Chrudim, Chrudim, Česko : 1945-1990*)

Krajská vláda Pardubice (*Pardubice, Pardubice, Česko : 1850-1855*)

Krajský úřad Karlovarského kraje (*Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 2000-*)

Moravskoslezské gubernium (*Brno, Brno-město, Česko : 1783-1849*)

Český zemský sněm (*Praha, Česko : 1861-1913*)

České místodržitelství (*Praha, Česko : 1850-1918*)

Česko. Úřad vlády (*Praha, Česko : 1993-*)

Česko. Státní fond životního prostředí (*Praha, Česko : 1993-*)

Politische Stände von Herr- und Ritterschaft Erzherzogtums Österreich (*Rakousko : ?-1850*)

Státní okresní archiv Pardubice (*Pardubice, Pardubice, Česko : 2002-*)

9.1.3 Sdružení organizací

Sdružení organizací, mezinárodní a mezivládní organizace, vojenské pakty, mikroregiony/svazky obcí atp.

Příklady PREF:

UNESCO (*Paříž, Francie : 1945-*)

Varšavská smlouva (*vojenský pakt : Moskva, Rusko : 1955-1991*)

Mikroregion Železné hory (*Ronov nad Doubravou, Chrudim, Česko : 1999-*)

9.1.4 Vojenské a bezpečnostní jednotky

Včetně paramilitárních, polovojenských, teroristických a partyzánských skupin a organizací.

Příklady PREF:

ETA (*ozbrojená organizace : 1959-2018*)

Československé legie (*1914-1920*)

Partyzánský oddíl Bořek (*1944-1945*)

Vězeňská služba České republiky (*Praha, Česko : 1993-*)

9.1.5 Organizace založené za účelem podnikání

Podniky, firmy, výrobní a zemědělská družstva, statky, nevýdělečné podniky (např. nakladatelství založené pouze za účelem vydávání spolkového časopisu), fyzické osoby mající charakter korporace – osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ), živnostníci používající korporativní jméno podniku, živnost vystupující pod jménem fyzické osoby (např. „**Jindřich Křížan, zednický mistr ve Zdounkách**“, „**A. Lanna a J.**

Schebek“). V případě, že označení obsahuje pouze jméno a příjmení a není ověřeno, že se skutečně jedná o firmu, upřednostní se popis entity jako fyzické osoby.

Je třeba rozlišovat jméno korporace od obchodních značek nebo jmen projektů provozovaných korporací, které patří k entitě dílo (viz například projekt „**Radio Černá Hora**“ provozovaný korporací „**Černá Hora - Media s. r. o.**“).

Příklady PREF:

MADETA a. s. (*České Budějovice, České Budějovice, Česko : 1995-*)

Místní dráha Otrokovice - Zlín - Vizovice, a. s. (*Zlín, Zlín, Česko : 1898-1945*)

Místní dráha Otrokovice - Zlín - Vizovice, národní správa ve Zlíně (*Zlín, Zlín, Česko : 1945-1948*)

Jednotné zemědělské družstvo Bylany (*Bylany, Chrudim, Česko : 1954-1990*)

Ing. Václav Vlk (*firma : Zelený pruh, Praha, Česko : 1994-*)

Jindřich Křížan, zednický mistr ve Zdounkách (*Zdounky, Kroměříž, Česko : působnost 1940*)

9.1.6 Politické organizace

Strany, hnutí.

Příklady PREF:

Strana zelených (*Praha, Česko : 1989-*),

Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu. Místní organizace Hradec Králové (*Hradec Králové, Hradec Králové, Česko : 1922-1938*)

Panská jednota (*1394-1405*)

9.1.7 Náboženské organizace a instituce

Círky a náboženské společnosti, církevní úřady, náboženská sdružení a spolky, historické právnické osoby – podle kanonického práva. Patří sem i řádové koleje, církevní školy však náleží do podtřídy „kulturní, výchovné, výzkumné a zdravotnické organizace a instituce“.

Příklady PREF:

Farní úřad Abertamy (*římskokatolický : Abertamy, Karlovy Vary, Česko : asi 1647-2004*)

Farní úřad Praha - Staré Město (*řeckokatolický : Praha, Česko : 1969-*)

Israelitische Kultusgemeinde Eger (*Cheb, Cheb, Česko : 1872-1938*)

9.1.8 Kulturní, výchovné, výzkumné a zdravotnické organizace a instituce

Organizace a instituce pro výchovu, vzdělávání, vědu a kulturu, zoologické zahrady, botanické zahrady a arboreta, nemocnice, sociální ústavy; archivy mimo veřejnou správu, např. archivy podniků, vědeckých institucí, politických stran ad. Naopak archivy, které jsou organizačními složkami státu či jiné veřejné správy, popř. vnitřními organizačními jednotkami těchto organizačních složek, patří do podtřídy „orgány, organizační složky a příspěvkové organizace veřejné správy“.

Příklady PREF:

Národní divadlo (*Praha, Česko : 1881-*)

Archiv DIAMO (*Příbram, Příbram, Česko : 2005-*)

Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i. (*Průhonice, Praha-západ, Česko : 2007-*)

Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta. Katedra české literatury (*Praha, Česko : asi 1964-*)

Univerzita Karlova. Lékařská fakulta v Plzni (*Plzeň, Plzeň-město, Česko : 1959-*)

Archiv Univerzity Karlovy (*Praha, Česko : 1990-*)

Obecná škola Stvolny (*Stvolny, Manětín, Plzeň-sever, Česko : 1919-1938*)

9.1.9 Nadace a nadační fondy

Příklady PREF:

Nadační fond Českého rozhlasu (*Praha, Česko : 2000-*)

Nadace pro záchranu a obnovu památky I. kategorie Zámek Horšovský Týn (*Horšovský Týn, Domažlice, Česko : 1994-1998*)

9.1.10 Profesní a zájmové organizace

Cechy, profesní komory, odborové organizace.

Příklady PREF:

Odborový svaz kovodělníků. Místní skupina Chlumec nad Cidlinou (*Chlumec nad Cidlinou, Hradec Králové, Česko : 1897-působnost do 1928*)

Hospodářská komora České republiky (*Praha, Česko : 1993-*)

Bäcker-, Müller- und Zimmerleute-Zunft Klentsch (*Klenčí pod Čerchovem, Domažlice, Česko : 1699-1860*)

9.1.11 Spolky, společenské organizace

Příklady PREF:

Česká archivní společnost (*Praha, Česko : 1990-*)

Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (*Praha, Česko : 1990-*)

Sokol (*Praha, Česko : 1889-1952*)

Československá obec legionářská. Místní jednota Skuteč (*Skuteč, Chrudim, Česko : 1921-1948*)

Člověk v tísní (*Praha, Česko : 1992-*)

9.2 Zásady popisu korporace

9.2.1 Rozlišování různých korporací

Samostatný záznam korporace se vytváří:

1. Pokud byla nebo je korporace samostatná a splňuje zejména následující požadavky nebo jejich podstatnou část:

- a) funkční a organizační samostatnost, projevující se i samostatnou spisovou službou,

- b) právní akt o utvoření, kompetenci a jednacím řádu,
- c) samostatná bilance a běžný účet ve finančním ústavu,
- d) samostatný organizační řád,
- e) vlastní pečeť nebo razítko,
- f) hlavička na dopisním papíře,
- g) vydávání stanovisek nebo rozhodnutí vlastním jménem.

2. Pokud to pro daný typ korporace stanovuje příloha č. 14.

3. Změnila se korporativnost u následujících typů korporací (z i na):

- akciová společnost,
- komanditní společnost,
- komunální podnik,
- koncernový podnik,
- národní podnik,
- obecně prospěšná společnost,
- oborový podnik,
- odštěpný závod,
- příspěvková organizace,
- společnost s ručením omezeným,
- státní organizace,
- státní podnik,
- veřejná obchodní společnost,
- výrobně hospodářská jednotka,
- výrobní družstvo.

Ostatní změny korporativnosti neuvedené v příloze č. 14 a v tomto bodě se při tvorbě záznamů neuplatňují (například změna z rozpočtové na hospodářskou organizaci, z občanského sdružení na zapsaný spolek apod.).

4. U zbytkových státních podniků; podniků a jiných korporací v likvidaci; podniků, živností či dalších korporací (např. zdravotnických zařízení a ordinací, právních kanceláří ad.) v národní či jiné vnucené nebo úřední správě zavedené v přelomové době a způsobené vnějšími, zejména politickými vlivy, tzn. nevztahuje se na přechodné nucené správy a sekvestrace, např. z důvodu zadlužení, kdy po splacení dluhu či prodeji byla daná korporace z nucené správy propuštěna a její existence pokračovala dále.

Příklady:

SPT Telecom, s. p. (*Praha, Česko : 1994-2005*), *telekomunikační podnik* – zbytkový státní podnik

SPT Telecom, s. p. v likvidaci (*Praha, Česko : 2005*), *telekomunikační podnik*

Dominik Schöniger, knihtiskárna, národní správa (*Ostrov, Ostrov, Karlovy Vary, Česko : 1945-asi 1950*), *tiskařský podnik*

Poznámka: národní správa dosazená do podniku německého vlastníka na základě dekretu prezidenta republiky č. 5/1945 Sb.

Kommissarische Leitung der Fa. S. Bloch (*Karlovy Vary, Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : působnost 1938*), *nevýrobní podnik zaměřený na velkoobchod s vejci a máslem*

Poznámka: úřední správa dosazená do židovským majitelem vlastněné firmy S. Bloch, Eier- und Butter Großhandlung, v Karlových Varech po záboru československého pohraničí nacistickým Německem.

„Techno“ Lederer & Ulm. Erzeugung chem. techn. Artikel. Treuhänder (*Doubí, Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : působnost 1938*), *výrobní podnik zaměřený na produkci prskavek a mucholapek*

Poznámka: úřední správa dosazená do podniku po záboru československého pohraničí nacistickým Německem a po útěku židovské společnosti firmy před nacisty.

Kurhaus „Nordlicht“ (*Karlovy Vary, Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : působnost 1938*), *zdravotnické zařízení následné hospitalizační péče*

Poznámka: úřední správa dosazená do lázeňského domu po záboru československého pohraničí nacistickým Německem a po útěku židovské majitelky před nacisty.

5. Jedná se o novou korporaci stejného jména.

Platí například pro spolky zrušené po Únoru 1948 a obnovené po roce 1990.

Příklady PREF:

Československo. Ministerstvo železnic (*Praha, Česko : 1918-1938*)

Československo. Ministerstvo železnic (*Praha, Česko : 1952-1953*)

Sokol (*Praha, Česko : 1889-1952*)

Sokol (*Praha, Česko, 1990-*)

Místní národní výbor Skaštice (*Skaštice, Kroměříž, Česko : 1945-1984*)

Místní národní výbor Skaštice (*Skaštice, Kroměříž, Česko : 1990*)

Výjimka: Spolky s činností přerušenou v průběhu první a druhé světové války – viz výše uvedený příklad „Sokol (*Praha, Česko : 1889-1952*)“.

6. Došlo ke změně jurisdikce, která je uváděna ve jméně popisované entity.

Příklady PREF:

Československo. Ministerstvo vnitra (*Praha, Česko : 1918-1939*)

Protektorát Čechy a Morava. Ministerstvo vnitra (*Praha, Česko : 1939-1945*)

7. Došlo ke změně (nikoli pouhému přejmenování) nadřízené korporace, která je součástí preferovaného označení popisované entity.

Příklady PREF:

Rakousko 1867-1918. K. k. Handelsministerium. Lokalbahnamt (*Vídeň, Rakousko : 1894-1896*)

Rakousko 1867-1918. *K. k. Eisenbahnministerium. Lokalbahnamt (Vídeň, Rakousko : 1896-
-?)*

8. Pokud je u korporací z podtřídy „organizace založené za účelem podnikání“ třeba vytvořit zjednodušený záznam podnikové entity (podrobněji viz kapitulu č. 9.2.3).

Příklad:

Zjednodušený archivní autoritní záznam podnikové entity, k níž nebyly známy podrobnosti v době vytváření a schvalování záznamu:

PREF: hlavní část jména a doplněk: **TOS Kuřim** (*působnost 1978*)

stručná charakteristika: *zjednodušená podniková entita; podnik zabývající se strojírenskou výrobou*

Následně vytvořené archivní autoritní záznamy po dohledání přesného vývoje (PREF bez stručné charakteristiky):

TOS Kuřim, n. p. (*Kuřim, Brno-venkov, Česko : 1950-1957*)

Továrny na obráběcí stroje a nářadí, n. p., Praha. *Závod 05 TOS Kuřim (Kuřim, Brno-venkov, Česko : 1958-1968)*

TOS Kuřim, n. p. (*Kuřim, Brno-venkov, Česko : 1969-1980*)

Továrny strojírenské techniky, n. p., Praha. *TOS Kuřim, k. p. (Kuřim, Brno-venkov, Česko : 1980-1989)*

TOS Kuřim, s. p. (*Kuřim, Brno-venkov, Česko : 1989-1990*)

TOS Kuřim, a. s. (*Kuřim, Brno-venkov, Česko : 1991-*)

Důvodem pro založení samostatného záznamu není:

- a) změna jména nesouvisející s výše uvedenými kritérii 1. až 8.,
- b) změna rozsahu geografické působnosti, která se nepromítla do jména – vývoj územního rozsahu působnosti se promítá do příslušného prvku IS CAM.

Příklad:

V roce 1945 byly založeny: Místní národní výbor Měčín, MNV Bíluky, MNV Nedanice a MNV Třebýcina. K 1. 1. 1964 došlo ke sloučení obce Měčín (okres Klatovy) s okolními obcemi Bíluky, Nedanice a Třebýcina. Nadále existoval Místní národní výbor Měčín, jehož územní kompetence se rozšířila i na tři uvedené vesnice, ve kterých byly dosavadní místní národní výbory zrušeny.

Protože se jméno Místního národního výboru Měčín v důsledku rozšíření územní kompetence nijak nezměnilo, jedná se o tu samou entitu a záznam nové korporace se nezakládá. Doba existence entity MNV Měčín tedy bez ohledu na uvedené rozšíření v roce 1964 trvala: 1945-1990.

- c) změna zřizovatele, změna majitele,
- d) změna sídla a adresy,
- e) změna IČO bez dalších zásadních změn (Poznámka: v řadě případů IČO zůstávalo stejné, přestože došlo k významným změnám – například z MNV na obecní úřad, což v daném případě nebrání zakládání nových záznamů.),
- f) přípravné výbory zřizované za účelem založení korporace (JZD, spolku apod.) – přípravný výbor a jím založená korporace jsou jedna entita,

g) změny pravomocí korporace.

Takové a další zde neuvedené případy jsou řešeny prostřednictvím variantního označení v kombinaci s datací použití jména, případně příslušnou událostí či vztahem. Vždy je přitom třeba posoudit konkrétní okolnosti.

9.2.2 Vnitřní organizační jednotky

Samostatné záznamy pro vnitřní organizační jednotky korporací se zakládají v případě, že je některá část významná a je potřebné ji použít při vytváření vztahů nebo v souvislosti s událostmi jiných entit (např. „**Česko. Ministerstvo vnitra. Odbor bezpečnostní politiky**“). Zvláště to platí, pokud organizační jednotka působí v jiném sídle, než je sídlo nadřízené složky (např. „**České cementárny a vápenice n. p. Prachovice. Závod 03 Vápenný Podol**“). Naopak není například nutné povinně zaznamenávat jednotlivé referáty úřadu. Právě tak se jako entity třídy korporace nezaznamenávají funkcionáři a pracovníci korporace.

O tom, zda se k jednotce popisu při tvorbě přístupových bodů připojuje jen záznam vnitřní organizační jednotky, nebo i archivní autoritní záznam entity, jejíž je součástí, rozhoduje kontext, v němž entita ve zdroji informace vystupuje.

9.2.3 Zjednodušený záznam podnikové entity

Zjednodušený záznam podnikové entity slouží ke zjednodušení tvorby archivního autoritního záznamu a vytvoření přístupového bodu s pomocí tohoto záznamu, pokud zpracovateli nejsou dostupné podrobnosti o vývoji daného podniku. Děje se tak za následujících podmínek:

- a) archivní autoritní záznam se vytváří pouze u korporací z podtřídy „organizace založené za účelem podnikání“,
- b) archivní autoritní záznam nesmí být použit pro podnik vystupující v roli původce. Je uplatňován pouze pro ostatní role dané entity.

Pravidla tvorby zjednodušeného záznamu podnikové entity:

- a) jméno zjednodušené podnikové entity se uvádí do hlavní části jména, a to i v případech, kdy se jedná o vnitřní organizační jednotku,
- b) v případě nejistoty se korporativnost a chronologický doplněk neuvádí,
- c) geografický doplněk se uvádí na úrovni stát a níže,
- d) na začátku stručné charakteristiky se povinně uvádí text „*zjednodušená podniková entita*“, za středníkem se uvede standardní bližší specifikace,
- e) pro označení entity se použije obvykle nejdéle používané nebo nejznámější jméno bez ohledu na změny korporativnosti podniku a na dočasné přerušení existence (například v období německé okupace za druhé světové války).

Vztah „zjednodušená podniková entita“

Napojení archivních autoritních záznamů přesně vymezených a známých entit podtřídy „organizace založené za účelem podnikání“ (například v roli původce) na zjednodušený záznam podnikové entity se řeší vztahem „zjednodušená podniková entita“. U entit typu zřizovaná organizace z jiné podtřídy (například podnikové učiliště, mateřská škola, výzkumný ústav) se tento vztah nepoužívá. Vztah „zjednodušená podniková entita“ se dále neaplikuje k vyjádření nadřízenosti a podřízenosti korporací – k tomu slouží vztah „je část“. Vztah „zjednodušená podniková entita“ je opakovatelný a jeho datace se neuvádí.

Jako jedno z variantních označení přesně vymezených entit se vždy používá preferované označení ze zjednodušeného záznamu podnikové entity, pokud u nich byl zpracovatelem vytvořen k oné „zjednodušené“

entitě vztah.

Pokud je dodatečně zpřesněn popis korporace, pak se zjednodušený záznam podnikové entity od jednotky popisu odpojí a napojuje se na ni zpřesněný záznam daného podniku (viz též příklady v kapitole 9.2.1).

9.2.4 Anonymní a blíže neznámé korporace

Není-li známo jméno, záznam takové entity se nezakládá.

9.3 Součásti a prvky popisu korporace

Společným prvkem popisu pro všechny korporace je správné začlenění do třídy a podtřídy na základě výběru z číselníku (povinný PP).

9.3.1 Označení

Pokud není níže uvedeno jinak, při tvorbě označení u příslušných tříd a podtříd se postupuje **podle přílohy č. 14**. U entit neuvedených v příloze č. 14 se vytváří analogicky k příkladům uvedeným v **příloze č. 10**.

Vnitřní organizační jednotky se uvádějí strukturovaně od organizační jednotky vyšší k jednotce nižší, přičemž není nutné vyjmenovat celou hierarchickou strukturu (například u entity „Česko. Státní zemědělský intervenční fond, Regionální odbor 4 – Hradec Králové. Regionální pracoviště Pardubice“ postačí uvést do hlavní a vedlejší části jména „**Česko. Státní zemědělský intervenční fond. Regionální pracoviště Pardubice**“).

Hierarchicky nadřazené celky se neuvádějí u vnitřních organizačních jednotek se samostatně srozumitelnými, nezaměnitelnými a obecně vžitými jmény (například „**Státní okresní archiv Pardubice**“ namísto „**Státní oblastní archiv v Hradci Králové. Státní okresní archiv Pardubice**“). V případě změny (nikoli pouhého přejmenování) nadřazené korporace, která se v PREF uvádí, je nezbytné vytvořit vždy nový záznam (viz kapitulu 9.2.1).

Preferované označení

Hlavní část jména

Povinnost: povinný PP.

Pravidla:

Vyplňuje se:

- a) jurisdikce: [hlavní část jména - jurisdikce]. [vedlejší část jména - název]. Například: **Česko. Ministerstvo vnitra**,
- b) jméno nadřazené korporace, pokud je součástí označení a pokud neexistuje jurisdikce a existuje podřazená korporace,
- c) celé jméno, pokud neexistuje jurisdikce a nadřazená korporace není součástí označení.

Pokud sídlo nebo jiná specifikace není součástí jména, uměle se do něj nepřidává.

Jurisdikce (územní působnost) ve formě označení státu/země se uvádí jako hlavní část jména, jestliže se jedná o korporaci státní správy nebo územní samosprávy, která zároveň působí na celém území státu nebo země (**srovnej přílohu č. 11**). Tato jurisdikce se uvádí i v případě vnitřních organizačních jednotek centrálních celostátních a celozemských orgánů (např. regionálních pracovišť centrálních úřadů). Neuvádí se naopak v případě, že je patrná z vlastního jména korporace.

Příklad nutnosti uvádět jurisdikci:

hlavní část jména: **Československo.**

vedlejší část jména: *Státní úřad statistický. Krajské oddělení XY*

Příklady korporací, u nichž se jurisdikce neuvádí, neboť je patrná z vlastního jména:

hlavní část jména: **Český statistický úřad.**

vedlejší část jména: *Krajská správa XY*

hlavní část jména: **Moravské gubernium**

Příklady jurisdikcí pro území bývalého Československa jsou uvedeny v **příloze č. 11**.

V preferovaném označení lze zkratku použít pouze:

- a) pokud se označuje korporativnost (například „*k. s.*“; „*spol. s r. o.*“; „*s.r.o.*“; „*GmbH*“; „*a.s.*“; „*AG*“; „*n. p.*“; „*z. s.*“); rozepsání těchto zkratk ve VAR je nepovinné (viz kapitulu 6.3.5);
- b) pokud je zkratka součástí úřední podoby jména nebo toto jméno bylo vybráno jako preferované označení (např. „**SPT Telecom**“, „**UNESCO**“, „**SS**“). Pokud je to účelné, jsou zkratky rozepisovány ve VAR. Naopak pokud existuje zkratka, ale v PREF byla zvolena rozepsaná verze, uvede se zkratka ve VAR (**viz kapitulu 6.3.5**).

Použití cizojazyčné formy jména korporace jako preferovaného označení se řídí následujícími pravidly, pokud neurčuje **příloha č. 14** jinak (viz též **kapitulu 6.3.5**):

1. V případě souběžně užívaných cizojazyčných a českých jmen korporací v jazykově smíšených oblastech se použije cizojazyčné jméno u korporací zaniklých před rokem 1918, pokud bylo prokazatelně dobově preferováno (např. „**Bezirksamt Reichenberg**“ – úřad se nalézal v německojazyčné části země). České jméno („*Okresní úřad Liberec*“) se uvede jako variantní označení.
2. V případě státních institucí v českých zemích, které fungovaly i po roce 1918, musí být uveden jako preferované označení vždy český název. Cizojazyčné jméno se uvede ve variantním označení.
3. V případě nestátních korporací (např. samospráva, školství) v jazykově smíšených oblastech, které existovaly i po roce 1918, je použití cizojazyčného jména povinné, pokud jej korporace preferovala. České jméno se musí v takovém případě uvést jako variantní označení.
4. V případě institucí a organizací na odtržených československých územích v období 1938–1945 se použije cizojazyčné jméno povinně (např. „**Amtsgericht Trautenau**“). Pokud byla užívána česká varianta nebo je možný kvalifikovaný překlad, uvede se ve variantním označení („*Úřední soud Trutnov*“).
5. V případě českých úřadů v období protektorátu se preferuje české jméno a německé se povinně uvádí ve variantním označení. Naopak v případě německých úřadů existujících na území Protektorátu Čechy a Morava se preferuje jméno německé a český překlad se uvádí ve VAR.
6. Pokud je součástí jména korporace i její sídlo, zapisuje se ve tvaru používaném ve zdroji, z něhož je preferované označení převzato („*Liberec*“, „*v Liberci*“, „*pro Liberec a okolí*“, „*Reichenberg*“, „*in Reichenberg*“ apod.). Oproti názvu archivního souboru v evidenci NAD tedy nemusí být v 1. pádu.

Vedlejší část jména

Povinnost: povinný PP za určitých okolností, v ostatních případech se neuvádí.

Pravidla:

Prvek je neopakovatelný. Používá se jen v případě, že v hlavní části jména se vyplňuje jurisdikce ve formě jména státu/země, nebo nadřízená korporace.

Pokud je do prvku popisu vedlejší část jména potřeba zapsat strukturované jméno, jednotlivé části jména se zapisují za sebe, odděleny jsou tečkou a mezerou za ní, za tečkou následuje velké písmeno.

Příklad syntaxe:

[hlavní část jména - jurisdikce]. [vedlejší část jména - 1. část názvu. 2. část názvu]

Česko. *Ministerstvo vnitra. Odbor archivní správy a spisové služby*

U církevních řádů se do vedlejší části jména zapisuje typ organizační jednotky uvedené v pramenech („Opatství“, „Provinciálát“, „Kolej“ apod.). Pokud pramen typ neuvádí, zapisuje se termín „Konvent“ (viz přílohu č. 14).

Doplňěk

Pravidla:

Doplňěk není opakovatelný.

Pro každý typ doplňku existuje samostatný prvek popisu.

Typy doplňků a jejich pořadí:

1. Obecný doplňěk

Povinnost: povinný PP za určitých okolností, v ostatních případech se neuvádí.

Pravidla: Doplněk se píše v případech uvedených v **příloze č. 14** a dále k odlišení od jiných entit se stejným jménem a k identifikaci podnikajících fyzických osob vystupujících jako firma či živnost.

Příklad podnikající fyzické osoby vystupující jako firma:

Otakar Pokoj (*firma : Veverčí, Brno, Brno-město, Česko : asi 1928-asi 1949*), nakladatelský podnik

Příklad firmy, u níž se obecný doplňěk nepoužívá, přestože obsahuje jméno fyzické osoby:

P. A. Šlechta a syn (*Lomnice nad Popelkou, Semily, Česko : asi 1911-1938*), textilní výrobní podnik

2. Geografický doplňěk

Povinnost: povinný PP u původců za určitých okolností, v ostatních případech doporučený.

Pravidla:

Do geografického doplňku se zapisuje sídlo korporace. Neuvádí se v následujících případech:

- pokud korporace současně sídlí/sídlila ve více obcích (netýká se vnitřních organizačních jednotek, které jsou řešeny jako samostatné entity),
- stálé sídlo neexistuje (např. „**Partyzánská brigáda Mistr Jan Hus**“) nebo není dohledatelné.

V geografickém doplňku se používá údaj ze vztahu „sídlo“ (vždy poslední známé), pokud je v něm napojen nezaniklý, tj. dosud existující geografický objekt, a to na úrovni obec či vojenský újezd a níže. Skutečnost,

že sídlo je nebo není uvedeno již ve jméně korporace, nemá na tuto zásadu vliv. Pouze výjimečně, například pokud nemůžeme přesně stanovit sídlo nalézající se v nižší sídelní jednotce, která však byla později rozdělena mezi dvě sousední obce, lze uvést geografický doplněk začínající na nejbližší společnou úroveň pro tyto dvě obce (okres, stát).

Pokud korporace změnila v době své existence sídlo, připouští se ve variantním označení uvést geografický doplněk, který odpovídá sídlu korporace v příslušné době.

Příklad odlišnosti geografického doplňku v návaznosti na změny sídla korporace:

PREF: Jáchymovské doly - stavební závody, n. p. (Příbram, Příbram, Česko : 1956-1965)

– jde o oficiální název celé korporace, nikoli o vyjádření hierarchie s vnitřní organizační jednotkou; chronologický doplněk je stejný pro PREF i VAR, lišit se bude datace použití jména.

VAR:

JD stavební závody, n. p. (Příbram, Příbram, Česko : 1956-1965)

Jáchymovské doly - stavební závody, n. p. (Jáchymov, Karlovy Vary, Česko : 1956-1965)

Jáchymovské doly - stavební závody, n. p. (Kamenná, Milín, Příbram, Česko : 1956-1965)

U zjednodušených záznamů podnikových entit se geografický doplněk uvádí na úrovni stát a níže (viz **kapitulu 9.2.3**).

Příklady PREF:

Okresní hejtmanství Chrudim (*Chrudim, Chrudim, Česko : 1850-1855*)

Obecní úřad Bítovany (*Bítovany, Chrudim, Česko : 1904-1945*)

Městský úřad Červená Řečice (*Červená Řečice, Pelhřimov, Česko : 1850-1945*)

Místní národní výbor Lhotka (*Lhotka, Frýdek-Místek, Česko : 1945-1990*)

Místní národní výbor Lhotka (*Lhotka, Přerov, Česko : 1945-1975*)

Krajský úřad Pardubického kraje (*Pardubice, Pardubice, Česko : 2000-*)

Sbor dobrovolných hasičů Žilina (*Žilina, Kladno, Česko : 1996-2016*)

Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta (*Praha, Česko : 1964-*) – v případě Prahy se okres neuvádí (viz **kapitulu 12.3.1**)

Restaurace a jídelny Žďár nad Sázavou (*Žďár nad Sázavou, Žďár nad Sázavou, Česko : 1960-1988*)

MADETA a. s. (*České Budějovice, České Budějovice, Česko : 1995-*)

Strana zelených (*Praha, Česko : 1989-*)

Česko. Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. Referát Chrudim (*Chrudim, Chrudim, Česko : 2002-2010*)

Bürgermeisteramt Scheles (*Žihle, Plzeň-sever, Česko : 1850-1945*)

Amtsgericht Luditz (*Žlutice, Karlovy Vary, Česko : 1938-1945*)

Příklad korporace, jejíž sídlo bylo v dnes již zaniklé obci:

Četnická stanice Ervěnice (*Most, Most, Česko: asi 1877-1938*) – v geografickém doplňku je použita současná lokalita („město Most“), která původní sídlo teritoriálně zahrnuje. Zapisuje se zpravidla ručně, neboť ve vztahu sídlo je napojen pouze archivní autoritní záznam zaniklé

obce – „**Ervěnice** (*Most, Most, Česko : zaniklo*)“, který nesmí být v geografickém doplňku použit (viz **kapitulu 6.3.5** – Společná pravidla pro geografický doplněk).

Magistrat der Stadt Duppau (*Hradiště, Karlovy Vary, Česko : 1795-1850*) – v geografickém doplňku je použit současný vojenský újezd Hradiště, na jehož území se sídlo dané korporace (dnes již zaniklé město Doupov) nalézalo.

Úrovně nižší než obec (např. část obce, ulice) se do geografického doplňku dále zapisují na pozici před obcí u korporací, je-li třeba upřesnit sídlo, identifikovat sídlo uvedené v cizím jazyce, nebo odlišit dané korporace od jiných v rámci nižší sídelní jednotky (např. u živností, základních škol v rámci jedné čtvrti, ulice apod.).

Příklady upřesnění sídla v PREF:

D. R. Schöniger, lithographische Kunstanstalt, Buch und Steindruckerei (*Ostrov, Ostrov, Karlovy Vary, Česko : 1911-1945*)

Příklad korporace s PREF v cizím jazyce, která svého času existovala v samostatné obci, jež je však nyní již částí jiné obce:

Gemeindeamt Ullersgrün (*Oldřiš, Merklín, Karlovy Vary, Česko : 1850-1945*) – dřívější obec Oldřiš (něm. „Ullersgrün“) je dnes součástí obce Merklín. Jelikož je PREF v němčině, uvádí se v geografickém doplňku i dnešní příslušná část obce (Oldřiš). Srovnej s příkladem „*Bürgermeisteramt Scheles*“ výše.

Příklady pro odlišení korporací v rámci nižší sídelní jednotky (uživatelské označení):

Obecná a měšťanská škola chlapecká v Třebíči (*Horka-Domky, Třebíč, Třebíč, Česko : 1924-1945*), škola základního všeobecného vzdělávání sídlící na zaniklé Hanělově ulici

Obecná a měšťanská škola chlapecká v Třebíči (*Vnitřní Město, Třebíč, Třebíč, Česko : 1924-1945*), škola základního všeobecného vzdělávání

3. Chronologický doplněk

Povinnost: povinný PP za určitých okolností, v ostatních případech doporučený.

Pravidla: Používá se údaj z prvků popisu datum vzniku, datum zániku, datace působnosti. Povinně se uvádí pouze tehdy, pokud je třeba od sebe odlišit dvě různé korporace se stejným jménem, které existovaly v různém období, nebo pokud jsou uvedeny v **příloze č. 14** (viz též komentář k rámcovému chronologickému doplňku v uvedené příloze).

Příklady PREF:

Obecní úřad Skaštice (*Skaštice, Kroměříž, Česko : 1850-1945*)

Obecní úřad Skaštice (*Skaštice, Kroměříž, Česko : 1990-*)

Typ formy jména

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: Uvádí se u preferovaného i variantního označení; výběr z číselníkové nabídky:

- a) úřední,
- b) uměle vytvořené – uvádí se vždy u entity podtřídy „administrativně vymezená území s vlastní správou“ typu jméno obce/města XY (obec) či Velkostatek XY,
- c) jediný známý tvar,

- d) zkratka/akronym – používá se i pro zkratky typu MNV XY,
- e) historická/dřívější podoba,
- f) přezdívková/zlidovělá podoba,
- g) zjednodušená podoba,
- h) zkomolená podoba,
- i) podoba s čestným názvem,
- j) podle jiných pravidel,
- k) překlad.

Datace použití jména od-do

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla:

Jde o dva samostatné PP (zvlášť „od“ a „do“).

Příklad:

PREF: Národní technická knihovna (*Praha, Česko : 1960-*)

datace použití jména: 2009-

VAR: Státní technická knihovna

datace použití jména: 1960-2009

Uvádí se období jeho užívání, je-li odlišné od data existence entity.

Příklad entity podtřídy „administrativně vymezená území s vlastní správou“, u níž je vyjádření datace použití jména obzvláště žádoucí:

PREF: Nejdek (*obec : Nejdek, Karlovy Vary, Česko, asi 1400-1842*)

Příklady VAR:

VAR 1:

hlavní část jména: *Purkmistr, rychtář, rada a celá obec v Nejdku*

datace použití jména: *asi 1400-asi 1700*

VAR 2:

hlavní část jména: *Bürgermeister, Richter, Rat und ganze Gemeinde zu Neudek*

datace použití jména: *asi 1400-asi 1700*

VAR 3:

hlavní část jména: *Magistrát v Nejdku*

datace použití jména: *asi 1700-1792*

VAR 4:

hlavní část jména: *Magistrath zu Neudeckh*

datace použití jména: *asi 1700-1792*

VAR 5:

hlavní část jména: *Městský rychtářský úřad Nejde*

datace použití jména: 1792-1842

VAR 6:

hlavní část jména: *Stadtrichteramt Neudek*

datace použití jména: 1792-1842

Variantní označení

Povinnost: doporučená část archivního autoritního záznamu.

Pravidla:

Uvádějí se všechna další zjištěná nebo pravděpodobná jména korporace včetně zkratk, akronymů, jazykových a gramatických variant jména a změn jména.

Struktura je stejná jako u preferovaného označení.

Označení jako generovaný údaj

Jednotlivé části označení jsou do souhrnného „Označení“ generovány automaticky dle následujícího pořadí spolu s oddělovači (hranaté závorky označují prvky popisu):

PREF i VAR: [hlavní část jména]. [vedlejší část jména] ([obecný doplněk] : [geografický doplněk] : [chronologický doplněk])

9.3.2 Vznik

Povinnost: povinná část archivního autoritního záznamu u původců, v ostatních případech doporučená.

Pravidla:

U archivního autoritního záznamu entity třídy „korporace“ se dle způsobu vzniku volí mezi dvěma možnostmi:

- a) vznik,
- b) působnost od.

Pro výběr způsobu vzniku (dále též zjednodušeně „událost“) jsou rozhodující tato kritéria: pokud je datum vzniku známo nebo je lze odhadnout, použije se událost „Vznik“, v opačném případě se použije událost „Působnost od“.

Událost Vznik

Vyplňuje se:

1. Datace vzniku

Povinnost: povinný PP u původců, v ostatních případech doporučený.

Pravidla: Přesné datum skutečného vzniku. Není-li přesné datum známo, může se uvést kvalifikovaný odhad.

2. Vztahy spojené s událostí Vznik

Povinnost: nepovinné, kromě vztahu „předchůdce“.

Pravidla:

- a) zakladatel/zřizovatel (vztah) – vazba na archivní autoritní záznam (dále též jen „záznam“) zakladatele/zřizovatele,
- b) předchůdce (vztah) – vazba na záznam entity, ze které korporace vznikla nebo jejíž převzala agendu; o předchůdci platí analogicky totéž, co je uvedeno o nástupci níže v kap. 9.3.3; **povinnost:** existuje-li jeho záznam, povinný u původců, v ostatních případech doporučený,
- c) dokument (vztah) – vazba na záznam dokumentu, který se týká vzniku korporace,
- d) místo (vztah) – vazba na záznam místa vzniku,
- e) entita související se vznikem (vztah) – vazby na záznamy entit ze všech tříd souvisejících se vznikem.

3. Typ vzniku

Povinnost: povinný PP u původců, v ostatních případech doporučený.

Pravidla: Výběr z číselníkové nabídky:

- a) vznik zřízením/založením – např. zřizovatel vydal zřizovací listinu, vznik na základě právní normy, např. zákona, korporace se sama založila, korporace byla založena zakladatelem/zřizovatelem jinak než zřizovací listinou, rozhodnutím či právní normou, zřizovatel vydal rozhodnutí, korporace byla obnovena (znovu založena),
- b) vznik zahájením činnosti – používá se pokud:
 - 1) se datum zahájení činnosti výrazně liší od jiného data vzniku (typické u spolků a přípravných výborů zřízených za účelem založení korporace – **viz kapitulu 9.2.1**),
 - 2) jiný typ vzniku nelze použít (typicky u stolních společností a jiných neoficiálních korporací),
- c) vznik změnou předchůdce – např. vznik změnou právního statusu předchůdce, vznik změnou korporativnosti předchůdce, vznik sloučením předchůdce/předchůdců, které se promítne do preferovaného označení nové sloučené korporace, vznik přearazením předchůdce – změna nadřízené korporace nebo organizačního začlenění, které se promítne do preferovaného označení (ne vždy spojeno se změnou sídla), vznik odstěpením od předchůdce – opuštění organizační struktury a vznik samostatné korporace (ne vždy spojeno se změnou sídla), vznik rozdělením předchůdce do více nástupnických korporací (**viz též kapitulu 9.2.1**),
- d) vznik zápisem do evidence – např. zápis do obchodního, podnikového, spolkového rejstříku,
- e) nespecifikovaný vznik.

4. Poznámka k události Vznik

Povinnost: nepovinný PP.

Událost Působnost od

Vyplňuje se:

1. Datace působnosti od

Povinnost: povinný PP u původců, v ostatních případech doporučený.

Pravidla: dolní hranice časového rozmezí působnosti korporace.

2. Vztahy spojené s událostí Působnost od

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: dokument (vztah) – vazba na záznam dokumentu, který obsahuje údaj o dolní hranici časového rozmezí působnosti korporace.

3. Poznámka k události Působnost od

Povinnost: nepovinný PP.

9.3.3 Zánik

Povinnost: existuje-li, pak povinná část archivního autoritního záznamu u původců, v ostatních případech doporučená.

Pravidla: U archivního autoritního záznamu entity třídy „korporace“ se dle způsobu zániku volí mezi dvěma událostmi:

- a) zánik,
- b) působnost do.

Pro výběr způsobu zániku (dále též zjednodušeně „událost“) jsou rozhodující tato kritéria: pokud je datum zániku známo nebo je lze odhadnout, použije se událost „Zánik“, v opačném případě se použije událost „Působnost do“.

Událost Zánik

Vyplňuje se:

1. Datace zániku

Povinnost: povinný PP u původců, v ostatních případech doporučený.

Pravidla: přesné datum skutečného zániku, není-li přesné datum známo, může se uvést kvalifikovaný odhad.

2. Vztahy spojené s událostí Zánik

Povinnost: nepovinné, kromě vztahu „nástupce“.

Pravidla:

- a) likvidátor (vztah) – vazba na záznam likvidátora,
- b) nástupce (vztah) – vazba na záznam entity, která se stala nástupcem popisované korporace nebo převzala její agendu. Nástupcem je pouze taková entita, která vstupuje na místo dané korporace do téhož právního poměru, což znamená, že stejně jako popisovaná korporace:
 - 1. je na stejné hierarchické úrovni,

2. má stejné, nedělené věcné kompetence a zpravidla i geografickou působnost.

Zda daný nástupce sídlí ve stejném místě jako jeho předchůdce, či nikoliv, nemá význam.

Příklady:

Dne 1. 1. 1964 došlo ke sloučení obce Bíluky a Měčín (okres Klatovy). Obec Bíluky byla připojena k obci Měčín, kde nadále fungoval MNV Měčín. Místní národní výbor Bíluky byl zrušen. V připojené obci Bíluky, nyní osadě obce Měčín, byl místo někdejšího místního národního výboru ustaven Občanský výbor Bíluky.

Vzhledem k výše uvedené definici je nástupcem MNV Bíluky Místní národní výbor Měčín, nikoliv Občanský výbor Bíluky.

K 31. 12. 2002 došlo k zániku Okresního úřadu Karlovy Vary. Jeho kompetence byly rozděleny mezi příslušný krajský úřad, úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, pověřené obecní úřady atd. Z toho vyplývá, že nástupce neměl Okresní úřad Karlovy Vary žádného.

Povinnost: existuje-li jeho záznam, povinný u původců, v ostatních případech doporučený.

- c) dokument (vztah) – vazba na záznam dokumentu, který se týká zániku korporace,
- d) místo (vztah) – vazba na záznam místa zániku,
- e) entita související se zánikem (vztah) – vazby na záznamy entit ze všech tříd souvisejících se zánikem.

3. Typ zániku

Povinnost: povinný PP u původců, v ostatních případech doporučený.

Pravidla: Výběr z číselníkové nabídky:

- a) zánik zrušením/změnou – např. zánik rozpuštěním, zánik na základě zákona nebo rozhodnutí, zánik konkursem, úpadkem, likvidací, zánik změnou právního statusu, korporativnosti, zánik sloučením, přearazením, odštěpením (**viz též kapitolu 9.2.1**),
- b) zánik ukončením činnosti – např. rozejtím z vůle samotné korporace (u spolků apod.),
- c) zánik výmazem z evidence – např. výmazem z obchodního, podnikového, spolkového a jiného rejstříku,
- d) nespecifikovaný zánik.

4. Poznámka k události Zánik

Povinnost: nepovinný PP.

Událost Působnost do

Vyplňuje se:

1. Datace působnosti do

Povinnost: povinný PP u původců, v ostatních případech doporučený.

Pravidla: horní hranice časového rozmezí působnosti korporace.

2. Vztahy spojené s událostí Působnost do

Povinnost: nepovinné.

Pravidla: dokument (vztah) – vazba na záznam dokumentu, který obsahuje údaj o horní hranici časového rozmezí působnosti korporace.

3. Poznámka k události Působnost do

Povinnost: nepovinný PP.

9.3.4 Stručná charakteristika

Povinnost: povinný PP za určitých okolností, v ostatních případech doporučený.

Pravidla: Znění stručné charakteristiky se povinně přebírá z **přílohy č. 14**. V případě potřeby se vhodně doplňuje. U entit neuvedených v příloze č. 14 se doporučuje vytvořit analogicky podle příkladů obsažených v **příloze č. 10**, a to zejména v případech, kdy ze jmen není patrný charakter korporace.

9.3.5 Kódované údaje (identifikátory)

Povinnost: povinná část záznamu u původců, v ostatních případech doporučená.

Pravidla: Uvádí se identifikátor korporace (pokud existuje) převzatý ze státních nebo jiných informačních systémů a druh tohoto systému. Uvádí se unikátní identifikační číslo právnické osoby, podnikající fyzické osoby nebo organizační složky státu přidělené Českým statistickým úřadem. Před 1. lednem 1990 se uvádí identifikační čísla organizací. Tento údaj je povinný v případě, že původci bylo identifikační číslo přiděleno.

V případě popisu jednotlivých archivů (nikoliv v popisu původců, jejichž archivní soubory jsou v daném archivu uloženy) se v jejich archivních autoritních záznamech jako identifikátor s označením „číslo archivu“ uvádí číslo z popisu archivů na Národním portálu, pokud je v tomto registru archiv veden, jinak se neuvádí.

9.3.6 Dějiny

Povinnost: povinný PP u původců, v ostatních případech doporučený.

Pravidla:

Volnou (narativní) formou se uvádí informace o činnosti, působení a funkcích a kompetencích dané korporace (zde jsou blíže vysvětleny funkce, uvedené v prvku popisu funkce korporace pouze v bodech), právním statutu korporace atd. Zejména se jedná o vysvětlení vzniku a zániku korporace, vymezení její územní kompetence, uvedení souvislostí politického, hospodářského, sociálního nebo kulturního vývoje s vývojem korporace. Případné zkratky je nezbytné při jejich prvním použití v textu vysvětlit.

9.3.7 Funkce korporace

Povinnost: povinný PP u původců, v ostatních případech doporučený.

Pravidla: stručná hlavní náplň činnosti korporace v bodech.

9.3.8 Normy – konstitutivní

Povinnost: povinný PP u původců, v ostatních případech doporučený.

Pravidla: citace právních předpisů a normativních aktů, na jejichž základě korporace vznikla, zanikla a které vymezují její územní působnost a věcné kompetence.

9.3.9 Normy – působnost korporace

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: Citace právních předpisů a normativních aktů k oboru působnosti korporace, jejichž je korporace garantem nebo předkladatelem a z nichž vyplývají funkce plněné korporací. Nemusí se dotýkat přímo činnosti korporace, ale upravují jí spravovaný nebo vykonávaný obor, například volební zákony či zákony o zbraních a střelivu v případě ministerstva vnitra. Dále sem patří organizační řády a obdobné interní akty řízení popisující vymezenou působnost korporace.

9.3.10 Vnitřní struktury korporace

Povinnost: povinný PP u původců, v ostatních případech doporučený.

Pravidla: Narativní formou se přiměřeně uvádí přehled vnitřní organizační struktury korporace včetně organigramů a její změny. Případné zkratky je nezbytné při jejich prvním použití v textu vysvětlit.

9.3.11 Události a vztahy (korporace)

Povinnost: nepovinné kromě vztahu „sídlo“.

Pravidla:

Vyplňuje se:

1. členství (událost):

- a) je členem (vztah) – vazba na záznam korporace, již byla nebo je popisovaná entita členem. Jde o volnější vztah jako je například členství v mezinárodních korporacích, mikroregionech apod. Nezaměňovat s užšími organizačními a řídicími vazbami, které jsou řešeny vztahy „je část“ a „nadřazená korporace“ (viz níže),
- b) zástupce (vztah) – vazba na záznam entity, která korporaci v dané členské organizaci zastupovala.

2. udělení ocenění (událost):

- a) ceremoniál ocenění (vztah) – vazba na záznam události ocenění,
- b) udělovatel (vztah) – vazba na záznam entity, která udělila ocenění,
- c) ocenění (vztah) – vazba na záznam díla/výtvoru představujícího ocenění.

3. přeřazení (událost):

Zřizovatel (vztah) – vazba na záznam nového zřizovatele (první zřizovatel je spojen s událostí „vznik“).

Poznámka: Při změně nadřazené korporace, která se promítne do PREF, je nutné založit nový archivní autoritní záznam (srov. kapitolu 9.2.1, bod 7).

4. související entity (vztahy mimo událost):

- a) je část (vztah) – vazba na záznam korporace, jejíž byla nebo je popisovaná korporace částí přímo podřízenou, tzn. vnitřní organizační jednotkou (například okresní soudy jako součást smíšených okresních úřadů v letech 1855 až 1868, státní okresní archivy jako součást státních oblastních archivů po roce 2002). V případě víceúrovňové hierarchie se uvádí vždy bezprostředně nadřazený stupeň, například provoz je částí závodu, závod je částí podniku a podnik je částí výrobní hospodářské jednotky. Tímto vztahem se uvádí i členství v holdingové společnosti.

- b) zjednodušená podniková entita – vazba na zjednodušený záznam podnikové entity (**viz kapitolu 9.2.3**),
- c) dokument (vztah) – vazba na záznam dokumentu, který se týká korporace,
- d) majitel (vztah) – vazba na záznam entity, která byla nebo je majitelem korporace (osoba/bytost, rod/rodina, korporace),
- e) nadřazená korporace (vztah) – vazba na záznam bezprostředně nadřazené korporace (například ministerstvo vnitra ve vztahu ke státním oblastním archivům, mateřská firma ve vztahu k dceřině společnosti). Oproti vztahu „je členem“ je zde důležitá užší hierarchická vazba (řídící funkce apod.). Oproti vztahu „je část“ se nejedná o vazbu vnitřní organizační jednotky k celku.
- f) pojmenováno po (vztah) – vazba na záznam entity, po níž byla nebo je korporace pojmenována, např. T. G. Masaryk u korporace „Masarykova letecká liga“.
- g) sídlo (vztah) – vazba na záznam geografického objektu na úrovni obec či vojenský újezd a níže, na jehož území korporace sídlila nebo sídlí. Uvádí se období jeho užívání s přesností na roky, je-li odlišné od data vzniku a zániku.

Ve vztahu sídlo nesmí být použito katastrální území.

Více vztahů se vytváří v případech, kdy korporace změnila sídlo nebo měla více sídel najednou (netýká se vnitřních organizačních jednotek, které jsou řešeny jako samostatné entity).

Pokud korporace sídlila v dnes již zaniklé lokalitě, napojuje se zde pouze záznam této zaniklé lokality.

Pokud ji lze zjistit, uvádí se přesná adresa, nebo adresy. Pro výčet adres v rámci napojeného geografického objektu je v IS CAM určena poznámka k tomuto vztahu. U původců se v IS PEvA adresa zapisuje do příslušného prvku. Vyplňuje se často u zaniklých původců, např. u škol ve větších městech apod.

U existujících korporací lze sídlo i s adresou dohledat na webovém portálu „ARES – ekonomické subjekty“, popř. ve veřejném rejstříku provozovaném ministerstvem spravedlnosti (**viz přílohu č. 13**).

Pokud není sídlo jednoznačně určitelné, vztah sídlo se nevytváří (např. u kočovných divadelních společností, partyzánských jednotek). Další pravidla **viz v kapitole 9.3.1**.

Povinnost: povinný u původců za určitých okolností, v ostatních případech doporučený.

- h) vazba na objekt (vztah) – vazba na záznam entity třídy „dílo/výtvor“, konkrétně podtřídy „stavby, trasy, zásahy do přírodních útvarů s vlastním jménem nebo jinou identifikací“, např. vazba na záznam budovy, ve které korporace sídlila.
- i) geografická působnost (vztah) – vazba na záznam entity třídy „geografický objekt“. Územní vymezení působnosti (jurisdikce) korporace (pokud ji lze stanovit) včetně období s přesností na roky, pokud je odlišné od data vzniku a zániku.

Pokud se u korporací lokálního významu, které existovaly zejména v 1. polovině 20. století a dříve, vyjadřuje jejich geografická působnost napojením záznamů obcí, je třeba mít na paměti následující okolnost: Obce jako entity třídy „geografický objekt“, podtřída „administrativně či jinak lidmi vymezená území“, jsou vyjadřovány svými záznamy pouze ve svém současném stavu (**viz níže kapitulu 12.2.1, bod 1**). To se týká i jejich geografického rozsahu. Ten se ovšem (někdy i radikálně) zvětšil v průběhu 2. poloviny 20. století v důsledku slučování obcí. Proto obec co do rozsahu často nemusí být onou obcí, která spadala do geografické působnosti někdejší korporace. Například má-li se vyjádřit geografická působnost Místní správní komise Krásné Údolí (1945–1946), nelze to vyřešit napojením záznamu geografické entity „*Krásné Údolí (Karlovy Vary, Česko)*“. Tato obec totiž

v současnosti zahrnuje nejen někdejší městečko Krásné Údolí, ale i sousední vesnici Odolenovice, do roku 1950 samostatnou obec. Posledně jmenovaná ovšem ve stejné době náležela do geografické působnosti Místní správní komise Odolenovice (1945–1946). Správné řešení k vyjádření geografické působnosti je proto následující:

- Místní správní komise Krásné Údolí – napojit záznam „*Krásné Údolí (Krásné Údolí, Karlovy Vary, Česko)*“, což je nynější část města Krásného Údolí v rozsahu někdejšího městečka před připojením obce Odolenovice v roce 1950.
- Místní správní komise Odolenovice – napojit záznam „*Odolenovice (Krásné Údolí, Karlovy Vary, Česko)*“, což je současná část města Krásné Údolí a v rozsahu někdejší obce Odolenovice před sloučením uvedeného roku.

Rovněž lze v daném případě řešit tuto situaci napojením záznamů katastrálních území.

- j) tematický celek (vztah) – vazba na záznam entity z třídy obecný pojem. Například na archivní autoritní záznam entity soudního orgánu může být napojen pojem „justice“.

TŘÍDA UDÁLOST

Události jsou vlastním jménem pojmenované události (jednorázové, opakující se, krátkodobé, dlouhotrvající, souhrnné i jednotlivé, předem časově omezené i předem neomezené, skutečné i fiktivní). Entity třídy „událost“ odlišuje od obecných pojmů jméno nebo část jména specifická pro jednu konkrétní entitu nebo souhrn dílčích konkrétních entit (např. sjezdy konkrétní politické strany vs. obecný pojem „sjezdy (setkání)“).

10.1 Podtřídy událostí

10.1.1 Organizované akce a události

Pojmenované události nebo souhrny dílčích událostí (**viz kapitolu 10.2.1**), kterých se účastní skupiny osob. Doba akcí je časově omezena. Patří sem například války, vojenské operace, bitvy, obléhání, lodní konvoje, povstání, revoluce, popravy, hnutí, sjezdy, konference, semináře, slavnosti, oslavy, festivaly, soutěže, veletrhy, výstavy, dobročinné akce (humanitární a záchranné operace, sbírky apod.). Dále sem patří konkrétní realizace entity ze třídy „dílo/výtvor“ – podtřídy „programy...“ a konkrétní realizace entity z podtřídy „lidové zvyky, významné dny a svátky“.

Příklady PREF:

INFORUM 2013 (19 : Praha, Česko : konference)

sjezdy Komunistické strany Československa (1921-1990 : Praha, Česko)

sjezd Komunistické strany Československa (9 : 1949 : Praha, Česko)

třicetiletá válka (1618-1648 : Evropa)

války růží (1455-1485 : Velká Británie)

bitva na Marň (1914 : Francie)

akce Z (1964 : Most, Most, Česko) – konkrétní realizace entity „akce Z“ z třídy „dílo/výtvor“ – „podtřídy programy...“

staroměstská exekuce (1621 : Praha, Česko)

Jízda králů (2008 : Kunovice, Uherské Hradiště, Česko : slavnost) – konkrétní realizace entity „Jízda králů“ z podtřídy „lidové zvyky, významné dny a svátky“

10.1.2 Lidové zvyky, významné dny a svátky

Pojmenované opakované události, které souvisejí s lidskou činností (kulturou, lidovými tradicemi apod.).

Příklady PREF:

Jízda králů (asi 19. st. - : slavnost)

Hromnice (svátek)

První máj (1889- : svátek)

10.1.3 Dočasné přírodní jevy

Příklady PREF:

Katrina (2005 : Amerika : hurikán)

Kyrill (2007 : Evropa : bouře)

španělská chřipka (1918-1920 : pandemie)

Poznámka: pojmenované klimatické jevy trvalého charakteru, např. „El Niño“, patří do třídy „geografický objekt“, podtřídy „pojmenované trvalé klimatické jevy“.

10.2 Zásady popisu události

10.2.1 Opakující se a strukturované události

U opakujících se a u strukturovaných událostí má svůj samostatný záznam zastřešující událost i každé opakování, fáze, provedení (např. konkrétní divadelní představení), ročník atp.

Příklady PREF:

Opakující se událost:

zastřešující záznam: **olympijské hry** (1896-)

zastřešující záznam: **letní olympijské hry** (1896-)

záznam ročníku: **letní olympijské hry** (14 : 1948 : Londýn, Velká Británie)

Strukturovaná událost:

zastřešující záznam (filmový festival): **Jeden svět** (1999- : Česko : filmový festival)

záznam ročníku: **Jeden svět** (21 : 2019 : Česko : filmový festival)

záznamy paralelně probíhajících akcí:

Jeden svět. Festivalové místo kino Atlas Praha (2019 : Praha, Česko : filmový festival)

Jeden svět. Festivalové místo Městské divadlo Benešov (2019 : Benešov, Benešov, Česko : filmový festival)

O tom, zda se k jednotce popisu při tvorbě přístupových bodů připojuje jen záznam dílčí události, nebo i archivní autoritní záznam entity zastřešující, rozhoduje kontext, v němž entita ve zdroji informace vystupuje.

10.2.2 Anonymní a blíže neznámé události

Není-li známo jméno ani dostatek údajů o události, záznam takové entity se nezakládá.

10.3 Součásti a prvky popisu události

Společným prvkem popisu pro všechny události je správné začlenění do třídy a podtřídy na základě výběru z číselníku – povinný PP.

10.3.1 Označení

Označení se vytváří analogicky podle příkladů obsažených v **příloze č. 10**.

Preferované označení

Hlavní část jména

Povinnost: povinný PP.

Pravidla:

Hlavní část jména obsahuje jméno události (akce) včetně podnázvu. Ten se zapisuje do stejného PP a od hlavního jména je oddělen tečkou.

Příklad: Celostátní archivní konference. Archivy, člověk a krajina

Pořadí se v hlavní části jména uvádí jen ve VAR, a to římskými nebo arabskými číslicemi (např. „IX. sjezd Komunistické strany Československa“), s výjimkami typu „**druhá světová válka**“.

Výrazy typu „30tiletá válka“ jsou přípustné pouze jako VAR.

Pokud je letopočet součástí jména, uvádí se v hlavní části jména, pak se ovšem neuvádí v chronologickém doplňku.

Doplňěk

Pravidla:

Doplňěk není opakovatelný.

Pro každý typ doplňku existuje samostatný prvek popisu.

Typy doplňků a jejich pořadí:

1. Pořadí události

Povinnost: doporučený PP.

Pravidla: zapisuje se striktně jako číslo bez tečky; římské číslice se převádějí na arabské.

2. Chronologický doplňěk

Povinnost: povinný PP za určitých okolností, v ostatních případech doporučený.

Pravidla:

Pokud je letopočet součástí jména, uvádí se v hlavní části jména, pak se ovšem neuvádí v chronologickém doplňku.

Používá se údaj z datačních polí událostí „Začátek“ a „Konec“.

Povinně se uvádí, pokud je třeba od sebe odlišit dvě různé události se stejným označením, které nastaly v různém období.

3. Geografický doplněk

Povinnost: povinný PP za určitých okolností, v ostatních případech se neuvádí.

Pravidla: Používá se, pokud jej lze vyjádřit údajem ze vztahu „místo konání“ (více viz kapitolu 10.3.6). Pak se tento údaj píše i do geografického doplňku. Skutečnost, že místo konání je nebo není uvedeno již ve jméně události, nemá na tuto zásadu vliv. Pokud se událost odehrává v různých obcích či lokalitách, do geografického doplňku se uvede jejich nejnížší společná zeměpisná úroveň potřebná pro jednoznačnou identifikaci. Pro místa konání v dnes již zaniklých sídlech platí zásady, stanovené pro geografický doplněk u třídy „korporace“.

Příklady:

PREF: hlavní část jména: **Mezinárodní filmový festival Karlovy Vary**

geografický doplněk: *Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko*

PREF: hlavní část jména: **Jeden svět** – mezinárodní festival dokumentárních filmů, který probíhá v Praze a v dalších místech České republiky

geografický doplněk: *Česko*

4. Obecný doplněk

Povinnost: povinný PP za určitých okolností, v ostatních případech se neuvádí.

Pravidla: Uvádí se, pokud je potřeba blíže charakterizovat typ události, který nevyplývá z hlavní části jména a dále pokud označení události není jednoznačné a připomíná označení osoby, korporace nebo jiné události. Uvádí se proto například „svátek“, „slavnost“, „bouře“, „filmový festival“, „divadelní festival“ atp.

Příklady:

PREF: hlavní část jména: **Jeden svět**

obecný doplněk: *filmový festival*

PREF: hlavní část jména: **Mezinárodní filmový festival Karlovy Vary**

obecný doplněk se neuvádí

Typ formy jména

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: Uvádí se u preferovaného i variantního označení; výběr z číselníkové nabídky:

- a) úřední,
- b) zkratka/akronym,
- c) historická/dřívější podoba,
- d) uměle vytvořené,
- e) jediný známý tvar,

- f) přezdívka/zlidovělá podoba,
- g) zkomolená podoba,
- h) zjednodušená podoba,
- i) podoba s čestným názvem,
- j) podle jiných pravidel,
- k) překlad.

Variantní označení

Povinnost: doporučená část archivního autoritního záznamu.

Pravidla:

Uvádějí se všechna další zjištěná jména entity, např. cizojazyčná, včetně zkratk, akronymů, jazykových a gramatických variant jména a změn jména. Rovněž se uvádí forma jména podle jiných pravidel (např. RDA).

Struktura je stejná jako u preferovaného označení.

Označení jako generovaný údaj

Jednotlivé části označení jsou do souhrnného „Označení“ generovány automaticky dle následujícího pořadí spolu s oddělovači (hrnaté závorky označují prvky popisu):

PREF i VAR: [hlavní část jména] ([pořadí události] : [chronologický doplněk] : [geografický doplněk] : [obecný doplněk])

10.3.2 Začátek

Povinnost: povinný u původců.

Událost Začátek

Vyplňuje se:

1. Datace začátku

Povinnost: doporučený PP.

Pravidla: Přesné datum skutečného začátku události. Není-li přesné datum známo, může se uvést kvalifikovaný odhad.

2. Vztahy spojené s událostí Začátek

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla:

- a) organizátor, svolavatel (vztah) – vazba na archivní autoritní záznam (dále též jen „záznam“) přípravného výboru, organizátora nebo svolavatele události,
- b) dokument (vztah) – vazba na záznam dokumentu, který se týká vzniku události,
- c) místo (vztah) – vazba na záznam místo začátku události,

- d) entita související se začátkem (vztah) – vazba na záznam entit ze všech tříd souvisejících se vznikem.

3. Typ vzniku

Povinnost: povinný PP u původců z podtřídy „organizované akce a události“, v ostatních případech doporučený, u podtřídy „dočasné přírodní jevy“ se neuvádí.

Pravidla: Výběr z číselníkové nabídky:

- a) vznik zřízením/založením,
- b) vznik zahájením činnosti (např. vznik svoláním),
- c) vznik změnou předchůdce,
- d) vznik zápisem do evidence,
- e) nespecifikovaný vznik.

4. Poznámka k události Začátek

Povinnost: nepovinný PP.

10.3.3 Konec

Povinnost: existuje-li, povinný u původců.

Událost Konec

Vyplňuje se:

1. Datace konce

Povinnost: doporučený PP.

Pravidla: Přesné datum skutečného konce události. Není-li přesné datum známo, může se uvést kvalifikovaný odhad.

2. Vztahy spojené s událostí Konec

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla:

- a) dokument (vztah) – vazba na záznam dokumentu, který se týká konce události,
- b) místo (vztah) – vazba na záznam místa konce události,
- c) entita související s koncem (vztah) – vazba na záznam entity související se zánikem.

3. Typ zániku

Povinnost: povinný PP u původců z podtřídy „organizované akce a události“, v ostatních případech doporučený, u podtřídy „dočasné přírodní jevy“ se neuvádí.

Pravidla: Výběr z číselníkové nabídky:

- a) zánik zrušením/změnou,

- b) zánik ukončením činnosti (např. zánik rozejtím),
- c) zánik výmazem z evidence,
- d) nespecifikovaný zánik.

4. Poznámka k události Konec

Povinnost: nepovinný PP.

Poznámka: Typy událostí „první/poslední písemná zmínka“ nejsou v této třídě entit používány. V PP chronologický doplněk se uvádí jen prostý letopočet první/poslední zmínky bez bližšího upřesnění.

10.3.4 Stručná charakteristika

Povinnost: povinný PP u původců, v ostatních případech doporučený.

Pravidla: Stručná slovní charakteristika entity, eventuálně upřesňující výše uvedené údaje. Její znění se vytváří analogicky podle příkladů obsažených v **příloze č. 10**.

10.3.5 Dějiny

Povinnost: povinný PP u původců, v ostatních případech doporučený.

Pravidla:

Volnou (narativní) formou se uvádějí informace o činnosti, působení, právním statutu události atd. Zejména se jedná o vysvětlení vzniku, zániku a průběhu události, vymezení její věcné a územní působnosti, uvedení souvislostí politického, hospodářského, sociálního nebo kulturního vývoje s vývojem události. U organizovaných akcí a událostí se informuje o jejich vnitřních strukturách, programových či jiných sekcích ad. Případné zkratky je nezbytné při jejich prvním použití v textu vysvětlit.

Dějiny události jako celku se zapisují do souborného záznamu, u dílčí části se uvádějí jen informace o části.

10.3.6 Vztahy

Povinnost: nepovinné, kromě vztahu „místo konání“ za určitých okolností.

Pravidla:

Související entity (vztahy mimo událost):

- a) místo konání (vztah) – vazba na záznam geografického objektu, na jehož území se událost odehrávala nebo odehrává. Povinně se uvádí u podtřídy „organizované akce a události“ s výjimkou celoplanetárních událostí (např. souborného záznamu pro všechny novodobé olympijské hry). Uvádí se místo konání akce včetně data, pokud je odlišné od data vzniku a zániku. Např. konkrétní MS v hokeji se koná v různých městech v různých časech; konkrétní ročník Tour de France – jednotlivé etapy v různých lokalitách v různých časech.

Pokud ji lze zjistit, uvádí se přesná adresa, nebo adresy. Pro výčet adres v rámci napojeného geografického objektu je v IS CAM určena poznámka k tomuto vztahu. U původců se v IS PEvA adresa zapisuje do příslušného prvku.

Povinnost: povinný vztah u původců, v ostatních případech doporučený.

- b) vazba na objekt (vztah) – vazba na záznam entity třídy „dílo/výtvar“, konkrétně podtřídy „stavby, trasy, zásahy do přírodních útvarů s vlastním jménem nebo jinou identifikací“,

- c) pojmenováno po (vztah) – vazba na záznam entity, podle které je entita pojmenována,
- d) souborná událost, celek (vztah) – vazba na záznam zastřešující či jiné události, které je popisovaná entita součástí,
- e) tematický celek (vztah) – vazba na záznam entity typu obecný pojem.

Poznámka: u třídy „událost“ se kromě událostí začátek a konec žádné jiné události neevidují.

TŘÍDA DÍLO/VÝTVOR

Díla a výtvořy jsou předměty, dokumenty a díla (včetně fiktivních a zaniklých) pojmenované vlastním jménem, pro které platí, že vznikla záměrnou lidskou činností, přičiněním konkrétní osoby nebo skupiny osob bez ohledu na to, zda je známa jejich totožnost, a to i v případě, že jsou tato díla/výtvořy trvalou součástí krajiny. Proto se např. železniční tratě a stanice řadí mezi díla/výtvořy a ne do třídy entit „geografický objekt“. Výjimkou jsou lidská sídla, ulice a parky, kdy se může použít „duální“ zápis, a to buď využitím vlastností stavby (díla/výtvořu) v záznamu geografického objektu, nebo vytvořením propojení z díla/výtvořu na geografický objekt.

Příklad:

PREF: Točník (*Točník, Beroun, Česko : hrad*) = entita třídy „dílo/výtvoř“, podtřídy „stavby, trasy, zásahy do přírodních útvarů s vlastním jménem či jinou identifikací“

vs.

PREF: Točník (*Točník, Beroun, Česko : památková zóna*) = zde archivní autoritní záznam entity třídy „geografický objekt“, podtřídy „další vymezené lokality, oblasti a zóny“

Dílo/výtvoř se nekoná, neprobíhá. Dílo/výtvoř existuje, odevzdává se osobě, je v majetku osoby apod. Proto se trofeje a ocenění řadí do třídy entit „dílo/výtvoř“ a ne do třídy entit „událost“ (tam ovšem patří událost udělení vlastního ocenění).

Dílo/výtvoř zároveň existuje bez ohledu na to, zda je nebo není ve správě nebo majetku osoby nebo korporace, i bez ohledu na to, zda se v současnosti vyskytuje nějaká jeho fyzická reprezentace. Stavby (domy, zámky, hrady, rozhledny, kostely atp.) se proto řadí mezi díla/výtvořy a ne mezi geografické objekty nebo korporace.

11.1 Podtřídy děl/výtvořů

11.1.1 Autorská a umělecká díla

Evidují se díla významná, často se vyskytující v pramenech nebo nezřídka prováděná, reprodukováná, citovaná, vydávaná nebo překládaná v různých vyjádřeních (provedeních) či pod různými jmény.

Například díla literární, divadelní, hudební, taneční, výtvarná, rozhlasová, filmová, televizní, vědecká, naučná, náboženská atd. U výtvarných děl je třeba rozlišovat mezi touto podtřídou a podtřídou „stavby...“. Za autorská a umělecká díla se považují sochy, reliéfy, fresky, mozaiky, nástěnné malby, náhrobky, pomníky apod.

Příklady PREF:

Bible svatá

Bible kralická

Zaklínač (*Andrzej Sapkowski : kniha : vícedílná kniha*)

Televarieté (*televizní pořad*)

Lidové noviny (1893-1945)

Lidové noviny (1948-1952)

Lidové noviny (1987-)

Symfonie č. 9 e-moll (*Antonín Dvořák*)

Hlava muže v cylindru (*Emil Filla : obraz*)

David (*Michelangelo Buonarroti : Via Ricasoli, Florencie, Itálie : socha*)

svatý Jan Nepomucký (*Kožichovice, Třebíč, Česko : socha*)

Josef II. (*Rybáře, Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : socha*)

11.1.2 Všeobecně známé dokumenty, smlouvy, zákony, předpisy, normy

Příklady PREF:

Smlouva o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci (*Varšava, Polsko : dokument*) – smlouva uzavřená mezi osmi socialistickými státy, na jejímž základě byl vytvořen vojenský pakt „Varšavská smlouva“. Tento pakt patří do třídy „korporace“.

Zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Zákon č. 366/2019 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Oznámení, kterým se zveřejňuje národní standard pro elektronické systémy spisové služby. Věstník Ministerstva vnitra, částka 64/2012

Služební předpis č. 10 ředitele Státního oblastního archivu v Zámrsku ze dne 15. prosince 2016 Organizační řád Státního oblastního archivu v Zámrsku

Management kvality. ČSN EN ISO 9001 (2009)

Zlatá bula sicilská

11.1.3 Vyznamenání, ceny, soutěžní trofeje

Entity z této podtřídy nelze zaměňovat s událostmi.

Příklady PREF:

Cena Alfréda Radoka

Řád Zlatého rouna

Davis cup (*trofej*) – zde jako předmět, nikoli jako tenisová soutěž, která náleží do třídy „událost“

11.1.4 Výrobky a jejich typová označení, obchodní značky, odrůdy, plemena vytvořená člověkem

Příklady PREF:

Sharp (*televizní přístroj*) – nezaměňovat se jménem korporace

781 (*lokomotiva*)

Simmon (*teplovod*) – teplovod rakouské firmy Ing. Hans Simmon z Vídně

La Mont (*kotel*) – typ kotle s nuceným oběhem

kotel typu C – typ plynového kotle odebírajícího spalovací vzduch z venkovního prostoru a odvádějícího spaliny tamtéž

Cornwall (*kotel*) – typ plamencového kotle s jedním plamencem

Zobler (*sušička*)

GEFIA (*ohřívací systém*)

OFL (*model sušičky*)

samopal vzor 58

Idared (*odrůda jablka*)

Hitrádio Černá Hora (*rozhlasový program*) – provozovatel rozhlasové stanice se jménem ČERNÁ HORA - MEDIA s. r. o. je evidován jako korporace

Škoda Felicia (*1959-1964*) – zastřešující entita pro typovou řadu výrobku

Škoda Felicia Super (*1962-1964*) – konkrétní model výrobku

Škoda Felicia (*1994-2001*) – zastřešující entita pro typovou řadu výrobku

Karlsbader Mineralwasser (*ochranná známka*)

Mattoni Karlovarské minerální vody (*ochranná známka*)

Tatranky Sedita

Tatranky Opavia

Merkur (*stavebnice*)

káča (*hračka*)

11.1.5 Názvy společenských, dětských her

Do této podtřídy patří společenské, dětské a další hry (včetně počítačových), které se řídí stanovenými pravidly. Sportovní disciplíny (např. fotbal, hokej) patří do obecných pojmů, podtřídy „netaxonomické obecné pojmy“.

Příklady:

Člověče, nezlob se!

mariáš

slepá bába

šachy (*desková hra*)

Zaklínač (*počítačová hra*)

Zaklínač (*Ignacy Trzewiczek : desková hra*)

11.1.6 Programy, projekty, granty, rozvojové plány, kampaně, nemají-li charakter korporace

Tyto entity mají stanoven obecný rámec a probíhají v delším časovém úseku. Jejich konkrétní provedení je popisováno jako entita třídy „událost“ (např. „**Zelená úsporám v Kraji Vysočina pro rok 2020**“). Entity z této podtřídy odlišuje od obecných pojmů jméno nebo část jména specifická pro jednu konkrétní entitu nebo souhrn dílčích konkrétních entit (např. „**akce Z**“ vs. obecný pojem „akce“).

Příklady PREF:

Marshallův plán (*rozvojový plán*)

akce Z (*program*)

Ani zrno nazmar (*kampaň*)

Integrovaný operační program

INTERPI (*výzkumný projekt*)

Zelená úsporám (*dotační program*)

Ty to zvládneš (*kampaň*)

11.1.7 Stavby, trasy, zásahy do přírodních útvarů s vlastním jménem nebo jinou identifikací

Objekty, trasy a jejich významné části (stanice, významné části objektů apod.) s různou rozlohou (bodové, plošné a liniové) a umístěním (podzemní, pozemní, nadzemní, podmořské, mořské, vesmírné). Z hlediska účelu se jedná například o stavby obytné, hospodářské, dopravní, správní, vojenské, bezpečnostní, sociální, zdravotnické, náboženské, kulturní, vzdělávací, sportovní, turistické, rekreační, místa těžby surovin, historické cesty a stezky.

Za dílo se v uvedeném smyslu považují i plánovitě vytvořená speciální seskupení staveb s vlastním jménem jako například skanzeny a sídliště.

Je třeba důsledně rozlišovat, kdy stavba vystupuje jako dílo a kdy jako korporace nebo geografický objekt – například v případě provozovatele obchodního domu, správy skanzenu, městské části atp. (řešeno obecným doplňkem).

Výjimku u staveb představují umělé vodní plochy (vodní a plavební kanály, průplavy, údolní nádrže, rybníky), které jsou zařazeny do třídy „geografických objektů“. K dílům naopak patří vodohospodářské stavby typu přehradní a rybníční hráze, zdymadla, jezy, splavy, stavidla, kanalizace, vodovody, vodárenské věže, meliorační systémy, kašny apod.

Příklady PREF:

Pražský hrad (*Hradčany, Praha, Česko : stavba*)

Plasy (*Plasy, Plzeň-sever, Česko : klášter*)

Bečov nad Teplou (*Bečov nad Teplou, Karlovy Vary, Česko : hrad a zámek*) – jde o dva objekty v jednom areálu

Český Krumlov (*Český Krumlov, Český Krumlov, Česko : zámek*) – jde o jeden z objektů v areálu

Karlštejn (*Karlštejn, Beroun, Česko : hrad*)

kaple svatého Kříže (*Karlštejn, Beroun, Česko : kaple*) – kaple na hradě Karlštejn

Karlštejn (*Karlštejn, Svratouch, Chrudim, Česko : zámek*)

Rožmberk (*Rožmberk nad Vltavou, Rožmberk nad Vltavou, Český Krumlov, Česko : hrad*)

kaple svaté Anny (*Opatov, Třebíč, Česko : kaple*) – samostatně stojící kaple

dům čp. 75/I (*Břetislavova, Chrudim, Chrudim, Česko : dům*)

kaple v domě U Kamenného zvonu (*Staroměstské náměstí, Praha, Česko : kaple*)

Lazy (*Lazy, Orlová, Karviná, Česko : komplex důlních staveb*) – povrchová infrastruktura dolu

Lazy (*Karviná, Česko : důlní dílo*) – těžební (zde podpovrchový) prostor dolu Lazy

Po stopách opatů a rabínů (*Podklášteří, Třebíč, Třebíč, Česko : naučná stezka*)

Veselské pískovny (*Veselí nad Lužnicí, Tábor, Česko : naučná stezka*)

Dalešice (*Dalešice, Třebíč, Česko : hráz*)

Kamenná (*Kamenná, Třebíč, Česko : kamenolom*)

Transsibiřská magistrála (*Rusko : železniční trať*)

Lesná (*Brno, Brno-město, Česko : sídliště*)

Jindřichův Hradec - Nová Bystřice (*Jindřichův Hradec, Česko : železniční trať*)

linka 155 (*Praha, Česko : autobusová linka*)

trasa C (*Praha, Česko : metro*)

Můstek (*Praha, Česko : stanice metra*)

11.1.8 Odlišování díla/výtvoru od entit jiných tříd

U díla/výtvoru hrozí jejich záměna s jinými třídami entit, například s korporacemi či s geografickými objekty. Rozhodnutí o zařazení do příslušné třídy vyplývá z účelu nebo charakteru entity uvedeného ve zpracovávaném zdroji informace. V označení entity se rozlišení projevuje pomocí obecného doplňku a stručné charakteristiky.

Příklady PREF:

Tosca (*Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : lázeňský komplex*) – zde se jedná o třídu „dílo/výtvor“, podtřídu „stavby, trasy, zásahy do přírodních útvarů s vlastním jménem nebo jinou identifikací“

vs.

Tosca (*Giacomo Puccini : opera*) – třída „dílo/výtvor“, podtřída „autorská a umělecká díla“

vs.

Lázeňský dům Tosca (*léčebné zařízení : Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko*), *léčebné zařízení služeb pro ministerstvo vnitra* – třída „korporace“, podtřída „kulturní, výchovné, výzkumné a zdravotnické organizace a instituce“

Národní divadlo (*Praha, Česko : stavba*) – třída „dílo/výtvor“, podtřída „stavby, trasy, zásahy do přírodních útvarů s vlastním jménem nebo jinou identifikací“

vs.

Národní divadlo (*Praha, Česko : 1881-*), *divadlo v Praze* – třída „korporace“, podtřída „kulturní, výchovné, výzkumné a zdravotnické organizace a instituce“

Tajanovský mlýn (*Tajanov, Kolinec, Klatovy, Česko : stavba*), *starý mlýn s turbínou vyrábějící elektřinu* – třída „dílo/výtvor“, podtřída „stavby, trasy, zásahy do přírodních útvarů s vlastním jménem nebo jinou identifikací“

vs.

Tajanovský Mlýn (*Tajanov, Kolinec, Klatovy, Česko : nižší sídelní jednotka*), *samota u vsi Tajanov* – třída „geografický objekt“, podtřída „administrativně či jinak lidmi vymezená území“

Petřiny (*Praha, Česko : sídliště*), *panelové sídliště ve stejnojmenné městské čtvrti* – třída „dílo/výtvor“, podtřída „stavby, trasy, zásahy do přírodních útvarů s vlastním jménem nebo jinou identifikací“

vs.

Petřiny (*Praha, Česko : nižší sídelní jednotka*), *sídliště a městská čtvrť* – třída „geografický objekt“, podtřída „administrativně či jinak lidmi vymezená území“

Bory (*Plzeň, Plzeň-město, Česko : věznice*), *komplex budov věznice v jižní části města Plzně* – třída „dílo/výtvor“, podtřída „stavby, trasy, zásahy do přírodních útvarů s vlastním jménem nebo jinou identifikací“

vs.

Bory (*Jižní Předměstí, Plzeň, Plzeň-město, Česko : nižší sídelní jednotka*), *čtvrť města Plzně* – třída „geografický objekt“, podtřída „administrativně či jinak lidmi vymezená území“

vs.

Věznice Bory (*správa věznice : Plzeň, Plzeň-město, Česko : 1997-*), *orgán zajišťující výkon trestu* – třída „korporace“, podtřída „vojenské a bezpečnostní jednotky“.

11.2 Zásady popisu díla a výtvoru

11.2.1 Součásti a verze díla/výtvoru

Dílo/výtvor se popisuje jako celek s informacemi o jeho poslední známé realizaci, resp. podobě.

Pokud existují součásti nebo verze, mají své samostatné záznamy jak entita zastřešující, tak i entity:

- a) podstatných pojmenovaných součástí (u staveb například pojmenované štolý v rámci dolů, v rámci zámků kašny, věže, kaple, paláce apod.),
- b) pojmenovaných verzí (případně i subverzí, variant apod.); verzemi se nerozumí kopie, repliky, opisy a obdobné entity u autorských a uměleckých děl, dále pak fáze stavebního vývoje a změny účelu staveb (například hrad přebudovaný na zámek, bývalý klášter využívaný jako světská stavba).

Samostatné záznamy se mohou vytvářet pro díl (například pro jednotlivé díly Bible kralické, díl televizního pořadu, výtisk novin) a pro vydání, překlad konkrétního autorského a uměleckého díla, pro symfonickou báseň v rámci cyklu (např. „Vltava“ z cyklu „Má vlast“) apod. U publikací a periodik se rozlišování entit (nikoli však způsob zápisu) řídí Souborným katalogem ČR, případně příslušnými zahraničními knihovnickými katalogy.

V archivním autoritním záznamu součásti nebo verze se může vytvořit vztah se specifikací „celek“, ve kterém se tento záznam napojuje na zastřešující/soubornou entitu (viz **kapitulu 11.3.9**). Bližší vysvětlení vztahu musí být podáno ve stručné charakteristice.

O tom, zda se k jednotce popisu při tvorbě přístupových bodů připojuje jen archivní autoritní záznam součásti nebo verze, nebo i entity zastřešující, rozhoduje kontext, v němž entita ve zdroji informace vystupuje.

Příklady součástí:

Zastřešující záznam:

PREF: Karlštejn (*Karlštejn, Beroun, Česko : hrad*)

Záznam součásti:

PREF: kaple svatého Kříže (*Karlštejn, Beroun, Česko : kaple*)

stručná charakteristika: *kaple na hradě Karlštejn*

Ve vztahu „celek“ se záznam kaple může napojit na zastřešující archivní autoritní záznam hradu Karlštejn.

Příklad zřetězení součástí:

Zastřešující záznam:

PREF: Pražský hrad (*Hradčany, Praha, Česko : stavba*)

Záznam součásti:

PREF: katedrála svatého Víta (*Hradčany, Praha, Česko : katedrála*)

stručná charakteristika: *katedrála na Pražském hradě*.

Ve vztahu „celek“ se záznam chrámu může napojit na zastřešující archivní autoritní záznam Pražského hradu.

Zastřešující záznam:

PREF: katedrála svatého Víta (*Hradčany, Praha, Česko : katedrála*)

Záznam součásti:

PREF: Zlatá brána (*Hradčany, Praha, Česko : stavba*)

stručná charakteristika: *arkádová předsň jižního vstupu do katedrály svatého Víta na Pražském hradě*

Ve vztahu „celek“ se záznam brány může napojit na zastřešující archivní autoritní záznam katedrály svatého Víta.

Zastřešující záznam:

PREF: Zlatá brána (*Hradčany, Praha, Česko : stavba*)

Záznam součásti:

PREF: Poslední soud (*Hradčany, Praha, Česko : mozaika*)

stručná charakteristika: *mozaika v prvním patře Zlaté brány u jižního vstupu do chrámu svatého Víta na Pražském hradě*

Ve vztahu „celek“ se záznam mozaiky může napojit na zastřešující archivní autoritní záznam Zlaté brány.

Příklad verzí výrobku:

Zastřešující záznam:

PREF: Supermarine Spitfire (*letadlo*)

Záznam verze:

PREF: Supermarine Spitfire Mk. IX (*letadlo*)

stručná charakteristika: *verze britského stíhacího letounu*

Ve vztahu „celek“ se záznam verze může napojit na zastřešující archivní autoritní záznam letadla Supermarine Spitfire.

Zastřešující záznam:

PREF: Supermarine Spitfire Mk. IX (*letadlo*)

Záznam varianty:

PREF: Supermarine Spitfire Mk. IXC (*letadlo*)

stručná charakteristika: *výzbrojní varianta britského stíhacího letounu Supermarine Spitfire, verze Mk. IX*

Ve vztahu „celek“ se záznam varianty může napojit na zastřešující archivní autoritní záznam verze letadla Supermarine Spitfire Mk. IX.

Příklad verzí autorského díla/výtvoru:

Zastřešující záznam:

PREF: Kosmova kronika

VAR 1: *Kronika česká*

VAR 2: *Kronika Čechů*

VAR 3: *Kosmova kronika česká*

VAR 4: *Chronica Boemorum*

jazyk originálu: latina

Záznam verze:

PREF: Třebíčský opis Kosmovy kroniky

VAR: *Brněnský opis Kosmovy kroniky*

jazyk originálu: latina

stručná charakteristika: *jeden z nejmladších opisů Kosmovy kroniky pořázený ve skriptoriu benediktinského kláštera v Třebíči*

Ve vztahu „celek“ se záznam trebíčského opisu může napojit na zastřešující archivní autoritní záznam Kosmovy kroniky.

11.2.2 Díla/výtvary měnící polohu

Za různé entity se nepovažují stavby a trasy měnící polohu v nepodstatné míře (například nepodstatná přeložka komunikace) a umělecká díla měnící svá umístění.

11.2.3 Specifika jednotlivých podtříd

Podtřída „všeobecně známé dokumenty, smlouvy, zákony, předpisy, normy“

Otisk mezinárodní smlouvy zveřejněné v národní sbírce zákonů se považuje za stejnou entitu jako originál a nezakládá se pro ni nový záznam. Zdroj (sbírka zákonů) se uvádí ve Zdroji informace.

Příklad:

hlavní část jména: **Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými a sdruženými a Rakouskem podepsaná v Saint-Germain-en-Laye dne 10. září 1919**

zdroj informací: *Sbírka zákonů a nařízení státu československého, č. 507/1921*

Podtřída „vyznamenání, ceny, soutěžní trofeje“

Do této podtřídy patří:

- a) vyznamenání a ceny jako abstraktní vyjádření veřejného, společenského ocenění nějaké činnosti či výkonu (vojenské, vědecké, umělecké, sportovní ad.).

Příklady:

Zastřešující záznam:

PREF: Nobelova cena

stručná charakteristika: *ocenění každoročně udělované za zásadní vědecký výzkum, technické objevy či za přínos lidské společnosti*

Záznam ocenění pro konkrétní obor:

PREF: Nobelova cena za fyziku

stručná charakteristika: *jedna z Nobelových cen udělovaná za zásadní vědecký výzkum či vynález v oboru fyziky*

Nikoliv: Nobelova cena za fyziku (2016)

PREF: Olympijská medaile

stručná charakteristika: *ocenění udělované na olympijských hrách*

- b) konkrétní předměty, které jsou oceňovaným fyzickým osobám předávány – většinou různé druhy plastik (trofeje, medaile, odznaky, vyznamenání, řády, poháry, mísy, čelenky, korunky), diplomy, věnce a prapory; v oboru myslivosti se často jedná o upravenou část úlovku (různé štetky na klobouk, špičáky, zuby, pírká apod.).

Příklady:

PREF: Nobelova cena (Erik Lindberg : medaile : 1901)

stručná charakteristika: *medaile předávané laureátům Nobelovy ceny za fyziku, chemii, lékařství a literaturu, bez vyobrazení na zadní straně*

PREF: Nobelova cena (Erik Lindberg : medaile : 1902-)

stručná charakteristika: *medaile předávané laureátům Nobelovy ceny za fyziku, chemii, lékařství a literaturu, s oboustranným vyobrazením*

PREF: Nobelova cena za mír (*Gustav Vigeland : medaile*)

stručná charakteristika: *medaile předávané laureátům Nobelovy ceny za mír*

PREF: Olympijská medaile (*David Watkins : zlatá : 2012*)

stručná charakteristika: *olympijská medaile jako ocenění na letních olympijských hrách v Londýně*

Zda se u záznamu dané entity jedná o variantu a), či b) je třeba uvést v PP „stručná charakteristika“, popřípadě i v obecném doplňku.

Podtřída „výrobky a jejich typová označení, obchodní značky, odrůdy, plemena vytvořená člověkem“

Záznam individuálního provedení výrobku odlišitelného od ostatních například výrobním číslem nebo registrační značkou se nezakládá.

11.2.4 Anonymní a blíže neznámá díla/výtvoř

Není-li známo jméno ani dostatek údajů o dílu/výtvoř, záznam takové entity se nezakládá.

11.3 Součásti a prvky popisu díla a výtvoř

Společným prvkem popisu pro všechna díla/výtvoř je správné začlenění do třídy a podtřídy na základě výběru z číselníku (povinný PP).

11.3.1 Označení

Označení se vytváří analogicky podle příkladů obsažených v **příloze č. 10**.

Označení u podtřídy „výrobky a jejich typová označení, obchodní značky, odrůdy, plemena vytvořená člověkem“

U výrobků měnících v průběhu času typové označení se používá poslední platné označení. Přednost má vždy české označení před označením cizojazyčným, byť úředním.

Příklad:

PREF: 781 (*lokomotiva*)

VAR 1: *T 679.1*

typ formy jména: *úřední* – starší varianta

VAR 2: *Sergej*

typ formy jména: *přezdívka/zlidovělá podoba*

VAR 3: *Bubny tajgy*

typ formy jména: *přezdívka/zlidovělá podoba*

VAR 4: *M62*

typ formy jména: *úřední* – platné pro Maďarsko, Polsko, Sovětský svaz/Rusko

Verze výše uvedené lokomotivy:

PREF: 781.8 (*lokomotiva*)

VAR 1: *T 679.5*

typ formy jména: *úřední* – starší varianta

VAR 2: *Sergej*

typ formy jména: *přezdívka/zlidovělá podoba*

VAR 3: *Bubny tajgy*

typ formy jména: *přezdívka/zlidovělá podoba*

stručná charakteristika: *širokorozchodná varianta*

Označení u podtřídy „stavby, trasy, zásahy do přírodních útvarů s vlastním jménem nebo jinou identifikací“

Aby bylo zajištěno, pokud možno přehledné řazení archivních autoritních záznamů entit této podtřídy v rejstřících archivních pomůcek, používá se v preferovaném označení typ formy jména „uměle vytvořené“, který se tvoří podle těchto pravidel:

1.a) Upřednostňuje se preferované označení bez uvedení typu díla v hlavní části jména (např. „Karlštejn“, „Husa na provázku“) **a typ díla je pak zapsán v obecném doplňku** (např. „hrad“, „budova divadla“). Výjimku tvoří případy uvedené níže v bodě 1.b).

Příklady, kdy v nejvíce známém jméně není typ díla uveden:

PREF: *Jindřichův Hradec - Nová Bystřice* (*Jindřichův Hradec, Česko : železniční trať*)

VAR 1: *železniční trať Jindřichův Hradec - Nová Bystřice*

VAR 2: *Jindřichohradecká úzkokolejka*

typ formy jména: *zjednodušená podoba*

PREF: *Červená nad Vltavou* (*Jetěnice, Písek, Česko : železniční stanice*)

VAR 1: *Jetěnice*

datace použití jména: *1889-1939*

VAR 2: *Jetětitz*

datace použití jména: *1889-1918*

VAR 3: *Tscherwena /Moldau/*

datace použití jména: *1939-1945*

VAR 4: *Tscherwena an der Moldau*

datace použití jména: *1939-1945*

PREF:

Vídeň - Cheb (*Česko a Rakousko : železniční trať*)

Lazy (*Lazy, Orlová, Karviná, Česko : komplex důlních staveb*) – povrchová infrastruktura dolu

Dukla (*Havířov, Karviná, Česko : důlní dílo*)

Lesná (*Brno, Brno-město, Česko : sídliště*)

Kamenná (*Kamenná, Třebíč, Česko : kamenolom*)

Tosca (*Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : lázeňský komplex*)

Husa na provázku (*Brno, Brno-město, Česko : budova divadla*)

Čas (*Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : budova kina*)

Oko (*Třebíč, Třebíč, Česko : budova kina*)

Paříž (*Staré Město, Praha, Česko : budova hotelu*)

Plasy (*Plasy, Plzeň-sever, Česko : klášter*)

Břevnov (*Markétská, Břevnov, Praha, Česko : klášter*) – v geografickém doplňku se uvádí ulice a část obce, protože v Břevnově bylo více klášterů

Cheb (*Františkánské náměstí, Cheb, Cheb, Česko : klášter*) – v geografickém doplňku se uvádí náměstí, neboť v části obce Cheb je více klášterů

Hradčany (*náměstí U svatého Jiří, Hradčany, Praha, Česko : klášter*) – v geografickém doplňku se uvádí náměstí, protože na Hradčanech je více klášterů, jméno náměstí je převzato z RÚIAN

VAR: *klášter svatého Jiří*

U Kamenného zvonu (*Staroměstské náměstí, Praha, Česko : dům*)

Krašov (*Krašov, Bezvěrov, Plzeň-sever, Česko : vysílač*)

Mladé (*České Budějovice, České Budějovice, Česko : hřbitov*)

Chrudim (*Chrudim, Chrudim, Česko : židovský hřbitov*)

Vestec (*Vestec, Chrudim, Chrudim, Česko : kaple*)

1.b) Výjimku představují entity, u nichž se dá předpokládat vysoká četnost shodných jmen. Jsou to:

- sakrální stavby se zasvěcením či s jiným vlastním jménem;
- ostatní stavby bez vlastního jména, ale s jinou identifikací (např. čp.);
- linky městské hromadné dopravy.

V těchto případech se typ díla uvádí jak v PREF na prvním místě, tak i v obecném doplňku, ve kterém může být dále zpřesněn (např. “autobusová linka”).

Příklady PREF, kdy je typ díla v nejvíce známém jméně uveden:

Příklady PREF:

kaple svaté Anny (*Peroutka, Moravské Budějovice, Třebíč, Česko : kaple*)

kostel svatého Martina (*Třebíč, Třebíč, Česko : kostel*)

rotunda svaté Kateřiny (*Znojmo, Znojmo, Česko : rotunda*)

hřbitov sv. Otýlie (*České Budějovice, České Budějovice, Česko : hřbitov*)

dům U Kamenného zvonu (*Staroměstské náměstí, Praha, Česko : dům*)

dům čp. 14 (*Bezručice, Bezručice, Tachov, Česko : dům*)

krematorium čp. 567 (*Rybáře, Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : krematorium*)

konírna čp. 232 (*Český Krumlov, Český Krumlov, Česko : zámecká konírna*)

most č. 00423-1 (*Mirotice, Písek, Česko : silniční most*)

linka 154 (*Praha, Česko : autobusová linka*)

2. Pokud nelze postupovat podle bodu 1 a zároveň:

- v nejvíce známém jméně (čili v PREF) se typ díla vyskytuje na druhém, případně dalším místě (např. „**Pražský hrad**“, „**Národní divadlo**“, „**Masarykova chata**“);
- nebo lze identifikaci zajistit pouze přívlaskem neshodným, který je k typu díla připojen bez předložky a na druhém místě (např. „**Chata myslivců**“);

ponechává se typ díla v hlavní části jména a v obecném doplňku se uvádí pojem „stavba“.

Přívlasek (shodný či neshodný) se týká osoby, skupiny osob či korporace (např. „**Mydlářovský**“, „**Hajnišův**“, „**myslivců**“), místa („**Berlínská**“, „**Pražský**“), hodnosti či funkce („**královská**“), nebo jiné kvality („**černá**“, „**prašná**“) ad., nikoliv však typu daného díla – viz příklad autobusové linky v bodu 1.b) výše.

Příklady:

PREF: Mydlářovský dům (*Břetislavova, Chrudim, Chrudim, Česko : stavba*)

VAR: dům čp. 74/I

PREF: Berlínská televizní věž (*Berlín, Německo : stavba*)

VAR: Berliner Fernsehturm; Alex-Turm; Papežova pomsta; Rache des Papstes; Rache der Marienkirche; Dibelius' Rache; Sankt Walter; St. Walter; Svatý Walter; Fernseh- und UKW-Turmes der Deutschen Post Berlins; Fernseh- und Ultrakurzwellen-Turmes der Deutschen Post Berlins; Berlínská televizní a ultrakrátkovlnná věž Německé pošty.

PREF: Královská vila (*Zámecký vrch, Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : stavba*)

PREF: Hajnišův mlýn (*Třebechovice pod Orebem, Třebechovice pod Orebem, Hradec Králové, Česko : stavba*)

PREF: Mahenovo divadlo (*Brno, Brno-město, Česko : stavba*)

PREF: Olšanské hřbitovy (*Žižkov, Praha, Česko : stavba*)

PREF: Chata myslivců (*Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : stavba*)

U stavby neznámého jména doložené archeologickým průzkumem se použije jméno místní trati, nejbližšího geografického objektu s místním nebo pomístním jménem. U anonymních liniových staveb se jméno skládá ze jmen koncových (případně i dalších) bodů linie.

Jestliže nelze vytvořit preferované označení a je přesto účelné opatřit archivní popis přístupovými body k vyhledání stavby, použije se kombinace více vhodných archivních autoritních záznamů (typicky geografického objektu, díla/výtvoru a obecných pojmů). Například u technického výkresu hrnčířské pece u čp. 14 v Bezručicích se k jednotce popisu napojí přístupové body: geografický objekt pro Bezručice, obecný pojem pro hrnčířské pece a případně i dílo/výtvor pro dům čp. 14 v Bezručicích.

Preferované označení

Hlavní část jména

Povinnost: povinný PP.

Pravidla:

V případě, kdy je popisována pouze část díla, se hlavní část jména skládá vždy z celého názvu i názvu části díla.

Pro oddělení specifikace části díla (čísel svazků, čísel dílů, ročníků apod.) se používá čárka.

Příklad:

jméno díla: **Zaklínač**

číslo a název části díla: **VII. Paní jezera, pátý román o Geraltovi a Ciri**

PREF: Zaklínač, VII. Paní jezera, pátý román o Geraltovi a Ciri (*Andrzej Sapkowski : kniha : 2017*)

Nepojmenované části je možné zmínit v narativním popisu (např. „román se skládá ze šesti dílů“, „kronika má dva díly“).

Samostatný název části díla bez názvu celku se do tohoto PP uvádí u samostatně srozumitelných, nezměnitelných a obecně vžitých názvů (např. u architektonických děl, staveb a součástí staveb jako sochy, reliéfy apod.).

Příklady:

PREF: kaple svatého Kříže (*Karlštejn, Beroun, Česko : kaple*)

stručná charakteristika: *kaple na hradě Karlštejn*

PREF: Zlatá brána (*Hradčany, Praha, Česko : stavba*)

stručná charakteristika: *arkádová předsíň jižního vstupu do chrámu svatého Víta na Pražském hradě*

Do hlavní části jména se uvádějí i podnázvy jména díla. Jako oddělovač se používá tečka.

Příklad:

jméno díla: *S hrdostí nošený*

podnázev: *Sokolský kroj, úbor a scénický kostým*

PREF: S hrdostí nošený. Sokolský kroj, úbor a scénický kostým (*Šárka Rámišová : kniha*)

U zákonů, předpisů a norem se jako preferované označení používá vždy úřední jméno v plném znění.

Příklad:

PREF: Zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů

VAR 1: *Archivní zákon*

VAR 2: *Zákon o archivnictví*

VAR 3: *Zákon o archivnictví a spisové službě*

Zkratky a symboly ochranných značek typu TM, SM, ® a jiné podobné se v označení neuvádějí.

Doplňěk

Pravidla:

Doplňěk není opakovatelný.

Pro každý typ doplňku existuje samostatný prvek popisu.

Typy doplňků a jejich pořadí:

1. Autor/tvůrce

Povinnost: doporučený PP pouze pro podtřídu „autorská a umělecká díla“ za určitých okolností, v ostatních případech se neuvádí.

Pravidla:

Navrhuje se ze vztahu „autor/tvůrce“. Neuvádí se, pokud vyplývá z hlavní části jména (např. Kosmova kronika).

Není-li uveden autor (autoři), pak se v případě publikací či tiskem nevydaných děl považují za tvůrce také: editoři nebo zpracovatelé sbírek, průvodců výstavami, edic historických pramenů, soupisů a inventářů apod., u kterých je jejich autorský přínos pro vznik dané publikace či soupisu nesporný.

Do tohoto prvku popisu se nezapisují redaktoři, grafičtí zpracovatelé, ilustrátoři, tiskaři, nakladatelé a další podobné profese či role, které se na vzniku dané publikace podílely pouze částečně. Ty je možné uvést v prvku „Popis“ a prostřednictvím vztahu k souvisejícím entitám (**viz níže „Události a vztahy“**).

U hudebních děl se za tvůrce považuje autor hudby (skladatel), nikoliv autor libreta.

U filmových a zvukových děl se autor v tomto doplňku neuvádí.

U úředních děl se uvádí korporace pouze v případě potřeby odlišení různých vydavatelů (např. u výročních zpráv bez uvedení vydavatele ve jméně dokumentu).

Syntaxe zápisu: „jméno příjmení“ (přímé pořadí jména = vedlejší a hlavní část bez čárky, případně pouze hlavní část jména, pokud vedlejší část jména neexistuje); dva autory oddělit pomocí spojky „a“; tři a více autorů = „kolektiv“; jeden hlavní autor a kolektiv = „jméno příjmení a kol.“. Pokud je autorem korporace = „hlavní část jména. vedlejší část jména“.

Příklady PREF osob či korporací považovaných za autory/tvůrce:

Dobrý voják Švejk (*Jaroslav Hašek : kniha*) – autor literárního díla; ilustrátor Josef Lada se v tomto prvku neuvádí; v tomto příkladu není řešeno konkrétní vydání knihy

Libri citationum et sententiarum. Seu Knihy půhonné a nálezové (*Vincenc Brandl a Bertold Bretholz : kniha*) – editoři edice historických pramenů.

Archiv města Karlovy Vary (*Antonín Mařík : archivní pomůcka*) – zpracovatel inventáře se uvádí

Posláním historik. Pocta prof. Robertu Kvačkovi k 80. narozeninám (*kolektiv : kniha*) – autoři jednotlivých článků v tomto sborníku

Prodaná nevěsta (*Bedřich Smetana : opera*) – autor hudby; autor libreta Karel Sabina se v tomto prvku neuvádí

2. Geografický doplněk

Povinnost: doporučený PP pro podtřídu „stavby, trasy, zásahy do přírodních útvarů s vlastním jménem nebo jinou identifikací“, u ostatních podtříd se uvádí za určitých okolností.

Pravidla:

Navrhuje se ze vztahu „umístění“. Musí reflektovat současný stav.

U staveb vyjadřuje lokalitu, kde se stavba nachází. U ostatních podtříd se uvádí jen, pokud je to účelné, důležité pro rozlišení více entit apod. (např. u kopií uměleckých děl).

Doporučuje se uvádět geografický doplněk u následujících typů staveb: hotely, restaurace, kina, divadla, školy, stadiony apod.

Příklady entit, u nichž sídlo není součástí hlavní části jména preferovaného označení:

Entita „budova kina Oko v Třebíči“: **Oko** (*Jejkov, Třebíč, Třebíč, Česko : budova kina*)

Entita „budova kina Oko v Chrudimi“: **Oko** (*Chrudim, Chrudim, Česko : budova kina*)

3. Obecný doplněk

Povinnost: povinný PP za určitých okolností, v ostatních případech se neuvádí.

Pravidla:

Povinně se uvádí u podtřídy „stavby, trasy, zásahy do přírodních útvarů s vlastním jménem nebo jinou identifikací“. Dále se uvádí, pokud je potřeba blíže charakterizovat typ díla/výtvaru, který nevyplývá z hlavní části jména. Jako obecný doplněk se používá pokud možno co nejobecnější pojem vyjadřující podstatu entity (její primární nebo hlavní účel). Například u publikací se použije „kniha“, případně „vícedílná kniha“ (nikoliv literární či vědecký žánr, jako detektivka, román, drama, poezie, epos, monografie, biografie, studie), u periodicky vydávaných titulů se použije „periodikum“ (nikoliv časopis, sborník, občasník apod.), u budov se použije například „budova kina“ atp. Konkrétnější informace se zapisuje do PP „stručná charakteristika“.

Příklady PREF:

Zaklínač (*Andrzej Sapkowski : vícedílná kniha*) – zastřešující záznam

Oslavy výročí 400 let založení města Horní Blatná (*film*)

Třicet případů majora Zemana (*televizní seriál*)

Louskáček (*Petr Iljič Čajkovskij : balet*)

V obecném doplňku lze používat spojku „a“.

Příklad PREF: Bečov nad Teplou (*Bečov nad Teplou, Karlovy Vary, Česko : hrad a zámek*)

4. Chronologický doplněk

Povinnost: povinný PP za určitých okolností, v ostatních případech se neuvádí.

Pravidla:

Používají se roky z datačních polí v událostech „Vznik“ a „Zánik“. Pokud dílo stále existuje, resp. je stále vytvářeno, použije se údaj z události Vznik s otevřeným intervalem, např. „**Lidové noviny** (1987-)“.

Využívá se pouze, pokud existuje více chronologicky odlišitelných vývojových etap, nebo by mohlo dojít k záměně entit.

Typ formy jména

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: V případě nejistoty se neuvádí. V opačném případě se uvádí výběrem z číselníkové nabídky:

- a) úřední,
- b) uměle vytvořené,
- c) jediný známý tvar,
- d) zkratka/akronym,
- e) historická/dřívější podoba,
- f) přezdívková/zlidovělá podoba,
- g) zjednodušená podoba,

- h) zkomolená podoba,
- i) podoba s čestným názvem,
- j) podle jiných pravidel,
- k) překlad,
- l) název originálu,
- m) incipit.

Variantní označení

Povinnost: doporučená část archivního autoritního záznamu.

Pravidla:

Uvádějí se všechna další zjištěná označení včetně jazykových a gramatických variant jména a změn jména. Struktura je stejná jako u preferovaného označení.

Označení jako generovaný údaj

Jednotlivé části označení jsou do souhrnného „Označení“ generovány automaticky dle následujícího pořadí spolu s oddělovači (hrnaté závorky označují prvky popisu):

PREF i VAR: [hlavní část jména] ([autor/tvůrce] : [geografický doplněk] : [obecný doplněk] : [chronologický doplněk])

11.3.2 Vznik

Povinnost: doporučená část archivního autoritního záznamu.

Pravidla:

U archivního autoritního záznamu entity třídy „dílo/výtvar“ se dle způsobu vzniku volí mezi dvěma možnostmi:

- a) vznik,
- b) první písemná zmínka.

Pro výběr způsobu vzniku (dále též zjednodušeně „událost“) jsou rozhodující tato kritéria: pokud je známo datum vzniku díla/výtvaru nebo lze odhadnout, použije se událost „Vznik“. Pokud jde o dataci formou první písemné zmínky, použije se událost „První písemná zmínka“.

Událost Vznik

Vyplňuje se:

1. Datace vzniku

Povinnost: doporučený PP.

Pravidla: Přesné datum vzniku díla/výtvaru. Není-li přesné datum známo, může se uvést kvalifikovaný odhad.

2. Vztahy spojené s událostí Vznik

Povinnost: nepovinné.

Pravidla:

- a) autor/tvůrce (vztah) – vazba na archivní autoritní záznam (dále též jen „záznam“) autora/tvůrce a jiné osoby a korporace, které se podílely na vzniku díla; vztah je opakovatelný, případné upřesnění vztahu se uvede do poznámky k tomuto vztahu (například režisér, autor libreta, překladatel atp.),
- b) dokument (vztah) – vazba na záznam dokumentu, který se týká vzniku,
- c) místo (vztah) – vazba na záznam místa, případně místa vzniku, vydání apod.,
- d) entita související se vznikem (vztah) – vazba na záznam entit ze všech tříd souvisejících se vznikem.

3. Typ vzniku

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: Výběr z číselníkové nabídky:

- a) vytvoření – používá se mj. u nevydaných autorských a uměleckých děl,
- b) vydání – počátek vydávání,
- c) první realizace,
- d) počátek platnosti – např. počátek platnosti zákona,
- e) nespecifikovaný vznik.

4. Poznámka k události Vznik

Povinnost: nepovinný PP.

Událost První písemná zmínka

Vyplňuje se:

1. Datace první písemné zmínky

Povinnost: doporučený PP.

Pravidla: datum první písemné zmínky o díle/výtvoru.

2. Vztahy spojené s událostí První písemná zmínka

Povinnost: nepovinné.

Pravidla: dokument (vztah) – vazba na záznam dokumentu, který obsahuje první zmínku o díle/výtvoru.

3. Poznámka k události První písemná zmínka

Povinnost: nepovinný PP.

11.3.3 Zánik

Povinnost: existuje-li, doporučená část archivního autoritního záznamu.

Pravidla: U archivního autoritního záznamu entity třídy „dílo/výtvar“ se dle způsobu zániku volí mezi dvěma událostmi:

- a) zánik,
- b) poslední písemná zmínka.

Pro výběr způsobu zániku (dále též zjednodušeně „událost“) jsou rozhodující tato kritéria: pokud je známo datum zániku díla/výtvaru nebo lze odhadnout, použije se událost „Zánik“. Pokud jde o dataci formou poslední písemné zmínky, použije se událost „Poslední písemná zmínka“.

Událost Zánik

Vyplňuje se:

1. Datace zániku

Povinnost: doporučený PP.

Pravidla: Přesné datum zániku díla/výtvaru. Není-li přesné datum známo, může se uvést kvalifikovaný odhad.

2. Vztahy spojené s událostí Zánik

Povinnost: nepovinné.

Pravidla:

- a) dokument (vztah) – vazba na záznam dokumentu, který se týká zániku,
- b) místo (vztah) – vazba na záznam místa zániku,
- c) entita související se zánikem (vztah) – vazba na záznam entit souvisejících se zánikem (např. požáru, zemětřesení, války).

3. Typ zániku

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: Výběr z číselníkové nabídky:

- a) zničení/zánik,
- b) ukončení vydávání,
- c) poslední realizace,
- d) nespecifikovaný zánik.

4. Poznámka k události Zánik

Povinnost: nepovinný PP.

Událost Poslední písemná zmínka

Vyplňuje se:

1. Datace poslední písemné zmínky

Povinnost: doporučený PP.

Pravidla: datum poslední písemné zmínky o díle/výtvoru.

2. Vztahy spojené s událostí Poslední písemná zmínka

Povinnost: nepovinné.

Pravidla: dokument (vztah) – vazba na záznam dokumentu, který obsahuje poslední zmínku o díle/výtvoru.

3. Poznámka k události Poslední písemná zmínka

Povinnost: nepovinný PP.

11.3.4 Stručná charakteristika

Povinnost: doporučený PP.

Pravidla:

Slovní charakteristika entity upřesňující výše uvedené údaje.

Znění stručné charakteristiky se vytváří analogicky podle příkladů obsažených v příloze č. 10.

11.3.5 Popis (díla/výtvoru)

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: popis současného stavu díla/výtvoru v širším rozsahu než umožňuje stručná charakteristika.

11.3.6 Dějiny (díla/výtvoru)

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: popis historie díla/výtvoru.

11.3.7 Jazyk originálu

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla:

Výběr z číselníkové nabídky.

Uvádí se jazyk originálu bez ohledu na použitý jazyk v preferovaném označení.

Příklady:

PREF: hlavní část jména: **Kosmova kronika**

PREF: jazyk jména: čeština

VAR: hlavní část jména: *Chronica Boemorum*

VAR: jazyk jména: latina

jazyk originálu: latina

PREF: hlavní část jména: **La guerra de las salamandras**

PREF: jazyk jména: španělština

VAR: hlavní část jména: *Válka s mloky*

VAR: jazyk jména: čeština

jazyk originálu: čeština

11.3.8 Souřadnice

Povinnost: doporučená část archivního autoritního záznamu pro autorská a umělecká díla s trvalým umístěním v exteriéru (například pomníky) a podtřídu „stavby, trasy, zásahy do přírodních útvarů s vlastním jménem nebo jinou identifikací“, v ostatních případech se neuvádí.

Pravidla:

Definuje umístění dané entity. Uplatňuje se ve formě zápisu jako PP „Definiční bod“ nebo „Hranice“, možno použít obojí. Stavby, trasy, zásahy do přírodních útvarů s vlastním jménem nebo jinou identifikací a příslušná autorská a umělecká díla (například pomníky s trvalým umístěním v exteriéru) jsou lokalizovány stejným způsobem jako geografické objekty.

V tomto prvku popisu se na rozdíl od souřadnic uvedených v kapitole 5.2.6 nevyjadřuje zobrazené území.

11.3.9 Události a vztahy (dílo/výtvar)

Povinnost: nepovinné, kromě vztahů „umístění“ a „uložení“.

Pravidla:

Vyplňuje se:

1. udělení ocenění (událost):

- a) ceremoniál ocenění (vztah) – vazba na záznam události ocenění,
- b) udělovatel (vztah) – vazba na záznam entity, která udělila ocenění,
- c) ocenění (vztah) – vazba na záznam díla/výtvaru představujícího ocenění.

2. související entity (vztahy mimo událost):

- a) umístění (vztah) – vazba na záznam nezaniklého geografického objektu, tzn. lokalitu, kde se stavba nacházela nebo nachází (sídla, ulice, náměstí, zahrady, parky atd.). U „bodových“ děl (např. budovy) se napojení provádí pokud možno na nejnižší hierarchickou úroveň geografických objektů potřebnou k jednoznačné identifikaci entity,

Povinnost: doporučený vztah u staveb.

- b) uložení (vztah) – vazba na záznam korporace či díla (stavby), v níž bylo nebo je movité dílo uloženo (např. muzea, galerie, archivy, knihovny, domy atd.),

Povinnost: doporučený vztah u autorských a uměleckých děl.

- c) celek (vztah) – vazba na záznam souborného či zastřešujícího díla/výtvaru, jehož je popisovaná entita součástí, verzí nebo pokračováním,

- d) majitel, držitel (vztah) – vazba na záznam majitele/držitele,
- e) autor změny/tvůrce změny (vztah) – vazba na záznam autora změny, resp. tvůrce změny,
- f) pojmenováno po (vztah) – vazba na záznam entity, podle které bylo nebo je popisované dílo pojmenováno,
- g) zmínka o existenci (vztah) – vazba na záznam jiného díla/výtvoru, v němž je popisovaná entita významně zmíněna; první/poslední písemná zmínka se uvádí u vzniku/zániku,
- h) tematický celek (vztah) – vazba na záznam entity typu obecný pojem.

TŘÍDA GEOGRAFICKÝ OBJEKT

Geografické objekty jsou vlastním jménem pojmenované lokality na Zemi, zeměpisné útvary, vesmír a jeho části (kromě umělých vesmírných objektů). Základní vlastností geografických objektů je vymezení stálým souborem geografických souřadnic, tj. identifikovatelnost na mapě.

Jedním z hlavních účelů popisu geografických objektů je správná lokalizace geografického objektu nebo jiných souvisejících entit (například místo narození a úmrtí, sídlo korporace, umístění stavby atd.) současným uživatelem, a to až na nejnižší úroveň potřebnou pro jednoznačnou identifikaci entity v hierarchii sídelních jednotek. Pro tyto potřeby se proto při popisu preferuje aktuálně platný, obvykle i úředně stanovený stav.

Fiktivní geografické objekty (např. Atlantida) se neevidují.

U geografických objektů často hrozí jejich záměna s entitami jiných tříd, například s korporacemi či s díly a výtvary. Rozhodnutí o zařazení do příslušné třídy vyplývá z účelu nebo charakteru entity uvedeného ve zpracovávaném zdroji informace. V uživatelském označení se rozlišení projevuje pomocí obecného doplňku a stručné charakteristiky.

Příklady:

Uživatelské označení: Tajanovský Mlýn (*Tajanov, Kolinec, Klatovy, Česko : nižší sídelní jednotka*), *samota u vsi Tajanov* = třída „geografický objekt“, podtřída „administrativně či jinak lidmi vymezená území“

vs.

Uživatelské označení: Tajanovský mlýn (*Tajanov, Kolinec, Klatovy, Česko : stavba*), *mlýn s turbínou vyrábějící elektřinu*

VAR 1: hlavní část jména: *dům čp. 24*

VAR 2: hlavní část jména: *mlýn Tajanov*

= třída „dílo/výtvar“, podtřída „stavby, trasy, zásahy do přírodních útvarů s vlastním jménem nebo jinou identifikací“

Uživatelské označení: Lesná (*Brno, Brno-město, Česko*), *část obce s panelovým sídlištěm* = třída „geografický objekt“, podtřída „administrativně či jinak lidmi vymezená území“

vs.

Uživatelské označení: Lesná (*Brno, Brno-město, Česko : sídliště*), *panelové sídliště ve stejnojmenné části města*

= třída „dílo/výtvor“, podtřída „stavby, trasy, zásahy do přírodních útvarů s vlastním jménem nebo jinou identifikací“

Uživatelské označení: Bory (*Jižní Předměstí, Plzeň, Plzeň-město, Česko : nižší sídelní jednotka*), *čtvrť města Plzeň* = třída „geografický objekt“, podtřída „administrativně či jinak lidmi vymezená území“.

vs.

Uživatelské označení: Věznice Bory (*správa věznice : Plzeň, Plzeň-město, Česko : 1997-*), *orgán zajišťující výkon trestu*

VAR 1: hlavní část jména: *Bory*

VAR 2: hlavní část jména: *Věznice Plzeň*

VAR 3: hlavní část jména: *Vězeňská služba České republiky*. Vedlejší část jména: *Věznice Plzeň*

VAR 4: hlavní část jména: *VS ČR*. Vedlejší část jména: *Věznice Plzeň*

VAR 5: hlavní část jména: *Borská věznice*

= třída „korporace“, podtřída „vojenské a bezpečnostní jednotky“

vs.

PREF: Věznice Bory (*Plzeň, Plzeň-město, Česko : stavba : 1878-*)

VAR 1: hlavní část jména: *Bory*

VAR 2: hlavní část jména: *Věznice Plzeň*

VAR 3: hlavní část jména: *Borská věznice*

= třída „dílo/výtvor“, podtřída „stavby, trasy, zásahy do přírodních útvarů s vlastním jménem nebo jinou identifikací“

12.1 Podtřídy geografických objektů

12.1.1 Administrativně či jinak lidmi vymezená území

Historická i současná území (nadmárodní i v rámci jednoho státního útvaru) obvykle spravovaná orgány veřejné moci.

Jedná se například o:

- kontinenty/světadíly,
- státy a státní útvary,
- země ve smyslu správním (např. v českých zemích do roku 1949),
- závislá i autonomní území,
- kraje,
- vládní obvody (něm. „*Regierungsbezirke*“ v Sudetské župě 1939-1945),

- okresy a jim obdobná správní území (provincie, prefektury, kantony, obštiny, župy, vojvodství, hrabství ad.),
- berní okresy (něm. „*Steuerbezirke*“),
- obce, města, městské části, městské obvody, městské čtvrti, osady (něm. „*Ortschaften*“) jako autonomní části obcí ve smyslu § 107 zák. č. 7/1864 českého z. z.,
- místní části obcí (něm. „*Ortsbestandteile*“),
- sčítací obvody,
- (panelová) sídliště,
- samoty,
- veřejná prostranství (náměstí, ulice, nábreží),
- pozemkové trati,
- území označená místními a pomístními jmény,
- vojenské újezdy,
- historické, tj. nyní již správně zrušené či zaniklé oblasti.

Pokud není níže uvedeno jinak, míní se hierarchickou úrovní “obec” nejen typ “obec”, ale i “vojenský újezd” a “obec se širší působností” (blíže viz **přílohu č. 10**).

Nepatří sem administrativně vymezená území v přírodě, která mají vlastní podtřidu. Území správních obvodů far a škol se jako geografické objekty netvoří, neboť je jako entity vyjadřují příslušné farní úřady a školy z třídy korporace.

Příklady PREF:

Česko

Velkomoravská říše (9. st.-asi 907)

Pardubický kraj (Česko : 2000-)

Adolfovice (Bělá pod Pradědem, Jeseník, Česko)

Antarktida (kontinent/světadíl)

12.1.2 Administrativně vymezené části přírody

Lidmi administrativně vymezená území v přírodě. Jsou to například národní parky, přírodní rezervace, chráněné krajinné oblasti, přírodní památky, významné krajinné prvky, ptačí oblasti, lesoparky, parky, sady, zahrady atd.

Nepatří sem jednotlivé přírodní útvary.

Příklad PREF:

Tatranský národní park (Slovensko)

12.1.3 Další vymezené lokality, oblasti a zóny

Národopisné oblasti, památkové zóny, archeologické lokality, rekreační území (např. sportovní komplexy, rekreační areály).

Příklady uživatelského označení:

Lom Leštinka (*Skuteč, Skuteč, Chrudim, Česko : rekreační území*), sportovní komplex

Výr (*Výrovice, Znojmo, Česko : rekreační území*), rekreační areál na jižní Moravě

12.1.4 Geomorfologické útvary na dně moře

Útvary na dně moří a oceánů existující nezávisle na administrativním vymezení. Například podmořské pánve, hřbety, příkopy, hory a sopky, pevninské šelfy, mořské útesy atd.

Příklady PREF:

Velký bariérový útes (*Korálové moře*)

Sundský příkop (*Indický oceán*)

12.1.5 Geomorfologické útvary na zemském povrchu

Útvary na zemském povrchu existující nezávisle na administrativním vymezení. Například litosférické desky, zlomová pásma, souostroví, ostrovy, poloostrovy, atoly, mysy, horské a pobřežní útesy, sopky, ledovce, pohoří, hory, hornatiny, pahorkatiny, kopce, vrchy, vrchoviny, skály, údolí, průsmyky, krátery, plošiny, nížiny, jeskyně atd.

Příklady PREF:

Jižní Shetlandy (*Antarktida : souostroví*)

Malé Karpaty (*Rakousko a Slovensko : vrchovina*)

12.1.6 Vodstvo a vodní plocha, vodní tok

Vodní plochy a toky, tj. oceány, moře, mořské proudy, zálivy, jezera, ledovce, prameny, gejzíry, povodí, řeky, potoky, meandry, peřeje, plesa, vodopády. Patří sem také umělé vodní plochy (např. rybníky, údolní nádrže, vodní a plavební kanály, průplavy, umělé cvičné peřeje apod.), neboť ty nejsou považovány za entity třídy „dílo/výtvor“.

Naopak do třídy „dílo/výtvor“, podtřída „stavby, trasy...“ patří vodohospodářské stavby typu přehradní a rybníční hráze, zdymadla, jezy, splavy, stavidla, kanalizace, vodovody, meliorační systémy, kašny apod.

Příklady PREF, resp. uživatelského označení u přírodního vodstva:

Štrbské pleso (*Štrba, Poprad, Slovensko : jezero*), morénové ledovcové jezero

Rolava (*Česko : řeka*)

Vřídlo (*Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : pramen*), pramen léčivé termální vody

Příklady PREF, resp. uživatelského označení u umělých vodních ploch:

Brněnská přehrada (*Brno-město, Česko : vodní nádrž*)

Orlík (*Česko : vodní nádrž*)

Borecký rybník (*Borek, Košice, Tábor, Česko : rybník*)

Suezský průplav (*Egypt : průplav*)

Hubertus (*Sadov, Karlovy Vary, Česko : peřej*), cvičná umělá vodácká peřej

12.1.7 Pojmenované útvary

Jednotlivé přírodní útvary nepatřící do výše uvedených podtříd. Například rašeliniště, pralesy, lesy, skupiny stromů, jednotlivé stromy, pouště, oázy.

Příklady PREF:

Libyjská poušť (*Afrika : poušť*)

Körnerův dub (*Dalovice, Karlovy Vary, Česko : strom*)

Síwa (*Egypt : oáza*)

12.1.8 Pojmenované trvalé klimatické jevy

Pouze trvalé klimatické jevy. Naopak dočasné, jednorázové přírodní jevy a živelné pohromy, např. „**Katrina** (*hurikán*)“, „**Kyřill** (*bouře*)“, patří do třídy „událost“, podtřídy „dočasné přírodní jevy“.

Příklady PREF:

El Niño (*trvalý klimatický jev*)

Jihovýchodní obchodní vítr (*trvalý klimatický jev*)

12.1.9 Vesmír a jeho části

Například mlhoviny, hvězdy, planety, měsíce, pojmenované útvary na povrchu planet a měsíců atd.

Příklady PREF:

Enceladus (*měsíc*)

Purkyně (*Měsíc : kráter*)

12.2 Zásady popisu geografického objektu

12.2.1 Geografické objekty vyvíjející se v čase

Pro popis se vždy preferuje současný stav. Změny vyplývající z historického vývoje geografického objektu se zaznamenávají pomocí datovaných vztahů a událostí. Pouze pokud je to nevyhnutelné, je některá z etap vyčleněna do samostatného záznamu.

U podtřídy „administrativně či jinak lidmi vymezená území“ se postupuje následovně:

1. Pro typy geografických objektů „obec“ a hierarchicky nižších sídelních jednotek se preferuje současné jméno a jeho změny v historickém vývoji se uvádějí formou VAR s případnou datací použití jména.

Je třeba mít na paměti, že obce jako entity třídy „geografický objekt“ a podtřídy „administrativně či jinak lidmi vymezená území“, jsou vyjadřovány svými záznamy pouze ve svém současném stavu. Rozsah velkého množství z nich se ovšem (někdy i radikálně) zvětšil v průběhu 2. poloviny 20. století v důsledku slučování obcí. Obec proto co do rozsahu často nemusí být totožná s obcí/městem, jež existovala v době, ke které se vztahuje příslušná archiválie či jiná zpracovávaná entita. Podle toho je nutno pečlivě zvážit, zda je v dané situaci třeba použít záznam obce, či záznam části obce, popř. záznam městské části/obvodu.

Příklad:

Je popisována archiválie týkající se obce Oldřiš na Karlovarsku z 1. poloviny 20. století. Oldřiš sice byla tehdy samostatnou obcí, ale nyní je součástí obce Merklín. Jako geografický objekt se proto Oldřiš vždy zapisuje jako osada Merklína (současný stav), tedy „**Oldřiš** (*Merklín, Karlovy Vary, Česko*)“, a nikdy jako samostatná obec. Jako variantní označení se zapisuje

německá verze jména „*Ullersgrün*“. Datace použití tohoto jména bude doba před rokem 1945. Podobně viz níže příklady v kapitole 12.2.2.

Výjimka: „městské části/obvody“, u kterých se jednotlivé fáze historického vývoje evidují jako samostatné entity.

Příklad: Praha XIV – Nusle (*Praha, Česko : správní obvod : 1947-1949*), *historický správní obvod Prahy*

2. Pro typy geografických objektů hierarchicky vyšších než „obec“ se jednotlivé fáze historického vývoje evidují jako samostatné entity, např. „**Toužim** (*Česko : okres : 1949-1960*)“.

Uvedené zaniklé územní útvary jsou primárně evidovány kvůli potřebě vyjádřit územní působnost dnes již zaniklého administrativního území ve vztahu ke korporacím. Dále slouží k tomu, aby se dalo přesněji vyjádřit určité výrazně změněné nebo zaniklé administrativní území zachycené v obsahu popisované archiválie. Pokud tato přesnost není potřebná, upřednostňuje se napojení archivního autoritního záznamu současného administrativního území (stát, okres atd.).

Příklady:

U entity „**Československo. Ministerstvo techniky**“ z třídy „korporace“ se ve vztahu „geografická působnost“ použije napojení na archivní autoritní záznam entity „**Československo (1918-1992)**“ z třídy „geografický objekt“, nikoli na záznam entity „**Česko**“ z téže třídy.

U archivního popisu týkajícího se písemností konkrétního soudního okresu je vhodnější napojení archivního autoritního záznamu entity reprezentující onen historický soudní okres, nikoli napojení záznamu dnešního okresu, neboť takové vymezení obvodu je přesnější.

U archivního popisu vztahujícího se k blíže neurčenému území v Česku v roce 1980 se napojí archivní autoritní záznam entity reprezentující současné „**Česko**“, nikoli záznam entity „**Česko (Česko : 1969-1992)**“. V tomto případě je důležitější určení polohy, a nikoli historické správní uspořádání.

12.2.2 Problematika slučování sídel

Původní sídelní lokality, které fyzicky nezanikly, nýbrž se sloučily s další lokalitou nebo došlo k jejich územnímu zvětšení a změně statutu, se nepovažují za zaniklé. Popisují se jako administrativní část současného většího celku, tj. jako nižší sídelní jednotka obce, jejíž součástí se staly.

Pro původní historická sídla či jejich části se po agregaci do současných sídelních jednotek samostatné záznamy nezakládají, ale použijí se záznamy současných geografických objektů, které na jejich místě leží.

Příklady:

Původní samostatná obec, jež je nyní administrativní částí jiné obce

Frýdek (*Frýdek-Místek, Frýdek-Místek, Česko*) – současná část obce se používá i pro historické samostatné město Frýdek, které bylo v roce 1943 sloučeno s Místkem do jednoho města.

Původní samostatná obec, jež není nyní administrativní částí jiné obce

Mezimostí (*Veselí nad Lužnicí, Tábor, Česko : nižší sídelní jednotka*) – jako současná nižší sídelní jednotka se používá i pro původní samostatnou obec, která byla v roce 1943 sloučena s Veselím nad Lužnicí. Entita byla založena jako nová, neboť RÚIAN tuto lokalitu neobsahuje.

Původní historická lokalita vs. současné administrativní části různého jména

Původní historické centrum města Děčína, tzn. tehdejší město uvnitř městských hradeb, dnes spadá teritoriálně pod dvě části obce: „Děčín I-Děčín“ a „Děčín II-Nové Město“.

Na archivní popis (například u středověké listiny) se napojí archivní autoritní záznam entity reprezentující současné město „**Děčín** (*Děčín, Česko*)“. Napojení záznamů dvou výše zmíněných částí obce by sice bylo teritoriálně přesnější, ale neodpovídalo by kontinuitě jména lokality, která je v tomto případě upřednostněna. Navíc je entita současného města Děčín nejbližší hierarchickou úrovní geografického objektu, která původní historické centrum města obsáhne.

12.2.3 Problematika rozlučování lokalit / bývalé uměle vytvořené obce

Jde zpravidla o obce, které vznikaly v 60. až 80. letech 20. století jako uměle sdružené (střediskové) obce, ke spojení však docházelo i v minulosti (po roce 1850). Jelikož na jejich teritoriu nedošlo k fyzickému zániku osídlení, pouze k územně správním změnám, nelze tyto entity považovat za zaniklé geografické objekty a zakládat pro ně archivní autoritní záznamy. Jak správně postupovat při propojování archivního popisu s archivními autoritními záznamy je vysvětleno na následujících příkladech:

Příklady:

Středisková obec

V letech 1961–1979 byly sloučeny obce Vinary, Lýsky a Popovice v obec se jménem „Viničná“. Od roku 1980 se tyto tři lokality staly součástí Přerova jako jeho části obce: „Přerov XI-Vinary“, „Přerov IX-Lýsky“ a „Přerov X-Popovice“.

Na archivní popis vztahující se k obci Viničná se napojí zároveň tři archivní autoritní záznamy všech tří současných částí obce. Ve všech záznamech uvedených tří částí obce bude jako variantní označení uvedeno Viničná (s datací použití jména od 1961 do 1979). Napojení archivního autoritního záznamu entity reprezentující celé město Přerov by bylo v daném případě nepřesné.

Stejnomená lokalita se složitějším územně správním vývojem a přejmenováním

Dnešní obec „**Hukvaldy** (*Frýdek-Místek, Česko*)“ se skládá z pěti částí obce: „Hukvaldy“, „Horní Sklenov“, „Dolní Sklenov“, „Rychaltice“ a „Krnalovice“ (poslední jmenovaná od roku 2016).

Stručná historie jednotlivých částí:

- Sklenov – do roku 1960 samostatná obec. V pramenech se vyskytují dvě části obce Sklenov, a to „Dolní Sklenov“ (zvaný také „Velký Sklenov“) a „Horní Sklenov“ (zvaný též „Malý Sklenov“).
- Hukvaldy – po roce 1849 osada Sklenova.
- Rychaltice – do roku 1960 samostatná obec.

V roce 1960 došlo ke sloučení výše zmíněných lokalit do jedné obce se společným jménem „Sklenov“.

K 1. 7. 1982 došlo k přejmenování sloučené obce „Sklenov“ na „Hukvaldy“. V roce 2016 byly k Hukvaldům připojeny „Krnalovice“ jako samostatná část obce. Část území Krnalovic dříve patřila k Rychalticím, část k sousední obci Fryčovice.

Na archivní popis dokumentu vztahujícího se ke Sklenovu z období před sloučením v roce 1960 se napojí dva archivní autoritní záznamy obou současných částí obce, tj. „**Dolní Sklenov** (*Hukvaldy, Frýdek-Místek, Česko*)“ a „**Horní Sklenov** (*Hukvaldy, Frýdek-Místek, Česko*)“.

Obdobně se záznamy stejnojmenných částí nynější obce Hukvaldy napojí i na archivní popisy, které se vztahují k Hukvaldům, Rychalticím a Krnalovicím. Na archivní popis vážící se k celé

obci po sloučení v roce 1960 se ovšem napojí archivní autoritní záznam entity „Hukvaldy“, tj. „**Hukvaldy** (Frýdek-Místek, Česko)“, který bude obsahovat variantní označení „Sklenov“ s datací použití jména od 1960 do 1982.

12.2.4 Sídla obnovená či se změněnou polohou

Jako jedna entita se popisuje vždy:

1. Obec či jiná sídelní jednotka, která sice fyzicky přestala existovat, avšak později byla **znovu obnovená**. Oba dva celky (zaniklý a znovu postavený) jsou chápány jako jedna entita. O přerušení osídlení (dočasném zániku) informují příslušné prvky popisu.
2. Geografický objekt stejného jména **nepatrně mění polohu** na základě vnějších okolností, jakými jsou například změna koryta vodního toku, vynucené přemísťování lokalit související s důlní, průmyslovou a vodohospodářskou činností, válečnými či přírodními katastrofami apod.

Příklady:

PREF: Lidice (Kladno, Česko)

Stručná charakteristika: obec vyhlazená nacisty a poté opět obnovená

PREF: Most (Most, Česko)

Stručná charakteristika: město postižené důlní činností a zároveň město navazující na původní historické sídlo zničené kvůli dolování

PREF: Dolní Kralovice (Benešov, Česko)

Stručná charakteristika: zatopená obec a zároveň obec navazující na původní sídlo

Pokud je třeba přesněji určit například původní historické centrum zatopené obce, může se nově vytvořit entita typu geografického objektu „nižší sídelní jednotka“. Do stručné charakteristiky se uvede „původní historické centrum zatopené obce XY“ a zároveň se uvedou souřadnice původního centra obce.

12.2.5 Samoty na místě zaniklých vesnic s totožným jménem

Pokud na místě zaniklé obce zůstane torzo osídlení, vytváří se pouze jeden archivní autoritní záznam pro samotu či osadu, místní název apod. (typ geografického objektu „nižší sídelní jednotka“), popř. pro část obce, či pro jiný typ geografického objektu, podle toho, jaký status torzo osídlení v současnosti má. Na archivní popis k zaniklé obci se napojí archivní autoritní záznam této entity.

Příklad:

PREF: Ryžovna (Boží Dar, Karlovy Vary, Česko)

Stručná charakteristika: část obce Boží Dar v okrese Karlovy Vary, torzo zaniklé, dříve samostatné obce

Typ geografického objektu: část obce

12.2.6 Zaniklá sídla

Jako zaniklé sídlo je chápána pouze taková lokalita (vojenský újezd, obec a hierarchicky nižší), která zanikla fyzicky, jako sídelní jednotka již nebyla nikdy obnovena a v případě území Česka zároveň není evidována jako část obce v RÚIAN. Fyzický zánik je ověřován s pomocí aktuálních map nebo dostupných satelitních či leteckých snímků.

U zaniklých sídel je potřeba vždy vytvořit událost „Zánik“. Ve spojení s chronologickým doplňkem „zaniklo“, se tak vyjadřuje, že sídlo již neexistuje. Kvůli možným komplikacím při zjišťování informací o zániku

nemusí být v události Zánik uvedena datace, související entita či poznámka, nejsou-li známy. Povinně se u této události však vždy vyplňuje alespoň typ zániku (přinejmenším hodnota „jiný typ zániku“).

Jako typ geografického objektu se volí ten, který byl platný v době zániku. Nelze-li jej určit, použije se typ „nižší sídelní jednotka“. Další skutečnosti se vysvětlí ve stručné charakteristice.

Příklady:

PREF: Skryje (*Dukovany, Třebíč, Česko : zaniklo*)

Stručná charakteristika: část obce Dukovany zaniklá z důvodu výstavby Jaderné elektrárny Dukovany, původně samostatná obec – v době zániku už nebyla samostatnou obcí; v roce 1976 se stala částí obce Dukovany; v roce 1980 byla oficiálně zrušena; není vedena v RÚIAN.

Typ geografického objektu: část obce

PREF: Víckovský dvůr (*Petrovice, Třebíč, Česko : nižší sídelní jednotka : zaniklo*)

Stručná charakteristika: samota zaniklá v důsledku třicetileté války

Typ geografického objektu: nižší sídelní jednotka

PREF: Dunkelsberg (*Hradiště, Karlovy Vary, Česko : nižší sídelní jednotka : zaniklo*)

Stručná charakteristika: zaniklá osada zaniklé obce Zakšov na území dnešního vojenského újezdu Hradiště

Typ geografického objektu: nižší sídelní jednotka

PREF: Doupov (*Hradiště, Karlovy Vary, Česko : zaniklo*)

VAR: Duppau

Stručná charakteristika: město zaniklé následkem zřízení vojenského výcvikového prostoru Hradiště

Typ geografického objektu: obec

U ostatních typů geografických objektů podtřídy „administrativně či jinak lidmi vymezená území“, ani u ostatních podtříd se chronologický doplněk „zaniklo“ nepoužívá. Není-li známo přesné datum či rok vzniku a zániku, uplatňuje se odhad či první/poslední zmínka (tj. uváděno od/do).

Příklad uživatelského označení: Kreuzteich (*Rybáře, Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : rybník : uváděno od 1842-uváděno do 1947*), zaniklý rybník v katastrálním území Rybáře

12.2.7 Anonymní, blíže neznámé a fiktivní geografické objekty

Není-li známo jméno ani dostatek údajů o geografickém objektu, záznam takové entity se nezakládá.

Není přípustné vytvářet archivní autoritní záznamy typu „*neznámá Lhota v Česku*“, „*Albrechtice (Česko)*“ apod., pokud nelze geografický objekt přesně lokalizovat.

Jsou-li sousedící sídla (obce) obdobného jména v archiválii blíže nerozlišeny, je řešením připojit oba, nebo více přístupových bodů.

Pokud se jedná o reálně existující entitu neznámého jména, která si s ohledem na svůj význam zaslouží vlastní přístupový bod (zaniklá hradiště apod.), je možno ji zařadit do podtřídy „další vymezené lokality, oblasti a zóny“ jako typ geografického objektu „*archeologická lokalita*“. U sídla neznámého jména doloženého archeologickým průzkumem lze např. použít jméno nejbližšího geografického objektu s místním nebo pomístním jménem.

Příklad:

PREF: Mukov (*Mukov, Hrobčice, Teplice, Česko : archeologická lokalita*) – místo, kde se nacházelo pravěké hradiště.

Záznamy fiktivních geografických objektů (např. „Atlantida“, „Středoze“, „Sluneční město“, „Kvítečkov“, „Katan“, „Kocourkov“, „Rukapáně“) se nezakládají. Maximálně lze vytvořit přístupový bod ve formě archivního autoritního záznamu entity třídy „dílo/výtvar“, ve které je fiktivní geografický objekt obsažen, např. „U nás v Kocourkově (film)“, „Neználek ve Slunečním městě (Nikolaj Nikolajevič Nosov : kniha)“, „Osadníci z Katanu (Klaus Teuber : společenská hra)“.

12.3 Součásti a prvky popisu geografického objektu

Společným prvkem popisu pro všechny geografické objekty je správné začlenění do třídy a podtřídy na základě výběru z číselníku (povinný PP).

12.3.1 Označení

Označení se vytváří analogicky podle příkladů uvedených v příloze č. 10.

Preferované označení

Hlavní část jména

Povinnost: povinný PP.

Pravidla:

Jméno geografického objektu (území, sídla, geomorfologického útvaru nebo části vesmíru ad.).

Pokud jde o reálně existující entitu neznámého jména, která si s ohledem na svůj význam vyžaduje evidování, zvolí se vhodný způsob identifikace. Například u vesnice neznámého jména doložené archeologickým průzkumem se použije jméno místní trati, nejbližšího geografického objektu s místním nebo pomístním jménem apod.

Pokud se u současných států a s nimi souvisejících území liší formální jméno od oficiální zjednodušené podoby jména (pod níž je entita obvykle nejvíce známá), jako preferované označení se používá oficiální zjednodušená podoba jména dle oficiální databáze zeměpisných (krátkých) jmen zemí OSN, spravované ČSÚ. Například „Česko“ místo „Česká republika“.

V preferovaném označení lze zkratku použít pouze pokud:

- je zkratka součástí hlavní části úředního jména (např. „*Nám. T. G. Masaryka*“, „*Washington, D. C.*“),
- se v geografickém doplňku uvádí katastrální území („*k. ú.*“).

Geografické objekty ležící mimo ČR

Při tvorbě preferovaného označení aktuálně existujících sídel mimo ČR (typ geografického objektu „obec se širší působností“ a nižší z podtřídy „administrativně či jinak lidmi vymezená území“) je primárním zdrojem aplikace „Jména světa“, spravovaná Českým úřadem zeměměřickým a katastrálním (<https://ags.cuzk.cz/jmenasveta>). Pro tento účel se však nepoužívají ta exonyma, která jsou v uvedené aplikaci označena jako historická. Pokud se v aplikaci české exonymum nenachází, přistoupí se k transkripci či transliteraci platného názvu.

Pro ostatní entity třídy „geografický objekt“ (aktuálně existující i zaniklé) se jako zdroj pro preferované označení použije výše uvedená aplikace, resp. se doporučují další důvěryhodné a hojně využívané zdroje (např. mapy.cz, Google Maps, Wikipedie). Takto zjištěné české názvy jsou používány jak v hlavní části

jména, tak i v geografickém doplňku. Jsou povoleny i kombinované varianty, pokud se v těchto zdrojích vyskytují (např. francouzský region Burgundsko-Franche-Comté). Původní cizojazyčné jméno entity se uvádí vždy jako variantní označení.

Názvy okresu se zapisují formou jmen jejich center/sídel s výjimkou případů, kdy v úředním jméně centrum/sídlo okresu uvedeno není. Název okresu se zapisuje českým ekvivalentem, pakliže i u archivního autoritního záznamu entity reprezentující toto centrum/sídlo je rovněž v preferovaném označení použita čeština – například u okresu Mnichov v Bavorsku se uvádí „**Mnichov** (*Německo : okres*)“. Důvodem je používání jména okresu v rámci geografického doplňku, u něhož je žádoucí zkrácená forma. Dále **viz přílohu č. 10, typ geografického objektu Okres**.

Doplňěk

Pravidla:

Doplňěk není opakovatelný.

Pro každý typ doplňku existuje samostatný prvek popisu.

Typy doplňků a jejich pořadí:

1. Obecný doplňěk

Povinnost: povinný PP za určitých okolností, v ostatních případech se neuvádí.

Pravidla: povinnost je definována dle konkrétního typu geografického objektu – **viz přílohu č. 10**.

2. Geografický doplňěk

Povinnost: povinný PP za určitých okolností, v ostatních případech se neuvádí.

Pravidla:

Povinnost je definována dle konkrétního typu geografického objektu – **viz přílohu č. 10**.

Navrhuje se ze vztahů „administrativní zařazení“.

Nezobrazuje historický vývoj; skládá se ze současných jmen geografických objektů.

Pokud se v záznamech entit ležících mimo ČR uvádí v jejich geografickém doplňku takové jméno okresu, které je odvozené od jména jeho centra/sídla (**viz přílohu č. 10, typ geografického objektu Okres**), zapisuje se zde tento okres českým ekvivalentem – např. Markersdorf (Zhořelec, Německo), pakliže i v záznamu entity tohoto centra/sídla je v preferovaném označení použita čeština, např. **PREF:** *Zhořelec (Zhořelec, Německo)*, **VAR:** *Görlitz*, **VAR:** *Gorlitium*; na rozdíl od např. **PREF:** *Baracs (Dunaújváros, Maďarsko)*.

Způsoby zápisu:

1. Pro entity v Česku se doplňěk vytváří postupným řetězením informací o části obce, obci či vojenském újezdu, okrese a státu. Zadává se nejnižší úroveň potřebná pro jednoznačnou identifikaci entity, a to vždy v současném označení a administrativním zařazení. V případě, že tato konstrukce není dostatečná pro rozlišení entit, lze před obec nebo i část obce předradit ještě katastrální území nebo některý typ ze skupiny nižších sídelních jednotek (ulice apod.).

Okres se v geografickém doplňku povinně zapisuje ve všech případech, tj. i u okresních měst, např. „*Par-dubice (Pardubice, Česko)*“. Tím je bez pochybností a zcela jasné, že v geografickém doplňku:

- a) první pozice před výrazem „Česko“ znamená vždy okres,
- b) druhá pozice před „Česko“ znamená vždy obec nebo vojenský újezd,

c) třetí pozice před „Česko“ znamená část obce, popř. hierarchicky nižší část, např. ulici, katastrální území apod.,

d) čtvrtá pozice před „Česko“ znamená další, hierarchicky ještě nižší část, tj. nižší sídelní jednotku (viz blíže přílohu č. 10),

Výjimku tvoří geografické objekty na území hlavního města Prahy. Ty včetně Prahy samotné v doplňku nemají okres uveden.

2. Pro entity na Slovensku, v Polsku, Rakousku, Německu, Maďarsku a na Ukrajině se doplněk vytváří řetězením informací o části obce, obci, okrese a státu (vždy v současném znění).

Výjimku tvoří geografické objekty typu „obec se širší působností“, u kterých se okres v doplňku neuvádí, např. „**Mnichov** (Německo), hlavní město Bavorska“.

3. Pro entity z ostatních zemí se doplněk vytváří řetězením informací pouze o části obce, obci / obci se širší působností a státu (vždy v současném znění). Příslušná, zpravidla nejbližší nadřazená, vnitřní část státu (blíže viz přílohu č. 10, kapitolu Geografické objekty – hierarchie administrativního zařazení) se do doplňku uvede, jen pokud je potřeba odlišit v daném státě dvě entity se stejným jménem. Přitom je třeba mít na zřeteli, že i nadřazené části mohou mít stejné označení a v takovém případě se uvádí i další nadřazená část (např. u stejnojmenných okresů v USA se uvádí i část „země“).

Z hlediska použití českých nebo cizojazyčných jmen u entit mimo ČR se při tvorbě geografického doplňku postupuje podle stejných pravidel, která jsou stanovena pro tvorbu preferovaného označení (viz výše – hlavní část jména).

Pokud se entita rozkládá na území dvou a více států, píše se geografický doplněk následovně:

a) dva státy – uvedou se oba státy oddělené spojkou „a“, např. „**Krkonoše** (Česko a Polsko : pohorí)“; „**Sněžka** (Česko a Polsko : hora)“. Jména států se v geografickém doplňku řadí abecedně.

b) více států – uvede se kontinent/světadíl, např. „**Šumava** (Evropa : pohorí)“

Pokud nelze entitu zařadit pod konkrétní stát, lze jako geografický doplněk použít jméno kontinentu/světadílu nebo jméno objektu ve vesmíru (planety, měsíce, hvězdy). U geografických objektů mimo pevninu, u kterých není možné určit příslušnost ke státu či kontinentu/světadílu, je možné použít moře či oceán.

Jednotlivé hierarchické části geografického doplňku se oddělují čárkou následovanou mezerou.

Příklady geografického doplňku v PREF:

Andělská Hora (Karlovy Vary, Česko) – obec ležící v ČR v okrese Karlovy Vary

Andělská Hora (Bruntál, Česko) – obec ležící v ČR v okrese Bruntál

Andělská Hora (Chrastava, Liberec, Česko) – část obce Chrastava v ČR v okrese Liberec

Podmílesy (Domašín, Domašín, Chomutov, Česko : zaniklo) – zaniklá ves Podmílesy, která se nacházela na území dnešní části obce Domašín

Podmílesy (Domašín, Chomutov, Česko : přírodní památka) – přírodní památka Podmílesy ležící v obci Domašín, resp. v částech obce Domašín a Louchov; nejbližší nadřazenou lokalitou je proto obec Domašín

Havraňák (Čakovice, Praha, Česko : lesopark) – lesopark v části obce Čakovice, která je součástí hlavního města Prahy

Tomanova (Plzeň, Plzeň-město, Česko : ulice) – entita se sice celá nalézá v části obce Jižní Předměstí, ale v případě ulic, náměstí a nábřeží je nejnižší možná úroveň v geografickém

doplňku pouze obec. Proto se zde uvedená část obce nezapisuje tímto způsobem: **Tomanova** (*Jižní Předměstí, Plzeň, Plzeň-město, Česko : ulice*).

Dále viz přílohu č. 10.

3. Chronologický doplněk

Povinnost: povinný PP za určitých okolností, v ostatních případech se neuvádí.

Pravidla:

Používá se pouze v podtřídě „administrativně či jinak lidmi vymezená území“, a to jen v následujících případech:

1. U současných okresů a krajů na území ČR – uvádí se otevřeným časovým intervalem, např. „**Karlovy Vary** (*Česko : okres : 1960-*)“, „**Karlovarský kraj** (*Česko : kraj : 2000-*)“.

2. U zaniklých geografických objektů z podtřídy „administrativně či jinak lidmi vymezená území“:

a) v případě zaniklých entit typu geografického objektu „obec“, „obec se širší působností“, „vojenský újezd“ a hierarchicky níže – zapisuje se jako „*zaniklo*“ (s výjimkou městských částí, u nichž se uvádí časový rozsah existence – viz **přílohu č. 10**, Typ geografického objektu, Městská část/obvod),

Příklad:

Zakšov (*Hradiště, Karlovy Vary, Česko : katastrální území : zaniklo*), *zrušené katastrální území ve vojenském újezdu Hradiště*

b) u zaniklých entit s typem geografického objektu hierarchicky vyšším než „obec“, „obec se širší působností“ a „vojenský újezd“ – uvádí se dle datačních hodnot obsažených v událostech „Vznik“ a „Zánik“ či pouze ve zjednodušené formě těchto údajů (století apod.).

Příklad:

Bechyňsko (*Česko : kraj : 9. st.-1751*), *zaniklý hradský obvod, později kraj, v jižních Čechách*

U ostatních geografických objektů této podtřídy (např. u současných nezaniklých sídel a oblastí – kraje, státy ad.) se chronologický doplněk neuvádí bez ohledu na to, zda je v události „Vznik“ vyplněna „datace vzniku/první písemné zmínky“, či nikoliv.

Pouze výjimečně je možné chronologický doplněk uvést i u ostatních podtříd, pokud je to účelné, například při zániku přírodního útvaru (ledovce, útesy aj.).

Typ formy jména

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: V případě nejistoty se neuvádí. V opačném případě se provádí výběr z číselníkové nabídky:

- a) úřední,
- b) uměle vytvořené,
- c) ekvivalent,
- d) jediný známý tvar,
- e) zkratka/akronym,
- f) historická/dřívější podoba,
- g) přezdívková/zlidovělá podoba,

- h) zjednodušená podoba,
- i) zkomolená podoba,
- j) podoba s čestným názvem,
- k) podle jiných pravidel – náleží sem i invertovaná podoba jména.

Variantní označení

Povinnost: doporučená část archivního autoritního záznamu.

Pravidla:

Uvádějí se všechna další zjištěná jména včetně jazykových a gramatických variant jména a změn jména.

Struktura je stejná jako u preferovaného označení.

Příklady:

PREF: Rybáře (*Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko*)

jazyk: *čeština*

datace použití jména od: *1922*

poznámka: *k zavedení úředního českého jména viz vyhlášku ministerstva vnitra č. 13/1923 Sb., bod 4.*

VAR: hlavní část jména: *Fischern*

jazyk: *němčina*

PREF: Boží Dar (*Karlovy Vary, Česko*)

jazyk: *čeština*

VAR 1: hlavní část jména: *Gottesgab*

jazyk: *němčina*

VAR 2: hlavní část jména: *Theodosium*

jazyk: *latina*

V případě jména, které se vyskytuje pouze v jednom dokumentu, přičemž z textu nelze s jistotou stanovit znění daného výrazu v 1. pádě, je možné přepsat jméno přímo z příslušného pramene ve tvaru, v jakém je v tomto zdroji uveden, to znamená i v jiném než v 1. pádu a s předložkou. Totéž platí i pro preferované označení, pokud se jméno vyskytuje jen v jednom známém prameni.

Příklad:

PREF: Babice (*Praha-východ, Česko*)

typ formy jména: *úřední*

jazyk: *čeština*

VAR 1: hlavní část jména: *de Babicz*

typ formy jména: *historická/dřívější podoba*

jazyk: *latina*

datace použití jména od: *1381*

datace použití jména do: 1381

VAR 2: hlavní část jména: *in villa Babiczich*

typ formy jména: *historická/dřívější podoba*

jazyk: *latina*

datace použití jména od: 1381

datace použití jména do: 1381

zdroje informací (PP společný pro celou entitu): *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské sebrané z archivů domácích i cizích. Díl XXXI. - První kniha provolací desk dvorských z let 1380-1394. Vyd. Gustav Friedrich. V Praze, 1921, s. 38 (zápis z roku 1381).*

Označení jako generovaný údaj

Jednotlivé části označení jsou do souhrnného „Označení“ generovány automaticky dle následujícího pořadí spolu s oddělovači (hranaté závorky označují prvky popisu):

PREF i VAR: [hlavní část jména] ([geografický doplněk] : [obecný doplněk] : [chronologický doplněk])

12.3.2 Typ geografického objektu

Povinnost: povinný PP.

Pravidla: Provádí se výběr z číselníkové nabídky, který určuje základní charakteristiku geografického objektu. Blíže viz přílohu č. 10.

12.3.3 Administrativní zařazení (hierarchická struktura)

Povinnost: povinný vztah za určitých okolností, v ostatních případech doporučený.

Pravidla:

Vyjadřuje se formou vztahu/reference na jiný geografický objekt.

Nadřazená entita („administrativní zařazení“) slouží k vyjádření primární hierarchie, není opakovatelná a zároveň nesmí být zaniklá.

Jako nadřazená entita se vždy určuje nejnižší identifikovatelná úroveň v hierarchii entit podtřídy „administrativně či jinak lidmi vymezená území“ či „vesmír a jeho části“, která plně popisovanou entitu obsáhne. Detailněji je použití, včetně přesného vymezení typu geografických objektů, které mohou být v rámci prvku popisu „administrativní zařazení“ uplatněny, popsáno v příloze č. 10, kapitole Geografické objekty – hierarchie administrativního zařazení.

Uplatňuje se povinně pro všechny entity podtřídy „administrativně či jinak lidmi vymezená území“.

Hierarchická struktura je přitom řešena následovně:

1. Pro entity v Česku a na Slovensku mohou být použity následující typy geografických objektů v této hierarchii: stát > kraj > okres > obec nebo vojenský újezd > část obce. V případě, že existuje pouze jedna část obce totožného jména jako obec, záznam části obce se nezakládá.

2. U zahraničních entit bud’:

a) mohou být použity následující typy geografických objektů v této hierarchii: planeta Země > kontinent/světadíl > stát > administrativně vymezená vnitřní část státu > obec > část obce,

nebo

b) je umožněno navázat archivní autoritní záznam obce nebo nižší sídelní jednotky přímo na archivní autoritní záznam státu bez nutnosti zadávat administrativně vymezenou vnitřní část státu, avšak za předpokladu, že jsou vyplněny souřadnice. Archivní autoritní záznamy ulice, nábřeží a náměstí musí být ve vztahu „administrativní zařazení“ napojeny na záznam geografického objektu typu obec.

3. U zaniklých lokalit (v Česku i v zahraničí) je umožněno navázat archivní autoritní záznam entity na archivní autoritní záznam nejbližše určitelné nadřazené entity bez ohledu na požadavek přesněji definovat hierarchii.

U ostatních podtříd z této třídy je „administrativní zařazení“, na rozdíl od geografického doplňku, doporučeno.

12.3.4 Souřadnice

Povinnost: povinná část archivního autoritního záznamu za určitých okolností, v ostatních případech doporučena.

Pravidla:

Uplatňuje se ve formě zápisu jako PP „Definiční bod“ nebo „Hranice“, přičemž je možné použít obojí.

Vyplnění alespoň jedné z forem je povinné u entit podtřídy „administrativně či jinak lidmi vymezená území“ mimo ČR, jejichž archivní autoritní záznamy jsou ve vztahu „administrativní zařazení“ napojeny na archivní autoritní záznam geografického objektu typu „stát“.

U všech geografických entit je vyplnění tohoto PP důrazně doporučeno (postačuje PP „Definiční bod“).

12.3.5 Vznik

Povinnost: doporučená část archivního autoritního záznamu.

Pravidla:

U archivního autoritního záznamu entity třídy „geografický objekt“ se dle způsobu vzniku volí mezi dvěma možnostmi:

- a) vznik,
- b) první písemná zmínka.

Pro výběr způsobu vzniku (dále též zjednodušeně „událost“) jsou rozhodující tato kritéria: pokud je známo datum vzniku geografického objektu nebo jej lze odhadnout, použije se událost „Vznik“. Pokud jde o dataci formou první písemné zmínky, použije se událost „První písemná zmínka“.

Událost Vznik

Vyplňuje se:

1. Datace vzniku

Povinnost: doporučený PP.

Pravidla: Přesné datum vzniku geografického objektu. Není-li přesné datum známo, může se uvést kvalifikovaný odhad.

2. Vztahy spojené s událostí Vznik

Povinnost: nepovinné.

Pravidla:

a) zakladatel/zřizovatel (vztah) – vazba na archivní autoritní záznam (dále též jen „záznam“) zakladatele/zřizovatele,

b) dokument (vztah) – vazba na záznam dokumentu, který se týká vzniku,

c) entita související se vznikem (vztah) – vazba na záznam entit ze všech tříd souvisejících se vznikem.

3. Poznámka k události Vznik

Povinnost: nepovinný PP.

Událost První písemná zmínka

Vyplňuje se:

1. Datace první písemné zmínky

Povinnost: doporučený PP.

Pravidla: datum první písemné zmínky o geografickém objektu.

2. Vztahy spojené s událostí První písemná zmínka

Povinnost: nepovinné.

Pravidla: dokument (vztah) – vazba na záznam dokumentu, který obsahuje první zmínku o geografickém objektu.

3. Poznámka k události První písemná zmínka

Povinnost: nepovinný PP.

12.3.6 Zánik

Povinnost: povinná část archivního autoritního záznamu u zaniklých geografických objektů.

Pravidla:

U archivního autoritního záznamu entity třídy „geografický objekt“ se dle způsobu zániku volí mezi dvěma událostmi:

a) zánik,

b) poslední písemná zmínka.

Pro výběr události je rozhodující: pokud je známo datum zániku geografického objektu nebo jej lze odhadnout, použije se událost „Zánik“. Pokud jde o dataci formou poslední písemné zmínky, použije se událost „Poslední písemná zmínka“.

Událost Zánik

Vyplňuje se:

1. Datace Zániku

Povinnost: doporučený PP.

Pravidla: Přesné datum zániku geografického objektu. Není-li přesné datum známo, může se uvést kvalifikovaný odhad.

2. Vztahy spojené s událostí Zánik

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla:

- a) dokument (vztah) – vazba na záznam dokumentu, který se týká zániku,
- b) entita související se zánikem (vztah) – vazba na záznam entit ze všech tříd souvisejících se zánikem.

3. Typ zániku

Povinnost: povinný PP u zaniklých objektů v případě, že není vyplněna ani datace zániku, ani vztah spojený se zánikem, ani poznámka k zániku, v ostatních případech doporučený.

Pravidla: Výběr z číselníkové nabídky:

- a) zánik změnou; např. sloučení, rozdělení – nepoužívá se u sídel, tj. geografických objektů typu „obec“ a hierarchicky nižších,
- b) zánik zrušením – nepoužívá se u sídel, tj. geografických objektů typu „obec“ a hierarchicky nižších,
 - c) zánik z důvodu vysídlení po roce 1945,
 - d) zánik z důvodu výstavby vodního díla,
 - e) zánik z důvodu zřízení vojenského prostoru,
 - f) zánik z důvodu průmyslové činnosti,
 - g) zánik z důvodu důlní činnosti,
 - h) zánik z důvodu vojenského konfliktu,
 - i) zánik z důvodu živelní pohromy,
- j) jiný typ zániku – do poznámky se uvede bližší určení; bez poznámky je tato hodnota chápána jako nespecifikovaný zánik.

4. Poznámka k události Zánik

Povinnost: nepovinný PP.

Událost Poslední písemná zmínka

Vyplňuje se:

1. Datace poslední písemné zmínky

Povinnost: doporučený PP.

Pravidla: datum poslední písemné zmínky o geografickém objektu.

2. Vztahy spojené s událostí Poslední písemná zmínka

Povinnost: nepovinné.

Pravidla: dokument (vztah) – vazba na záznam dokumentu, který obsahuje poslední zmínku o geografickém objektu.

3. Poznámka k události Poslední písemná zmínka

Povinnost: nepovinný PP.

12.3.7 Stručná charakteristika

Povinnost: doporučený PP.

Pravidla:

Slovní charakteristika entity, eventuálně upřesňující výše uvedené údaje.

Znění stručné charakteristiky se vytváří analogicky podle příkladů obsažených v příloze č. 10.

12.3.8 Popis (geografického objektu)

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: popis současného stavu geografického objektu v širším rozsahu než umožňuje stručná charakteristika.

12.3.9 Dějiny (geografického objektu)

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: popis historie geografického objektu, například správního vývoje.

12.3.10 Události a vztahy (geografické objekty)

Povinnost: nepovinné.

Pravidla:

Vyplňuje se:

1. historické milníky (událost):

a) historický milník (vztah) – vazba na záznam jiné entity, která charakterizuje historický milník (požár, udělení práva, např. trhů, městských práv, novodobé povýšení obce na městys či na město apod.).

2. udělení ocenění (událost):

- a) ceremoniál ocenění (vztah) – vazba na záznam události ocenění,
- b) udělovatel (vztah) – vazba na záznam entity, která udělila ocenění,
- c) ocenění (vztah) – vazba na záznam díla/výtvoru představujícího ocenění.

3. související entity (vztahy mimo událost):

- a) příslušnost k (vztah) – vazba na záznam geografického objektu; pro vytváření paralelních hierarchií (např. historických v případě napojení záznamu obce na záznam historického okresu či kraje), nebo současných – v případě napojení záznamu části obce na záznam katastrálního území, obdobně napojení hory na pohoří (Sněžka → Krkonoše), ostrova na souostroví (Tenerife → Kanárské ostrovy) apod.,
- b) majitel, držitel (vztah) – vazba na záznam majitele, držitele, např. feudálního majitele ze třídy „osoba/bytost“ nebo „rod/rodina“ u poddanské vesnice, městečka apod.,
- c) partner (vztah) – vazba na záznam partnerské entity (družba a partnerství měst a obcí),
- d) pojmenováno po (vztah) – vazba na záznam entity, po které byla nebo je popisovaná entita pojmenována,
- e) tematický celek (vztah) – vazba na záznam entity typu obecný pojem.

12.3.11 Kódované údaje (identifikátory)

Povinnost: povinná část záznamu entity za určitých okolností, v ostatních případech doporučená.

Pravidla: u současných administrativně vymezených geografických objektů v ČR je povinné uvádět kód RÚIAN pouze do úrovně „část obce“; u nižších úrovní je doporučen.

TŘÍDA OBECNÝ POJEM

Pojmy jsou obecná, souhrnná označení takových skupin entit, kterým je společný určitý prvek. Účelem obecných pojmů tudíž není identifikování jedné konkrétní entity. K tomu slouží ostatní třídy, jež popisují jednoho určitého člověka, určitou skupinu osob (korporaci), pojmenovanou řeku, provedení díla, stavbu s číslem popisným apod. Na rozdíl od nich umožňují obecné pojmy díky svému zevšeobecnujícímu charakteru identifikovat a najednou vyhledat více archivních autoritních záznamů entit (a s nimi propojené jednotky popisu), které sice mají různá vlastní jména, ale spojuje je určitá kvalita (souhrn vlastností) či okolnost, kterou obecný pojem vyjadřuje (například všechny osoby, které učí, jsou vyjádřeny obecným pojmem „učitelé“; všechny osoby, které padly do zajetí, jsou „zajatci“).

13.1 Podtřídy obecných pojmů

13.1.1 Archivní taxonomická kategorie

Obecné pojmy v této kategorii jsou přímou součástí jednostupňové nebo dvoustupňové hierarchické struktury obecných pojmů, jsou její součástí a zároveň tuto strukturu tvoří.

Základní struktura je dána (**viz přílohu č. 12**) a může být průběžně doplňována přesunem entit z podtřídy „netaxonomické obecné pojmy“. Zařazení entity do této podtřídy kontroluje a stanovuje Kolegium.

Příklad jednostupňové hierarchické struktury (PREF):

vojenství

Příklad dvoustupňové hierarchické struktury (PREF):

bezpečnost – 1. úroveň

2. úroveň:

požární ochrana

vnitřní bezpečnost státu

záchranářství

13.1.2 Netaxonomické obecné pojmy

Jde o obecné pojmy, které nejsou součástí archivní taxonomické struktury, ale jsou na ni napojeny. Například pojmy „**policisté**“ či „**policejní jednotky**“ jsou napojeny na archivní taxonomickou kategorii „**vnitřní bezpečnost státu**“.

Nové entity třídy „obecný pojem“ se zakládají výhradně v této podtřídě. Pokud to je účelné, jsou přesunovány do podtřídy „archivní taxonomická kategorie“, o čemž rozhoduje Kolegium.

Příklady viz níže.

13.2 Zásady použití a popisu obecného pojmu

13.2.1 Napojování archivních autoritních záznamů entit třídy „obecný pojem“ na jednotky popisu spolu s ostatními třídami entit

Obecné pojmy umožňují identifikovat a najednou vyhledat více archivních autoritních záznamů entit z ostatních tříd, které sice mají různá vlastní jména, ale spojuje je určitá kvalita (souhrn vlastností) vyjádřená obecným pojmem. Proto se doporučuje napojovat obecné pojmy ke všem jednotkám popisu, pokud se informace nedědí z vyšších úrovní. Společně s obdobně napojenými archivními autoritními záznamy entit ostatních tříd obecné pojmy zprostředkovávají informační náplň popisovaných archiválií (blíže **viz pravidla v kapitole 6.2.4**).

Příklady (nezohledňují dědičnost informací z vyšších úrovní):

Jednotka popisu: „Oslava narozenin T. G. Masaryka v Mimoně v roce 1932“

Připojené archivní autoritní záznamy:

třída entit „událost“ (PREF):

Oslava narozenin T. G. Masaryka (1932 : Mimoně, Česká Lípa, Česko)

třída entit „osoba/bytost“ (PREF):

Masaryk, Tomáš Garrigue (prezident : 1850-1937)

třída entit „geografický objekt“ (PREF):

Mimoně (Mimoně, Česká Lípa, Česko) – oslavy se odehrávaly jen v části dnešní obce Mimoně v rozsahu původního města bez později připojených částí

třída entit „obecný pojem“ – jde o návodný výčet, nemusí být úplný (PREF):

narozeniny

oslavy

prezidenti (hlavy států)

Jednotka popisu: „Cholera v českých zemích v roce 1836“

Připojené archivní autoritní záznamy:

třída entit „událost“ (PREF):

Epidemie cholery (Česko : 1836)

třída entit „obecný pojem“ – jde o návodný výčet, nemusí být úplný (PREF):

epidemie

cholera

Jednotka popisu: „Stavba železniční tratě Karlovy Vary - Mariánské Lázně“

Připojené archivní autoritní záznamy:

třída entit „dílo/výtvor“ (PREF):

Karlovy Vary – Mariánské Lázně (*Česko : železniční trať*)

třída entit „obecný pojem“ – jde o návodný výčet, nemusí být úplný (PREF):

výstavba

železniční stavby

Jednotka popisu: „Stanovení územního rozsahu pravomocí Okresního národního výboru Karlovy Vary“

Připojené archivní autoritní záznamy:

třída entit „korporace“ (PREF):

Okresní národní výbor Karlovy Vary (*Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1960-1990*)

třída entit „geografický objekt“ (PREF):

Karlovy Vary (*Česko : okres : 1960-*)

třída entit „obecný pojem“ – jde o návodný výčet, nemusí být úplný (PREF):

okresní národní výbory

okresy

pravomoci

Jednotka popisu: „Korespondence s Městským úřadem Kralovice“

Připojené archivní autoritní záznamy:

třída entit „korporace“ (PREF):

Městský úřad Kralovice (*Kralovice, Plzeň-sever, Česko : 1850-1945*)

třída entit „geografický objekt“ (PREF):

Kralovice (*Kralovice, Plzeň-sever, Česko*) – jedná se pouze o agendu úřadu s působností v současné části obce Kralovice, tj. v rozsahu původního města bez později připojených částí

třída entit „obecný pojem“ – jde o návodný výčet, nemusí být úplný (PREF):

městské úřady

úřední korespondence

Jednotka popisu: „Ubytování francouzských houslistů“

Připojené archivní autoritní záznamy:

třída entit „obecný pojem“ – jde o návodný výčet, nemusí být úplný (PREF):

cizinci

houslisté

Francouzi

ubytování (*cestovní ruch*)

Poznámka: entita Francie se v tomto případě nepoužívá, neboť se nejedná o ubytování na území Francie.

Jednotka popisu: „Testy Olomouckých tvarůžků“

Připojené archivní autoritní záznamy:

třída entit „dílo/výtvor“ (PREF):

Olomoucké tvarůžky (*sýr*)

třída entit „obecný pojem“ – jde o návodný výčet, nemusí být úplný (PREF):

kvalita potravin

kontroly jakosti

sýry

testování (*zkušebnictví*)

13.2.2 Příklady netaxonomických obecných pojmů, zásady používání množného a jednotného čísla a variantních označení

1. Skupiny nepojmenovaných osob

Osoby označené obecným jménem; uvádí se v množném čísle.

Příklady PREF:

Češi + VAR: *Čechové*

fašisté

malíři (*umění*)

příslušníci gestapa + VAR: *gestapáci*

sudetští Němci + VAR: *Němci sudetští*

šlechtici + VAR: *šlechta; aristokracie; aristokraté*

V některých případech lze ve variantním označení vyjádřit entitu i podstatným jménem hromadným, které pojmenovává soubor (souhrn, celek) počítatelných jednotlivin téhož druhu.

Příklady PREF:

dělníci + VAR: *dělnictvo*

duchovní + VAR: *duchovenstvo; klérus*

Někdy však lze použít v preferovaném označení pouze jednotné číslo.

Příklady PREF:

buržoazie

proletariát

2. Skupiny nepojmenovaných korporací

Korporace označené obecným jménem (ne jednotkové třídy vyjádřené vlastními jmény); uvádí se v množném čísle.

Příklady PREF:

cechy

politické strany

spolky

zajatecké tábory

3. Předměty a jejich fyzické části

Nepojmenované objekty, které jsou výsledkem lidské činnosti; uvádí se obvykle v množném čísle.

Příklady PREF:

knihy (*publikace*)

schodiště

sochy

stavby (*objekty*)

4. Nepojmenované přírodní útvary

Uvádí se v množném čísle.

Příklady PREF:

hory

řeky

5. Obecné názvy živočichů a rostlin

Upřednostňuje se množné číslo.

Příklady PREF:

kopretiny

medvědi

plísňe

Pokud je označení v množném čísle na úkor logiky či srozumitelnosti, uvádí se číslo jednotné.

Příklady PREF:

hmyz

6. Materiály a techniky

Uvádí se v jednotném čísle.

Příklady PREF:

akátové dřevo

žula

7. Formy a žánry

Uvádí se v jednotném, popř. v množném čísle.

Příklady PREF:

kopie uměleckých děl

literatura faktu

8. Aktivita, tj. procesy, činnosti, nepojmenované události

Upřednostňuje se množné číslo. Tyto obecné pojmy je třeba odlišovat od konkrétních a vlastním jménem pojmenovaných entit ze třídy „událost“ (např. „**Jízda králů**“) a třídy „dílo/výtvar“ – podtřídy „programy...“ (např. „**akce Z**“). Patří sem i studijní a učební obory a předměty.

Příklady PREF:

dopravní nehody

dotační programy

krádeže

leptání

marinování

nemoci

sjezdy (setkání)

slučování obcí

žně (zemědělství)

Pokud je označení v množném čísle na úkor logiky či srozumitelnosti, uvádí se číslo jednotné.

Příklady PREF:

arizace

cholera

sport

výtvarná výchova

zásobování

9. Vlastnosti osob, věcí, materiálů

Uvádí se v jednotném čísle.

Příklady PREF:

neprodyšnost

pýcha

vlastenectví

teplotní roztažnost

10. Vědní disciplíny

Uvádí se v jednotném čísle.

Příklady PREF:

archivistika

balneologie

matematika (*věda*)

zoologie

11. Umělecké obory včetně uměleckých stylů

Upřednostňuje se jednotné číslo.

Příklady PREF:

gotika

malířství

12. Měrné jednotky

Uvádí se v jednotném čísle.

Příklady PREF:

ar

kilometr

kopa

měřice

13. Vědecké teorie a přírodní zákony, konstanty přírodních věd

Uvádí se v jednotném čísle. Tyto obecné pojmy je třeba odlišit od autorských děl, kterými byly definovány.

Příklady PREF:

Archimédův zákon

Ludolfovo číslo + VAR: π ; $pí$

obecná teorie relativity

Thaletova věta

14. Vlastní abstraktní entity

Uvádí se v jednotném čísle.

Příklady PREF:

krása

láska (*cít*)

morálka

vlast

15. Binominální nomenklatura

Klasifikující jména, která, na rozdíl od obecných jmen živočichů a rostlin, zařazují živé organismy do hierarchického uspořádání.

Nepatří sem šlechtěná plemena a odrůdy, která patří do třídy „dílo/výtvor“.

Uvádí se v jednotném čísle.

Příklady PREF:

homo sapiens + VAR: *člověk rozumný*

otakárek fenyklový

tis japonský

tyrannosaurus rex

13.2.3 Jednoznačnost netaxonomických obecných pojmů

Netaxonomický obecný pojem musí být z hlediska vytváření přístupových bodů a vyhledávání jednoznačný, jedinečný a srozumitelný. Preferovány jsou jednoslovné termíny. Pokud jejich použití není možné, používají se obecné doplňky nebo víceslovné termíny.

Pro splnění výše uvedených podmínek se při tvorbě obecných pojmů a vytváření přístupových bodů používají tyto metody:

1. Vytvoření více přístupových bodů k dané jednotce popisu.

Kontext „ředitelé všech škol“:

přístupový bod 1: **ředitelé** – archivní taxonomická kategorie „administrativa, řízení“

přístupový bod 2: **školy** (*korporace*) – archivní taxonomická kategorie „vzdělávání, výchova“ a „školství“

Kontext „ředitelé základních škol“:

přístupový bod 1: **ředitelé**

přístupový bod 2: **základní školy** (*korporace*)

Kontext „ředitelé podniků“:

přístupový bod 1: **ředitelé**

přístupový bod 2: **podniky** (*korporace*) – archivní taxonomická kategorie „hospodářství“

V uvedených případech není třeba vytvářet víceslovné obecné pojmy „ředitelé škol“ apod., ani používat obecný doplněk „ředitelé (školy)“ apod. Je totiž zachováno preferované jednoslovné označení a jedinečnost záznamů, aniž by byla narušena srozumitelnost. Ani archivní taxonomické kategorie nejsou z hlediska výsledků vyhledávání v logickém rozporu.

2. Upřesnění s pomocí víceslovných termínů nebo obecných doplňků. Jestliže je to jazykově přirozenější, preferuje se použití víceslovných termínů.

Příklady použití víceslovných termínů:

obecné školy (*korporace*)

základní školy (*korporace*)

tis červený

V uvedených případech patří entity do stejné taxonomické kategorie („vzdělávání, výchova“ a „školství“, resp. „příroda“ a „živá příroda“), přesto by při archivním popisu mnohdy nepostačoval jednoslovný termín „školy“ a „tis“. Bylo preferováno řešení s pomocí víceslovného termínu, protože upřesnění nelze řešit ani vytvořením dalších přístupových bodů, ani použitím obecných doplňků typu „obce“, „obecní“, „obecné“, „základy“, „základní“, „červený“, „japonský“. Takové termíny nedávají v daném kontextu smysl, nebo se jedná o adjektiva, která nesmí být samostatným obecným pojmem.

Víceslovné termíny a obecné doplňky jsou vhodné zejména pro řešení problematiky homonym a polysémních slov.

Homonyma jsou slova nebo slovní spojení, která znějí a zapisují se stejně, označují však různé pojmy a liší se tedy významem. Významová souvislost může být zcela náhodná, například rys (aspekt, vlastnost), rys (tah ve tváři), rys (výkres) a rys (zvíře), nebo naopak velmi úzká, ale podstatná pro odlišení různých entit, jako například obchod jako firma (třída „korporace“) a obchod jako budova (třída „dílo/výtvor“).

Od homonymních slov se odlišují polysémní slova, která stejně znějí a mají různý význam, ale mezi jejich významy existuje nějaká souvislost, například termín „operace“ označuje ve všech kontextech nějakou akci. Homonyma a polysémní slova navíc bez dalšího rozlišení obvykle nelze jednoznačně zařadit do jedné archivní taxonomické kategorie.

Příklady použití víceslovných termínů u polysémních slov a homonym:

bojové operace

operace srdce

hlavy šroubů

záznamové hlavy

Polysémní slovo „operace“ a „hlavy“ patří do různých archivních taxonomických kategorií a je nutné jej zařadit do každé z nich. Upřesnění vytvořením dalších přístupových bodů nebo použití obecného doplňku je méně vhodné.

Příklady použití obecného doplňku u homonym:

matematika (*věda*)

matematika (*vyučovací předmět*)

Polysémní slovo „matematika“ patří do různých archivních taxonomických kategorií a je nutné jej zařadit do každé z nich. Upřesnění tedy nelze řešit vytvořením dalších přístupových bodů. Použití víceslovného termínu není vhodné.

obchody (*korporace*)

obchody (*stavby*)

Homonymum „obchod“ sice patří do stejné archivní taxonomické kategorie, ale obě entity je při archivním popisu třeba rozlišovat. Upřesnění vytvořením dalších přístupových bodů nebo použitím víceslovného termínu je méně vhodné.

3. Vytvoření více vztahů „taxonomická kategorie“ pro termín, který lze zařadit do více archivních taxonomických kategorií.

13.3 Součásti a prvky popisu pojmu

13.3.1 Označení

Označení se vytváří slovně nebo zkratkou. Musí být jednoznačné, spolehlivé, stručné, výstižné, použitelné a má být zařaditelné do archivní taxonomické kategorie (viz výše). Má mít, pokud možno, formu substantiva nebo slovního spojení, a to vždy v přirozeném pořadí slov („základní školy“ nikoli „školy základní“). Invertované tvary (obrácený slovosled) se uvádějí jako variantní označení.

Respektuje se kodifikovaný pravopisný tvar, pravopisné dublety se uvádějí jako variantní označení (např. PREF: **filozofie**; VAR: *filosofie*).

Základem označení je substantivum v 1. pádě. Modifikátor má podobu:

- a) obecného doplňku – např. „**školy** (*stavby*)“,
- b) adjektiva („**znalostní databáze**“; čárka oddělující základní výraz od modifikujícího adjektiva se nepoužívá),
- c) předložkové vazby („**skok do výšky**“),
- d) genitivní nebo instrumentální vazby substantiva („**výchova dítěte**“, „**hod oštěpem**“),
- e) příslovce („**velmi krátké vlny**“).

Obecným pojmem může být i sloveso („**nepokradeš**“).

Zkratka představuje označení vytvořené vypuštěním slov nebo písmen z delší podoby pojmenování a označující tentýž pojem. Dělí se na zkratkové slovo, resp. akronym („**radar**“), iniciálovou zkratku („**DNA**“, „**DIČ**“) a useknutý termín („kilo“, „krimi“, „zoo“ – spadají do hovorového stylu a uvádějí se jako variantní označení – typ formy jména „přezdívk/zlidovělá podoba“, resp. „zlidovělá podoba“).

Používají se převážně malá písmena. Velká písmena se používají:

- a) jsou-li součástí označení obecného pojmu vlastní jména (např. „**Češi**“, „**Thaletova věta**“),
- b) u zkratk a akronymů.

Preferované označení:

Hlavní část jména

Povinnost: povinný PP.

Pravidla:

Při výběru preferovaného označení se postupuje podle pravidel uvedených v kapitole 6.3.5.

Pokud se pro entitu běžně používá cizojazyčné i české označení s rovnocenným významem, upřednostňuje se české označení. V případě, že je běžně používáno pouze cizojazyčné označení, může se jako preferované uvést toto s označením jazyka.

Jako variantní označení se mohou uvést deskriptory jiných systémů (např. deskriptory Český teologický tezaurus, EuroVoc, Polytematický strukturovaný heslář) pouze tehdy, pokud je možné označit, podle kterých pravidel (systému) je deskriptor tvořen.

Doplňěk

Doplňěk není opakovatelný.

Pro každý typ doplňku existuje samostatný prvek popisu.

Typy doplňků a jejich pořadí:

1. Obecný doplňěk

Povinnost: povinný PP za určitých okolností, v ostatních případech se neuvádí.

Pravidla: zpřesňující modifikátor, např. obor – typicky se používá pro rozlišení homonym a polysémních slov (viz kapitulu 13.2.3, bod 2.).

Příklady PREF:

divadla (*stavby*)

divadla (*korporace*)

intelligence (*schopnost*)

intelligence (*sociální skupina*)

ceny (*vyznamenání*) – k odlišení od: **tržní ceny**

2. Chronologický doplňěk

Povinnost: povinný PP za určitých okolností, v ostatních případech se neuvádí.

Pravidla: zpřesňující modifikátor, typicky se používá pro rozlišení odlišných etap vývoje úřadů:

Příklady PREF:

obecní úřady (*1850-1945*)

obecní úřady (*1990-*)

okresní národní výbory (*1918-1919*)

okresní národní výbory (*1945-1990*)

Typ formy jména

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: V případě nejistoty se neuvádí. V opačném případě se provádí výběr z číselníkové nabídky:

- a) zkratka/akronym,
- b) singulár,
- c) plurál,
- d) přejatý termín,
- e) historická/dřívější podoba,
- f) zlidovělá podoba,

- g) nevhodný termín – argot, hanlivé, neslušné výrazy,
- h) užší termín,
- i) odborný termín,
- j) invertovaná podoba,
- k) antonymum,
- l) homonymum,
- m) překlad,
- n) podle jiných pravidel.

Variantní označení

Povinnost: doporučená část archivního autoritního záznamu.

Pravidla:

Jako variantní označení se uvádějí především:

- a) synonyma,
- b) termíny v invertovaném slovosledu,
- c) pravopisné varianty včetně často frekventovaných pravopisných chyb,
- d) vyjádření daného obecného pojmu v cizích jazycích,
- e) historické/dřívější podoby označení,
- f) tvar v singuláru/plurálu,
- g) hovorové výrazy.

Struktura je stejná jako u preferovaného označení.

Označení jako generovaný údaj

Jednotlivé části označení jsou do souhrnného „Označení“ generovány automaticky dle následujícího pořadí spolu s oddělovači (hrnaté závorky označují prvky popisu):

PREF i VAR: [hlavní část jména] ([obecný doplněk] : [chronologický doplněk])

13.3.2 Začátek platnosti (událost)

Povinnost: nepovinná část archivního autoritního záznamu.

Pravidla:

Vyplňuje se:

1. Datace začátku platnosti

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: Přesné datum počátku platnosti obecného pojmu. Není-li přesné datum známo, může se uvést kvalifikovaný odhad.

2. Vztahy spojené s událostí Začátek platnosti

Povinnost: nepovinné.

Pravidla:

a) autor/tvůrce (vztah) – vazba na archivní autoritní záznam (dále též jen „záznam“) autora/tvůrce obecného pojmu,

b) dokument (vztah) – vazba na záznam dokumentu, který se týká počátku platnosti.

Příklady:

obecný pojem: **roboty**, *složité stroje konající samostatně rozmanitou práci*

obecný doplněk: stroje

VAR1: *roboti*

VAR2: *robot*

datace začátku platnosti: 1920

autor: **Čapek, Karel** (1890-1938), český spisovatel

dokument: **R.U.R.** (Karel Čapek : divadelní hra : 1920), vědeckofantastické drama

obecný pojem: **helénismus**, *období starověkých dějin antického Středomoří a Předního východu v době od poloviny 4. st. př. n. l. - konce 1. st. př. n. l.*

datace začátku platnosti: 1836

autor: **Droysen, Johann Gustav** (1808-1884), německý historik a politik

dokument: **Geschichte des Hellenismus, I. Geschichte der Nachfolger Alexanders** (Johann Gustav Droysen : kniha : 1836), první díl třídílné monografie o starověku

3. Poznámka k události Začátek platnosti

Povinnost: nepovinný PP.

13.3.3 Konec platnosti (událost)

Povinnost: nepovinná část archivního autoritního záznamu.

Pravidla:

Vyplňuje se:

1. Datace konce platnosti

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: Přesné datum konce platnosti obecného pojmu. Není-li přesné datum známo, může se uvést kvalifikovaný odhad.

2. Vztahy spojené s událostí Konec platnosti

Povinnost: nepovinné.

Pravidla: dokument (vztah) – vazba na záznam dokumentu, který se týká počátku platnosti.

3. Poznámka k události Konec platnosti

Povinnost: nepovinný PP.

13.3.4 Stručná charakteristika

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: stručná slovní charakteristika entity, eventuálně upřesňující výše uvedené údaje.

13.3.5 Popis (obecného pojmu)

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: popis (definice) obecného pojmu v širším rozsahu než umožňuje stručná charakteristika.

13.3.6 Dějiny

Povinnost: nepovinný PP.

Pravidla: Volnou (narativní) formou se uvádí informace o vysvětlení vzniku a zániku pojmu, vymezení jeho věcného a územního rozšíření, uvedení souvislostí vývoje. Případné zkratky je nezbytné při jejich prvním použití v textu vysvětlit.

13.3.7 Vztahy (obecný pojem)

Povinnost: nepovinné, kromě vztahu „taxonomická kategorie“.

Pravidla:

U třídy „obecný pojem“ se neevidují žádné jiné události kromě výše zmíněných událostí v kapitolách „Začátek platnosti“ a „Konec platnosti“.

Vyplňuje se:

1. související entity (vztahy mimo událost):

a) taxonomická kategorie (vztah) – vztah slouží k hierarchizaci a systemizaci obecných pojmů a k udržení vzájemných vazeb mezi pojmy. Takto tvořená hierarchie je řízená a komplexnější oproti paralelním hierarchiím tvořeným vztahem „nadřazený pojem“. Taxonomii kontroluje a stanovuje Kolegium. Tvoří se vazbou na záznam nadřazeného pojmu z podtřídy „archivní taxonomická kategorie“. Vztah může být použit vícekrát (paralelně) pro připojení obecného pojmu k více taxonomickým kategoriím první a druhé úrovně.

Povinnost: povinný vztah.

b) nadřazený pojem (vztah) – vazba na záznam nadřazeného pojmu. Tento prvek popisu je používán pouze u podtřídy „netaxonomické obecné pojmy“. Slouží k vytvoření nezávislých/paralelních netaxonomických hierarchií. Například „hydroplány“ → „letouny“.

c) související entita (vztah) – vazba na jinou související entitu z různých tříd kromě třídy „obecný pojem“,

d) související pojem (vztah) – vazba na jiný související pojem z třídy „obecný pojem“. Například „numizmatika“ – „mince“.

13.3.8 Kódované údaje (identifikátory)

Povinnost: doporučená část záznamu entity.

Pravidla: Uvádí se identifikátor „Kód kategorie“ u entit podtřídy „archivní taxonomická kategorie“. Identifikátor stanovuje Kolegium.

POPIS INSTITUCE SPRAVUJÍCÍ ARCHIVÁLIE: ARCHIVNÍ PRŮVODCE

Tato kapitola je věnována popisu archivů a kulturně vědeckých institucí (muzea, knihovny, galerie, památníky, veřejné výzkumné instituce a vysoké školy), které uchovávají archiválie.

Popis institucí, které v souladu s legislativními předpisy uchovávají archiválie a pečují o ně, je na mezinárodní úrovni specifikován standardem ISDIAH – International Standard for Describing Institutions with Archival Holdings (Mezinárodní standard pro popis institucí uchovávajících archiválie). Tato norma podává praktický návod, jak sestavit jednotný popis institucí, který je možné využít k vytvoření podrobného adresáře archivů a kulturně vědeckých institucí na národní úrovni. Účel adresáře spočívá v možnosti poskytnout veřejnosti na jednom místě základní informace o příslušných institucích doplněné o nejrozličnější kontakty tak, aby se potenciální zájemci o výzkum snadno zorientovali v síti archivů a dalších pamětových institucí pečujících o archiválie.

Popis instituce podle standardu ISDIAH je členěn do šesti základních oblastí obsahujících celkem 31 popisných elementů. Informace zaznamenávané v popisu se týkají vždy identifikace instituce (označení, současného názvu, dobových názvů, právních předchůdců, typu instituce), kontaktních údajů (adresy instituce, kontaktů na příslušné osoby), popisu působnosti, historie a organizačního členění instituce, přístupnosti pro veřejnost (otevíracích hodin v podatelně/studovně, omezení přístupnosti), poskytovaných služeb (v oblasti bádání a reprodukcí archiválií a dalších dostupných služeb) a správy příslušného popisu (informací o vytvoření a úpravě popisu instituce). Na závěr definuje standard ISDIAH pomocí čtyř elementů vztahy mezi popisem institucí na jedné straně a popisem archiválií a původců na straně druhé.

V kontextu návrhu nových Základních pravidel byl na základě uvedené struktury nejprve vytvořen obecný návrh popisu instituce. V diskusi, která proběhla nad její tvorbou, bylo mj. rozhodnuto, že specializované a soukromé archivy, které jsou (s výjimkou Národního filmového archivu) organizačními součástmi svých zřizovatelů, zde budou vystupovat samostatně. Popis instituce byl přizpůsoben českému prostředí, doplněny byly některé údaje vyplývající výhradně z české legislativy (údaje o akreditaci, údaje o zřizovateli, směřování evidence NAD do druhotné evidence, zasílání výročních zpráv, oprávnění k provozování digitálního archivu apod.).

Níže uvedená tabulka uvádí v prvním sloupci seznam elementů popisu. Druhý sloupec uvádí případnou podrobnější charakteristiku těchto prvků. Třetí sloupec ukazuje, které prvky jsou převzaty ze standardu ISDIAH (číslo prvku v ISDIAH) a které jsou naopak české, tj. domácí provenience (D). Čtvrtý sloupec uvádí, které prvky jsou povinné (P), případně za jakých podmínek, a které volitelné (V).

Popis institucí, které uchovávají archiválie, lze využít v několika oblastech.

Popsaná struktura může být použita k vytvoření a udržování registru těchto institucí, usnadnit tak orientaci badatelské veřejnosti a umožnit tak vytváření stále aktuálních adresářů v reálném čase. Registr je jednoduchou webovou aplikací, do které může vkládat údaje jak správní orgán na úseku archivnictví, tak zástupci jednotlivých archivů, kteří pak odpovídají za jejich aktualizaci. Zmíněný registr je zároveň možno využít jako základní vrstvu pro napojení archivních pomůcek v digitální podobě k institucím, čímž by vznikl celostátní „průvodce po archivech a kulturně vědeckých institucích“ v digitální podobě. Registr lze využít i jako zdroj informací pro úřady i pro jednotlivé archiváře. V tomto ohledu může navázat na některé již existující, avšak pouze interně využívané registry, např. číselník archivů, správních archivů a kulturně vědeckých institucí udržovaný odborem archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra. Konkrétní podoba a možnosti využití registrů budou nepochybně v budoucnu ještě předmětem diskuse mezi archiváři.

Z širšího pohledu lze z navržené struktury čerpat rovněž při tvorbě webových stránek archivů, případně dalších podob prezentace jednotlivých archivů. Údaje mohou rovněž tvořit základ pro referenční pomůcku průvodce po archivu. Funkčnost těchto nástrojů je nicméně vždy podmíněna aktuálností informací, které obsahují.

Popis instituce – elementy popisu	Podrobnější charakteristika elementu popisu	Prvek ISDI-AH	Závaznost
1.1 Oblasti identity		5.1	P
1.1.1 Identifikátor		5.1.1	P
1.1.2 Autorizovaná forma názvu		5.1.2	P
1.1.3 Jiná/Paralelní forma(y) názvu		5.1.3	V
1.1.4 Odkazy viz též – názvy	Názvy předchůdců archivu s odkazem na databázi CAM	5.1.4	V
1.1.5 Typ instituce s archiváliemi		5.1.5	P
1.2 Oblast kontaktů		5.2	P

continues on next page

Tabulka 1 – pokračujte na předchozí stránce

1.2.1.1	Typ adresy a její pořadí (opakuje se podle počtu adres, pořadí adresy vyznačuje předposlední číslice)	Poštovní adresa/sídlo/druhá badatelna apod.			5.2.1	P
1.2.1.1.1	Ulice				5.2.1	P (pokud existuje)
1.2.1.1.2	Číslo popisné				5.2.1	P (pokud existuje)
1.2.1.1.3	Číslo orientační				5.2.1	P (pokud existuje)
1.2.1.1.4	PSČ				5.2.1	P
1.2.1.1.5	Lokalita				5.2.1	P
1.2.1.1.6	Část lokality/Okres				5.2.1	P
1.2.1.1.7	Poštovní příhrádka				5.2.1	P (pokud existuje)
1.2.2	Spojení				5.2.2	P
1.2.2.1	Telefon				5.2.2	P
1.2.2.2	Fax				5.2.2	P
1.2.2.3	E-mail				5.2.2	P
1.2.2.4	URL				5.2.2	P (pokud existuje)
1.2.2.5	ID datové schránky				D	P (pokud existuje)
1.2.3	Kontaktní osoby	Jméno (s aktuálními tituly)	E-mail	Název funkce (uvádí se pouze v případě jiné funkce)	5.2.3	P
1.2.3.1	Ředitel/vedoucí/jiná funkce				5.2.3	P
1.2.3.2	Badatelna				5.2.3	P
1.2.3.3	Podatelna				5.2.3	P (pokud existuje)
1.2.3.4	Spisová služba a předarchivní péče				5.2.3	P (pokud vykonává zvlášť určená osoba)

continues on next page

Tabulka 1 – pokračujte na předchozí stránce

1.2.3.5. Eviden- dence NAD	D	P (pokud vy- konává zvlášť určená osoba)
1.3 Oblast po- pisu	5.3	P
1.3.1 Dějiny instituce, její předchůd- ci a jejich historické vazby	5.3.1	P
1.3.2 Man- dáty/Zdroje autority (Uvá- dí se zdroje, ze kterých vyplývají, pra- vomoci, věcná i teritoriální působnost atd. Zpravidla je uváděna příslušná le- gislativa nebo dokumenty, ve kterých jsou předmětné charakteristi- ky uvedeny.)	5.3.3	P
1.3.3 Admi- nistrativní struktura a za- členění uvnitř instituce	5.3.4	V
1.3.4 Dohled nad spiso- vou službou původce a akviziční politika	5.3.5	P
1.3.5 Budo- va(y)	5.3.6	P
1.3.6 Archivá- lie a jiné zdro- je	5.3.7	P
1.3.7.1 Prů- vodce	5.3.8	P (pokud exis- tuje)
1.3.7.2 Publi- kace o archivu	5.3.8	P (pokud exis- tuje)

continues on next page

Tabulka 1 – pokračujte na předchozí stránce

1.3.7.3 Infor- mační systém		D	V
1.4 Oblast přístupnosti		5.4	P
1.4.1 Oteví- rací hodiny (1.4.1 - opakuje se podle počtu badatelen)		5.4.1	P
1.4.2 Da- ta uzavření badatelný		5.4.1	P
1.4.3 Podmín- ky a požadav- ky na přístup a využití	Občanský prů- kaz či jiný prů- kaz totožnosti, na jehož zá- kladě lze vy- stavit badatel- ský list. (Ta- to věta je zde vždy) + dopl- ňující charak- teristika.	5.4.2	P
1.4.4 Do- stupnost (Popis cesty k instituci, která pečuje o archiválie, charakteris- tika budovy, její vybavení ve vztahu k dostupnosti (parkoviště, výtah, doprav- ník pro osoby s fyzickým postižením apod.) Údaj byl po diskusi rozdělen do bodů 1.4.4.1, 1.4.4.2, 1.4.4.3.)		5.4.3	P
1.4.4.1 Popis cesty		5.4.3	P
1.4.4.2 GPS		5.4.3	V

continues on next page

Tabulka 1 – pokračujte na předchozí stránce

1.4.4.3 Mapa		5.4.3	V
1.5 Oblast služeb		5.5	P
1.5.1 Badatel- ské služby		5.5.1	P
1.5.1.1 Před- kládání archiválií	Okamžitě/Ve lhůtě	5.5.1	P
1.5.1.2 Nut- nost objednat místo dopředu	Ano/Ne	5.5.1	P
1.5.1.3 For- muláře ke stažení		5.5.1	V
1.5.1.4 Vyba- vení badatelny		5.5.1	P
1.5.1.4.1 Počí- tač	Ano/Ne	5.5.1	P
1.5.1.4.2 Čtečka	Ano/Ne	5.5.1	P
1.5.1.4.3 Mož- nost připojení notebooku do elektrické sítě	Ano/Ne	5.5.1	P
1.5.1.4.4 Mož- nost připojení k internetu	Ano/Ne + charakteristi- ka připojení (např. Wifi)	5.5.1	P
1.5.1.4.5 Možnost po- užít vlastní reprodukční zařízení	Ano/Ne/Jaké	5.5.1	P
1.5.1.4.6 Filmování archiválií	Ano/Ne/Podmír	5.5.1	P
1.5.1.4.7 Rešerše	Ano/Ne/Podmír	5.5.1	P
1.5.1.4.8 Omezení přístupu	Fyzický stav archiválií	5.5.1	P
1.5.1.4.9 Další podmínky nut- né k zpřístup- nění archiválií	Povolení vlast- níka	5.5.1	V
1.5.2 Re- produkční služby		5.5.2	P

continues on next page

Tabulka 1 – pokračujte na předchozí stránce

1.5.2.1 Kopírka	Ano/Ne	5.5.2	P
1.5.2.2 Kopie z mikrofilmu	Ano/Ne	5.5.2	P
1.5.2.3 Digitální reprodukce	Ano/Ne	5.5.2	P
1.5.2.4 Mikrofilm	Ano/Ne	5.5.2	P
1.5.2.5 Termín vyhotovení reprodukcí		5.5.2	V
1.5.2.6 Ceník služeb	odkaz na URL	5.5.2	P
1.5.3 Veřejné oblasti (unifikovaný příklad)	Badatelna archivu je umístěna v druhém patře bez výtahu. Do budovy je bezbariérový přístup, na schodišti do vyšších pater je výtah pro vozíčkáře. Před budovou archivu je placené parkoviště. V archivu se nachází bufet a sociální zařízení. Na vyžádání je možno zakoupit publikace z produkce archivů a odboru archivní správy a spisové služby MV. Archiv pravidelně pořádá výstavy s regionální tematikou.	5.5.3	V

continues on next page

Tabulka 1 – pokračujte na předchozí stránce

1.6 Oblast kontroly (uváděny jsou údaje nezbytné pro identifikaci záznamu na místní a lokální úrovni)	5.6	P
1.6.1 Identifikátor popisu	5.6.1	P
1.6.2 Identifikátor instituce	5.6.2	P
1.6.3 Použitá pravidla nebo konvence	5.6.3	P
1.6.4 Status	5.6.4	P
1.6.5 Úroveň vnoření	5.6.5	P
1.6.6 Data vytvoření, opravy nebo vymazání	5.6.6	P
1.6.7 Jazyk(y) a písmo(a)	5.6.7	P
1.6.8 Zdroje	5.6.8	V
1.6.9 Udržovací poznámky	5.6.9	V
1.7 Oblast akreditace a vztahů	D	P
1.7.1 Typ akreditace ze zákona/udělením	D	P
1.7.2 Datum udělení akreditace	D	P
1.7.3 Datum vstupu akreditace v platnost	D	P
1.7.4 Datum odnětí/odevzdání akreditace	D	P

continues on next page

Tabulka 1 – pokračujte na předchozí stránce

1.7.5 Zřizovatel, resp. instituce plnění funkcí zřizovatele	Ministerstvo vnitra	D	P
1.7.6 Příslušný správní úřad	OASS MV/NA/ SOA	D	P
1.7.7 Nadřízený kontrolní orgán	OASS MV/NA/ SOA	D	P
1.7.8 Adresát výroční zprávy	OASS MV/přísl SOA	D	P
1.7.9 Povinnost zasílat do druhotné evidence NAD	Ano/Ne + zkratka archivu, který vede druhotnou evidenci, v případě volby Ano.	D	P
1.7.10 Udělení oprávnění k provozování digitálního archivu	ze zákona/udělením	D	P
1.7.11 Datum udělení oprávnění		D	P
1.7.12 Datum vstupu oprávnění v platnost		D	P
1.7.13 Datum odnětí/odevzdání oprávnění		D	P

 Příloha č. 1 Příklady jednotek popisu a úrovní popisu

15.1 A. Příklady jednotek popisu a úrovní popisu pro jednotlivé druhy archiválií a evidenčních jednotek u archivní pomůcky inventář a katalog

Vysvětlivky:

1. Tam, kde to není pro příklad nutné, není u sérií uváděno číslo úrovně série nebo složky.
2. U katalogu jsou uvedené podrobné příklady (popis části jednotlivosti) pouze návodné a nemusí být naplněny. Obecně platí, že všechny hlubší stupně popisu, než jsou předepsány pro inventář, jsou vhodné pro katalog dle druhu a určení této pomůcky.
3. Použité zkratky:

AP = archivní pomůcka.

EJ = evidenční jednotka vykazovaná u dané jednotky popisu v systému evidence NAD.

I = inventář.

(I) = inventář nepovinně, u takto označené jednotky popisu je již daná úroveň popisu hlubší než požadovaná pro pomůcku inventář, v daném příkladu je ale vhodná, nebo zde musí být z důvodu, že popisovaná jednotlivost se nachází v dané sérii pouze jednou.

K = katalog.

15.1.1 1. Listiny do roku 1850 a po roce 1850:

Příklad 1.1 – Listina se dvěma pečeti označená razítkem muzea:

AP	EJ	Jednotlivost	Podřízené části jednotlivosti
I, K	Listina	Listina	•
K	•	•	pečeť 1
K	•	•	pečeť 2
K	•	•	razítko

Příklad 1.2 – Konfirmační listina s pečeti:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Listina	Listina	•
K	•	•	pečeť
K	•	•	konfirmace

Příklad 1.3 – Listina s pečeti obsahující inzert:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Listina	Listina	•
K	•	•	pečeť
K	•	•	inzert

Příklad 1.4 – Ověřený opis konfirmační listiny:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Listina	Ověřený opis listiny	•
K	•	•	inzert

Příklad 1.5 – Ověřený opis listiny:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Listina	Ověřený opis listiny	•
K	•	•	ověřovaná listina

15.1.2 2. Úřední knihy, registrurní pomůcky, kartotéky:

Příklad 2.1 – Úřední kniha s jednotným obsahem:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Úřední kniha	Úřední kniha	•

Příklad 2.2 – Úřední kniha obsahující dvě nesouvisející části: zápisy ze schůzí úřadu a spolkovou kroniku s fotografiemi:¹

¹ O zařazení do evidenční jednotky Úřední kniha a nikoli rukopis rozhodla „úřední“ část knihy.

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti 1. úrovně	Část jednotlivosti 2. úrovně	Část jednotlivosti 3. úrovně
I, K	Úřední kniha	Úřední kniha a rukopis •	•	•	•
I, K	•	•	zápisy ze schůzí	•	•
K	•	•	•	zápis ze schůze 1...	•
I, K	•	•	kronika členěná do kapitol a obsahující fotografie	•	•
K	•	•	•	titulní list s kresbou	•
K	•	•	•	•	kresba
K	•	•	•	1. kapitola kroniky	•
K	•	•	•	•	fotografie 1 – součást 1. kapitoly
K	•	•	•	•	fotografie 2 – součást 1. kapitoly
K	•	•	•	2. kapitola kroniky...	•

Příklad 2.3 – Úřední kniha s jednotným obsahem a s pečeti:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Úřední kniha	Úřední kniha •	•
K	•	•	pečeť

Příklad 2.4 – Elektrografická kopie kroniky vzniklé v rámci úřední povinnosti, členěné do kapitol a obsahující fotografie, která nahrazuje (!) originální archiválii:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti 1. úrovně	Část jednotlivosti 2. úrovně
I, K	Úřední kniha	Kopie kroniky •	•	•
K	•	•	1. kapitola kroniky	•
K	•	•	•	fotografie – součást 1. kapitoly
K	•	•	2. kapitola kroniky...	•

Příklad 2.5 – Podací protokol:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Podací protokol	Podací protokol •	•

Příklad 2.6 – Index k často dohledávané agendě:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Index	Index	•
K	•	•	záznam o osobě 1
K	•	•	záznam o osobě 2...

Příklad 2.7 – Monotematická kartotéka ve více zásuvkách:²

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti 1. úrovně	Část jednotlivosti 2. úrovně	Část jednotlivosti 3. úrovně
I, K	•	Kartotéka	•	•	•
I, K	Kartotéka	•	Zásuvka 1	•	•
K	•	•	•	Kartotéční lístek 1	•
K	•	•	•	•	fotografie osoby
K	•	•	•	Kartotéční lístek 2...	•
I, K	Kartotéka	•	Zásuvka 2	•	•
K	•	•	•	Kartotéční lístek 100	•
K	•	•	•	Kartotéční lístek 101...	•

Příklad 2.8 – Kartotéka výpisků z několika městských úředních knih rozdělená tematicky a nacházející se ve více zásuvkách:

² Každá jednotlivá zásuvka je jednotkou popisu, zásuvky se rozlišují ukládacím číslem.

AP	EJ	Jednotli- vost	Část jednotlivosti 1. úrovně	Část jednotlivosti 2. úrovně	Část jednotlivosti 3. úrovně
I, K	•	Kartoté- ka	•	•	•
I, K	•	•	Tematická sekce kar- totéky 1	•	•
I, K	Karto- téma	•	•	Zásuvka 1	•
K	•	•	•	•	Kartotéční lístek 1
K	•	•	•	•	Kartotéční lístek 2...
I, K	Karto- téma	•	•	Zásuvka 2	•
K	•	•	•	•	Kartotéční lístek 100
K	•	•	•	•	Kartotéční lístek 101...
I, K	•	•	Tematická sekce kar- totéky 2	•	•
I, K	Karto- téma	•	•	Zásuvka 3	•
K	•	•	•	•	Kartotéční lístek 200
K	•	•	•	•	Kartotéční lístek 201...

Příklad 2.9 – Matrika narozených, oddaných, zemřelých farnosti obsahující zároveň indexy a korespondenci k záznamům v matrice vřítou do svazku:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti 1. úrovně	Část jednotlivosti 2. úrovně
I, K	Úřední kniha	Matrika s indexy a korespondencí	•	•
K	•	•	záznamy o narozených ve vsi Bělá	•
K	•	•	•	záznam 1...
K	•	•	index narozených ve vsi Bělá	•
K	•	•	•	záznam 1...
K	•	•	záznamy o oddaných ve vsi Bělá	•
K	•	•	•	záznam 1...
K	•	•	index oddaných ve vsi Bělá	•
K	•	•	•	záznam 1...
K	•	•	záznamy o zemřelých ve vsi Bělá	•
K	•	•	•	záznam 1...
K	•	•	index zemřelých ve vsi Bělá	•
K	•	•	•	záznam 1...
K	•	•	záznamy o narozených ve vsi Lhota	•
K	•	•	•	záznam 1...
K	•	•	index narozených ve vsi Lhota	•
K	•	•	•	záznam 1...
K	•	•	záznamy o oddaných ve vsi Lhota	•
K	•	•	•	záznam 1...
K	•	•	index oddaných ve vsi Lhota	•
K	•	•	•	záznam 1...
K	•	•	záznamy o zemřelých ve vsi Lhota	•
K	•	•	•	záznam 1...
K	•	•	index zemřelých ve vsi Lhota	•
K	•	•	•	záznam 1...
K	•	•	korespondence	•
K	•	•	•	dopis 1...

15.1.3 3. Rukopisy:

Příklad 3.1 – Skupina rukopisů jednoho autora ve dvou kartonech:

AP	EJ	Nejnižší série	Složka	Jednotlivost
I, K	•	Rukopisy autora XY – drobná próza z let 1885-1901	•	•
I, K	Karton (v případě, že rukopisy nelze rozčlenit)	•	Drobná próza z let 1885-1892	•
K	Rukopis (v případě, že rukopisy lze rozčlenit)	•	•	Povídka z Hané...
I, K	Karton (v případě, že rukopisy nelze rozčlenit)	•	Drobná próza z let 1893-1901	•

Příklad 3.2 – Obsahově a formálně jednotný rukopis:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
(I), K	Rukopis	Rukopis	•

Příklad 3.3 – Obsahově a formálně jednotný rukopis v digitální podobě:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Rukopis	Rukopis v digitální podobě	•
K	•	•	text
K	•	•	fotografie v digitální podobě
K	•	•	mapa v digitální podobě

Příklad 3.4 – Literární rukopis (sbírka povídek ve svázané podobě):

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
(I), K	Rukopis	Literární rukopis	•
K	•	•	povídka 1
K	•	•	povídka 2...

Příklad 3.5 – Kronika vzniklá mimo úřední povinnost, členěná do kapitol a obsahující fotografie:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti 1. úrovně	Část jednotlivosti 2. úrovně
(I), K	Rukopis	Kronika	•	•
K	•	•	1. kapitola kroniky	•
K	•	•	•	fotografie – součást 1. kapitoly
K	•	•	2. kapitola kroniky...	•

Příklad 3.6 – Elektrografická kopie kroniky vzniklé mimo úřední povinnost, členěná do kapitol a obsahující fotografie, která nahrazuje (!) originální archiválii:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti 1. úrovně	Část jednotlivosti 2. úrovně
(I), K	Rukopis	Kopie kroniky	•	•
K	•	•	1. kapitola kroniky	•
K	•	•	•	reprodukce fotografie – součást 1. kapitoly
K	•	•	2. kapitola kroniky...	•

15.1.4 4. Hudebniny:

Příklad 4.1 – Skupina zpěvníků v jednom kartonu:

AP	EJ	Složka
I	Rukopis	Skupina zpěvníků

Příklad 4.2 – Kancionál:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
(I), K	Rukopis	Kancionál	•
K	•	•	kresba
K	•	•	notový záznam 1
K	•	•	notový záznam 2

Příklad 4.3 – Skladba rozepsaná do jednotlivých a fyzicky samostatných orchestrálních a hlasových partitur uložených ve více samostatných obalech (ukládací obaly jsou rozlišeny ukládacími čísly):

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
(I), K	Rukopis	Skladba	•
K	•	•	Orchestrální partitura 1 (obal s ukládacím číslem 1)
K	•	•	Orchestrální partitura 2 (obal s ukládacím číslem 2)
K	•	•	Hlasová partitura 1 (obal s ukládacím číslem 3)
K	•	•	Hlasová partitura 2 (obal s ukládacím číslem 4)

Příklad 4.4 – Tištěná hudebnina evidovaná jako rukopis:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
(I), K	Rukopis	Tištěná skladba s úvodním slovem o jejím vzniku	•
K	•	•	text
K	•	•	notový záznam

15.1.5 5. Sfragistický materiál:

Příklad 5.1 – Pečetidlo:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Pečetidlo	Pečetidlo	•

Příklad 5.2 – Listina se dvěma otisky dvou typářů (dvěma pečetěmi) – nejedná se o evidenční jednotku Otisk:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Listina	Listina	•
K	•	•	pečeť 1
K	•	•	pečeť 2

Příklad 5.3 – Otisk typáře (pečeť) ve sbírce otisků:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Pečeť	Otisk	•

Příklad 5. 4 – Odlitek pečetě ve sbírce odlitků:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Odlitek otisku typáře (pečetě)	Odlitek	•

15.1.6 6. Archiválie evidované výhradně prostřednictvím evidenčních jednotek karta a fascikl:

Příklad 6.1 – Skupina úředních listů jedné stereotypní formy s různorodým významem v jednom kartonu:

AP	EJ	Složka
I	Karton	Oddací listy 1925-1940

Příklad 6.2 – Skupina úředních listů jedné stereotypní formy s různorodým významem ve dvou kartonech:

AP	EJ	Složka	Podsložka
I, K	•	Oddací listy	•
I, K	Karton	•	Oddací listy 1925-1930
I, K	Karton	•	Oddací listy 1930-1940

Příklad 6.3 – Neověřený opis dvou listin na jednom listu:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Karton	Neověřený opis dvou listin •	
K	•	•	opis listiny 1
K	•	•	opis listiny 2

Příklad 6.4 – Spisy jedné spisové skupiny uložené ve více kartonech:

AP	EJ	Nejnižší sé- rie	Složka	Podsložka	Jednotli- vost	Část jednotlivosti
I, K	•	Spisová sku- pina	•	•	•	•
I, K	Kar- ton	•	Spisy 1 až 10	•	•	•
K	•	•	•	Spis 1 v 1. kartonu	•	•
K	•	•	•	•	Žádost	•
K	•	•	•	•	Rozhodnu- tí	•
K	•	•	•	•	Příloha č. 1	•
K	•	•	•	•	•	fotografie v příloze č. 1
K	•	•	•	Spis 2 v 1. karto- nu...	•	•
I, K	Kar- ton	•	Spisy 11 až 20	•	•	•
K	•	•	•	Spis 11 v 2. kartonu	•	•
K	•	•	•	Spis 12 v 2. karto- nu...	•	•

Příklad 6.5 – Rozsáhlý spis k rekvizici zvonů uložený ve dvou kartonech:

AP	EJ	Složka	Podsložka	Jednotlivosti
I, K	•	Spis	•	•
I, K	Karton	•	Normálie a příkazy v 1. kartonu	•
K	•	•	•	Vyhláška
K	•	•	•	Směrnice
I, K	•	•	Seznamy zvonů v obcích B-L v 1. kartonu	•
K	•	•	•	Evidenční list Barchov
K	•	•	•	Evidenční list Bělá...
I, K	Karton	•	Seznamy zvonů v obcích K-Ž v 2. kartonu	•
K	•	•	•	Evidenční list Káranice
K	•	•	•	Evidenční list Karlov...
I, K	•	•	Protokoly o rekvizicích v 2. kartonu	•
K	•	•	•	Protokol z 11.5.1942...

Příklad 6.6 – Obsahově a formálně jednotný spis uložený v jednom kartonu:

AP	EJ	Nejnižší série	Složka	Jednotlivost
I, K	•	Spisová skupina	•	•
I, K	Karton	•	Spis	•
K	•	•	•	Žádost s přílohami
K	•	•	•	Prvopis rozhodnutí

Příklad 6.7 – Soudní spis s fotografiemi a předmětem doličným uložený v jednom kartonu:

AP	EJ	Nejnižší série	Složka	Podsložka	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	•	Trestní spisy	•	•	•	•
I, K	Karton	•	Spis	•	•	•
K	•	•	•	Textová část	•	•
K	•	•	•	•	Podání 1...	•
K	•	•	•	Fotografická příloha (konvolut s nalepenými fotografiemi)	•	•
K	•	•	•	•	List 1...	•
K	•	•	•	•	•	fotografie 1...
K	•	•	•	Další přílohy	•	•
K	•	•	•	•	Předmět doličný	•
K	•	•	•	•	Fotografie volná	•

Příklad 6.8 – Spis k povolení živnosti uložený ve třech kartonech (typový spis):

AP	EJ	Složka	Podsložka 1. úrovně	Podsložka 2. úrovně	Jednotlivost
I, K		Spis	•	•	•
I, K	Karton	•	Korespondence v 1. kartonu	•	•
K	•	•	•	•	List 1...
K	•	•	Osobní doklady žadatele	•	•
K	•	•	•	•	Kopie rodného listu
I, K	•	•	Projektová dokumentace provozovny (počet)	•	•
I, K	Karton	•	•	Část A-E ve 2. kartonu	•
K	•	•	•	•	Technický výkres 1
K	•	•	•	•	Technický výkres 2
I, K	Karton	•	•	Část F-H ve 3. kartonu	•
K	•	•	•	•	Technický výkres 1
K	•	•	•	•	Technický výkres 2

Příklad 6.9 – Spis obsahující výtisk konfiskovaných novin uložený v jednom kartonu:

AP	EJ	Složka	Jednotlivost
I, K	Karton	Spis	•
K	•	•	Noviny

Příklad 6.10 – Spis uložený v jednom kartonu a obsahující pohlednici, na níž byl dokumentován poštovní úkon:

AP	EJ	Složka	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Karton	Spis	•	•
K	•	•	Pohlednice	•
K	•	•	•	poštovní razítko
K	•	•	•	poštovní známka

Příklad 6.11 – Soubor dopisů od různých odesílatelů uložený ve třech kartonech:

AP	EJ	Nejnižší série	Složka	Podsložka	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	•	Korespondence	•	•	•	•
I, K	Karton	•	Soubor dopisů od F. Halase v 1. kartonu	•	•	•
K	•	•	•	•	Dopis 1	•
K	•	•	•	•	•	kresba v dopisu 1
K	•	•	•	•	Dopis 2...	•
I, K	•	•	Soubor dopisů od různých osob	•	•	•
I, K	Karton	•	•	Dopisy z let 1900 až 1903 ve 2. kartonu	•	•
K	•	•	•	•	Dopis 1	•
K	•	•	•	•	Dopis 2...	•
I, K	Karton	•	•	Dopisy z let 1904 až 1907 ve 3. kartonu	•	•
K	•	•	•	•	Dopis 1	•
K	•	•	•	•	Dopis 2...	•

Příklad 6.12 – Elektronické spisy:

AP	EJ	Nejnižší série	Složka	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	•	Agenda jednoho typu	•	•	•
I, K	Digitální archivní jednotka	•	Logicky vymezená část agendy č. 1	•	•
K	•	•	•	Spis 1	•
K	•	•	•	•	fotografie v digitální podobě
K	•	•	•	Spis 2...	•
I, K	Digitální archivní jednotka	•	Logicky vymezená část agendy č. 2	•	•
K	•	•	•	Spis 1	•
K	•	•	•	Spis 2...	•

Příklad 6.13 – Soubor výstřížků uložený v jednom kartonu:

AP	EJ	Složka	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Karton	Soubor výstřížků •		•
K	•	•	Výstřížek 1	•
K	•	•	•	reprodukce fotografie na výstřížku 1
K		•	Výstřížek 2	•

Příklad 6.14 – Elektrografická kopie kroniky uložená v jednom kartonu, která nenahrazuje (!) originální archiválii:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti 1. úrovně	Část jednotlivosti 2. úrovně
I, K	Karton	Kopie kroniky •		•
K	•	•	1. kapitola kroniky	•
K	•	•	•	reprodukce fotografie – součást 1. kapitoly
K	•	•	2. kapitola kroniky...	•

Příklad 6.15 – Velkoformátový tištěný diplom z výstavy s přitíštěnou pečeti a grafickou výzdobou:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Fascikl	Diplom	•
K	•	•	pečeť
K	•	•	kresba

Příklad 6.16 – Diplom čestného občanství ve formě knihy s přivěšenou pečeti a grafickou výzdobou:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
(I), K	Karton	Diplom	•
K	•	•	pečeť
K	•	•	kresba

Příklad 6.17 – Technická dokumentace stavby uložená v kartonech a fasciklech:³

AP	EJ	Složka	Podsložka	Jednotlivost
I, K	•	Technická dokumentace •		•
I, K	Karton	•	Investiční záměr v 1. kartonu	•
(I), K	•	•	Studie stavby v 1. kartonu	•
K	•	•	•	Technická zpráva

continues on next page

³ Záznamy jsou řazeny chronologicky podle vývoje stavby od jejího počátku po zánik, výčet příslušné dokumentace je pouze orientační.

Tabulka 1 – pokračujte na předchozí stránce

(I), K	Fascikl	•	•	Studie stavby v 1. fasciklu	•
K	•	•	•	Technický výkres 1	
K	•	•	•	Technický výkres 2	
I, K	Fascikl	•	•	Dokumentace pro územní rozhodnutí ve 2. fasciklu	•
K	•	•	•	Technická zpráva	
K	•	•	•	Technický výkres 1	
K	•	•	•	Technický výkres 2	
I, K	Fascikl	•	•	Dokumentace pro stavební povolení ve 3. fasciklu ⁴	•
K	•	•	•	Technická zpráva	
K	•	•	•	Technický výkres 1	
K	•	•	•	Technický výkres 2	
(I), K	•	•	•	Stavební povolení v 1. kartonu	
I, K	Fascikl	•	•	Dokumentace pro provedení stavby ve 4. fasciklu	•
K	•	•	•	Technická zpráva	
K	•	•	•	Technický výkres 1	
K	•	•	•	Technický výkres 2	
I, K	Fascikl	•	•	Realizační dokumentace stavby v 5. fasciklu	•
K	•	•	•	Technická zpráva	
K	•	•	•	Technický výkres 1	
K	•	•	•	Technický výkres 2	
I, K	Karton	•	•	Dokumentace skutečného provedení stavby v 2. kartonu	•
K	•	•	•	Technická zpráva	
K	•	•	•	Technický výkres 1	
K	•	•	•	Technický výkres 2	

continues on next page

Tabulka 1 – pokračujte na předchozí stránce

I, K	Karton •	Dokumentace • skutečného pro- vedení stavby v 3. kartonu	
(I), K •	•	•	Kolaudační roz- hodnutí ve 3. kartonu
(I), K •	•	•	Povolení k užívání stavby ve 3. karto- nu
(I), K •	•	Dokumentace od- • stranění stavby	
K	•	•	Demoliční výměr ve 3. kartonu

Příklad 6.18 – Nález pamětních předmětů z bány kostela:

AP	EJ	Složka	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Karton	Pamětní předměty •		•
K	•	•	Pamětní zápis •	
K	•	•	Noviny	•
K	•	•	Fotografie	•
K	•	•	Mince 1	•
K	•	•	Mince 2	•

Příklad 6.19 – Tovaryšský list s vedutou (nejedná se o evidenční jednotku Tisk):

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
(I), K	Karton	Tovaryšský list •	
K	•	•	veduta

Příklad 6.20 – Tištěná pozvánka na akci s grafikou (jediná v sérii – nejedná se o evidenční jednotku Tisk):

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
(I), K	Karton	Pozvánka •	
K	•	•	kresba

Příklad 6.21 – Svázaný ročník časopisu:

⁴ Dále se může jednat například o dokumentaci pro ohlášení stavby, dokumentaci pro zadání stavby (též tendrová dokumentace, dokumentace pro výběr zhotovitele).

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti 1. úrovně	Část jednotlivosti 2. úrovně
(I), K	Karton	Ročník časopisu •		•
K	•	•	časopis 1	•
K	•	•	•	článek 1
K	•	•	•	reprodukce fotografie
K	•	•	•	článek 2...
K	•	•	časopis 2	•
K	•	•	•	článek 1
K	•	•	•	reprodukce fotografie
K	•	•	•	článek 2...

Příklad 6.22 – Katalog výstavy s reprodukcemi obrazů:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
(I), K	Karton	Katalog výstavy •	
K	•	•	text
K	•	•	reprodukce kresby 1
K	•	•	reprodukce kresby 2...

Příklad 6.23 – Tištěné novoročenky s kresbou:

AP	EJ	Složka	Jednotlivost	Část jednotlivosti
(I), K	Karton	Novoročenky •		•
K	•	•	Novoročenka •	
K	•	•	•	grafický list

Příklad 6.24 – Tištěné leporelo s fotografiemi a popisem památek okresu N:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
(I), K	Karton	Tištěné leporelo •	
K	•	•	text 1
K	•	•	fotografie 1
K	•	•	text 2
K	•	•	fotografie 2...

Příklad 6.25 – Taneční pořádek s přivěšenou tužkou:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
(I), K	Karton	Taneční pořádek •	
K	•	•	tužka

15.1.7 7. Mapy, mapová díla, atlasy:

Příklad mapy uložené v archivním souboru Sběrka map viz výše.

Příklad 7.1 – Lesní mapa s vedutou:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
(I), K	Mapa	Mapa	•
K	•	•	veduta

Příklad 7.2 – Turistická mapa s doprovodným vlastivědným textem a fotografiemi na rubu:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
(I), K	Mapa	Mapa	•
K	•	•	text
K	•	•	reprodukce fotografie 1
K	•	•	reprodukce fotografie 2

Příklad 7.3 – Turistická mapa s doprovodnou brožurou:⁵

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti 1. úrovně	Část jednotlivosti 2. úrovně
(I), K	Mapa	Mapa s brožurou	•	•
K	•	•	Mapa	•
K	•	•	Brožura	•
K	•	•	•	text
K	•	•	•	reprodukce fotografie

Příklad 7.4 – Turistická mapa okresu N – více vydání:

AP	EJ	Složka	Jednotlivost
I, K	2 mapy	Turistická mapa okresu N	•
K	•	•	Turistická mapa okresu N, 1. vydání
K	•	•	Turistická mapa okresu N, 2. vydání...

Příklad 7.5 – Tištěný atlas s úvodním textem, kresbami a fotografiemi:

⁵ O zařazení do skupiny Mapy rozhodl primární účel archiválie – mapová informace.

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Atlas	Atlas	•
K	•	•	text
K	•	•	reprodukce kresby 1
K	•	•	reprodukce kresby 2
K	•	•	reprodukce fotografie 1
K	•	•	reprodukce fotografie 2

Příklad 7.6 – Vlastivědná publikace obsahující mapu (nejedná se o evidenční jednotku Mapa):

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti	Část jednotlivosti
(I), K	Tisk po roce 1800	Publikace	•	•
K	•	•	1. kapitola	•
K	•	•	•	mapa – součást 1. kapitoly

Příklad 7.7 Mapová díla⁶

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti 1. úrovně	Část jednotlivosti 2. úrovně	Část jednotlivosti 3. úrovně	Část jednotlivosti 4. úrovně
I, K	Mapa	Základní mapa ČR	•	•	•	•
I, K	•	•	Sekce 1 v mapové zásuvce č. 1	•	•	•
K	•	•	•	mapa (sekce) 1 z roku 1993	•	•
K	•	•	•	mapa (sekce) 1 z roku 2001	•	•
I, K	•	•	Sekce 2 v mapové zásuvce č. 2	•	•	•
K	•	•	•	mapa (sekce) 2 z roku 1993	•	•
K	•	•	•	mapa (sekce) 2 z roku 2001	•	•

Příklad 7.8 Katastrální mapy⁷

⁶ Tento příklad se nevztahuje na případ, kdy se archivní soubor skládá pouze z jednoho mapového díla.

⁷ Včetně starých map (A, B) stabilního katastru a popisů obcí.

AP	EJ	Série	Nejnižší série	Jednotlivost	Část jednotlivosti 1. úrovně	Část jednotlivosti 2. úrovně
I, K	•	Indikační skici a mapy stabilního katastru Čech	•	•	•	•
K	•	•	Indikační skici a mapy stabilního katastru okresu N	•	•	•
I, K	Ma- pa	•	•	Indikační skica a mapa stabilního katastru obce N	•	•
K	•	•	•	•	Indikační skica	•
K	•	•	•	•	•	mapa (sekce) 1
K	•	•	•	•	•	mapa (sekce) 2
K	•	•	•	•	Mapa katastru	•
K	•	•	•	•	•	mapa (sekce) 1
K	•	•	•	•	•	mapa (sekce) 2

15.1.8 8. Technické výkresy, které nejsou součástí spisu:

Příklad 8.1 – Soubor technických výkresů ke stavbě domu:

AP	EJ	Složka	Jednotlivost
I, K	3 technické výkresy	Soubor technických výkresů •	
K	•	•	Situace
K	•	•	Technický výkres 1
K	•	•	Technický výkres 2

Příklad 8.2 – Soubor technických výkresů k výrobku:

AP	EJ	Složka	Jednotlivost
I, K	2 technické výkresy	Soubor technických výkresů •	
K	•	•	Technický výkres 1
K	•	•	Technický výkres 2

Příklad 8.3 – Soubor mapy a technických výkresů k výstavbě kanalizace:

AP	EJ	Složka	Jednotlivost
I, K	3 technické výkresy	Soubor technických výkresů	•
K	•	•	Plán města s dodatečně zakreslenou linií stavby ⁸
K	•	•	Technický výkres 1
K	•	•	Technický výkres 2

15.1.9 9. Grafické listy, kresby:

Příklad 9.1 – Soubor deseti grafických listů k hradu N:

AP	EJ	Složka	Jednotlivost
I, K	10 grafických listů	Soubor grafických listů	•
K	•	•	Grafický list 1
K	•	•	Grafický list 2...

Příklad 9.2 – Grafický list vytržený z nedochované knihy:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
(I), K	Grafický list	Grafický list	•

Příklad 9.3 – Samostatné ex libris nevrácené do knihy:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
(I), K	Grafický list	Ex libris	•

15.1.10 10. Fotografické archiválie:

Příklad 10.1 – Soubor fotografií z oslav 1. máje 1957 v Karvině:

AP	EJ	Složka	Jednotlivost
I, K	Fotografie na papírové podložce	Soubor fotografií	•
K	•	•	Fotografie 1
K	•	•	Fotografie 2...

Příklad 10.2 – Fotografie se slepotiskovou značkou ateliéru a autorským razítkem:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
(I), K	Fotografie na papírové podložce	Fotografie	•
K	•	•	slepotisk
K	•	•	razítko

⁸ O zařazení do skupiny technické výkresy rozhodl převažující účel archiválie – technické informace vztahující se k stavbě kanalizace, nikoli zmapování města.

Příklad 10.3 – Fotoalbum se strukturovaným obsahem:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti 1. úrovně	Část jednotlivosti 2. úrovně
I, K	Fotoalbum	Fotoalbum •		•
K	•	•	Kapitola 1	•
K	•	•	•	fotografie 1
K	•	•	•	fotografie 2...
K	•	•	Kapitola 2	•
K	•	•	•	fotografie 1
K	•	•	•	fotografie 2...

Příklad 10.4 – Fotoalbum s textovými popiskami a grafickou výzdobou:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Fotoalbum	Fotoalbum •	
K	•	•	fotografie 1, popiska 1
K	•	•	kresba 1
K	•	•	fotografie 2, popiska 2...

Příklad 10.5 – Pohlednice ve formě pravé fotografie odeslaná poštou:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
(I), K	Fotografie na papírové podložce	Fotografie prošlá poštovním stykem •	
K	•	•	fotografie
K	•	•	text
K	•	•	poštovní známka

Příklad 10.6 – Kinofilm s více políčky:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Kinofilm	Kinofilm •	
K	•	•	snímek 1
K	•	•	snímek 2...

Příklad 10.7 – Mikrofilm zachycující nedochované listiny:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
(I), K	Listiny (před / po 1850)	•	•
K	•	•	Listina 1
K	•	•	pečeť
K	•	•	Listina 2
K	•	•	pečeť

Příklad 10.8 – Soubor stereoskopických fotografií památek Prahy:

AP	EJ	Složka	Jednotlivost
(I), K	Fotografie na papírové podložce	Soubor fotografií •	
K	•	•	Fotografie 1a
K	•	•	Fotografie 1b
K	•	•	Fotografie 2a
K	•	•	Fotografie 2b...
K	•	•	Autorizovaná značka

Příklad 10.9 – Soubor dvaceti digitálních fotografií ze sportovního utkání:

AP	EJ	Složka	Jednotlivost
I, K	20 digitálních fotografií	Soubor digitálních fotografií •	
(I), K •		•	Fotografie 1
(I), K •		•	Fotografie 2...

Příklad 10.10 – Fotografie reprodukcí zničenou archiválii (zde listinu):

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Listina	Fotografie listiny •	

Příklad 10.11 – Mikrofilm reprodukcí listiny, z nichž jedna byla zničena:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Mikrofilm	Reprodukce existujících listin •	
K	•	•	listina č. 1...
I, K	Listina	Listina č. X	•
I, K	Mikrofilm	Reprodukce existujících listin •	
K	•	•	listina č. Y...

15.1.11 11. Kinematografické filmy:

Příklad 11.1 – Film – podklady, dokumentace natáčení, různé fáze a verze filmu:

AP	EJ	Nej- nižší série	Složka	Jednotlivost	Část jednotli- vosti
I, K		Film X			
I, K	Karton	•	Scénáře filmu X	•	•
K	•	•	•	Scénář, verze 1	•
K	•	•	•	Scénář, verze 2	•
I, K	Karton	•	Smlouvy	•	•
K	•	•	•	Smlouva 1	•
K	•	•	•	Smlouva 2...	•
I, K	X fotografií na papírové podložce	•	Fotografie z natáčení	•	•
K	•	•	•	Fotografie 1	•
K	•	•	•	Fotografie 2...	•
I, K	•	•	Film o fil- mu X		•
I, K	Karton	•	•	Scénář filmu o filmu X	•
I, K	Kinematografický záznam	•	•	Záznam filmu o filmu X na jednom DVD	•
I, K	Tisky po roce 1800	•	Plakáty	•	•
K	•	•	•	Plakát 1...	
I, K	3 kinematografické záznamy a 1 di- gitální kinematografický záznam	•	Záznamy filmu X	•	•
K	•	•	•	Filmový záznam ver- ze 1	•
K	•	•	•	•	filmový pás 1
K	•	•	•	•	filmový pás 2
K	•	•	•	•	zvukový pás
K	•	•	•	Filmový záznam ver- ze 2	•
K	•	•	•	•	filmový pás
K	•	•	•	Distribuční filmová kopie	•
K	•	•	•	•	filmový pás 1
K	•	•	•	•	filmový pás 2
K	•			Film X na DVD verze 1	
K	•	•	•	•	tištěná část obalu
K	•	•	•	•	booklet
K	•	•	•	•	DVD no- sič

Příklad 11.2 – Filmový pás s obsahově nesouvisejícími záznamy:

AP	EJ	Jednotlivost
I, K	2 kinematografické záznamy	
K	•	filmový záznam 1
K	•	filmový záznam 2

15.1.12 12. Zvukové archiválie:

Příklad 12.1 – Rozhlasová hra:

AP	EJ	Nejnižší série	Složka	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	•	Rozhlasová hra	•	•	•
I, K	Karton	•	Scénář a podklady	•	•
K	•	•	•	Scénář	•
K	•	•	•	Smlouva	•
I, K	2 zvukové záznamy	•	Zvukové stopy	•	•
K	•	•	•	Matrice	•
K	•	•	•	Gramofonová deska	•
K	•	•	•	•	obal

Příklad 12.2 – Hudební CD s obalem:⁹

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
(I), K	Zvukový záznam	CD včetně obalu	•
K	•	•	skladba 1
K	•	•	skladba 2...
K	•	•	booklet
K	•	•	tištěná část obalu

Příklad 12.3 – Magnetofonová kazeta s navzájem nesouvisejícími nahrávkami:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
(I), K	2 zvukové záznamy	Magnetofonová kazeta	•
K	•	•	záznam 1
K	•	•	záznam 2...

Příklad 12.4 – Digitální záznam z jednání zastupitelstva:

⁹ O zařazení do skupiny Zvukový záznam rozhodla primární funkce zvukového záznamu. Booklet a tištěná část obalu je doprovodnou integrální součástí zvukového záznamu.

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
(I), K	Zvukový záznam	Záznam z jednání •	
K	•	•	bod schůze 1
K	•	•	bod schůze 2...

15.1.13 13. Tisky:

Příklad 13.1 – Vlastivědný sborník:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
(I), K	Tisk po roce 1800	Vlastivědný sborník •	
K	•	•	článek 1
K	•	•	reprodukce fotografie 1
K	•	•	mapa 1
K	•	•	reprodukce fotografie 2
K	•	•	mapa 2
K	•	•	článek 2
K	•	•	reprodukce kresby

Příklad 13.2 – Kniha obsahující několik přívazků:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
(I), K	Tisk po roce 1800	Kniha s přívazky •	
K	•	•	kniha 1
K	•	•	kniha 2...

Příklad 13.3 – Soubor deseti štočků k publikaci:

AP	EJ	Složka	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	10 štočků	Soubor štočků k publikaci •		•
K	•	•	Štoček 1	•
K	•	•	Štoček 2...	•

Příklad 13.4 – Kniha obsahující ilustrace a ex libris:¹⁰

AP	EJ	Složka	Jednotlivost	Část jednotlivosti 1. úrovně	Část jednotlivosti 2. úrovně
I, K	Tisky po roce 1800	Ilustrované knihy autora X •	•		•
(I), K	•	•	Kniha obsahující ilustrace a ex libris	•	•
K	•	•	•	ex libris	•
K	•	•	•	1. kapitola	•
K	•	•	•	•	ilustrace – součást 1. kapitoly

¹⁰ O zařazení mezi Tisky rozhodla převažující a primární funkce publikace, nikoli ex libris.

15.1.14 14. Pohlednice:

Příklad 14.1 – Soubor pohlednic města N:

AP	EJ	Složka	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Pohlednice	Soubor pohlednic města N •		•
K	•	•	Pohlednice 1... •	
K	•	•	•	text
K	•	•	•	fotografie
K	•	•	•	kresba
K	•	•	•	poštovní známka
K	•	•	•	poštovní razítko

Příklad 14.2 – Samostatná okénková pohlednice města N (jedna v dané sérii):

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Pohlednice	Pohlednice •	
K	•	•	text
K	•	•	fotografie 1
K	•	•	fotografie 2...
K	•	•	poštovní známka
K	•	•	poštovní razítko

15.1.15 15. Plakáty:

Příklad 15.1 – Soubor tištěných plakátů k hudebnímu festivalu:

AP	EJ	Složka	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Plakáty	Soubor plakátů •		•
(I), K	•	•	Plakát 1 •	
K	•	•	•	text
K	•	•	•	fotografie
(I), K	•	•	Plakát 2... •	
K	•	•	•	text
K	•	•	•	fotografie

Příklad 15.2 – Tištěný plakát, na jehož rubu byl dokumentován poštovní úkon:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
(I), K	Plakát	Tištěný plakát •	
K	•	•	text
K	•	•	kresba
K	•	•	poštovní známka
K	•	•	poštovní razítko

Příklad 15.3 – Netišťené plakáty s malbou:

AP	EJ	Složka	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K •		Plakáty z roku 1918 •		•
K	Plakát •		Netišťený plakát 1... •	
K •	•		•	text
K •	•		•	malba

15.1.16 16. Cenné papíry:

Příklad 16. 1: Akcie, která není součástí spisu:

AP	EJ	Složka	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Cenný papír	Akcie společnosti A •		•
(I), K •	•		Akcie v hodnotě N z roku X.. •	
K •	•		•	veduta

15.1.17 17. Digitální archivní jednotky:

Příklad 17.1 – Webové stránky organizace:

AP	EJ	Složka	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Digitální archivní jednotka	Webové stránky	•	•
K •	•	•	Webová stránka 1 •	•
K •	•	•	•	text
K •	•	•	•	fotografie 1
K •	•	•	•	fotografie 2
K •	•	•	•	kinematografický záznam
K •	•	•	Webová stránka 2... •	•

Příklad 17.2 – Databáze:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Digitální archivní jednotka	Databáze •	

Příklad 17.3 – Technická dokumentace stavby:

AP	EJ	Složka	Jednotlivost
I, K	Digitální archivní jednotka	Technická dokumentace stavby •	
K •	•	•	Technická zpráva
K •	•	•	Technický výkres 1
K •	•	•	Technický výkres 2...

Příklad 17.4 – Spis evidovaný spisovou službou vedenou v listinné podobě, u něhož byla datová zpráva vybrána za archiválii:

AP	EJ	Série	Slož- ka	Podsložka	Jednotlivost
I, K	•	Spisová skupina	•	•	•
I, K	•	•	Spis	•	•
I, K	Karton	•	•	Listinná část spisu	•
K	•	•	•	•	Žádost s přílohami – konvertovaná do listinné podoby
K	•	•	•	•	Prvopis rozhodnutí
I, K	Digitální archivní jednotka	•	•	Digitální část spisu	•
K	•	•	•	•	Datová zpráva – žádost s přílohami

Příklad 17.5 – Spis evidovaný spisovou službou v elektronické podobě obsahující digitální i analogovou část:

AP	EJ	Série	Slož- ka	Podsložka	Jednotlivost
I, K	•	Spisová skupina	•	•	•
I, K	•	•	Spis	•	•
I, K	Digitální archivní jednotka	•	•	Digitální část spisu	•
K	•	•	•	•	Prvopis rozhodnutí 1
K	•	•	•	•	Odvolání
K	•	•	•	•	Prvopis rozhodnutí 2
I, K	Karton	•	•	Listinná část spisu	•
K	•	•	•	•	Žádost s přílohami

Příklad 17.6 – Spis obsahující digitální i analogovou část popsáný na úrovni popisu složka:

AP	EJ	Série	Složka	Podsložka	Jednotlivost
I, K	•	Spisová skupina	•	•	•
I, K	Karton + Digitální archivní jednotka	•	Spis	•	•

15.1.18 18. Numizmatické předměty:

Příklad 18.1 – Nález mincí:

AP	EJ	Složka	Jednotlivost
I, K	Numizmatické předměty	Depot	•
K	•	•	Mince 1
K	•	•	Mince 2

Příklad 18.2 – Pamětní žetony oslav výročí 700 let města:

AP	EJ	Složka	Jednotlivost
I, K	Numizmatické předměty	Pamětní žetony	•
K	•	•	Žeton 1
K	•	•	Žeton 2

15.1.19 19. Faleristické předměty:

Příklad 19.1 – Vyznamenání s dekretem:¹¹

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
(I), K	Karton	Vyznamenání s dekretem	•
K	•	•	vyznamenání
K	•	•	obal vyznamenání
K	•	•	dekret

Příklad 19.2 – Soubor plaket:

AP	EJ	Složka	Jednotlivost
I, K	Faleristický předmět	Soubor plaket	•
(I), K	•	•	Plaketa

15.1.20 20. Jiné:

Příklad 20.1 – Příloha kroniky ve formě alba obsahující různé typy dokumentů:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Jiné	Příloha kroniky	•
K	•	•	fotografie 1
K	•	•	novinový výstřižek 1
K	•	•	fotografie 2
K	•	•	leták

¹¹ O zařazení do evidenční jednotky karton rozhodla primární funkce dekretu. Obal se popisuje přiměřeně své formě a významu.

Příklad 20.2 – Kniha podpisů vzácných návštěv v dřevěné schránce a s přiloženým perem:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti
I, K	Jiné	Kniha podpisů s pouzdem a perem •	
K	•	•	pouzdro
K	•	•	pero

15.2 B. Příklady jednotek popisu a úrovní popisu u manipulačního seznamu

Vysvětlivky:

1. Tam, kde to není pro příklad nutné, není u sérií uváděno číslo úrovně série nebo složky.

2. Použité zkratky:

AP = archivní pomůcka.

EJ = evidenční jednotka vykazovaná u dané jednotky popisu v systému evidence NAD (počet).

MS = manipulační seznam.

UJ = ukládací jednotka (číslo).

Příklad B.1 – Skupina úředních knih s jednotným obsahem uložená v jednom kartonu:

AP	EJ	Nejnižší série	UJ
MS	Úřední knihy	Soupisy duší z rozmezí let 1775-1801 (26 knih v kartonu)	1

Příklad B.2 – Skupina úředních knih s jednotným obsahem uložená ve třech kartonech:

AP	EJ	Nejnižší série	Složka	UJ
MS		Soupisy duší (1775-1801)	•	•
MS	Úřední knihy (11)	•	Soupisy duší z let 1775-1786 (11 knih v kartonu)	1
MS	Úřední knihy (10)	•	Soupisy duší z let 1787-1797 (10 knih v kartonu)	2
MS	Úřední knihy (3)	•	Soupisy duší z let 1798-1801 (3 knihy ve fasciklu)	3

Příklad B.3 – Monotematická kartotéka ve více zásuvkách:¹²

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti 1. úrovně	UJ
MS	Kartotéka (1)	Kartotéka •	•	•
MS	•	•	Zásuvka 1	1 (první zásuvka)

¹² Jednotlivé zásuvky mají svůj samostatný záznam, rozlišují se ukládacím číslem.

Příklad B.4 – Kartotéka výpisků z několika městských úředních knih rozdělená tematicky a nacházející se ve více nakartónovaných zásuvkách:

AP	EJ	Jednotlivost	Část jednotlivosti 1. úrovně	Část jednotlivosti 2. úrovně	UJ
MS	Kartotéka (1)	Kartotéka	•	•	•
MS	•	•	• Tematická sekce kartotéky 1	•	
MS	•	•	•	• Zásuvka 1	1 (karton)
MS	•	•	•	• Zásuvka 2	2 (karton)
MS	•	•	• Tematická sekce kartotéky 2	•	
MS	•	•	•	• Zásuvka 3	3 (karton)

Příklad B.5 – Spisový znak 4.102 – spisová rozlučka (obsahuje mimo jiné pět otisků razítek a jeden kus razítka – uloženo v jednom kartonu):

AP	EJ	Složka	UJ
MS	Karton (1) Razítko (1)	Protokol o spisové rozluce národního výboru v Dolní Lhotě, razítko (1 kus)	1 (karton)

Příklad B.6 – Rozsáhlý spis k rekvizici zvonů uložený ve dvou kartonech:

AP	EJ	Složka	Podsložka	UJ
MS	•	Spis	•	•
MS	Karton (1)	•	• Protokoly, seznamy zvonů v obcích B-L	1 (karton)
MS	Karton (1)	•	• Seznamy zvonů v obcích K-Ž, obrazová příloha	2 (karton)
MS	Fascikl (1)	•	• Obrazová příloha (mimo jiné 16 ks fotografií)	3 (fascikl)

Příklad B.7 – Účetní kniha vedená za rok s příslušnými účetními doklady:

AP	EJ	Složka	UJ
MS	Karton (1), úřední kniha (1)	Kostelní účty s účetními doklady (1 kniha)	1 (karton, v něm kniha a doklady)

Příklad B.8 – Spisy obsahující i další samostatné evidenční jednotky různého rozsahu a uložení:

AP	EJ	Složka	Podsložka	UJ
MS	•	Spisy skupiny 451/7 za roky 1961-1963	•	•
MS	Karton	•	Spisy skupiny 451/7 za rok 1961 (leden - říjen 1961)	1
MS	Karton	•	Spisy skupiny 451/7 za rok 1961 (listopad - prosinec 1961)	2
MS	Karton	Spisy skupiny 451/7 za rok 1962	•	3
MS	•	Spisy skupiny 451/7 za rok 1963	•	3
MS	Fascikl	Spisy skupiny 452/4 za rok 1961	•	4
MS	Karton, 1 kniha	Spisy skupiny 462/1 za rok 1967, obsahují 1 knihu povolení a žádosti s podklady o povolení	•	5
MS	-, 2 knihy	Spisy skupiny 462/1 za rok 1968, obsahují 2 knihy povolení a žádosti s podklady o povolení	•	5 ¹³

Příklad B.9 – Spis s digitální archivní jednotkou:

AP	EJ	Série	Složka
MS	•	Spisová skupina	•
MS	Digitální archivní jednotka	•	Spisy 1 až 10

¹³ Knihy jsou v tomto příkladu uloženy v kartonu společně se spisy.

Příloha č. 2 Jazyky jednotky popisu

Viz soubor stažitelný na stránce <https://www.mvcr.cz/clanek/metodiky.aspx>.

Příloha č. 3 Převodník prvků standardu pro popis matrik narozených, oddaných a zemřelých

Viz soubor stažitelný na stránce <https://www.mvcr.cz/clanek/metodiky.aspx>.

Příloha č. 4 Převodník prvků celostátního soupisu pečeti

Viz soubor stažitelný na stránce <https://www.mvcr.cz/clanek/metodiky.aspx>.

Příloha č. 5 Převodník prvků celostátního soupisu vedut

Viz soubor stažitelný na stránce <https://www.mvcr.cz/clanek/metodiky.aspx>.

Příloha č. 6 Schéma XML pro ukládání a zasílání archivních pomůcek podle ZP

Pro předávání archivních pomůcek a jejich částí se používá formát EAD v3 (<http://www.loc.gov/ead/>). Způsob použití tohoto formátu pro ukládání archivních pomůcek je definován formou profilu. Profil má charakter technické dokumentace s uvedením způsobu mapování jednotlivých prvků popisu do jednotlivých elementů výstupního formátu. Formát pro předávání pomůcek je postupně prohlubován a reflektuje vývoj pořádacích aplikací a jejich reálné možnosti.

Technická dokumentace je udržována v otevřeném repozitáři: <https://github.com/elzasw/ead3doc> a zveřejněna na stránce <https://cam.nacr.cz/ead/>.

Předávané archivní pomůcky musí odpovídat tomuto profilu a musí být úplné. Předávané archivní pomůcky nesmí obsahovat informace v neschválené podobě, které by neodpovídaly profilu použití formátu.

Viz soubor stažitelný na stránce <https://www.mvcr.cz/clanek/metodiky.aspx>.

Příloha č. 7 Základní pravidla správy archivních autoritních záznamů

21.1 1. Správa archivních autoritních záznamů

Správou archivních autoritních záznamů se rozumí níže uvedené procesy:

1. Vytvoření nového záznamu.
2. Změna existujícího záznamu, kterou se rozumí:
 - a) oprava chybného údaje (například oprava chybného data narození),
 - b) upřesnění evidovaného údaje (například nahrazení evidovaného odhadu datace přesnou datací narození),
 - c) doplnění nového, dosud chybějícího údaje (například doplnění variantního označení).
3. Sloučení archivních autoritních záznamů, u nichž se zjistilo, že se nepochybně vztahují k téže entitě. Při slučování v IS CAM zůstává jeden záznam nadále aktivní a ostatní jsou označeny jako nahrazené. Nahrazený archivní autoritní záznam zůstává včetně svého identifikátoru zachován a obsahuje informaci o nahrazujícím archivním autoritním záznamu.
4. Zneplatnění existujícího záznamu. Tato operace se provádí pouze u archivního autoritního záznamu, který byl založen omylem bez reálného podkladu, nebo byl zařazen do nesprávné třídy a v žádném případě jej nelze sloučit s jiným záznamem. Zneplatněný záznam zůstává v IS CAM.

Všechny uvedené procesy se provádějí pouze v případě, že panuje naprostá jistota o jejich odůvodněnosti.

K uvedeným procesům se váží následující stavy archivního autoritního záznamu:

- a) nový (dosud neschválený),
- b) schválený,
- c) nahrazený (vždy obsahuje odkaz na archivní autoritní záznam, kterým je nahrazen),
- d) neplatný.

Správou záznamů provádějí dle aktuální potřeby určení zaměstnanci podle přidělených rolí. Na celostátní úrovni není stanovován konkrétní správce pro konkrétní entitu nebo skupinu entit.

Vkládání a úpravy záznamu provádí zpracovatel, po němž kontroluje a schvaluje formální správnost k tomu určený schvalovatel (tzv. „princip dvou párů očí“). Zpracovatel proto nemůže u téhož záznamu vystupovat současně v roli schvalovatele.

21.2 2. Role a práva uživatelů při správě archivních autoritních záznamů

21.2.1 2.1 Zpracovatel

Práva zpracovatele:

1. Vytváří návrhy v oblasti správy archivních autoritních záznamů.
2. Podává návrhy na změnu ZP příslušnému schvalovateli archivních autoritních záznamů.

Povinnosti zpracovatele:

1. Musí být proškolen na pravidla pro vytváření archivních autoritních záznamů.
2. Povinně ověřuje, zda se právě vytvářený záznam v IS CAM již nevyskytuje, aby nedocházelo k duplicitám.
3. Zodpovídá za formální správnost archivního autoritního záznamu ještě před posouzením schvalovatelem.
4. Plně garantuje věcnou správnost popisu entity, tj. pravdivost údajů v archivním autoritním záznamu. Nejistota ohledně pravdivosti nebo úplnosti údajů musí být v záznamu uvedena.
5. Plně garantuje dodržení právního rámce při vytváření návrhu v oblasti správy archivních autoritních záznamů.

Nad každým zpracovatelem musí působit alespoň jeden schvalovatel archivních autoritních záznamů.

21.2.2 2.2 Schvalovatel archivního autoritního záznamu (dále jen „schvalovatel“)

Práva schvalovatele:

1. Schvaluje návrh zpracovatele.
2. Vrací návrh zpracovateli k opravě formálních chyb v popisu entity a také i zcela zřejmých věcných chyb, jestliže je schopen jejich okamžitého a pracovně nenáročného posouzení; popřípadě oba typy chyb opravuje. Jakákoliv oprava provedená schvalovatelem je však vždy považována za vytvoření návrhu a musí být schválena jiným schvalovatelem.
3. Podává návrhy na změnu ZP lokálnímu metodikovi příslušné instituce.

Povinnosti schvalovatele:

1. Musí být úspěšně atestován na pravidla pro správu archivních autoritních záznamů.
2. Posuzuje a garantuje formální správnost archivního autoritního záznamu, tj.:
 - a) správné zařazení entity do třídy a podtřídy,
 - b) správné zařazení popisu entity do příslušných prvků popisu.
3. Povinně ověřuje v IS CAM výskyt archivního autoritního záznamu entity jím schvalované, aby nedocházelo k duplicitám.
4. Pokud je schvalovatel zpracovatelem, který vytvořil návrh v oblasti správy archivních autoritních záznamů, musí jeho návrh posoudit jiný schvalovatel.

5. Podle přidělených kompetencí v rámci příslušné instituce garantuje implementaci a dodržování metodiky pro správu archivních autoritních záznamů:

- a) pro všechny třídy entit v příslušné instituci nebo organizačním útvaru,
- b) pro jednu nebo více tříd nebo podtříd entit v příslušné instituci nebo organizačním útvaru,
- c) pro jeden nebo více archivních souborů,
- d) pro jeden nebo více archivů dle číselníku archivů v Národním portálu.

Instituce si sama určuje organizační strukturu schvalovatelů podle hierarchie, kompetencí a územní působnosti organizačních útvarů, případně i podle tříd nebo podtříd entit.

21.2.3 2.3 Lokální metodik IS CAM

Proškolený/certifikovaný pracovník instituce, který dohlíží na dodržování ZP pro tvorbu archivních autoritních záznamů v jemu příslušné instituci.

- 1. Přijímá a Kolegiu předává návrhy na změnu ZP.
- 2. Hlásí duplicitu entit.
- 3. Schvaluje přidělování práv/rolí uživatelům jemu příslušné instituce.

21.2.4 2.4 Arbitr

Povinnosti arbitra:

- 1. Musí být proškolen na pravidla pro vytváření a správu archivních autoritních záznamů.
- 2. Rozhoduje spory schvalovatelů a zpracovatelů o vytvoření, změnu, sloučení či zneplatnění archivního autoritního záznamu.

Funkci arbitrů vykonávají členové Kolegia.

Příloha č. 8 Seznam tříd a podtříd entit

TŘÍDA OSOBA/BYTOST

podtřída **fyzická osoba**

podtřída **fiktivní fyzická osoba**

podtřída **bytost**

podtřída **zvíře**

TŘÍDA ROD/RODINA

podtřída **rod, rodina**

podtřída **větev rodu**

podtřída **fiktivní rod, fiktivní rodina**

TŘÍDA KORPORACE

podtřída **administrativně vymezená území s vlastní správou**

podtřída **orgány, organizační složky a příspěvkové organizace veřejné správy**

podtřída **sdružení organizací**

podtřída **vojenské a bezpečnostní jednotky**

podtřída **organizace založené za účelem podnikání**

podtřída **politické organizace**

podtřída **náboženské organizace a instituce**

podtřída **kulturní, výchovné, výzkumné a zdravotnické organizace a instituce**

podtřída **nadace a nadační fondy**

podtřída **profesní a zájmové organizace**

podtřída **spolky, společenské organizace**

TŘÍDA UDÁLOST

podtřída **organizované akce a události**

podtřída **lidové zvyky, významné dny a svátky**

podtřída **dočasné přírodní jevy**

TŘÍDA DÍLO/VÝTVOR

podtřída **autorská a umělecká díla**

podtřída **všeobecně známé dokumenty, smlouvy, zákony, předpisy, normy**

podtřída **vyznamenání, ceny, soutěžní trofeje**

podtřída **výrobky a jejich typová označení, obchodní značky, odrůdy, plemena vytvořená člověkem**

podtřída **názvy společenských, dětských her**

podtřída **programy, projekty, granty, rozvojové plány, kampaně, nemají-li charakter korporace**

podtřída **stavby, trasy, zásahy do přírodních útvarů s vlastním jménem nebo jinou identifikací**

TŘÍDA GEOGRAFICKÝ OBJEKT

podtřída **administrativně či jinak lidmi vymezená území**

podtřída **administrativně vymezené části přírody**

podtřída **další vymezené lokality, oblasti a zóny**

podtřída **geomorfologické útvary na dně moře**

podtřída **geomorfologické útvary na zemském povrchu**

podtřída **vodstvo a vodní plocha, vodní tok**

podtřída **pojmenované útvary**

podtřída **pojmenované trvalé klimatické jevy**

podtřída **vesmír a jeho části**

TŘÍDA OBECNÝ POJEM

podtřída **archivní taxonomická kategorie**

podtřída **netaxonomické obecné pojmy**

Příloha č. 9 Porovnání prvků popisu a pravidel ZP (IS CAM) a IS PEvA

Do základní evidence NAD jsou pomocí IS PEvA zapisovány entity, které vystupují v roli původců archivních souborů. Znamená to, že klasifikace povinnosti vyplnění v ZP, resp. v IS CAM „povinný PP“ a „povinný PP u původců...“ splývají v IS PEvA v případě záznamů původců do kategorie povinný údaj.

Metodika pro zápis původců a geografických entit v IS PEvA akceptuje ZP v rozsahu, jaký je umožněn úrovní implementace popisu původce a geografické entity v IS PEvA. Rozsah implementace je zřejmý ze sekce IS PEvA ve sloupci „Implementováno“ v příslušných tabulkách této přílohy. Pokud určitý PP, který je obsažen v ZP (IS CAM), není v dané tabulce zapsán (např. „dějiny“, „funkce korporace“ a další), znamená to, že v IS PEvA tento prvek implementován není.

Povinnost vyplnit prvek popisu je v samostatném souboru a je vyznačena v sekci IS PEvA ve sloupcích:

1. „Povinné“. Hodnota „ano“ znamená, že povinnost vyplnit PP platí vždy; bez vyplnění také nelze archivní autoritní záznam entity v systému IS PEvA uložit. Vyplnění těchto PP je zabezpečena jednoznačná určitelnost (definovatelnost) a rozlišitelnost entity na celostátní úrovni.
2. „Povinné s výjimkou“. Hodnota „ano“ znamená, že PP je povinný pouze za určitých okolností stanovených ZP. Vyplnění zajistí soulad mezi záznamy téže entity v IS PEvA a v IS CAM. Druhý možný případ pro nastavení této výjimky je situace, kdy v okamžiku popisu entity není PP znám. Četnost takových výjimek je ale omezena tak, aby byla zaručena jednoznačná určitelnost (definovatelnost) a rozlišitelnost entity na celostátní úrovni.

Tato klasifikace povinností musí být dodržována všemi subjekty, které vedou evidenci NAD. Evidence původců a geografických entit je v IS PEvA sdílena všemi těmito subjekty. Na druhou stranu je nutné v IS PEvA připustit i zápis takových entit, které ZP sice plně nesplňují (v rámci omezení daného rozsahem implementace), jsou však dostatečně určeny tak, aby nemohlo dojít k jejich záměně s jinou entitou. Ne vždy musí být všechny potřebné údaje v okamžiku zápisu do IS PEvA zpracovateli známy. Tato situace nastává zvláště u původců nezpracovaných archivních souborů (**viz též kapitulu 6.2.1**).

Podrobnější informace o transformaci ZP do IS PEvA viz v souboru stažitelném na stránce <https://www.mvcr.cz/clanek/metodiky.aspx>.

Příloha č. 10 Příklady entit dle jednotlivých tříd

Struktura a formátování písma příkladů

Preferované označení (PREF):

varianta 1: **hlavní část jména**, *vedlejší část jména*, *titul před a za jménem (doplněk)*, *stručná charakteristika*

varianta 2: **hlavní část jména**, *vedlejší část jména (doplněk)*, *stručná charakteristika*

varianta 3: *hlavní část jména (doplněk)*, *stručná charakteristika*

Variantní označení (VAR):

varianta 1: *hlavní část jména*, *vedlejší část jména*, *titul před a za jménem*

varianta 2: *hlavní část jména*, *vedlejší část jména*

varianta 3: *hlavní část jména*

Poznámka k VAR

V příkladech variantních označení entit nejsou vždy uváděny všechny myslitelné varianty, jedná se o ilustrativní příklady možných řešení za účelem demonstrace různého způsobu zápisu, který zabráňuje duplicitám a usnadňuje vyhledávání, byť většinou nejde o oficiální a všeobecně známé názvy. Smyslem VAR je především umožnit nalézt požadovanou entitu, přestože uživatel nezná její přesné jméno, a dále pak zabránit vytváření duplicitních archivních autoritních záznamů.

24.1 Třída Osoba/bytost

Příklad 1 – archivní autoritní záznam entity pro ostatní role (s výjimkou role původce – viz příklad 2)

Potůček, Jiří (1919-1942), protifašistický bojovník, voják, výsadkář, člen skupiny Silver A	
PREF: Hlavní část jména	Potůček
PREF: Vedlejší část jména	Jiří
PREF: Chronologický doplněk	1919-1942
PREF: Obecný doplněk	<i>u této entity se neuvádí</i>
VAR: Hlavní část jména	Tolar
Stručná charakteristika	protifašistický bojovník, voják, výsadkář, člen skupiny Silver A
Vznik: typ	narození
Vznik: datace	12. 7. 1919
Zánik: typ	úmrtí
Zánik: datace	2. 7. 1942

Příklad 2 – archivní autoritní záznam entity jakožto původce

Potůček, Jiří (1919-1942), <i>protifašistický bojovník, voják, výsadkář, člen skupiny Silver A</i>	
PREF: Hlavní část jména	Potůček
PREF: Vedlejší část jména	Jiří
PREF: Chronologický doplněk	1919-1942
PREF: Typ formy jména	úřední
VAR: Hlavní část jména	Tolar
VAR: Typ formy jména	přezdívková/zlidovělá podoba
Stručná charakteristika	protifašistický bojovník, voják, výsadkář, člen skupiny Silver A
Vznik: způsob vzniku	narození
Vznik: datace	12. 7. 1919
Vznik: vztah – specifikace „místo“	Brunico (Itálie)
Zánik: způsob zániku	úmrtí
Zánik: datace	2. 7. 1942
Zánik: vztah – specifikace „místo“	Trnová (Pardubice, Pardubice, Česko)
Životopis	Narodil se 12. července 1919 v Brunicu (Brunecku) v Jižním Tyrolsku. Otec Vilém Potůček byl... ... V létě 1940 byl vybrán do výcviku pro zvláštní úkoly... ... Krátko po půlnoci 29. prosince 1941 byl společně s velitelem skupiny Alfrédem Bartošem a Josefem Valčíkem vysazen u obce Senice poblíž Poděbrad. Na území protektorátu obsluhoval radiostanici s krycím názvem Libuše. Dne 5. září 1945 byl postupně in memoriam povýšen do hodnosti podporučíka...
Související entity – specifikace „obor působnosti“	odboj
Související entity – specifikace „významné aktivity“	Operace Silver A

24.1.1 Podtřída fyzická osoba

Standardní zápis příjmení a křestního jména osoby, preferováno první získané příjmení, pod nímž je osoba nejvíce známa:

Příklad O1: **Janů, Marie (1921-2014),** *nakladatelská redaktorka, překladatelka z francouzštiny a němčiny*

VAR: *Veselá, Marie; Janů-Veselá, Marie; Veselá-Janů, Marie; Pluhařová-Janů, Marie; Pluhařová, Marie; Stroffová, Marie*

Pseudonym preferovaný před občanským jménem:

O2: **John, Jaromír, prof. (1882-1952),** *spisovatel, novinář, středoškolský a vysokoškolský učitel,*

výtvarný estetik a kritik, překladatel z němčiny

VAR: Markalous, Bohumil, prof.

Občanské jméno preferované před krycím jménem:

O3: **Potůček, Jiří (1919-1942)**, protifašistický bojovník, voják, výsadkář, člen skupiny Silver A

VAR: Tolar

Osoba s akademickými tituly:

O4: **Bechyně, Stanislav, prof. Dr. Ing. (1887-1973)**, zakladatel betonového stavitelství, technický vedoucí u firmy Skorkovský, profesor ČVUT, akademik ČSAV

Panovníci, příklad obecného doplňku:

O5: **Břetislav I. (kníže : asi 1005-1055)**, český kníže z rodu Přemyslovců

VAR: Achilleus Český; Český Achilleus

O6: **Lucemburský, Jan (král : 1296-1346)**, český král, lucemburský hrabě a titulární polský král

VAR: Jan Lucemburský; Johann von Böhmen; von Luxemburg, Johann; Johannes der Blinde; de Luxembourg et de Bohême, Jean; Jean l'Aveugle; John of Bohemia; John the Blind

O7: **z Poděbrad, Jiří (král : 1420-1471)**, český král

VAR: Jiří z Poděbrad; Jiřík z Poděbrad; z Kunštátu a Poděbrad, Jiří; husitský král; Podiebradius, Georgius

O8: **Matyáš Korvín (král : 1443-1490)**, český a uherský král

VAR: Hunyadi, Mátyás; Matej Korvín

O9: **František I. Francouzský (král : 1494-1547)**, francouzský král

VAR: François Ier de France; le Roi-Chevalier; Rytířský král

O10: **Alžběta II. (královna : 1926-2022)**, britská královna

VAR: Elizabeth II; Elizabeth Alexandra Mary

Osoba šlechtice, vládnoucího nesuverénnímu území vs. osoba šlechtice v roli panovníka suverénního státu:

O11: **z Lichtenštejna, Josef Václav (1696-1772)**, šlechtic, lichtenštejnský kníže, působil v armádě

VAR: z Lichtenštejna, Josef Václav Karel; von Liechtenstein, Josef Wenzel; von Liechtenstein, Josef Wenzel Lorenz; otec rakouského dělostřelectva

vs.

O12: **z Lichtenštejna, František I. (kníže : 1853-1938)**, panovník Lichtenštejnského knížectví, diplomat

VAR: von Liechtenstein, Franz I.

Poznámka: Obě osoby vládly Lichtenštejnskému knížectví, které se však stalo suverénním státním útvarem až v roce 1806. Tudíž František I. z Lichtenštejna je uveden s obecným doplňkem „kníže“ jakožto titulární označení hlavy státu, kdežto Josef Václav nikoli, jeho knížecí titul je uveden až ve stručné charakteristice.

Papežové – nepreferované občanské jméno, přezdívká, příklad obecného doplňku:

O13: **Benedikt XVI.** (*papež : 1927-*), *emeritní papež*

VAR: *Ratzinger, Joseph; Ratzinger, Josef; Benedetto XVI.; Benedict XVI.; Boží rotvajler*

O14: **Pius X.** (*papež a svatý : 1835-1914*), *257. papež katolické církve*

VAR: *Sarto, Giuseppe Melchiorre; Sarto, Josef Melchior*

Osoba bez příjmení:

O15: **Klaret** (*asi 1320-1370*), *katolický kněz, mistr pražské univerzity, lékař, lexikograf*

VAR: *Bartoloměj z Chlumce; z Chlumce, Bartoloměj; Claretus de Solentia; de Solentia, Claretus*

O16: **Theodorik** (*působnost od 1348-asi 1381*), *malíř*

VAR: *Mistr Theodorik*

Osoba bez příjmení, preferována latinská podoba jména, neznámé datum narození:

O17: **Thomas Cisterciensis** (*?-asi 1190*), *cisterciácký mnich, teolog ve Francii*

VAR: *Cisterciensis, Thomas; Thomas of Vancelles; of Vancelles, Thomas; the Cistercian, Thomas; Thomas the Cistercian; Thomas of Perseigne; of Perseigne, Thomas*

Osoba bez příjmení, zapsaná jako „řečený“ apod.:

O18: **Jan ze Dvorce** (*působnost 1400*), *poddaný na statku Borovany v jižních Čechách*

VAR: *Jan ze Dvorce Erlick; Jan ze Dvorce řečený Erlick*

Osoba bez příjmení, šlechtic:

O19: **z Rožmberka, Jan II.** (*asi 1429-1472*), *šlechtic, vrchní hejtman ve Slezsku, nejvyšší komorník*

VAR: *Jan II. z Rožmberka; Jan II. Pokojný*

Osoby (nešlechticové) se strukturovaným jménem:

O20: **Vavřinec Leander Rvačovský ze Rvačova** (*1525-asi 1590*), *utrakvistický kněz, písař, narozen pravděpodobně v Roudnici nad Labem*

VAR: *Rvačovský ze Rvačova, Vavřinec Leander; ze Rvačova, Vavřinec Leander Rvačovský*

O21: **Havlíček Borovský, Karel** (*1821-1856*), *básník, novinář a politik, literární kritik, překladatel*

VAR: *Borovský, Karel; Havlíček-Borovský, Karel; Havlíček, Karel; Hawlíček Borovský, Karel*

Preferované označení u nobilitované osoby při upřednostnění německé jazykové varianty:

O22: **Rebensteiger von Blankenfeld, August** (*působnost od 1851-působnost do 1920*), *svoobodný pán, okresní hejtman v Poděbradech a Chrudimi*

VAR: *von Blankenfeld, August Rebensteiger; Rebensteiger, August; z Blankenfeldu, August Rebensteiger; Rebensteiger z Blankenfeldu, August*

Česká svěťice:

O23: **Anežka Česká** (*svatá : asi 1205-1282*), *dcera českého krále Přemysla Otakara I., spoluzakladatelka a abatyše kláštera klarisek v Praze, zemská patronka*

VAR: *Anežka Přemyslovna; Přemyslovna, Anežka; svatá Anežka Česká*

Světec, cizinec s českou variantou jména:

O24: **Jan Zlatoústý** (*arcibiskup a svatý : asi 347-407*), *patriarcha cařihradský, církevní učitel a spisovatel*

VAR: *Zlatoústý, Jan; Ióannés Chrysostomos; svatý Jan Zlatoústý; sanctus Johannes Chrysostomos*

Rozlišení více světců (pro zjednodušení nejsou vyjmenováni všichni svatí Alexandrové):

O25: **Alexandr** (*svatý : ?-asi 305*), *mučedník ve středomakedonské Pydně, svátek 14. 3.*

O26: **Alexandr** (*svatý : ?-178*), *lyonský mladík, umučen se svatým Epipodem, svátek 22. 4.*

O27: **Alexandr** (*svatý : ?-asi 119*), *voják, zachránil svatou Antonii z Kardamy, svátek 3. 5.*

Rozlišení více osob se stejným jménem v rámci rodu, preferovaná česká jazyková varianta:

O28: **Schmoranz**, *František (1814-1902), stavitel ve Slatiňanech, městský architekt v Chrudimi, krajský konzervátor památek*

VAR: *Schmoranz, Franz; Šmoranc, František; Schmoranz, František starší*

O29: **Schmoranz**, *František (1845-1892), architekt v Egyptě, ve Vídni a v Čechách, rakouský komisař na světové výstavě v Paříži 1878, inspektor textilních průmyslových škol, ředitel C. k. umělecko-průmyslové školy v Praze*

VAR: *Schmoranz, Franz; Schmoranz, František mladší*

O30: **Schmoranz**, *Gustav (1858-1930), architekt, pedagog C. k. umělecko-průmyslové školy v Praze, kunsthistorik, dramatik, překladatel, ředitel Národního divadla v Praze*

O31: **Schmoranz**, *František (1889-1967), ředitel lihovaru a sportovní funkcionář v Chrudimi*

Cizinka s českou variantou jména, několika cizojazyčnými variantami, nepanující členka panovnického rodu:

O32: **Štěpánka Belgická** (*1864-1945*), *belgická princezna, rakousko-uherská korunní princezna*

VAR: *Stéphanie Clotilde Louise Herminie Marie Charlotte de Belgique; Stefanie Rakouská; Stéphanie de Belgique; Stéphanie de Saxe-Cobourg et Gotha; Stephanie von Belgien Kronprinzessin; Štefanie Belgická; Stefánie Belgická; Stefanie Belgická*

Cizinka s preferovanou českou variantou jména, šlechtickým titulem a přezdívkou:

O33: **Thatcherová**, *Margaret (1925-2013), britská politička, premiérka a právnička, baronka*

VAR: *Thatcher, Margaret; Thatcher, Margaret Hilda; Roberts, Margaret; Thatcherová, Margaret; Iron Lady; Železná lady*

Cizinka s preferovanou cizojazyčnou variantou jména:

O34: **Christie**, *Agatha (1890-1976), anglická prozaička, autorka kriminálních a detektivních příběhů*

VAR: *Mallowanová, Agatha Mary Clarissa; Miller, Agatha Mary Clarissa; Westmacott, Mary; Agatha Mary Clarissa lady Mallowanová*

Nejistá podoba příjmení známá z jediného zdroje informace, neznámé bližší životopisné údaje:

O35: **Stycký**, *Václav (působnost 1800), řemeslník v Bělé čp. 69 v okrese Rychnov nad Kněžnou*

VAR: *Secký, Václav*

Nejisté pořadí jména:

VAR: *Pavel*, Petr

O37: **Nowotny, Georg** (působnost 1800), řemeslník v Bělé v okrese Rychnov nad Kněžnou

VAR: *Novotný, Jiří*

O38: Šmíd, Karel (působnost 1890), předseda Sportovního klubu Hlinsko v okrese Chrudim

O40: **Růžička, František** (působnost 1938), žadatel o vydání osvědčení o státním občanství, bytem v Hlinsku v okrese Chrudim

O41: **Prokop, Ing.** (působnost 1963), autor textu mapy „*Sčítání dopravy: celoroční průměr za 24 hodin - 03 Západočeský kraj 1962-1963*“

O42: **Gorbačov, Michail Sergejevič** (prezident : 1931-), ruský politik, nejvyšší představitel Sovětského svazu v letech 1985-1991

VAR: *Gorbačev*, Michail Sergejevič; *Горбачёв*, Михаил Сергеевич; *Горбачев*, Михаил Сергеевич; *Gorbachev*, Mikhail

O43: **Gendündub** (1391-1474), první tibetský dalajlama

VAR: རྒྱལ་བོ་སྐུ་འཁོར་གྱི་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་མཆོད་པ་; Dge-'dun-grub; Gendun Drup; Gendun Drub; Kundun Drup;
འཇམ་དཔལ་འཕྲུལ་པ་ཀུན་དམུག་པོ།; Pema Dorje

VAR: *Achilles; Achiles; Achilleas; Achil; Ἀχιλλεύς*

O45: **Lear** (*literární postava*), *postava ze Shakespearovy divadelní hry*

VAR: *Král Lear*

O46: Héra (*bohyně*), nejvyšší starověká řecká bohyně

VAR: *Hera*; Ἥρα

O47: Šemík (*mytologické zvíře*), *kůň z české mytologie*

24.1.4 Podtřída zvíře

O48: **Delfín** (*kůň : působnost 1937*), *kůň Policejního ředitelství v Praze*

O49: **Lajka** (*pes : asi 1954-1957*), *fena, první živý tvor pocházející z planety Země vypuštěný na oběžnou dráhu*

O50: **Laky z Dače** (*pes : 2017-*), *chovná fena plemene shetlandský ovčák*

24.2 Třída Rod/větev rodu

Poznámka: V dalším textu je pro zjednodušení používáno jen slovo „rod“, nikoli slovní spojení „rod/rodina“.

Příklad 1 – archivní autoritní záznam entity pro ostatní role (s výjimkou role původce – viz příklad 2)

Rožmberkové (<i>rod/rodina : působnost od 12. st.-1611</i>), český šlechtický rod	
PREF: Hlavní část jména	Rožmberkové
PREF: Chronologický doplněk	působnost od 12. st.-1611
PREF: na místě obecného doplňku se automaticky generuje vyjádření podtřídy	rod/rodina
VAR: Hlavní část jména	páni z Rožmberka
VAR: Hlavní část jména	Rosenberg
Stručná charakteristika	český šlechtický rod
Vznik: způsob vzniku	působnost od
Vznik: datace	12. století
Zánik: způsob zániku	úmrtí posledního známého člena rodu/rodiny
Zánik: datace	1611

Příklad 2 – archivní autoritní záznam entity jakožto původce

Rožmberkové (rod/rodina : působnost od 12. st.-1611), český šlechtický rod	
PREF: Hlavní část jména	Rožmberkové
PREF: Chro- nologický doplněk	působnost od 12. st.-1611
PREF: Typ formy jména	úřední
VAR: Hlavní část jména	páni z Rožmberka
VAR: Hlavní část jména	z Rožmberka
VAR: Hlavní část jména	Rosenberg
VAR: Hlavní část jména	Herren von Rosenberg
VAR: Hlavní část jména	Rosenberg family
Stručná cha- rakteristika	český šlechtický rod
Vznik: způsob vzniku	působnost od
Vznik: datace	12. století
Zánik: způsob zániku	úmrtí posledního známého člena rodu/rodiny
Zánik: datace	1611
Zánik: vztah – specifikace „poslední známý člen rodu/rodiny“	z Rožmberka, Petr Vok (1539-1611)
Dějiny	Starobylý český šlechtický rod, jehož členové zastávali významné funkce u královského a říšského císařského dvora. Znakem rodu byla červená pětilistá růže ve stříbrném poli. Rožmberkové vlastnili rozsáhlý majetek v jižních Čechách, kde jsou dodnes patrné stopy po jejich stavební a hospodářské činnosti. Rodovými sídly byly hrad v Rožmberku nad Vltavou, hrad a zámek v Českém Krumlově a zámek v Třeboni.
Související en- tity – specifikace „sídlo“	Rožmberk nad Vltavou (Český Krumlov, Česko)
Související en- tity – specifikace „sídlo“	Český Krumlov (Český Krumlov, Česko)
Související en- tity – specifikace „sídlo“	Třeboň (Jindřichův Hradec, Česko)
Související en- tity – specifikace „sídlo“	Rožmberk (Rožmberk nad Vltavou, Rožmberk nad Vltavou, Český Krumlov, Česko)
24.2. Třída Rod/vetev rodu	
Související en- tity – specifikace „vazba na objekt“	Český Krumlov (Český Krumlov, Český Krumlov, Česko : hrad a zámek)

24.2.1 Podtřída rod, rodina

Český panovnický rod:

Příklad R1: **Přemyslovci** (rod/rodina : 9. st.-1306), český panovnický rod

Původem cizí rody s existující českou variantou jména:

R2: **Habsburkové** (rod/rodina : 11. st.-1740), evropský panovnický rod

VAR: *Habsburg; House of Habsburg*

R3: **Habsburkové-Lotrínští** (rod/rodina : 1737-), evropský panovnický rod

VAR: *Habsburg; House of Habsburg*

R4: **Buquoyové** (rod/rodina : 11. st.-), šlechtický rod původem z Francie

VAR: *de Boucquoi; de Bucquoy; de Longueval; von Buquoy*

Původem cizí rody bez existující české varianty jména:

R5: **von Bülow** (rod/rodina : 13. st.-), šlechtický rod původem ze severního Německa

R6: **Geyer von Geyersperg** (rod/rodina : působnost od 14. st.-1805), rakouský šlechtický rod původem z Frank

VAR: *Geier; Geyer von Osterburg*

Rod s více variantami jména:

R7: **Mírkové ze Solopisk** (rod/rodina : asi 1406-18. století), šlechtický rod původem z východních Čech

VAR: *Mírkové ze Solopisk a na Plaňanech; Mírkové ze Solopysk*

Česká rodina charakterizovaná oborem působnosti:

R8: **Mánesovi** (rod/rodina : působnost od asi 18. st.-působnost do 1880), rodina výtvarných umělců

Rodina, o níž není známo více údajů, ale eviduje se:

R9: **Sommerovi** (rod/rodina : působnost 1928), objednatelé rozšíření domu čp. 61 v obci Úlice

24.2.2 Podtřída větev rodu

R10: **Schwarzenbergové**. Orlická větev (větev rodu : 1802-), větev šlechtického rodu s rodovým sídlem v Čechách

VAR: *orlická větev Schwarzenbergů; sekundogenitura Schwarzenberků*

R11: **Nosticové**. Rokytnická větev (větev rodu : 1608-1890), větev šlechtického rodu působícího ve Slezsku a Čechách

VAR: *z Nostic-Rokytnic; von Nostitz-Rokytnic; rokytnická větev Nosticů*

R12: **Bourboni**. Parmská větev (větev rodu : 1720-), jedna z větví dynastie Bourbonů vládnoucí v Parmském vévodství

VAR: *Bourbonsko-parmská dynastie; Bourbon-Parma; Borbone di Parma*

24.2.3 Podtřída fiktivní rod, fiktivní rodina

R13: **Lannisterové** (*fiktivní rod/rodina*), rod z knihy a seriálu *Hra o trůny*

VAR: *Lannisterové z Casterlyovy skály; House Lannister*

R14: **Simpsonovi** (*fiktivní rod/rodina*), rodina z amerického animovaného seriálu

VAR: *Simpsons; The Simpsons*

24.3 Třída Korporace

Poznámka: K jurisdikcím viz dále přílohu č. 11.

Příklad 1 – archivní autoritní záznam entity pro ostatní role (s výjimkou role původce – viz příklad 2)

Okresní úřad Karlovy Vary (<i>Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1928-1938</i>), <i>regionální orgán politické státní správy</i>	
PREF: Hlavní část jména	Okresní úřad Karlovy Vary
PREF: Vedlejší část jména	
PREF: Geografický doplněk	Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko
PREF: Chronologický doplněk	1928-1938
PREF: Obecný doplněk	
VAR: Hlavní část jména	Okresní úřad v Karlových Varech
VAR: Hlavní část jména	Bezirksbehörde in Karlsbad
Stručná charakteristika	regionální orgán politické státní správy
Vznik: způsob vzniku	vznik
Vznik: datace	1. 12. 1928
Zánik: způsob zániku	zánik
Zánik: datace	4. 10. 1938
Vztah – specifikace „sídlo“	Karlovy Vary (Karlovy Vary, Česko)

Příklad 2 – archivní autoritní záznam entity jakožto původce

Okresní úřad Karlovy Vary (<i>Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1928-1938</i>), <i>regionální orgán politické státní správy</i>	
PREF: Hlavní část jména	Okresní úřad Karlovy Vary
PREF: Vedlejší část jména	
PREF: Geografický doplněk	Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko
PREF: Chronologický doplněk	1928-1938
PREF: Obecný doplněk	
PREF: Typ formy jména	zjednodušená podoba
PREF: Jazyk jména	čeština

continues on next page

Tabulka 1 – pokračujte na předchozí stránce

VAR: Hlavní část jména	Okresní úřad v Karlových Varech
VAR: Typ formy jména	úřední
VAR: Jazyk jména	čeština
VAR: Hlavní část jména	Bezirksbehörde in Karlsbad
VAR: Typ formy jména	úřední
VAR: Jazyk jména	němčina
Stručná charakteristika	regionální orgán politické státní správy
Vznik: způsob vzniku	vznik
Vznik: typ	vznik změnou předchůdce
Vznik: datace	1. 12. 1928
Vznik: vztah – specifikace „předchůdce“	Okresní správa politická Karlovy Vary (Karlovy Vary, Česko : 1919-1928)
Vznik: vztah – specifikace „dokument“	Zákon č. 125/1927 Sb., o organizaci politické správy
Zánik: způsob zániku	zánik
Zánik: typ	zánik zrušením/změnou
Zánik: datace	4. 10. 1938
Zánik: vztah – specifikace „nástupce“	Sudetendeutsche Bezirkshauptmannschaft (Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1938)
Kódované údaje (identifikátory)	
Dějiny	Mezníkem ve vývoji politické správy Československé republiky byl zákon o organizaci politické správy (organizační zákon) č. 125/1927 Sb., který vstoupil v českých zemích v platnost 1. 12. 1928. Do té doby samostatné okresní správní komise byly spojeny s okresními úřady... ... Zaměstnanci okresního úřadu byli jednak státní, jednak autonomní: Okresní úřady vykonávaly působnost, která do té doby náležela okresním správám politickým. Byla však posílena jejich trestní pravomoc... Na základě Mnichovské dohody byl v říjnu 1938 proveden zábor československého pohraničí nacistickým Německem. Karlovy Vary náležely do třetího záborového pásma a z něj pak do oblasti, která byla obsazena německou armádou dne 4. 10. 1938. Její zábor byl proto německou armádou zahájen tento den v 8.00. K uvedenému datu byl Okresní úřad Karlovy Vary jeho zaměstnanci vyklizen, přičemž byl na místě zanechán spisový materiál úřadu s výjimkou tajných spisů. V úřadě zůstal pouze německý personál.

continues on next page

Tabulka 1 – pokračujte na předchozí stránce

Funkce korporace	• Dohled nad hospodařením obecní a okresní samosprávy, • evidence odvodem povinných osob, • výkon vodoprávní agendy, • výkon agendy zdravotní a veterinární péče, • výkon stavební a požární policie, • výkon trestní pravomoci pro menší přestupky, • dohled a organizování voleb do zastupitelských orgánů,
Normy – konstitutivní	... Zákon č. 125/1927 Sb., o organizaci politické správy ...
Normy – působnost původce	závazná nařízení vydaná okresním úřadem
Vnitřní struktury korporace	V čele okresního úřadu stál okresní hejtman. Zaměstnanci úřadu byli jednak státní, jednak autonomní. Ke státním patřil konceptní a odborný personál. Zdravotní službu zajišťoval okresní lékař, pro zvěrolékařskou péči byl určen okresní zvěrolékař, dohled nad mírami a váhami prováděl cejchovní úřad...
Členství	
Udělení ocenění	
Přeřazení	
Související entity – specifikace „nadřazená korporace“	Země česká. Zemský úřad Praha (Praha, Česko : 1928-1945)
Související entity – specifikace „sídlo“	Karlovy Vary (Karlovy Vary, Česko)
Poznámka k sídlu	Nová louka 578/23, Karlovy Vary
Související entity – specifikace „vazba na objekt“	dům čp. 578 (Karlovy Vary, Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : dům),
Poznámka k vazbě na objekt	sídlo Okresního úřadu Karlovy Vary
Související entity – specifikace „geografická působnost“	Karlovy Vary (Česko : okres : 1868-1939)
Související entity – specifikace „tematický celek“	politická správa
Související entity – specifikace „tematický celek“	politické okresy

24.3.1 Podtřída administrativně vymezená území s vlastní správou

Příklad K1: **Hroznětín** (obec : Hroznětín, Karlovy Vary, Česko : působnost od 1213-1850), úřad městské správy s nevyhraněným názvem

VAR: *Stadt Lichtenstadt*; *Městský soud v Hroznětíně* [datace použití jména: 1791-1850]; *Stadtgericht zu Lichtenstadt* [datace použití jména: 1791-1850]; *Rychtářský úřad v Hroznětíně* [datace použití jména: 1791-1850]; *Richteramt zu Lichtenstadt* [datace použití jména: 1791-1850]

K2: **Nejdek** (obec : Nejdek, Karlovy Vary, Česko : asi 1400-1842), úřad městské správy s nevyhraněným názvem

VAR: *Stadt Neudek*; *Město Nejdek*; *Bürgermeister, Richter, Rat und ganze Gemeinde zu Neudek* [datace použití jména: asi 1400-asi 1700]; *Purkmistr, rychtář, rada a celá obec v Nejdku* [datace použití jména: asi 1400-asi 1700]; *Magistrat zu Neudek* [datace použití jména: asi 1700-1792]; *Magistrath zu Neudeckh* [datace použití jména: asi 1700-1792]; *Magistrát v Nejdku* [datace použití jména: asi 1700-1792]; *Stadtrichteramt Neudek* [datace použití jména: 1792-1842]; *Městský rychtářský úřad Nejdek* [datace použití jména: 1792-1842]; *Stadtgericht Neudek* [datace použití jména: 1792-1842]; *Městský soud Nejdek* [datace použití jména: 1792-1842]; *Neudeker Stadtgericht* [datace použití jména: 1792-1842]; *Nejdecký městský soud* [datace použití jména: 1792-1842]

Poznámka: V 18. století byl používán pro městskou správu výraz „magistrát“. Roku 1792 byl dosavadní magistrát změněn na rychtářský úřad (městský soud); roku 1842 byl ve městě Nejdek zřízen regulovaný magistrát.

K3: Plzeň (*obec : Plzeň, Plzeň-město, Česko : asi 1291-1788*), úřad městské správy s nevyhraňeným názvem

Poznámka: Regulovaný magistrát byl v Plzni zřízen v roce 1788.

K4: Velkostatek Terešov (*Terešov, Rokycany, Česko : 1714-1948*), instituce patrimoniální a hospodářské správy

VAR: *Allodial-Gut Tereschau*

Poznámka: Samostatný statek Terešov vznikl roku 1714. Předtím byl spojen se statkem Hřešihlavy. Zkonfiskován byl roku 1948.

K5: Herrschaft Theusing (*Toužim, Karlovy Vary, Česko : 12. st.-1854*), instituce patrimoniální a hospodářské správy

VAR: *Velkostatek Toužim; Dominium Theusing; Panství Toužim; Herrschaft Theusing und Gut Pürles; Panství Toužim a statek Brložec; Úřad Toužim; Amt Theusing; Wirtschaftsdirectionalamt Theusing; Vereinigte k. k. Kammeralfondsherrschaft Theusing mit Gut Pürles* [datace použití jména: 1804-1838]; *Vereinigte kaiserliche königliche Kammeralfondsherrschaft Theusing mit Gut Pürles* [datace použití jména: 1804-1838]; *Spojené c. k. komorní panství Toužim se statkem Brložec* [datace použití jména: 1804-1838]; *Spojené císařsko-královské komorní panství Toužim se statkem Brložec* [datace použití jména: 1804-1838]; *Verwaltungsamt Theusing; Správní úřad Toužim; Directorialamt Theusing; Ředitelský úřad Toužim; Oberverwalteramt Theusing; Vrchní správní úřad Toužim; Ober- und Justizamt Theusing* [datace použití jména: 1838-asi 1850]; *Vrchní a justiční úřad Toužim* [datace použití jména: 1838-asi 1850]

Poznámka: Velkostatek Toužim byl k 1. 1. 1855 připojen k sousednímu velkostatku Bečov nad Teplou.

24.3.2 Podtřída orgány, organizační složky a příspěvkové organizace veřejné správy

Fáze vývoje úřadu včetně opakování stejného názvu v hlavní nebo vedlejší části jména:

K6.1: Československo. *Ministerstvo vnitra (Praha, Česko : 1918-1939), ústřední orgán pro záležitosti státní správy a samosprávy, vnitřní bezpečnosti a legislativy*

VAR: *Ministerstvo vnitra republiky Československé; Ministerstvo vnitra RČS; Ministerstvo vnitra; MV*

K6.2: Protektorát Čechy a Morava. *Ministerstvo vnitra (Praha, Česko : 1939-1945), ústřední orgán pro záležitosti státní správy a samosprávy, vnitřní bezpečnosti a legislativy*

VAR: *Ministerium des Innern in Prag; Ministerstvo vnitra v Praze*

K6.3: Československo. *Ministerstvo vnitra (Londýn, Velká Británie : 1940-1945), ústřední orgán pro záležitosti státní správy a samosprávy, vnitřní bezpečnosti a legislativy v exilu*

VAR: *Ministerstvo vnitra ČSR v Londýně*

K7: Slovensko. *Ministerstvo vnútra (Bratislava, Slovensko : 1939-1945), ústřední orgán pro záležitosti státní správy a samosprávy, vnitřní bezpečnosti a legislativy*

VAR: *Slovensko. Ministerstvo vnitra*

K8.1: Země česká. *Zemská správa politická Praha (Praha, Česko : 1918-1928), orgán státní správy na zemské úrovni*

VAR: *Zemská správa politická Národního výboru; Zemská správa politická Praha*

K8.2: Země česká. *Zemský úřad Praha (Praha, Česko : 1928-1945), orgán státní správy na zemské úrovni*

VAR: *ZÚ Praha; Zemský úřad Praha; Zemský úřad v Praze; Landesbehörde in Prag*

K9.1: Krajská vláda Pardubice (*Pardubice, Pardubice, Česko : 1850-1855*), *orgán státní správy na krajské úrovni*

VAR: *Kreisregierung Pardubitz*

K9.2: Krajský úřad Pardubického kraje (*Pardubice, Pardubice, Česko : 2000-*), *úřad krajské správy a přenesené státní správy*

VAR: *Krajský úřad Pardubice; KÚ Pardubice; KÚ Pardubického kraje*

K10.1: Okresní hejtmanství Chrudim (*Chrudim, Chrudim, Česko : 1850-1855*), *regionální orgán politické státní správy*

VAR: *Podkrajský úřad Chrudim; Bezirkshauptmannschaft Chrudim; OH Chrudim; Okresní úřad Chrudim; OkÚ Chrudim*

K10.2: Okresní úřad Chrudim (*Chrudim, Chrudim, Česko : 1855-1868*), *regionální orgán politické státní správy*

VAR: *Bezirksamt Chrudim; Smíšený okresní úřad Chrudim; Okresní úřad Chrudim; OkÚ Chrudim*

Poznámka: Okresní soud působící v rámci smíšeného okresního úřadu má samostatný záznam (viz příklad K34.2).

K10.3: Okresní hejtmanství Chrudim (*Chrudim, Chrudim, Česko : 1868-1919*), *regionální orgán politické státní správy*

VAR: *Bezirkshauptmannschaft Chrudim; OH Chrudim; Okresní úřad Chrudim; OkÚ Chrudim*

K10.4: Okresní správa politická Chrudim (*Chrudim, Chrudim, Česko : 1919-1928*), *regionální orgán politické státní správy*

VAR: *OSP Chrudim; Okresní úřad Chrudim; OkÚ Chrudim*

K10.5: Okresní úřad Chrudim (*Chrudim, Chrudim, Česko : 1928-1945*), *regionální orgán politické státní správy*

VAR: *Bezirksbehörde Chrudim; Okresní úřad Chrudim; OkÚ Chrudim*

K10.6: Okresní národní výbor Chrudim (*Chrudim, Chrudim, Česko : 1945-1990*), úřad okresní lidové správy a přenesené státní správy

VAR: ONV Chrudim; Okresní národní výbor Chrudim

K10.7: Okresní úřad Chrudim (*Chrudim, Chrudim, Česko : 1990-2002*), regionální orgán politické státní správy

VAR: Okresní úřad Chrudim; OkÚ Chrudim

K11: Okresní národní výbor Chrudim (*Chrudim, Chrudim, Česko : 1918*), prozatímní orgán zajišťující výkon správy

VAR: ONV Chrudim; Okresní národní výbor Chrudim

K12.1: Landrat Luditz (*Žlutice, Karlovy Vary, Česko : 1938-1945*), regionální orgán politické státní správy

VAR: Landrát Žlutice; LR Žlutice; Úřad zemského rady Žlutice

K12.2: Okresní správní komise Žlutice (*Žlutice, Karlovy Vary, Česko : 1945-1946*), prozatímní úřad okresní lidové správy a přenesené státní správy

VAR: OSK Žlutice

K12.3: Okresní národní výbor Žlutice (*Žlutice, Karlovy Vary, Česko : 1946-1949*), úřad okresní lidové správy a přenesené státní správy

VAR: ONV Žlutice

K12.4: Okresní národní výbor Toužim (*Toužim, Karlovy Vary, Česko : 1949-1960*), úřad okresní lidové správy a přenesené státní správy

VAR: ONV Toužim

Poznámka: V roce 1949 byl politický okres Žlutice zrušen a jeho převážná část se stala součástí nového okresu Toužim – viz zákon č. 3/1949 Sb., § 5, odst. 2, a příloha k tomuto zákonu, část I, bod 4, řadové číslo 10.

Úřad s celostátní působností měnící sídlo:

K13: Československo. Nejvyšší soud (*Praha, Česko : 1945-1992*), ústřední justiční orgán

VAR: NS; Nejvyšší soud (*Praha, Česko : 1945-1992*) [datace použití jména: 1950-1992]; Československo. Nejvyšší soud (*Brno, Brno-město, Česko : 1945-1992*) [datace použití jména: 1945-1949]; Nejvyšší soud (*Brno, Brno-město, Česko : 1945-1992*) [datace použití jména: 1945-1949]

Poznámky:

Nejvyšší soud sídlil po část své existence v Brně. Sídla původce v sekci Vztahy proto budou:

sídlo 1: „Praha (Česko)“ – v letech 1950–1992

sídlo 2: „Brno (Brno-město, Česko)“ – v letech 1945–1949

V geografickém doplňku je uvedeno posledně známé sídlo korporace (viz kapitolu 9.3.1).

Úřad s celostátní působností sídlící mimo hlavní město:

K14: Česko. Národní úřad pro kybernetickou a informační bezpečnost (*Brno, Brno-město, Česko : 2017-*), ústřední správní orgán pro kybernetickou bezpečnost

VAR: NÚKIB

Úřady německé okupační správy:

K15: Oberlandrat Olmütz (Olomouc, Olomouc, Česko : 1939-1942), regionální orgán německé okupační politické státní správy

VAR: Oberlandrát Olomouc; OLR Olomouc

Poznámka: V období protektorátu se české označení preferuje u českých úřadů, nikoliv u německých, jako je tento (viz též přílohu č. 14).

K16: Deutsches Staatsministerium für Böhmen und Mähren (Praha, Česko : 1943-1945), ústřední orgán německé okupační správy

VAR: Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu

Město/obec a jeho úřad:

K17: Magistrát Bechyně (Bechyně, Tábor, Česko : 1792-1850), úřad městské a přenesené státní správy

VAR: Magistrat der Stadt Bechin; Regulovaný magistrát Bechyně

K18: Magistrat der Stadt Duppau (Hradiště, Karlovy Vary, Česko : 1795-1850), úřad městské a přenesené státní správy dnes již zaniklého města Doupov

VAR: Municipalstadt Duppau; Stadt Duppau; Magistrát města Doupov; Magistrat Duppau; Magistrát města doupovského; Stadt Duppauer Magistrat; Magistrát svobodného ochranného města Doupov; Magistrat der freyen Schutzstadt Duppau; Magistrát municipálního města Doupov; Magistrat der Municipalstadt Duppau

K19: Městský úřad Chrudim (Chrudim, Chrudim, Česko : 1850-1945), úřad městské a přenesené státní správy

VAR: Bürgermeisteramt Chrudim; Stadtamt Chrudim; MěÚ Chrudim; Městský úřad Chrudim; Město Chrudim; Městská obec Chrudim

Poznámka: Korporace zahrnuje i dobu působení vládního komisaře v letech 1942-1945.

K20: Oberbürgermeister der Stadt Karlsbad (Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1939-1945), úřad komunální samosprávy a přenesené státní správy městského okresu Karlovy Vary

VAR: Úřad vrchního starosty města Karlovy Vary

K21.1: Bürgermeisteramt Schlackenwerth (Ostrov, Karlovy Vary, Česko : 1850-1945), úřad městské a přenesené státní správy

VAR: Městský úřad Ostrov; Purkmistrovský úřad Ostrov; Stadtgemeinde Schlackenwerth; Městská obec Ostrov

K21.2: Revoluční národní výbor Ostrov (Ostrov, Karlovy Vary, Česko : 1945), prozatímní orgán zajišťující výkon správy

VAR: ČNV Ostrov; Český národní výbor Ostrov; RNV Ostrov

Poznámka: Jedná se o revoluční orgán ustavený na začátku května 1945 z iniciativy skupiny Čechů, kteří byli za války totálně nasazení na práci v Ostrově (něm. Schlackenwerth).

K21.3: Místní správní komise Ostrov (Ostrov, Karlovy Vary, Česko : 1945-1946), prozatímní úřad místní lidové správy a přenesené státní správy

VAR: MSK Ostrov; Místní správní komise v Ostrově

Poznámka: Korporace typu místních správních komisí, které byly v Československu ustaveny po skončení druhé světové války v pohraničním území s převážnou většinou státně nespolehlivého obyvatelstva, zahrnují i působení vládního / místního správního komisaře, pokud byl pro obec jmenován v době před vznikem příslušné místní správní komise.

K21.4: Místní národní výbor Ostrov (Ostrov, Karlovy Vary, Česko : 1946-1960), úřad místní lidové správy a přenesené státní správy

VAR: MNV Ostrov; Místní národní výbor v Ostrově

K21.5: Městský národní výbor Ostrov (Ostrov, Karlovy Vary, Česko : 1960-1990), úřad městské lidové správy a přenesené státní správy

VAR: MěNV Ostrov; MěstNV Ostrov; Městský národní výbor v Ostrově

Poznámka: Změna entity na základě zákona č. 65/1960 Sb., § 13, odst. 3: „Městské národní výbory působí ve městech, která jsou sídly krajů a okresů, a v ostatních velkých obcích městského charakteru, které určí krajský národní výbor.“

K21.6: Městský úřad Ostrov (Ostrov, Karlovy Vary, Česko : 1990-), úřad městské správy a přenesené státní správy

VAR: MÚ Ostrov

K22.1: Jednotný národní výbor Karlovy Vary (Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1949-1954), úřad okresní a městské lidové správy a přenesené státní správy

VAR: JNV Karlovy Vary; Jednotný národní výbor v Karlových Varech

K22.2: Městský národní výbor Karlovy Vary (Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1954-1990), úřad městské lidové správy a přenesené státní správy

VAR: MěstNV Karlovy Vary; MěNV Karlovy Vary; Městský národní výbor v Karlových Varech

K22.3: Úřad města Karlovy Vary (Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1990-2000), úřad městské správy a přenesené státní správy

VAR: Městský úřad Karlovy Vary; Město Karlovy Vary [typ formy jména: zjednodušená podoba]; Město Karlovy Vary [typ formy jména: zjednodušená podoba]

Poznámka: V České republice se až do roku 1992 úřady statutárních měst, které v nich plnily funkci obecního úřadu, nazývaly úřad města (zákon č. 367/1990 Sb., § 3, odst. 1, a § 58, odst. 4), poté bylo toto označení užíváno až do roku 2000 jen u obecních úřadů těch statutárních měst, která nebyla územně členěná (zákon č. 302/1992 Sb., čl. I, bod 50).

K22.4: Magistrát města Karlovy Vary (Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 2000-), úřad městské správy a přenesené státní správy

VAR: MM Karlovy Vary; Město Karlovy Vary

Poznámka: V České republice mají od roku 2000 všechna statutární města (členěná i nečleněná), svůj magistrát (zákon č. 128/2000 Sb., § 15, odst. 2).

K23: Gemeindeamt Ullersgrün (Oldřiš, Merklín, Karlovy Vary, Česko : 1850-1945), úřad obecní a přenesené státní správy

VAR: Obecní úřad Oldřiš; Obec Oldřiš; Gemeinde Ullersloh

K24: Obecní úřad Bítovany (Bítovany, Chrudim, Česko : 1904-1945), úřad obecní a přenesené státní správy

VAR: OÚ Bítovany; Obec Bítovany

Poznámka: Samostatná místní obec Bítovany vznikla odloučením od obce Žumberk v roce 1904 (vyhl. č. 31/1905 českého z. z., bod 18).

Autonomní osada / část obce / čtvrť a její správní orgán:

K25: Ortsgericht zu Fischern (Rybáře, Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1850-1866), úřad samosprávy části obce podléhající Obecnímu úřadu Sedlec

VAR: Místní rychtářský úřad Rybáře; Osadní zastupitelstvo Rybáře; Ortsgemeinde Fischern

Poznámka: Rybáře jsou nyní částí obce Karlovy Vary nikoliv obce Sedlec. PREF je odvozeno pouze z tištěného pramene, proto není uvedeno v příloze č. 14. Do svého zániku používala korporace označení „Ortsgericht“.

K26: Židovská obec Třebíč (Třebíč, Třebíč, Česko : 1850-1931), úřad správy židovské obce

VAR: Judenstadt Trebitsch; Judengemeinde Trebitsch

K27: Osadní zastupitelstvo Nerad (Živanice, Pardubice, Česko : působnost od 1875-1941), úřad samosprávy části obce podléhající obecnímu úřadu

VAR: Osadní úřad Nerad; Osadní výbor Nerad; OsZ Nerad; Osada Nerad

Poznámka: Jako útvary územní samosprávy byly osady zrušeny v roce 1941 a jejich jmění splynulo s majetkem příslušných obcí – viz vládní nařízení č. 265/1941 Sb., §§ 1–3.

K28: Občanský výbor Čichalov (Čichalov, Karlovy Vary, Česko : působnost od 1976-asi 1990), orgán lidové správy části obce podléhající Městskému národnímu výboru Žlutice

VAR: Občanský výbor v Čichalově; OV Čichalov; ObV Čichalov

Poznámka: Obec Čichalov byla místní částí města Žlutice pouze v letech 1975–1990.

K29: Místní výbor Nové Zákupy (Zákupy, Česká Lípa, Česko : 2009-), úřad samosprávy městské čtvrti podléhající městskému úřadu

VAR: Místní výbor v Nových Zákupích

Poznámka: Jedná se pouze o městskou čtvrť (panelové sídliště); v RÚIAN nejsou Nové Zákupy jako „část obce“ uvedeny.

K30: Osadní výbor Tašovice (Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 2017-), úřad samosprávy části obce podléhající magistrátu města

VAR: Osadní výbor v Tašovicích; Osada Tašovice

Územní samospráva hierarchicky vyšší než obec:

K31.1: Český zemský sněm (Praha, Česko : 1861-1913), orgán regionální samosprávy pro tehdejší Zemi českou

VAR: Zemský sněm Království českého; Landtag des Königreiches Böhmen; Böhmischer Landtag; Země česká; Land Böhmen

K31.2: České království. Zemská správní komise (Praha, Česko : 1913-1918), prozatímní orgán regionální samosprávy pro tehdejší Zemi českou

VAR: zemská správní komise; Zemská správní komise království Českého; Landesverwaltungscommission des Königreiches Böhmen; Země česká; Land Böhmen

Poznámka: Korporace nahradila Český zemský sněm, rozpuštěný tzv. anenskými patenty v roce 1913 (císařským patentem č. 36/1913 českého z. z.; císařský patent č. 150/1913 ř. z.). Zrušena byla zákonem č. 38/1918 Sb., o zřízení zemského správního výboru.

K31.3: Zemský správní výbor pro Čechy (Praha, Česko : 1919-1928), orgán regionální samosprávy pro tehdejší Zemi českou

VAR: Zemský správní výbor; Zemský správní výbor v Praze; Landesverwaltungsausschuss für Böhmen; Země česká; Land Böhmen

K31.4: Zemské zastupitelstvo v Zemi české (Praha, Česko : 1928-1939), orgán regionální samosprávy

VAR: Zemské zastupitelstvo Praha; Zemské zastupitelstvo v Praze; Země česká; Land Böhmen; Země česká. Zemské zastupitelstvo v Praze; Země česká. Zemské zastupitelstvo

Poznámka: Nejedná se o původce. Korporace byla součástí Zemského úřadu Praha na základě zákona č. 125/1927 Sb., o organizaci politické správy. Byl to správní orgán korporace územní samosprávy nazývané „země Česká“ či „Čechy“, který byl v oboru své hospodářské působnosti právní osobou, mohl samostatně nabývat práva a zavazovat se; navenek zastupoval „zemi Českou“ zemský prezident, šéf zemského úřadu, který byl zároveň předsedou zemského zastupitelstva.

K32: Zemské zastupitelstvo Země moravskoslezské (Brno, Brno-město, Česko : 1928-1939), orgán regionální samosprávy

VAR: Zemské zastupitelstvo Brno; Zemské zastupitelstvo v Brně; Zemské zastupitelstvo moravsko-slezské; Země moravskoslezská. Zemské zastupitelstvo v Brně; Země moravskoslezská. Zemské zastupitelstvo

Poznámka: Pro Zemi moravskoslezskou platí obdobně to, co je sděleno v poznámce k Zemskému zastupitelstvu v Zemi české (příklad K31.4).

K33.1: Bezirksvertretung Karlsbad (Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1865-1919), úřad regionální samosprávy pro tehdejší soudní okres Karlovy Vary

VAR: Okresní zastupitelstvo Karlovy Vary; OZ Karlovy Vary; Okres Karlovy Vary; Bezirk Karlsbad

K33.2: Bezirksverwaltungscommission Karlsbad (Karlovy Vary, Karlovy Vary, 1920-1928), úřad regionální samosprávy pro tehdejší politický a soudní okres Karlovy Vary

VAR: Okres Karlovy Vary; Bezirk Karlsbad; Okresní správní komise Karlovy Vary

Poznámka: Naposledy se Okresní zastupitelstvo Karlovy Vary sešlo 18. 12. 1919. První schůze Okresní správní komise Karlovy Vary proběhla 3. 2. 1920. Jednacím jazykem byla němčina, proto bylo zvoleno preferované označení v němčině.

K33.3: Bezirksvertretung Karlsbad (Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1928-asi 1938), orgán regionální samosprávy pro tehdejší politický a soudní okres Karlovy Vary

VAR: Okresní zastupitelstvo Karlovy Vary; Okresní úřad Karlovy Vary. Okresní zastupitelstvo Karlovy Vary; Bezirksbehörde Karlsbad. Bezirksvertretung Karlsbad; Okres Karlovy Vary; Bezirk Karlsbad

Poznámka: Nejedná se o původce. Korporace byla součástí Okresního úřadu Karlovy Vary na základě zákona č. 125/1927 Sb., o organizaci politické správy. Byl to správní orgán korporace územní samosprávy nazývané „okres“, který byl v oboru své hospodářské působnosti právní osobou, mohl samostatně nabývat práva a zavazovat se; navenek zastupoval „okres“ okresní hejtman, šéf okresního úřadu, který byl zároveň předsedou okresního zastupitelstva. Jednacím jazykem byla němčina, proto bylo zvoleno preferované označení v němčině.

K33.4: Nationaler Bezirksrat Karlsbad (*Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1918*), *prozatímní orgán zajišťující výkon správy* [datace použití jména: 1. 11. 1918-13. 12. 1918]

VAR: *Bezirksnationalrat Karlsbad* [datace použití jména: 1. 11. 1918-13. 12. 1918]; *Národní okresní rada Karlovy Vary* [datace použití jména: 1. 11. 1918-13. 12. 1918]; *Okresní národní rada Karlovy Vary* [datace použití jména: 1. 11. 1918-13. 12. 1918]; *ONR Karlovy Vary*; *Der nationale Bezirksrat für Stadt und Bezirk Karlsbad* [datace použití jména: 1. 11. 1918-13. 12. 1918]; *Národní okresní rada pro město a okres Karlovy Vary* [datace použití jména: 1. 11. 1918-13. 12. 1918]; *Okresní národní rada pro město a okres Karlovy Vary* [datace použití jména: 1. 11. 1918-13. 12. 1918]; *Volksausschuß für Stadt und Bezirk Karlsbad* [datace použití jména: 27. 10. 1918-31. 10. 1918]; *Volksausschuß Karlsbad* [datace použití jména: 27. 10. 1918-31. 10. 1918]; *Nationalausschuß des Bezirkes Karlsbad*;

Poznámka: Jednalo se o správní orgán tzv. provincie Deutschböhmen, který byl dne 13. 12. 1918 zrušen podplukovníkem Slezáčkem, velitelem československého vojenského oddílu, který o den dříve město Karlovy Vary obsadil.

Okresní soud – změny geografické působnosti v průběhu existence nejsou důvodem pro založení nové entity:

K34.1: Okresní soud Chrudim (*Chrudim, Chrudim, Česko : 1850-1855*), *justiční orgán; obecný soud první instance*

VAR: *Bezirksgericht Chrudim; OS Chrudim*

K34.2: Okresní úřad jakožto Okresní soud Chrudim (*Chrudim, Chrudim, Česko : 1855-1868*), *justiční orgán; obecný soud první instance*

VAR: *Bezirksamt Chrudim. Bezirksgericht Chrudim; Smíšený okresní úřad Chrudim*

Poznámka: Viz též příklad K10.2.

K34.3: Okresní soud Chrudim (*Chrudim, Chrudim, Česko : 1868-1952*), *justiční orgán; obecný soud první instance*

VAR: *Bezirksgericht Chrudim; OS Chrudim*

K34.4: Lidový soud Chrudim (*Chrudim, Chrudim, Česko : 1953-1961*), *justiční orgán; obecný soud první instance*

VAR: *LS Chrudim*

K34.5: Okresní soud Chrudim (*Chrudim, Chrudim, Česko : 1961-*), *justiční orgán; obecný soud první instance*

VAR: *OS Chrudim*

K35.1: Okresní soud Žlutice (*Žlutice, Karlovy Vary, Česko : 1868-1938*), *justiční orgán; obecný soud první instance*

VAR: *Bezirksgericht Luditz; OS Žlutice*

K35.2: Amtsgericht Luditz (*Žlutice, Karlovy Vary, Česko : 1938-1945*), *justiční orgán; obecný soud první instance*

VAR: *Úřední soud Žlutice; ÚS Žlutice*

K35.3: Okresní soud Žlutice (*Žlutice, Karlovy Vary, Česko : 1945-1949*), *justiční orgán; obecný soud první instance*

VAR: *OS Žlutice*

Poznámka: Korporace zanikla se zánikem Okresního národního výboru Žlutice v roce 1949 (viz příklad K12.3 a nařízení ministra spravedlnosti č. 11/1949 Sb., § 2, odst. 1, a příloha k tomuto nařízení část II, bod 4, písm B). Obvod Okresního soudu Žlutice byl rozdělen mezi Okresní soud Toužim a Okresní soud Podbořany.

Ostatní orgány a organizační složky veřejné správy:

K36.1: **Moravské gubernium** (Brno, Brno-město, Česko : 1763-1783), orgán státní správy na zemské úrovni

VAR: *Mährisches Gubernium; Gubernium*

K36.2: **Moravskoslezské gubernium** (Brno, Brno-město, Česko : 1783-1849), orgán státní správy na zemské úrovni

VAR: *Mährisch-Schlesisches Gubernium*

K37: **České místodržitelství** (Praha, Česko : 1850-1918), orgán státní správy na zemské úrovni

VAR: *České zemské místodržitelství; C. k. Místodržitelství pro Čechy; Císařsko-královské Místodržitelství pro Čechy; K. k. Statthaltereie für Böhmen; Kaiserliche königliche Statthaltereie für Böhmen; Místodržitelství království Českého; Statthaltereie für das Königreich Böhmen*

K38.1: **Česko 1969-1992**. Státní fond životního prostředí (Praha, Česko : 1991-1992), státní instituce přispívající na projekty zlepšující životní prostředí v České republice

VAR: *Státní fond životního prostředí České republiky; SFŽP ČR*

K38.2: **Česko**. Státní fond životního prostředí (1993-), státní instituce přispívající na projekty zlepšující životní prostředí v České republice

VAR: *Státní fond životního prostředí České republiky; SFŽP ČR*

K39: **Česko**. Úřad vlády (1993-), ústřední orgán státní správy zajišťující odborné organizační a technické zabezpečení činnosti vlády České republiky a jejích orgánů

VAR: *Úřad vlády České republiky; Úřad vlády ČR*

K40: **Státní oblastní archiv v Plzni** (Plzeň, Plzeň-město, Česko : 2002-), státní archiv s regionální působností pro Plzeňský a Karlovarský kraj

VAR: *Státní oblastní archiv Plzeň; SOA v Plzni; SOA Plzeň*

K41: **Archiv Národního muzea** (Praha, Česko : 1846-), specializovaný archiv

VAR: *Archiv Národního muzea; ANM; ANM Praha*

24.3.3 Podtřída sdružení organizací

K42: **UNESCO** (Paříž, Francie : 1945-), mezistátní odborná agentura Organizace spojených národů určená pro vzdělání, vědu a kulturu

VAR: *Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu; United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*

K43: **Varšavská smlouva** (vojenský pakt : Moskva, Rusko : 1955-1991), vojenský pakt Sovětského svazu a jeho evropských satelitů

VAR: *Smlouva o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci; Varšavský pakt*

Poznámka: Obecného doplňku je užito, aby byla tato korporace odlišena od samotné smlouvy, která patří do třídy „dílo/výtvar“.

K44: UITP (Brusel, Belgie : 1985-), organizace provozovatelů veřejné dopravy, objednatelů dopravy, tvůrců dopravní politiky a výzkumných organizací a dalších významných subjektů působících v tomto oboru

VAR: Mezinárodní svaz veřejné dopravy; *L'Union internationale des transports publics; International Association of Public Transport*

K45: Mikroregion Železné hory (Ronov nad Doubravou, Chrudim, Česko : 1999-), regionální sdružení obcí

K46.1: Verband der deutschen Bezirke und Städte Böhmens (Teplice, Teplice, Česko : 1919), sdružení německých samosprávných orgánů veřejné správy

VAR: Svaz německých okresů a měst v Čechách

K 46.2: Verband der deutschen Selbstverwaltungskörper in der Tschechoslowakischen Republik (Teplice, Teplice, Česko : 1919-1938), sdružení německých samosprávných orgánů veřejné správy

VAR: Svaz německých samosprávných celků v Československé republice; *Verband der deutschen Selbstverwaltungskörper in der tschecho-slowakischen Republik*

24.3.4 Podtřída vojenské a bezpečnostní jednotky

K47: Československé legie (1914-1920), jednotky dobrovolnického zahraničního vojenského odboje Čechů a Slováků

VAR: revoluční dobrovolná vojska; zahraniční československá vojska

K48: Česká družina (1914-1916), jednotka dobrovolníků složená z Čechů žijících v Rusku a později též z českých válečných zajatců

K49: ETA (ozbrojená organizace : 1959-2018), ozbrojená baskická nacionalistická a separatistická organizace

VAR: *Euskadi Ta Askatasuna; Baskicko a jeho svoboda*

Poznámka: Pro odlišení od podniku ETA je použit obecný doplněk.

K50: Četnická stanice Nasavrky (Nasavrky, Chrudim, Česko : asi 1850-1945), vojensky organizovaný bezpečnostní sbor k udržování veřejného pořádku a bezpečnosti státu

VAR: *Gendarmerieposten Nasaberg*

K51: Partyzánský oddíl Bořek (1944-1945), ozbrojená jednotka pro vedení drobné záškodnické války působící zejména v okolí města Vamberk

K52: Vězeňská služba České republiky (Praha, Česko : 1993-), ozbrojený bezpečnostní sbor zajišťující výkon vazby a trestu odnětí svobody a ochranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví

VAR: Vězeňská služba ČR; VS ČR

K53: Věznice Bory (správa věznice : Plzeň, Plzeň-město, Česko : 1997-), orgán zajišťující výkon trestu

VAR: Bory; Vězeňská služba České republiky. Věznice Plzeň; Věznice Plzeň; VS ČR. Věznice Plzeň; Borská věznice

Poznámka: Obecného doplňku je užito, aby byla tato korporace odlišena od budovy věznice, která patří do třídy „dílo/výtvor“.

24.3.5 Podtřída organizace založené za účelem podnikání

K54: Místní dráha Otrokovice - Zlín - Vizovice, a. s. (Zlín, Zlín, Česko : 1898-1945), vlastník regionální železniční trati

VAR: OZVD; Localbahn Otrokowitz - Zlin - Wisowitz; LOZW

Poznámka: Korporace měla v průběhu vývoje více sídel, v geografickém doplňku je uvedeno poslední (viz kapitulu 9.3.1).

K55: Jednotné zemědělské družstvo Bylany (Bylany, Chrudim, Česko : 1954-1990), právnická osoba lidového družstevnictví zajišťující zemědělskou a jinou hospodářskou činnost

VAR: JZD Bylany; Jednotné zemědělské družstvo 1. máj Bylany; JZD 1. máj Bylany

K56: Restaurace a jídelny Žďár nad Sázavou (Žďár nad Sázavou, Žďár nad Sázavou, Česko : 1960-1988), nevýrobní podnik zaměřený na stravování

VAR: RaJ Žďár nad Sázavou

K57: ČERNÁ HORA - MEDIA, s. r. o. (Hradec Králové, Hradec Králové, Česko : 1995-), nevýrobní podnik provozující rozhlasové vysílání

Zjednodušené záznamy podnikových entit:

K58: MADETA (Česko : působnost 1952), zjednodušená podniková entita; výrobní podnik

Poznámka: Preferované označení „MADETA“ je vloženo jako variantní označení u níže zpřesněných archivních autoritních záznamů entity firmy MADETA (viz příklady K64.1–3), obdobně bylo postupováno i u následujících příkladů archivních autoritních záznamů.

K59: Telecom (Česko : působnost 2000), zjednodušená podniková entita; poskytovatel telekomunikačních služeb

K60: Dopravní investorská (Česko : působnost 1998), zjednodušená podniková entita; podnik zabývající se výstavbou silnic v ČR

Entity s přesným označením se zjištěnou působností:

K61: Jindřich Křížan, zednický mistr ve Zdounkách (Zdounky, Kroměříž, Česko : působnost 1940), stavební podnik

VAR: Křížan Jindřich, zednický mistr ve Zdounkách; zedník Křížan Zdounky

Poznámka: Chronologický doplněk byl zjištěn ze spisu o zřízení dvou studní v obci Kostelany uvedenou firmou, pocházejícího z roku 1940 – uloženo ve fondu Generální ředitelství stavby dálnic, Praha 1938–1951.

K62: Höntsch & Co., Tetschen a. d. Elbe (Děčín, Děčín, Česko : působnost od 1929–působnost do 1931), výrobní podnik zaměřený na produkci skleníků

VAR: Höntsh & Company, Tetschen an der Elbe; Höntsch a spol. Děčín nad Labem; Höntsch a společníci Děčín nad Labem; Höntsch Tetschen; Höntsch Děčín

Fáze vývoje podniku a jeho organizační začlenění:

K63.1: České cementárny a vápenice, a. s. Praha. Závod 03 Vápenný Podol (Vápenný Podol, Chrudim, Česko : 1946-1949), pobočka výrobního podniku zaměřená na těžbu a zpracování vápence a výrobu cementu

VAR: Prachovická cementárna. Závod Vápenný Podol; Vápenka Vápenný Podol; České cementárny a vápenice, akciová společnost Praha. Závod 03 Vápenný Podol

K63.2: Prachovická cementárna a vápenice, n. p.. Závod Vápenný Podol (Vápenný Podol, Chrudim, Česko : 1950-1965), pobočka firmy zaměřená na těžbu a zpracování vápence a výrobu cementu

VAR: Prachovická cementárna. Závod Vápenný Podol; Vápenka Vápenný Podol; Prachovická cementárna a vápenice, národní podnik. Závod Vápenný Podol; Prachovická cementárna a vápenice n. p. Závod Vápenný Podol

Fáze vývoje podniku:

K64.1: Mlékařské družstvo tábořské, s. r. o. (Tábor, Tábor, Česko : 1901-1951), mlékárenský výrobní podnik [datace použití jména: 1901-1945]

VAR: Mlékařské družstvo tábořské, s.r.o. [datace použití jména: 1901-1945]; Mlékařské družstvo tábořské, s. r. o. [datace použití jména: 1901-1945]; Mlékařské družstvo tábořské, společnost s ručením omezeným [datace použití jména: 1901-1945]; Mlékařské družstvo tábořské, zapsané společenstvo s ručením obmezeným [datace použití jména: 1901-1945]; Mlékařské družstvo tábořské z. s. s r. o. v Táboře [datace použití jména: 1901-1945]; Mlékařské družstvo tábořské zapsaná společnost s ručením omezeným v Táboře [datace použití jména: 1901-1945]; MADETA, mlékařské družstvo tábořské, s. r. o. [datace použití jména: 1945-1951]; MADETA, mlékařské družstvo tábořské, společnost s ručením omezeným [datace použití jména: 1945-1951]; MADETA, mlékařské družstvo tábořské, z. s. s r.o. v Táboře [datace použití jména: 1945-1951]; MADETA, mlékařské družstvo tábořské, zapsaná společnost s ručením omezeným v Táboře [datace použití jména: 1945-1951]; MADETA, mlékařské družstvo tábořské, z.s. s r.o. v Táboře [datace použití jména: 1945-1951]; MADETA, mlékařské družstvo tábořské, s.r.o. [datace použití jména: 1945-1951]; Made in Tábor; MADETA

Poznámka k typu založení: Společnost se sama založila na ustavující valné hromadě 28. 4. 1901. Preferované označení bylo zvoleno podle kritéria e) jméno po dobu existence entity nejdéle používané (viz kapitulu 6.3.5).

K64.2: Madeta, n. p. Tábor (Tábor, Tábor, Česko : 1951-1960), mlékárenský výrobní podnik

VAR: Madeta, n.p., Tábor; Madeta n.p. Tábor; Madeta n. p. Tábor; Madeta, národní podnik, Tábor; Madeta Tábor; Made in Tábor; MADETA

Poznámka: Příklad řeší jen období samostatné existence podniku.

K64.3: MADETA a. s. (České Budějovice, České Budějovice, Česko : 1995-), mlékárenský výrobní podnik [datace použití jména: 2006-; typ formy jména: úřední]

VAR: Madeta akciová společnost [datace použití jména: 2006-]; MADETA Group a. s. [datace použití jména: 2005-2006; typ formy jména: úřední]; MADETA Group akciová společnost [datace použití jména: 2005-2006]; MADETA Group [datace použití jména: 2005-2006; typ formy jména: zjednodušená podoba]; JIHMILK, akciová společnost [datace použití jména: 1995-2005; typ formy jména: úřední]; JIHMILK, a. s. [datace použití jména: 1995-2005]; Jihomilk [datace použití jména: 1995-2005; typ formy jména: zjednodušená podoba]; Madeta [datace použití jména: 2005-; typ formy jména: zjednodušená podoba].

Poznámka: Preferované označení bylo zvoleno podle kritéria b) jméno, pod nímž je entita nejvíce známá (v současnosti a v českém prostředí) (viz kapitulu 6.3.5). Variantní označení vycházejí

ze změn zapsaných v obchodním rejstříku. V takových případech je uveden typ formy jména „úřední“.

K65.1: Elite, n. p. Chrudim (Chrudim, Chrudim, Česko : 1949-1989), výrobní podnik zaměřený na produkci textilu [datace použití jména: 1958-1989]

VAR: *Elite, n. p. Varnsdorf. Závod Elite Chrudim* [datace použití jména: 1958-1989]; *Elite, národní podnik Varnsdorf. Závod Elite Chrudim* [datace použití jména: 1958-1989]; *Elitka Chrudim* [datace použití jména: 1958-1989]; *Elite Chrudim* [datace použití jména: 1958-1989]; *Elite, národní podnik, Chrudim*; *Elite, národní podnik Chrudim*; *Elite, n. p.*; *Elite, národní podnik*; *Eva, n. p. Chrudim* [datace použití jména: 1949-1958]; *Eva Chrudim* [datace použití jména: 1949-1958]; *Eva, národní podnik Chrudim* [datace použití jména: 1949-1958]; *Eva, n. p.*; *Eva, národní podnik*

Poznámka: Preferované označení bylo zvoleno podle kritéria e) jméno po dobu existence entity nejdéle používané (viz kapitolu 6.3.5).

K65.2: Evona, s. p. Chrudim (Chrudim, Chrudim, Česko : 1989-1993), výrobní podnik zaměřený na produkci textilu

VAR: *Evona Chrudim*; *Evona, s.p., Chrudim*; *Evona, s.p. Chrudim*; *Evona, státní podnik, Chrudim*; *Evona, státní podnik Chrudim*; *Evona, s.p.*; *Evona, s. p.*; *Evona, státní podnik*

K65.3: Evona, s. p. Chrudim (Chrudim, Chrudim, Česko : 1993-1994), zbytkový státní podnik pro vypořádání závazků z doby před privatizací

K65.4: Evona s.r.o. (Chrudim, Chrudim, Česko : 1992-2002), výrobní podnik zaměřený na produkci textilu [datace použití jména: 1994-2002]

VAR: *Evona Chrudim*; *Evona, společnost s ručením omezeným* [datace použití jména: 1994-2002];

E V O N A s.r.o. [datace použití jména: 1994-2002; typ formy jména: úřední]; *DITEX, s.r.o.* [datace použití jména: 1992-1994]; *D I T E X, s.r.o.* [datace použití jména: 1992-1994; typ formy jména: úřední]; *DITEX, společnost s ručením omezeným* [datace použití jména: 1992-1994]; *DITEX* [datace použití jména: 1992-1994; typ formy jména: zjednodušená podoba]; *EVONA DITEX s. r. o.* [datace použití jména: 1994]

Poznámka: Podnik Dítex je v obchodním rejstříku považován za předchůdce firmy Evona s. r. o. Management firmy privatizoval státní podnik, jehož vedením byl současně pověřen, proto se překrývají datace existence. Preferované označení bylo zvoleno podle kritéria e) jméno po dobu existence entity nejdéle používané (viz kapitolu 6.3.5). Variantní označení vycházejí ze změn zapsaných v obchodním rejstříku vč. tvaru „D I T E X, s.r.o.“. V takových případech je uveden typ formy jména „úřední“.

K65.5: Evona a. s. (Chrudim, Chrudim, Česko : 2002-), výrobní podnik zaměřený na produkci textilu

VAR: *Evona Chrudim* [typ formy jména: zjednodušená]; *Evona, a.s.*; *Evona a.s.*; *Evona a. s.*; *Evona, akciová společnost*

K66.1: SPT Praha, s. p. (Praha, Česko : 1989-1993), poskytovatel telekomunikačních služeb [datace použití jména: 1989-1992]

VAR: *SPT Praha, státní podnik* [datace použití jména: 1989-1992]; *Správa pošt a telekomunikací Praha, s. p.* [datace použití jména: 1989-1992]; *Správa pošt a telekomunikací Praha,*

státní podnik [datace použití jména: 1989-1992]; *SPT Telecom, státní podnik* [datace použití jména: 1993]; *SPT Telecom*; *Telecom*; *SPT Telecom, s. p.* [datace použití jména: 1993]; *Správa pošt a telekomunikací Telecom, státní podnik* [datace použití jména: 1993]; *Správa pošt a telekomunikací Telecom, s. p.* [datace použití jména: 1993]; *Telecom*

Poznámka: Preferované označení bylo zvoleno podle kritéria e) jméno po dobu existence entity nejdéle používané (viz kapitulu 6.3.5).

K66.2: SPT Telecom, s. p. (Praha, Česko : 1994-2005), zbytkový státní podnik pro vypořádání závazků z doby před privatizací

VAR: *Telecom*

K66.3: SPT Telecom, s. p. v likvidaci (Praha, Česko : 2005), zbytkový státní podnik pro vypořádání závazků z doby před privatizací

VAR: *Telecom*

K66.4: O2 Czech Republic a.s. (Praha, Česko : 1993-), poskytovatel telekomunikačních služeb [datace použití jména: 2014-; typ formy jména: úřední]

VAR: *SPT TELECOM, akciová společnost, zkratka: SPT TELECOM a.s.* [datace použití jména: 1993-1994; typ formy jména: úřední]; *SPT TELECOM, akciová společnost, zkratka: SPT TELECOM, a.s.* [datace použití jména: 1994-1998; typ formy jména: úřední]; *SPT Telecom, a.s.* [datace použití jména: 1998-2000; typ formy jména: úřední]; *Správa pošt a telekomunikací Telecom, akciová společnost* [datace použití jména: 1998-2000]; *SPT Telecom* [datace použití jména: 1993-2000; typ formy jména: zjednodušená podoba]; *Správa pošt a telekomunikací Telecom* [datace použití jména: 1993-2000; typ formy jména: zjednodušená podoba]; *Telecom* [datace použití jména: 1993-2000; typ formy jména: zjednodušená podoba]; *Český Telecom, a.s.* [datace použití jména: 2000-2006; typ formy jména: úřední]; *Telefónica O2 Czech Republic, a.s.* [datace použití jména: 2006; typ formy jména: úřední]; *Telefónica O2 Czech Republic, a.s.* [datace použití jména: 2006-2011; typ formy jména: úřední]; *Telefónica O2 Czech Republic, akciová společnost* [datace použití jména: 2006-2011]; *Telefónica Czech Republic, a.s.* [datace použití jména: 2011-2014; typ formy jména: úřední]; *Telefónica Czech Republic, akciová společnost* [datace použití jména: 2011-2014]; *O2 Czech Republic akciová společnost* [datace použití jména: 2014-]; *Telecom*

Poznámka: Preferované označení bylo zvoleno podle kritéria b) jméno, pod nímž je entita nejvíce známá (v současnosti a v českém prostředí) (viz kapitulu 6.3.5). Variantní označení vycházejí ze změn zapsaných v obchodním rejstříku. V takových případech je uveden typ formy jména „úřední“.

K67.1: Max Helling, OHG (Újezdeček, Teplice, Česko : asi 1892-1940), výrobní podnik zaměřený na textilní výrobu

VAR: *Max Helling, offene Handelsgesellschaft*; *Max Helling, v. o. s.*; *Max Helling, veřejná obchodní společnost*; *Max Helling (firma : Újezdeček, Teplice, Česko : asi 1892-1940)*

K67.2: Max Helling, Wirkwarenfabrik, K. G. (Újezdeček, Teplice, Česko : 1940-1945), výrobní podnik zaměřený na textilní výrobu

VAR: *Max Helling, Wirkwarenfabrik, Kommanditgesellschaft*; *Max Helling, Wirkwarenfabrik, KG*; *Max Helling, továrna na stávkové zboží, k. s.*; *Max Helling, továrna na stávkové zboží, komanditní společnost*; *Max Helling (firma : Újezdeček, Teplice, Česko : 1940-1945)*

K67.3: Max Helling, k. s., národní správa (Nové Modlany, Krupka, Teplice, Česko : 1945-1946), výrobní podnik zaměřený na textilní výrobu

VAR: *Max Helling, komanditní společnost, národní správa; Max Helling, kom. spol., národní správa*

K67.4: **TOSTA, továrny stávkového zboží, n. p..** *Závod 7, dříve Max Helling (Nové Modlany, Krupka, Teplice, Česko : 1946-působnost do 1947), výrobní podnik zaměřený na textilní výrobu*

VAR: *TOSTA, továrny stávkového zboží, národní podnik. Závod 7, dříve Max Helling*

Příklady korporací provozujících tentýž výrobní objekt:

K68.1: **Jiří Beneš, automatický mlýn Janderov v Chrudimi** *(Chrudim, Chrudim, Česko : 1931-1948), potravinářský výrobní podnik*

VAR: *mlýn Benešův; Benešův mlýn; Janderovský mlýn; mlýn Janderovský; mlýn Janderov*

K68.2: **Mlýn Janderov, spol. s r. o.** *(Chrudim, Chrudim, Česko : 1996-), potravinářský výrobní podnik*

VAR: *Janderovský mlýn; mlýn Janderovský; mlýn Janderov; Mlýn Janderov s.r.o.; Mlýn Janderov, s. r. o.; Mlýn Janderov, s.r.o.; Mlýn Janderov s. r. o.; Mlýn Janderov spol. s r. o.; Mlýn Janderov spol. s r.o.; Mlýn Janderov, spol. s r. o.; Mlýn Janderov, spol. s r.o.; Mlýn Janderov, společnost s ručením omezeným*

Fyzické osoby jako podnikatelské subjekty:

K69.1: **D. R. Schöniger, lithographische Kunstanstalt, Buch und Steindruckerei** *(Ostrov, Ostrov, Karlovy Vary, Česko : 1911-1945), tiskařský podnik*

VAR: *Dominik Robert Schöniger, litografický ústav, knihtiskárna a kamenotisk; Schöniger Ostrov; knihtiskárna Schöniger Ostrov; tiskárna Schöniger Ostrov*

K69.2: **Dominik Schöniger, knihtiskárna, národní správa** *(Ostrov, Ostrov, Karlovy Vary, Česko : 1945-asi 1950), tiskařský podnik*

VAR: *D. Schöniger, národní správa; Schöniger, národní správa Ostrov; Schöniger národní správa Ostrov; knihtiskárna Schöniger Ostrov národní správa; knihtiskárna Schöniger Ostrov, národní správa; tiskárna Schöniger Ostrov, národní správa; tiskárna Schöniger Ostrov národní správa*

K70: **Ing. Václav Vlk** *(firma : Zelený pruh, Praha, Česko : 1994-), podnikatel provozující nákup a prodej zboží*

VAR: *Vlk Praha; Inženýr Václav Vlk; obchod Vlk Praha*

Poznámka: *Fyzická osoba podnikající dle živnostenského zákona nezapsaná v obchodním rejstříku. Zelený pruh je jméno ulice.*

K71: **Agentura Barnum** *(Chrudim, Chrudim, Česko : 1990-), reklamní nevýrobní podnik*

VAR: *Barnum; Jiří Polanský; Polanský Jiří; Reklamní agentura Barnum*

Poznámka: *Profesionální výtvarný umělec (živnostník) používající korporativní pseudonym.*

K72: **Bystřický a spol., s. r. o.** *(Krč, Praha, Česko : 2004-), nevýrobní podnik poskytující software a poradenství v oblasti hardware a software*

VAR: *Bystřický a spol., s.r.o.; Bystřický a spol. s. r. o; Bystřický a spol. s.r.o.; Bystřický a společníci, společnost s ručením omezeným*

24.3.6 Podtřída politické organizace

K73: **Panská jednota** (1394-1405), *opoziční uskupení vysoké šlechty nespokojené s vládou krále Václava IV.*

K74: **Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu**. *Místní organizace Hradec Králové (Hradec Králové, Hradec Králové, Česko : 1922-1938), místní organizace politické strany*

VAR: *agrárníci*. Místní organizace Hradec Králové; *RSZML*. Místní organizace Hradec Králové

K75: **Strana zelených** (Praha, Česko : 1989-), *politická strana*

VAR: *Zelení; SZ*

24.3.7 Podtřída náboženské organizace a instituce

K76: **Arcibiskupství Praha** (římskokatolické : Praha, Česko : 1344-), *vyšší regionální organizační jednotka římskokatolické církve*

VAR: *Arcibiskupství pražské; Římskokatolická církev. Arcidiecéze Praha; Archiepiscopatus Pragensis; Erzbistum Prag; Horní konzistoř* [datace použití jména: 1471-1561]

K77: **Farní úřad Abertamy** (římskokatolický : Abertamy, Karlovy Vary, Česko : asi 1647-2004), *místní organizační jednotka římskokatolické církve*

VAR: *Pfarramt Abertham; Fara Abertamy; Farní úřad církve římskokatolické Abertamy; Römisch-Katholisch Pfarramt in Abertham; farnost Abertamy; FÚ Abertamy; Římskokatolická farnost Abertamy* [datace použití jména: 2002-2004]

Poznámka: Farnost byla zrušena k 31. 12. 2004 sloučením s Římskokatolickou farností Ostrov.

K78: **Farní úřad Praha - Staré Město** (řeckokatolický : Praha, Česko : 1969-), *místní organizační jednotka řeckokatolické církve*

VAR: *Farní úřad řeckokatolické církve u svatého Klimenta Praha - Staré Město; Farní úřad u svatého Klimenta; Řeckokatolická farnost u svatého Klimenta v Praze* [datace použití jména: 1994-]; *FÚ u sv. Klimenta; FÚ Praha - Staré Město*

K79: **Israelitische Kultusgemeinde Eger** (Cheb, Cheb, Česko : 1872-1938), *organizační jednotka židovské náboženské komunity*

VAR: *Židovská náboženská obec Cheb*

K80: **Beerdigungsbrüderschaft Chewra Kadischa Eger** (Cheb, Cheb, Česko : 1899-1938), *židovské náboženské sdružení*

VAR: *Pohřební bratrstvo Chewra Kadischa Cheb; Pohřební bratrstvo chevra kadiša Cheb; Chevra kadiša Cheb*

K81: **Církev československá husitská**. *Náboženská obec Karlovy Vary (Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko), místní organizační jednotka církve*

VAR: *Náboženská obec Církve československé husitské v Karlových Varech; ČČSH. Náboženská obec Karlovy Vary*

K82: **Církev bratrská** (Praha, Česko : 1967-), *protestantská, reformovaná a evangelikální církev*

VAR: *Církev bratská; CB*

24.3.8 Podtřída kulturní, výchovné, výzkumné a zdravotnické organizace a instituce

K83: Národní divadlo (Praha, Česko : 1881-), instituce provozující veřejnou kulturní produkci

VAR: Národní divadlo v Praze; ND Praha; ND v Praze; ND; Zlatá kaplička

K83.1: Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta (Praha, Česko : 1964-), fakulta vysoké školy

VAR: Univerzita Karlova. PdF; Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy; PdF Univerzity Karlovy; PdF UK; UK. PdF; Universitas Carolina. Facultas Paedagogica

K83.2: Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta. Katedra české literatury (Praha, Česko : asi 1964-), katedra vysoké školy

VAR: Katedra české literatury Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy; UK. PdF. Katedra české literatury

K83.3: Univerzita Karlova. Lékařská fakulta v Plzni (Plzeň, Plzeň-město, Česko : 1959-), fakulta vysoké školy

VAR: Univerzita Karlova. Lékařská fakulta Plzeň; Univerzita Karlova. LF Plzeň; Univerzita Karlova. LF v Plzni; Lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Plzni; Plzeňská lékařská fakulta Univerzity Karlovy; UK. LF Plzeň; UK. LF v Plzni; LF Univerzity Karlovy v Plzni; Plzeňská LF Univerzity Karlovy; Plzeňská LF UK

K83.4: Ústav dějin Univerzity Karlovy a archiv Univerzity Karlovy (Praha, Česko : 1990-), vědecká instituce v oblasti historie a archiv vysoké školy

VAR: ÚDAUK

K83.5: Archiv Univerzity Karlovy (Praha, Česko : 1990-), pracoviště Ústavu dějin Univerzity Karlovy a archiv Univerzity Karlovy

VAR: AUK

K83.6: Ústav dějin Univerzity Karlovy (Praha, Česko : 1990-), pracoviště Ústavu dějin Univerzity Karlovy a archivu Univerzity Karlovy

K84: Národní technická knihovna (Praha, Česko : 1960-), instituce zajišťující knihovnické a informační služby [datace použití jména: 2009-]

VAR: STK [datace použití jména: 1960-2009]; Státní technická knihovna [datace použití jména: 1960-2009]; NTK [datace použití jména: 2009-]

K85: Archiv DIAMO (Příbram, Příbram, Česko : 2005-), akreditovaný archiv

VAR: Podnikový archiv DIAMO; Archiv podniku DIAMO; Archiv podniku Diuranát amonný

Poznámka: Archiv byl v roce 2005 akreditován podle archivního zákona č. 499/2004 Sb.

K86: Správa státního hradu a zámku Horšovský Týn (Horšovský Týn, Domažlice, Česko), místní pracoviště specializovaného orgánu pro památkovou péči

VAR: Národní památkový ústav. Územní památková správa v Českých Budějovicích. Správa státního hradu a zámku Horšovský Týn; NPÚ. ÚPS ČB. Správa státního hradu a zámku Horšovský Týn

K87: Zoologická a botanická zahrada Plzeň (Plzeň, Plzeň-město, Česko : 1981-), instituce pro chov a ochranu zvířat a pro pěstování a ochranu rostlin

VAR: ZOO Plzeň; Zoologická zahrada Plzeň; Zoologická a botanická zahrada města Plzně; Zoologická a botanická zahrada města Plzně, p. o.; Zoologická a botanická zahrada města Plzně, p.o.; Zoologická a botanická zahrada města Plzně, příspěvková organizace; Botanická zahrada Plzeň

K88: **Lázeňský dům Tosca** (léčebné zařízení : Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko), léčebné zařízení služeb pro ministerstvo vnitra

VAR: Zařízení služeb pro Ministerstvo vnitra. Lázeňský komplex Tosca; Tosca

K89: **Léčebna dlouhodobě nemocných Nejdek** (Nejdek, Karlovy Vary, Česko : 1980-), zdravotnické zařízení hospitalizační [datace použití jména: 1980-2013]

VAR: Léčebna dlouhodobě nemocných v Nejdku [datace použití jména: 1980-2013]; Léčebna dlouhodobě nemocných, příspěvková organizace Nejdek; Léčebna dlouhodobě nemocných, p. o. Nejdek; LDN Nejdek [datace použití jména: 1980-2013]; LDN v Nejdku [datace použití jména: 1980-2013]; Eldéenka Nejdek; Zařízení následné rehabilitační a hospicové péče Nejdek [datace použití jména: 2013-]; Zařízení následné rehabilitační a hospicové péče v Nejdku [datace použití jména: 2013-]; Zařízení následné rehabilitační a hospicové péče, příspěvková organizace Nejdek [datace použití jména: 2013-]; REHOS - Zařízení následné rehabilitační a hospicové péče Nejdek [datace použití jména: 2013-]; REHOS Nejdek [datace použití jména: 2013-]

K90: **Ústav sociální péče pro dospělé občany Horní Bříza, příspěvková organizace** (Horní Bříza, Plzeň-sever, Česko : 1974-), zařízení denní sociální péče [datace použití jména: 1974-2007; typ formy jména: úřední]

VAR: Ústav sociální péče pro dospělé občany v Horní Bříze [datace použití jména: 1974-2007; typ formy jména: zjednodušená podoba]; Ústav sociální péče pro dospělé občany Horní Bříza [datace použití jména: 1974-2007; typ formy jména: zjednodušená podoba]; Ústav sociální péče pro dospělé občany Horní Bříza, p. o. [datace použití jména: 1974-2007]; ÚSP Horní Bříza [datace použití jména: 1974-2007; typ formy jména: zkratka/akronym]; ÚSP v Horní Bříze [datace použití jména: 1974-2007; typ formy jména: zkratka/akronym]; Domov pro osoby se zdravotním postižením Horní Bříza, příspěvková organizace [datace použití jména: 2007-; typ formy jména: úřední]; Domov pro osoby se zdravotním postižením Horní Bříza, p. o. [datace použití jména: 2007-]; Domov pro seniory Horní Bříza [datace použití jména: 2007-; typ formy jména: zjednodušená podoba]; Domov Horní Bříza [datace použití jména: 2007-; typ formy jména: zjednodušená podoba]

Poznámka: Variantní označení vycházejí ze změn zapsaných v obchodním rejstříku. V takových případech je uveden typ formy jména „úřední“.

24.3.9 Podtřída nadace a nadační fondy

K91: **Dr. P. Maurus Pfannerer'sche Schulstiftung** (Krásné Údolí, Krásné Údolí, Karlovy Vary, Česko : 1892-asi 1938), nadace určená na podporu chudých žáků

VAR: Doktor Pater Maurus Pfannerer'sche Schulstiftung; Dr. P. Maurus Pfannerersche Schulstiftung; Školní nadace Dr. Pátera Maura Pfannerera; Školní nadace Maura Pfannerera; Pfannererova školní nadace

Poznámka: Nadace byla spravována a příspěvky z ní byly rozdělovány obecním zastupitelstvem města Krásné Údolí.

K92: **Jubilejní nadace učitelstva okresu novobydžovského** (Nový Bydžov, Hradec Králové, Česko : 1897-působnost do 1953), instituce provozující nadační činnost

K93: Nadace pro záchranu a obnovu památky I. kategorie Zámek Horšovský Týn (*Horšovský Týn, Domažlice, Česko : 1994-1998*), instituce provozující nadační činnost

VAR: *Nadace zámku Horšovský Týn; Nadace pro záchranu a obnovu zámku Horšovský Týn; Nadace pro záchranu a obnovu památky I. kategorie „Zámek Horšovský Týn“*

K94: Nadační fond Českého rozhlasu (*Praha, Česko : 2000-*), instituce provozující nadační činnost

24.3.10 Podtřída profesní a zájmové organizace

K95: Cech pekařů, mlynářů, krupařů Nechanice (*Nechanice, Hradec Králové, Česko : působnost od 1767-1860*), sdružení řemeslníků a obchodníků

VAR: *Cech pekařů Nechanice; Cech mlynářů Nechanice; Cech krupařů Nechanice; Pekařský cech Nechanice; Mlynářský cech Nechanice; Krupařský cech Nechanice; Pekaři Nechanice; Mlynáři Nechanice; Krupaři Nechanice*

K96: Lohgerberzunft Alt Zedlisch (*Staré Sedliště, Tachov, Česko : působnost od 1678-asi 1860*), sdružení řemeslníků a obchodníků

VAR: *Cech koželuhů Staré Sedliště; Cech koželuhů ve Starém Sedlišti; Koželužský cech Staré Sedliště; Lohgerberzunft in Alt Zedlisch; Koželuži Staré Sedliště*

K97: Bäcker-, Müller- und Zimmerleute-Zunft Klentsch (*Klenčí pod Čerchovem, Domažlice, Česko : 1699-1860*), sdružení řemeslníků a obchodníků [datace použití jména: 1699-1822]

VAR: *Cech pekařů, mlynářů a tesařů Klenčí pod Čerchovem* [datace použití jména: 1699-1822]; *Cech pekařů, mlynářů a tesařů v Klenčí pod Čerchovem* [datace použití jména: 1699-1822]; *Bäcker-, Müller- und Zimmerleute-Zunft in Klentsch* [datace použití jména: 1699-1822]; *Ehrbare Handtwerckher der Peckhen, Müller und Zimmerleuth in dem Hochfreyherrlichen Stadionische Markht Klenitsch; Ehrsame Becken, Müller, Zimerleuther Zunft im Marcktil Klentsch; Bäcker-, Müller-, Zimmerleute- und Lohgärber-Zunft in Klentsch* [datace použití jména: 1822-1860]; *Cech pekařů, mlynářů, tesařů a koželuhů Klenčí pod Čerchovem* [datace použití jména: 1822-1860]; *Cech pekařů, mlynářů, tesařů a koželuhů v Klenčí pod Čerchovem* [datace použití jména: 1822-1860]

Poznámka: Preferované označení bylo zvoleno podle kritéria e) jméno po dobu existence entity nejdéle používané (viz kap. 6.3.5). V únoru 1822 požádal před celým cechovním shromážděním Martin Kohout, koželužský tovaryš, aby směl vstoupit do cechu. Došlo proto ke změně jména korporace.

K98: Obchodní a živnostenská komora Plzeň (*Plzeň, Plzeň-město, Česko : 1850-1948*), profesní sdružení podnikatelů

VAR: *Obchodní a živnostenská komora v Plzni; Handels- und Gewerbe-Kammer in Pilsen; Handels- und Gewerbekammer in Pilsen; OŽK Plzeň; OŽK v Plzni*

K99: Odborový svaz kovodělníků. Místní skupina Chlumeck nad Cidlinou (*Chlumeck nad Cidlinou, Hradec Králové, Česko : 1897-působnost do 1928*), místní skupina organizace zajišťující ochranu práv zaměstnanců

VAR: *OSK. Místní skupina Chlumeck nad Cidlinou*

K100: Republikánský svaz Československých statkářů a nájemců v Praze. Odbočka Plzeň (*Plzeň, Plzeň-město, Česko : 1928-1943*), profesní sdružení zemědělců

VAR: *Svaz českých statkářů a nájemců v Praze. Odbočka Plzeň* [datace použití jména: 1939-1943]

K101: **Hospodářská komora České republiky** (Praha, Česko : 1993-), profesní sdružení podnikatelů

VAR: *Hospodářská komora ČR; HK ČR*

24.3.11 Podtřída spolky, společenské organizace

K102: **Vlastenecko-hospodářská společnost** (Praha, Česko : 1788-1872), zájmové zemědělské sdružení

VAR: *C. k. Vlastenecko-hospodářská společnost v království Českém; Císařsko-královská Vlastenecko-hospodářská společnost v království Českém; K. k. Ōkonomisch-Patriotische Gesellschaft im Kōnigreiche Bōhmen; Kaiserliche kōnigliche Ōkonomisch-Patriotische Gesellschaft im Kōnigreiche Bōhmen*

K103.1: **Sokol** (Praha, Česko : 1889-1952), ústřední řídicí orgán zájmového tělovýchovného sdružení

VAR: *Česká obec sokolská; Československá obec sokolská; Č.O.S.; Č. O. S.; ČOS*

K103.2: **Sokol** (Praha, Česko, 1990-), ústřední řídicí orgán zájmového tělovýchovného sdružení

VAR: *Česká obec sokolská; Č.O.S.; Č. O. S.; ČOS*

K104.1: **Sokol. Tělocvičná jednota Karlovy Vary** (Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1919-1952), místní organizace zájmového tělovýchovného sdružení

VAR: *T. J. Karlovy Vary; T.J. Karlovy Vary; TJ Karlovy Vary; Československá obec Sokolská. Tělocvičná jednota Karlovy Vary*

K104.2: **Sokol. Tělocvičná jednota Karlovy Vary** (Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1990-), místní organizace zájmového tělovýchovného sdružení

VAR: *T. J. Karlovy Vary; T.J. Karlovy Vary; TJ Karlovy Vary; Česká obec Sokolská. Tělocvičná jednota Karlovy Vary*

K105: **Výbor pro postavení památníku padlým Nový Hradec Králové** (Nový Hradec Králové, Hradec Králové, Hradec Králové, Česko : 1923), místní zájmové sdružení pro podporu konkrétního záměru

K106: **Česká archivní společnost** (Praha, Česko : 1990-), odborné sdružení

VAR: *Česká archivní společnost, o. s.; Česká archivní společnost, občanské sdružení; Česká archivní společnost, z. s. [doba používání jména od: 13. 5. 2016]; Česká archivní společnost, zapsaný spolek [doba používání jména od: 13. 5. 2016]; ČAS*

Poznámka: Změna z občanského sdružení na zapsaný spolek nepatří mezi ty změny korporativnosti, v jejichž případě se vytváří nový archivní autoritní záznam (**viz kapitulu 9.2.1**).

K107: **Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky** (Praha, Česko : 1990-), odborné sdružení

VAR: *Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky z.s. [doba používání jména od: 18. 2. 2020]; Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky zapsaný spolek [doba používání jména od: 18. 2. 2020]; SKIP*

K108: **Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska** (Praha, Česko : 1991-), ústřední řídicí organizace zájmového hasičského sdružení

VAR: SH ČMS

K109: **Sbor dobrovolných hasičů Žilina** (Žilina, Kladno, Česko : 1996-), místní organizace zájmového hasičského sdružení

VAR: SDH Žilina; SH ČMS. Sbor dobrovolných hasičů Žilina; Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska. Sbor dobrovolných hasičů Žilina; SH ČMS. SDH Žilina

K110: **Společenství vlastníků jednotek domu č.p. 708 a č.p. 709, Majakovského 31 a 33, Karlovy Vary** (Rybáře, Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 2000-), organizace vlastníků bytů

VAR: SVJ domu č.p. 708 a č.p. 709, Majakovského 31 a 33; Společenství vlastníků jednotek domu č.p. 708 a č.p. 709, Majakovského 31 a 33, Karlovy Vary; SVJ Majakovského 31 a 33

Vnitřní organizační jednotka (pobočný spolek) uváděná s nadřízenou korporací:

K111: **Sportovní klub Chrudim. Fotografický odbor** (Chrudim, Chrudim, Česko : působnost 1901), odbor místního zájmového sportovního sdružení

VAR: SK Chrudim. Fotografický odbor; Fotografický odbor SK Chrudim; Fotografický odbor Sportovního klubu Chrudim

K112: **Československá obec legionářská. Místní jednota Skuteč** (Skuteč, Chrudim, Česko : 1921-1948), místní organizace sdružení vojenských veteránů

VAR: Místní jednota Československé obce legionářské ve Skutči; ČSOL. Místní jednota Skuteč; ČSOL Skuteč

24.3.12 Další příklady z třídy korporace

Vnitřní organizační jednotky uváděné v preferovaném označení s nadřízenými korporacemi a bez nich:

Poznámka: Vnitřní organizační jednotky se uvádějí bez hierarchicky nadřazených celků pouze, pokud je jejich samostatné označení srozumitelné, nezaměnitelné a obecně vžitě.

K113.1: **Rakousko 1867-1918. K. k. Handelsministerium. Lokalbahnamt** (Vídeň, Rakousko : 1894-1896), organizační součást ministerstva obchodu pro záležitosti místních drah

VAR: Úřad místních drah; C. k. Ministerstvo obchodu. Úřad místních drah; Ministerstvo obchodu. Úřad místních drah; Císařsko-královské Ministerstvo obchodu. Úřad místních drah; Kaiserlich-königliches Handelsministerium. Lokalbahnamt

K113.2: **Rakousko 1867-1918. K. k. Eisenbahnministerium. Lokalbahnamt** (Vídeň, Rakousko : 1896-?), organizační součást ministerstva železnic pro záležitosti místních drah

VAR: Úřad místních drah; C. k. Ministerstvo železnic. Úřad místních drah; Ministerstvo železnic Vídeň. Úřad místních drah; Císařsko-královské Ministerstvo železnic. Úřad místních drah; Kaiserlich-königliches Eisenbahnministerium. Lokalbahnamt

K114: **Česko. Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. Referát Chrudim** (Chrudim, Chrudim, Česko : 2002-2010), regionální orgán pro správu majetku státu; zastupování státu, resp. jeho organizačních složek před soudy, rozhodci nebo stálými rozhodčími soudy, jinými správními úřady a dalšími orgány

VAR: Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. Územní pracoviště Hradec Králové. Odbor Odloučené pracoviště Pardubice. Referát Chrudim; Česko. Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. Územní pracoviště Hradec Králové. Odbor Odloučené pracoviště

Pardubice. Referát Chrudim; ÚZSVM *Hradec Králové*. Odbor Odloučené pracoviště Pardubice. Referát Chrudim

K115: Státní okresní archiv Pardubice (*Pardubice, Pardubice, Česko : 2002-*), *státní archiv s regionální působností*

VAR: *Česká republika – Státní oblastní archiv v Hradci Králové. Státní okresní archiv Pardubice; ČR – Státní oblastní archiv v Hradci Králové. Státní okresní archiv Pardubice; SOA Hradec Králové. SOkA Pardubice; SOkA Pardubice*

Poznámka: „Česká republika“, resp. „ČR“ není v případě státních oblastních archivů jurisdikce, nýbrž část jména používaná ve specifických případech.

Korporace s totožnými názvy:

K116.1: Místní národní výbor Lhotka (*Lhotka, Frýdek-Místek, Česko : 1945-1990*), *úřad místní lidové správy a přenesené státní správy*

VAR: *MNV Lhotka*

K116.2: Místní národní výbor Lhotka (*Lhotka, Přerov, Česko : 1945-1975*), *úřad místní lidové správy a přenesené státní správy*

VAR: *MNV Lhotka*

Korporace se dvěma sídly:

K117: Místní národní výbor Nová Ves (*Diana, Rozvadov, Tachov, Česko : 1946-1960*), *úřad místní lidové správy a přenesené státní správy*

VAR: *MNV Nová Ves*

Poznámky:

Po požáru obce v roce 1946 sídlil MNV Nová Ves trvale v osadě Diana, která byla v té době místní částí Nové Vsi. Sídla původce v sekci Vztahy proto budou:

sídlo 1: „Nová Ves (Třemešné, Tachov, Česko)“

sídlo 2: „Diana (Rozvadov, Tachov, Česko)“ – od roku 1946.

V geografickém doplňku je uvedeno posledně známé sídlo korporace (viz kapitolu 9.3.1).

Pověřená úřední fyzická osoba korporativního charakteru:

K118: Městský lékař Rybáře (*Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1891-asi 1946*), *orgán zdravotního a epidemiologického dohledu*

VAR: *Stadtarzt Fischern*

Fáze vývoje korporace:

K119.1: Farní škola Přibyslavice (*Přibyslavice, Třebíč, Česko : působnost od 17. st.-1774*), *škola základního všeobecného vzdělávání*

VAR: *Pfarrschule Přibyslavice; Pfarrschule Przibislawitz*

K119.2: Triviální škola Přibyslavice (*Přibyslavice, Třebíč, Česko : 1774-1869*), *škola základního všeobecného vzdělávání*

VAR: *Trivialschule Přibyslavice; Trivialschule Przibislawitz; Farní škola Přibyslavice; Triviální farní škola Přibyslavice*

K119.3: Obecná škola Přibyslavice (*Přibyslavice, Třebíč, Česko : 1869-1948*), škola základního všeobecného vzdělávání

VAR: Volksschule Přibyslavice; Volksschule Przibislawitz

K119.4: Národní škola Přibyslavice (*Přibyslavice, Třebíč, Česko : 1948-1961*), škola základního všeobecného vzdělávání

K119.5: Základní devítiletá škola Přibyslavice (*Přibyslavice, Třebíč, Česko : 1961-1978*), škola základního všeobecného vzdělávání

VAR: ZDŠ Přibyslavice

K119.6: Základní škola Přibyslavice (*Přibyslavice, Třebíč, Česko : 1978-1990*), škola základního všeobecného vzdělávání

VAR: ZŠ Přibyslavice

Poznámka: Škola s osmiletou docházkou.

K119.7: Základní škola Přibyslavice (*Přibyslavice, Třebíč, Česko : 1990-2002*), škola základního všeobecného vzdělávání

VAR: ZŠ Přibyslavice

Poznámka: Škola s devítiletou docházkou.

K119.8: Základní škola Přibyslavice, p. o. (*Přibyslavice, Třebíč, Česko : 2003-*), škola základního všeobecného vzdělávání

VAR: ZŠ Přibyslavice; Základní škola Přibyslavice, příspěvková organizace

K120.1: Exponirte Unterlehrerstation Fischern (*Rybáře, Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1848-1863*), zařízení základního všeobecného vzdělávání

VAR: Školní expozitura Rybáře; Školní expozitura v Rybářích; Exponirte Schulgehilfenstation Fischern; Pfarrschul-Expositur in Fischern; Schul-Expositur Fischern; Schulexpositur in Fischern; Farní škola Sedlec. Expozitura Rybáře; Pfarrschule Zettlitz. Exponirte Unterlehrerstation Fischern; Odloučené podučitelské místo v Rybářích; Wanderschule in Fischern [datace použití jména: 1848-1858]; Putovní škola v Rybářích [datace použití jména: 1848-1858]

Poznámka: Jako putovní škola (něm. Wanderschule) byla korporace označována v době před výstavbou samostatné školní budovy v roce 1858. Do té doby se totiž výuka prováděla v jednotlivých soukromých domech, které byly po týdnu vždy střídány.

K120.2: Filialschule Fischern (*Rybáře, Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1863-1870*), škola základního všeobecného vzdělávání

VAR: Filialschule in Fischern; Filiální škola Rybáře; Filiální škola v Rybářích; Farní škola Sedlec. Filiální škola Rybáře; Triviální škola Rybáře; Trivialschule Fischern; Trivialschule in Fischern

K120.3: Volksschule Fischern (*Rybáře, Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1870-1897*), škola základního všeobecného vzdělávání

VAR: Obecná škola Rybáře; Obecná škola v Rybářích; Národní škola Rybáře; Národní škola v Rybářích; Volksschule in Fischern; gemischte Volksschule in Fischern; smíšená Obecná škola v Rybářích

Poznámka: Tehdy platný zemský školní zákon č. 22/1870 českého z. z., překládá německý termín „Volksschule“ označením „škola národní“.

K120.4: Mädchen-Volksschule Fischern (Rybáře, Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1897-1910), škola základního všeobecného vzdělávání pro dívky

VAR: *Dívčí obecná škola Rybáře; Dívčí obecná škola v Rybářích; Obecná dívčí škola v Rybářích; Mädchen-Volksschule in Fischern; Mädchenvolksschule in Fischern*

Poznámka: Od 1. 9. 1897 byla tehdejší smíšená Obecná škola v Rybářích rozdělena na dvě samostatné korporace – chlapeckou obecnou školu a dívčí obecnou školu. Výše uvedená dívčí obecná škola zůstala v původní budově v Rybářích-Staré Město, kdežto chlapecká obecná škola (viz příklad K120.5) byla záhy nato přestěhována do nové školní budovy v Rybářích-Nové Město.

K120.4.1: I. Volksschule Fischern (Rybáře, Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1910-1920), škola základního všeobecného vzdělávání

VAR: *I. Obecná škola Rybáře; I. Obecná škola v Rybářích; I. Volksschule in Fischern; gemischte I. Volksschule in Fischern*

Poznámka: V roce 1910 byl školní obvod celého tehdejšího města Rybáře rozdělen do dvou celků – I. školní obvod (Rybáře-Staré Město a Rybáře-Horní Nové Město) a II. školní obvod (Rybáře-Nové Město). Dosavadní Dívčí obecná škola Rybáře, která sídlila v Rybářích-Staré Město a byla určena pro žákyně z celého původního školního obvodu, byla změněna na smíšenou (chlapeckou a dívčí) školu a sloužila pouze pro žáky a žákyně pouze z I. školního obvodu (odtud i označení korporace).

K120.4.1.1: I. Mädchen-Volksschule Fischern (Rybáře, Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1921-1945), škola základního všeobecného vzdělávání pro dívky

VAR: *I. Dívčí obecná škola Rybáře; I. Dívčí obecná škola v Rybářích; I. Obecná dívčí škola v Rybářích; I. Mädchen-Volksschule in Fischern; I. Mädchenvolksschule in Fischern; I. Mädchen-Volksschule in Fischern; I. Mädchen-Volksschule in Karlsbad-Fischern* [datace použití jména: 1939-1945]

Poznámka: Od 1. 1. 1921 byla tehdejší smíšená I. Obecná škola v Rybářích rozdělena na dvě samostatné korporace – I. Chlapeckou obecnou školu a I. Dívčí obecnou školu. V roce 1939 bylo město Rybáře připojeno k sousednímu městu Karlovy Vary, proto je v označení korporace doložen i název sídla „Karlsbad-Fischern“.

K120.4.1.2: I. Knaben-Volksschule Fischern (Rybáře, Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1921-1945), škola základního všeobecného vzdělávání pro chlapce

VAR: *I. Chlapecká obecná škola Rybáře; I. Chlapecká obecná škola v Rybářích; I. Obecná chlapecká škola v Rybářích; I. Knaben-Volksschule in Fischern; I. Knabenvolksschule in Fischern*

Poznámka: Viz poznámku v předcházejícím příkladě.

K120.5: Knaben-Volksschule Fischern (Rybáře, Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1897-1910), škola základního všeobecného vzdělávání pro chlapce

VAR: *Chlapecká obecná škola Rybáře; Chlapecká obecná škola v Rybářích; Knaben-Volksschule in Fischern; Knabenvolksschule in Fischern*

Poznámka: Od 1. 9. 1897 byla tehdejší smíšená Obecná škola v Rybářích rozdělena na dvě samostatné korporace – chlapeckou obecnou školu a dívčí obecnou školu. Dívčí obecná škola zůstala v původní budově v Rybářích-Staré Město, kdežto chlapecká obecná škola byla záhy nato přestěhována do novostavby školy v Rybářích-Nové Město. Následující fáze vývoje této korporace jsou obdobné jako v příkladech K120.4.1, K120.4.1.1, K120.4.1.2., tedy II. Volksschule

Fischern v letech 1910-1920, II. Mädchen-Volksschule Fischern v letech 1921-1945 a II. Knaben-Volksschule Fischern v letech 1921-1945.

K121.1: Bürgerschule Fischern (Rybáře, Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1903-1940), škola základního všeobecného vzdělávání

VAR: Měšťanská škola Rybáře; Měšťanská škola v Rybářích; Bürgerschule in Fischern; gemischte Bürgerschule in Fischern; Bürgerschule in Karlsbad-Fischern [datace použití jména: 1939-1945]; gemischte Bürgerschule in Karlsbad-Fischern [datace použití jména: 1939-1945]; Měšťanská škola v Karlových Varech-Rybářích; smíšená Měšťanská škola v Karlových Varech-Rybářích

Poznámka: V roce 1939 bylo tehdejší město Rybáře připojeno k sousednímu městu Karlovy Vary, proto je v označení korporace doložen i název sídla „Karlsbad-Fischern“.

K121.1.1: Mädchen-Bürgerschule Karlsbad-Fischern (Rybáře, Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1940-1941), škola základního všeobecného vzdělávání pro dívky

VAR: Dívčí měšťanská škola Karlovy Vary-Rybáře; Dívčí měšťanská škola v Karlových Varech-Rybářích; Mädchenbürgerschule in Karlsbad-Fischern; Mädchenbürgerschule in Fischern; Měšťanská dívčí škola v Karlových Varech-Rybářích

Poznámka: Od 1. 10. 1940 byla tehdejší smíšená Měšťanská škola v Karlových Varech-Rybářích rozdělena na dvě samostatné korporace – chlapeckou měšťanskou školu a dívčí měšťanskou školu.

K121.1.2: Hauptschule für Mädchen Karlsbad-Fischern (Rybáře, Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1941-1945), škola základního všeobecného vzdělávání pro dívky

VAR: Hlavní škola pro dívky Karlovy Vary-Rybáře; Hlavní škola pro dívky v Karlových Varech-Rybářích; Hauptschule für Mädchen in Karlsbad-Fischern; Hauptschule für Mädchen in Fischern; Hlavní škola pro dívky v Rybářích; Dívčí hlavní škola v Rybářích; Hlavní dívčí škola v Rybářích

Poznámka: Hlavní školy byly zavedeny od počátku školního roku (11. 9. 1941) na základě Zákona o změně říšského zákona o povinné školní docházce (něm. „Gesetz zur Änderung des Reichsschulpflichtgesetzes“) z 16. 5. 1941, vydáno v Reichsgesetzblatt I, 1941, s. 282.

K121.2.1: Knaben-Bürgerschule Karlsbad-Fischern (Rybáře, Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1940-1941), škola základního všeobecného vzdělávání pro chlapce

VAR: Chlapecká měšťanská škola Karlovy Vary-Rybáře; Chlapecká měšťanská škola v Karlových Varech-Rybářích; Knabenbürgerschule in Karlsbad-Fischern

Poznámka: **Viz příklad K121.1.1.**

K121.2.2: Hauptschule für Jungen Karlsbad-Fischern (Rybáře, Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : 1941-1945), škola základního všeobecného vzdělávání pro chlapce

VAR: Hlavní škola pro chlapce Karlovy Vary-Rybáře; Hlavní škola pro chlapce v Karlových Varech-Rybářích; Hauptschule für Knaben in Karlsbad-Fischern; Hauptschule für Knaben in Fischern; Hlavní škola pro chlapce v Rybářích; Chlapecká hlavní škola v Rybářích; Hlavní chlapecká škola v Rybářích; 6 kl. Hauptschule für Knaben in Fischern; 6-kl. Hauptschule für Knaben in Fischern; 6-třídní hlavní škola pro chlapce v Rybářích; III. Hauptschule für Jungen in Karlsbad-Fischern; III. Hlavní škola pro chlapce v Karlových Varech-Rybářích; Hauptschule für Jungen in Karlsbad-Fischern; Hauptschule für J. in Karlsbad-Fischern

Poznámka: **Viz příklad K121.1.2.**

K122.1: **Obecná škola Mnichov** (*Mnichov, Cheb, Česko : 1945-1948*), škola základního všeobecného vzdělávání

VAR: *Obecná škola v Mnichově*

K122.2: **Národní škola Mnichov** (*Mnichov, Cheb, Česko : 1948-1961*), škola základního všeobecného vzdělávání

VAR: *Národní škola v Mnichově*

K122.3: **Základní devítiletá škola Mnichov** (*Mnichov, Cheb, Česko : 1961-1979*), škola základního všeobecného vzdělávání

VAR: *Základní devítiletá škola v Mnichově; ZDŠ Mnichov; ZDŠ v Mnichově*

K123.1: **Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, příspěvková organizace** (*Průhonice, Praha-západ, Česko : 2000-2006*), botanické vědeckovýzkumné zařízení

VAR: *Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, p. o.; Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, přísp.o.; Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví; Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví Průhonice; VÚKOZ; VÚKOZ Průhonice*

K123.2: **Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i.** (*Průhonice, Praha-západ, Česko : 2007-*), botanické vědeckovýzkumné zařízení

VAR: *Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví; Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví Průhonice; Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i.; Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, veřejná výzkumná instituce; VÚKOZ; VÚKOZ Průhonice*

Shoda jména korporace se jménem jiné entity:

K124: **Budovatel** (*Chrudim, Chrudim, Česko : redakce : 1950-1990*), orgán pro řízení obsahové a věcné náplně periodika

VAR: *Budovatel: orgán chrudimského OV KSČ a ONV [datace použití jména: 1965-1990]; Budovatel: orgán chrudimského okresního výboru Komunistické strany Československa a okresního národního výboru [datace použití jména: 1965-1990]; Budovatel chrudimského okresu: orgán chrudimského OV KSČ a rady ONV [datace použití jména: 1960-1964]; Budovatel chrudimského okresu: orgán chrudimského okresního výboru Komunistické strany Československa a rady okresního národního výboru [datace použití jména: 1960-1964]; Budovatel chrudimského okresu [datace použití jména: 1960-1964]; Budovatel chrudimského venkova: týdenní vesnické noviny [datace použití jména: 1950-1959]; Budovatel chrudimského venkova [datace použití jména: 1950-1959]*

Korporace, která nevznikla:

K125: **Vyšší průmyslová škola kožešnická Hlinsko** (*Hlinsko, Chrudim, Česko*), škola středního vzdělávání, kterou se přes snahy v letech 1890-1899 nepodařilo založit

Zahraniční korporace:

K126: **Sicherheitsdienst** (*Berlín, Německo : 1931-1945*), vnitřní zpravodajská služba

VAR: *SD; Bezpečnostní služba*

Poznámka: V českém prostředí je tato korporace všeobecně známa pod německým označením.

K127: Koncentrační tábor Buchenwald (Výmar, Německo : 1937-1945), zařízení k internaci vězňů

VAR: Konzentrationslager Buchenwald; KL Buchenwald; KZ Buchenwald; Buchenwald concentration camp

Poznámka: V českém prostředí je tato korporace všeobecně známa pod českým označením. Buchenwald jako nižší sídelní jednotka je uvedena v **příkladu G159**.

K128: Německo. Spolkový úřad pro ochranu ústavy (Kolín nad Rýnem, Německo : 1950-), civilní vnitřní zpravodajská služba

VAR: Bundesamt für Verfassungsschutz; BfV

Poznámka: V českém prostředí je tato korporace známa pod českým označením.

K129: Deutsche Bank (Frankfurt nad Mohanem, Německo : 1957-), peněžní ústav

VAR: Deutsche Bank Aktiengesellschaft; Deutsche Bank AG; Německá banka a. s.; Německá banka akciová společnost

Poznámka: V českém prostředí je tato korporace všeobecně známa pod německým označením.

Fiktivní korporace:

K130: Jafeta, fiktivní podnik zaměřený na produkci oděvů v románu Lidé na křižovatce

24.4 Třída Událost

Příklad 1 – archivní autoritní záznam entity pro ostatní role (s výjimkou role původce – viz příklad 2)

sjezd Komunistické strany Československa (9 : 1949 : Praha, Česko), stranický sjezd vládnoucí strany v Československu	
PREF: Hlavní část jména	sjezd Komunistické strany Československa
PREF: Pořadí události	9
PREF: Chronologický doplněk	1949
PREF: Geografický doplněk	Praha, Česko
PREF: Obecný doplněk	neuvádí se
VAR: Hlavní část jména	IX. sjezd KSČ
VAR: Hlavní část jména	9. sjezd KSČ
Stručná charakteristika	stranický sjezd vládnoucí strany v Československu
Vznik: způsob vzniku	začátek
Vznik: datace	25.5.1949
Zánik: způsob zániku	konec
Zánik: datace	29.5.1949

Příklad 2 – archivní autoritní záznam entity jakožto původce

sjezd Komunistické strany Československa (9 : 1949 : Praha, Česko), stranický sjezd vládnoucí strany v Československu	
PREF: Hlavní část jména	sjezd Komunistické strany Československa
PREF: Pořadí události	9
PREF: Chronologický doplněk	1949
PREF: Geografický doplněk	Praha, Česko
PREF: Obecný doplněk	neuvádí se
PREF: Typ formy jména	úřední
VAR: Hlavní část jména	IX. sjezd KSČ
VAR: Hlavní část jména	9. sjezd KSČ
VAR: Typ formy jména	zkratka/akronym
Stručná charakteristika	stranický sjezd vládnoucí strany v Československu
Vznik: způsob vzniku	začátek
Vznik: typ	vznik zahájením činnosti
Vznik: datace	25.5.1949
Vznik: vztah – specifikace „místo“	Praha, Česko
Vznik: vztah – specifikace „organizátor, svolavatel“	Komunistická strana Československa
Zánik: způsob zániku	konec
Zánik: typ	zánik ukončením činnosti
Zánik: datace	29.5.1949
Zánik: vztah – specifikace „místo“	Praha, Česko
Dějiny	Sjezd se konal ve dnech 25. – 29. května 1949 v tehdejším Sjezdovém (nynějším Průmyslovém) paláci v Praze. Zúčastnilo se ho 2346 delegátů. Předsedou strany byl zvolen Klement Gottwald, generálním tajemníkem Rudolf Slánský. Jednalo se o první sjezd Komunistické strany Československa po převzetí moci v únoru 1948...
Související entity – specifikace „místo konání“	Praha, Česko
Související entity – specifikace „vazba na objekt“	Průmyslový palác (Praha, Česko : stavba)
Související entity – specifikace „souborná událost, celek“	sjezdy Komunistické strany Československa
Související entity – specifikace „tematický celek“	sjezdy (setkání)

24.4.1 Podtřída organizované akce a události

Jednorázové akce:

Příklad U1: **války růží** (1455-1485 : Velká Británie), občanská válka v Anglii mezi spojenci rodů Lancasterů a Yorků

VAR: válka růží; Wars of the Roses

U2: **třicetiletá válka** (1618-1648 : Evropa), evropský ozbrojený konflikt

VAR: 30letá válka

U3: **staroměstská exekuce** (1621 : Praha, Česko), hromadná poprava dvaceti sedmi vůdců stavovského povstání

VAR: staroměstská poprava, poprava 27 českých pánů

U4: **Francouzská revoluce** (1789-1799 : Francie), radikální změna politického režimu ve Francii

VAR: revoluce velká francouzská; Révolution française de 1789; Velká francouzská revoluce; Velká francouzská buržoazní revoluce

U5: **bitva na Marňě** (1914 : Francie), bitva první světové války

VAR: první bitva na Marňě; první bitva na řece Marňě; 1. bitva na Marňě

U6: **bitva u Zborova** (1917 : Zborov, Tarnopol, Ukrajina), bitva československých legionářů s rakousko-uherskými a německými vojsky na východní frontě první světové války

VAR: Zborovská bitva; Zborov, bitva; Зборовское сражение

U7: **letní olympijské hry** (14 : 1948 : Londýn, Velká Británie), 14. ročník novodobých letních olympijských her

VAR: 14. letní olympijské hry; XIV. letní olympijské hry

U8: **akce Z** (1964 : Most, Most, Česko), výpomoc občanů při rekonstrukci veřejného osvětlení

VAR: akce Z Most; akce Z v Mostě

U9: **Jízda králů** (2008 : Kunovice, Uherské Hradiště, Česko : slavnost), lidová slavnost konaná ve městě Kunovice

U10: **INFORUM 2013** (19 : Praha, Česko : konference), 19. ročník konference o profesionálních informačních zdrojích

U11: **Celostátní archivní konference. Archivy, člověk a krajina** (16 : 2015 : Poděbrady, Poděbrady, Česko), konference s tématem historické prameny a životní prostředí

U12.1: **Jeden svět** (21 : 2019 : Česko : filmový festival), 21. ročník českého festivalu dokumentárních filmů věnovaných problematice lidských práv

VAR: filmový festival Jeden svět; One world

U12.2: **Jeden svět. Festivalové místo kino Atlas Praha** (2019 : Praha, Česko : filmový festival), část festivalu dokumentárních filmů věnovaných problematice lidských práv konaná v Praze

U12.3: **Jeden svět. Festivalové místo Městské divadlo Benešov** (2019 : Benešov, Benešov, Česko : filmový festival), část festivalu dokumentárních filmů věnovaných problematice lidských práv konaná v Benešově

Zastřešující události:

U13.1: **olympijské hry** (8. st. př. n. l.-5. st. : *Olympie, Řecko*), původní sportovní hry v antickém Řecku

VAR: *olympiády; hry olympijské; antické olympijské hry; starověké olympijské hry; Ολύμπια*

U13.2: **olympijské hry** (1896-), novodobé sportovní hry navazující na tradici antických olympijských her

VAR: *olympiády; hry olympijské; Jeux olympiques*

U13.3: **letní olympijské hry** (1896-), novodobé sportovní hry navazující na tradici antických olympijských her

VAR: *letní olympiády; LOH*

U14: **Zahrada Čech** (1972- : *Předměstí, Litoměřice, Litoměřice, Česko : veletrh*), veletrh zemědělských produktů, zemědělských strojů a potřeb pro zemědělce a zahrádkáře

U15: **sjezdy Komunistické strany Československa** (1921-1990 : *Praha, Česko*), stranické sjezdy KSČ

VAR: *Sjezdy KSČ*

U16: **Mezinárodní filmový festival Karlovy Vary** (1946- : *Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko*), největší filmový festival v České republice

VAR: *Filmový festival Karlovy Vary; MFF Karlovy Vary; MFFKV; Karlovy Vary International Film Festival; KVIFF*

U17: **Mapový okruh Vysočina** (1957- : *Česko : fotografická soutěž*), soutěž fotografických klubů z Česka a Slovenska

VAR: *Vysočina*

U18: **Jeden svět** (1999- : *Česko : filmový festival*), český festival dokumentárních filmů věnovaných problematice lidských práv

VAR: *filmový festival Jeden svět; One world*

24.4.2 Podtřída lidové zvyky, významné dny a svátky

Významné dny, svátky:

U19: **Velikonoce** (asi 50- : *svátek*), křesťanský svátek na oslavu zmrtvýchvstání Ježíše Krista

VAR: *pascha*

U20: **První máj** (1889- : *svátek*), mezinárodní dělnický svátek

VAR: *Svátek práce; International Workers' Day; May Day; 1. máj*

U21: **Hromnice** (svátek), lidový svátek slavený 2. února

VAR: *Hypapante; Lichtmess*

Lidové zvyky:

U22: **Jízda králů** (asi 19. st.- : *slavnost*), lidový obyčej udržovaný na Slovácku a Hané

24.4.3 Podtřída dočasné přírodní jevy

U23: **Katrina** (2005 : Amerika : hurikán), tropická cyklóna, která zasáhla jih Spojených států amerických a Mexický záliv

VAR: hurikán Katrina; Hurricane Katrina

U24: **Kyrill** (2007 : Evropa : bouře), tlaková níže vzniklá nad Atlantským oceánem, která se rozvinula do ničivé bouře se silou orkánu a zasáhla Evropu

VAR: orkán Kyrill; storm Kyrill

24.5 Třída Dílo/výtvar

Příklad 1 – základní údaje o entitě

svatí Cyril a Metoděj (Ludvík Šimek a Bedřich Otto Seeling : Karlovo náměstí, Třebíč, Třebíč, Česko : sousoší), sousoší světců pořízené k 1 000. výročí příchodu věrozvěstů na Moravu	
PREF: Hlavní část jména	svatí Cyril a Metoděj
PREF: Autor/tvůrce	Ludvík Šimek a Bedřich Otto Seeling
PREF: Geografický doplněk	Karlovo náměstí, Třebíč, Třebíč, Česko
PREF: Obecný doplněk	sousoší
PREF: Chronologický doplněk	neuvádí se
VAR: Hlavní část jména	sousoší svatých Cyrila a Metoděje
VAR: Hlavní část jména	sv. Cyril a Metoděj
Stručná charakteristika	sousoší světců pořízené k 1 000. výročí příchodu věrozvěstů na Moravu
Vznik: způsob vzniku	vznik
Vznik: datace	1885

Příklad 2 – komplexní archivní autoritní záznam entity

svatí Cyril a Metoděj (<i>Ludvík Šimek a Bedřich Otto Seeling : Karlovo náměstí, Třebíč, Třebíč, Česko : sousoší</i>), sousoší světců pořízené k 1 000. výročí příchodu věrozvěstů na Moravu	
PREF: Hlavní část jména	svatí Cyril a Metoděj
PREF: Autor/tvůrce	Ludvík Šimek a Bedřich Otto Seeling
PREF: Geografický doplněk	Karlovo náměstí, Třebíč, Třebíč, Česko
PREF: Obecný doplněk	sousoší
PREF: Chronologický doplněk	neuvádí se
PREF: Typ formy jména	uměle vytvořené
VAR: Hlavní část jména	sousoší svatých Cyrila a Metoděje
VAR: Hlavní část jména	sv. Cyril a Metoděj
VAR: Typ formy jména	zkratka/akronym
Stručná charakteristika	sousoší světců pořízené k 1 000. výročí příchodu věrozvěstů na Moravu
Vznik: způsob vzniku	vznik
Vznik: typ	první realizace
Vznik: datace	1885
Vznik: vztah – specifikace „autor/tvůrce“	Šimek, Ludvík (1837-1886), sochař a figuralista
Vznik: vztah – specifikace „autor/tvůrce“ – poznámka	L. Šimek je autor návrhu sousoší
Vznik: vztah – specifikace „autor/tvůrce“	Seeling, Bernard Otto (1850-1895), sochař a restaurátor
Vznik: vztah – specifikace „autor/tvůrce“ – poznámka	B. O. Seeling je tvůrce sousoší podle návrhu Ludvíka Šimka
Vznik: vztah – specifikace „dokument“	Pamětní spis k odhalení sousoší svatých Cyrila a Metoděje (Vilém Nikodém : rukopis)
Dějiny	Sousoší svatých Cyrila a Metoděje, na které byla vyhlášena i veřejná sbírka, objednal organizační výbor u sochaře Ludvíka Šimka. Slavnostního odhalení a posvěcení se zúčastnil brněnský biskup František Saleský Bauer.
Související entity – specifikace „umístění“	Karlovo náměstí (Třebíč, Třebíč, Česko)
Související entity – specifikace „vazba na objekt“	podstavec k sousoší svatých Cyrila a Metoděje (Josef Hřaba : Karlovo náměstí, Třebíč, Třebíč, Česko)
Související entity – specifikace „majitel/držitel“	Městský úřad Třebíč (Třebíč, Třebíč, Česko : 1990-)
Související entity – specifikace „pojmenování po“	Cyril (svatý : 827-869) Metoděj (arcibiskup a svatý : asi 813-885)
Souřadnice	zapisují se dle konkrétní implementace v IS

24.5.1 Podtřída autorská a umělecká díla

Příklad D1.1: **David** (*Michelangelo Buonarroti : Via Ricasoli, Florencie, Itálie : socha*), originál renesančního sochařského díla

VAR: Michelangelův David

Příklad D1.2: **David** (*Michelangelo Buonarroti : Piazzale Michelangelo, Florencie, Itálie : so-*

cha), kopie renesančního sochařského díla

VAR: *Michelangelův David*

Příklad D1.3: **David** (*Michelangelo Buonarroti : Piazza della Signoria, Florencie, Itálie : socha*),
kopie renesančního sochařského díla

VAR: *Michelangelův David*

D2: **svatý Jan Nepomucký** (*Kožichovice, Třebíč, Česko : socha*), *socha umístěná na návsi obce*

D3: **Hlava muže v cylindru** (*Emil Filla : obraz*), *kubistické dílo*

D4: **Bible svatá**

D5: **Bible kralická**

D6.1: **Kosmova kronika**, *nejstarší kronika věnovaná historii českého státu*

VAR: *Kronika česká; Kosmova kronika česká; Chronica Boemorum*

D6.2: **Třebíčský opis Kosmovy kroniky**, *jeden z nejmladších opisů Kosmovy kroniky vzniklý ve skriptoriu benediktinského kláštera v Třebíči*

D7: **Libri citationum et sententiarum seu Knihy půhonné a nálezové** (*Vincenc Brandl a Bertold Bretholz : kniha*), *edice historických pramenů*

D8: **S hrdostí nošený. Sokolský kroj, úbor a scénický kostým** (*Šárka Rámišová : kniha*),
monografie o kroji a dalších typech oblečení organizace Sokol

D9: **Archiv města Karlovy Vary** (*Antonín Mařík : archivní pomůcka*), *inventář fondu*

D10.1: **Lidové noviny** (1893-1945), *deník vydávaný v Brně a v Praze*

VAR: *Lidovky*

D10.2: **Lidové noviny** (1948-1952), *deník vydávaný v Praze*

VAR: *Lidovky*

D10.3: **Lidové noviny** (1987-), *samizdatové noviny, od roku 1990 deník vydávaný v Praze*

VAR: *Lidovky*

D11: **Zaklínač** (*Andrzej Sapkowski : vícedílná kniha*), *literární dílo z fantasy žánru*

VAR: *Witcher; Wiedźmin*

D12: **Louskáček** (*Petr Iljič Čajkovskij : balet*), *baletní pohádka s vánoční tematikou*

D13: **Prodaná nevěsta** (*Bedřich Smetana : opera*), *komická opera o třech dějstvích*

VAR: *Prodanka*

D14: **Televariété** (*televizní pořad*), *televizní hudebně zábavný pořad Československé televize a České televize*

Díly, části, pořadí, vydání, překlady:

D15: **Časopis Národního musea. Oddíl přírodovědný, rok 1976, ročník 145, číslo 1**, *odborný časopis*

D16: **Televariété, 26. díl** (*televizní pořad*), *televizní hudebně zábavný pořad Československé televize z roku 1977*

D17: **Zaklínač, VII. Paní jezera, pátý román o Gertovi a Ciri** (*Andrzej Sapkowski : kniha : 2017-*), literární dílo z fantasy žánru

Poznámka: Vyskytují se i vydání s jiným názvem (např. „Paní jezera. Pátá část ságy o Zaklínači“, vydání z roku 2003).

D18.1: **La guerra de las salamandras** (*Karel Čapek : kniha : 1978-*), překlad českého románu *Válka s mloky*

D18.2: **La guerra de las salamandras** (*Karel Čapek : kniha : 2010-*), překlad českého románu *Válka s mloky*

Fáze vývoje periodika:

D19.1.: **Listy Hudební matice**, hudební časopis vycházející v letech 1921-1927

Poznámka: Pod tímto jménem vycházel 1. – 6. ročník časopisu.

D19.2.: **Tempo** (1927-1948), hudební časopis

VAR: *Tempo. Listy Hudební matice* [datace použití jména: 1927-1935]; *Tempo. List pro hudební kulturu* [datace použití jména: 1935-1938]; *Tempo. Hudební měsíčník* [datace použití jména: 1946-1948]

Poznámky:

Pod těmito názvy vycházel 7. – 17. ročník časopisu.

Rozlišení entit bylo provedeno podle Souborného katalogu ČR.

Existovaly i další časopisy stejného jména.

D20: **Západní Morava** (1997-), periodikum věnované regionální historii okresů Žďár nad Sázavou a Třebíč

VAR: *Západní Morava. Vlastivědný sborník* [datace použití jména: 1997-2016]; *Západní Morava. Vlastivědná revue* [datace použití jména: 2017-]

24.5.2 Podtřída všeobecně známé dokumenty, smlouvy, zákony, předpisy, normy

D21: **Zlatá bula sicilská**, listina vydaná Fridrichem II. českému králi Přemyslu Otakarovi I.

VAR: *Bulla Aurea Siciliae*

D22: **Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými a sdruženými a Rakouskem podepsaná v Saint-Germain-en-Laye dne 10. září 1919**, smlouva formálně ukončující válečný stav

VAR: *Saintgermainská smlouva*; *Traité de Saint-Germain-en-Laye* [francouzština]; *Vertrag von Saint-Germain* [němčina]; *Treaty of Saint-Germain-en-Laye* [angličtina]

D23: **Smlouva o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci** (Varšava, Polsko : dokument), smlouva, na jejímž základě vznikl vojenský pakt zvaný Varšavská smlouva

VAR: *Varšavská smlouva*

D24.1: **Zákon č. 71/1967 Sb., o správním řízení /správní řád/, procesní předpis upravující řízení před správním úřadem**

VAR: *Správní řád*

D24.2: **Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád**, *základní procesní předpis upravující řízení před správním úřadem*

VAR: *Správní řád*

D24.3: **Zákon č. 176/2018 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, novela správního řádu**

VAR: *Správní řád*

D25: **Management kvality. ČSN EN ISO 9001 (2009-), norma specifikující požadavky na řízení kvality**

D26: **Oznámení, kterým se zveřejňuje národní standard pro elektronické systémy spisové služby. Věstník Ministerstva vnitra, částka 64/2012**

D27: **Služební předpis č. 10 ředitele Státního oblastního archivu v Zámrsku ze dne 15. prosince 2016 Organizační řád Státního oblastního archivu v Zámrsku**

VAR: *Organizační řád Státního oblastního archivu Zámorsk; Organizační řád Státního oblastního archivu v Zámrsku; Organizační řád SOA Zámorsk*

24.5.3 Podtřída vyznamenání, ceny, soutěžní trofeje

D28.1: **Nobelova cena**, *ocenění Nobelovy nadace každoročně udělované za zásadní vědecký výzkum, technické objevy či za přínos lidské společnosti*

VAR: *cena Nobelova; Nobelpriset*

D28.2: **Nobelova cena za fyziku**, *ocenění Nobelovy nadace*

VAR: *cena Nobelova za fyziku; Nobelpriset i fysik*

D28.3: **Nobelova cena (Erik Lindberg : medaile : 1901-), medaile předávané laureátům Nobelovy ceny za fyziku, chemii, lékařství a literaturu bez vyobrazení na zadní straně**

D28.4: **Nobelova cena (Erik Lindberg : medaile : 1902-), medaile předávané laureátům Nobelovy ceny za fyziku, chemii, lékařství a literaturu s oboustranným vyobrazením**

D28.5: **Nobelova cena za mír (Gustav Vigeland : medaile), medaile předávané laureátům Nobelovy ceny za mír**

D29.1: **Řád Bílého lva**, *nejvyšší státní vyznamenání České republiky*

VAR: *Československý řád Bílého lva*

D29.2: **Řád Bílého lva (Michal Vitanovský : předmět : 1994-), insignie Řádu Bílého lva udělovaná oceněným od roku 1994**

D30: **Cena Alfréda Radoka**, *výroční cena udělovaná za umělecké výkony v rámci českého divadla*

24.5.4 Podtřída výrobky a jejich typová označení, obchodní značky, odrůdy, plemena vytvořená člověkem

D31.1: **Supermarine Spitfire (letadlo)**, *stíhací letoun vyvinutý ve Velké Británii*

VAR: *Spitfire; Spitfire Supermarine; Seafire; Spiteful; Seafang*

D31.2: **Supermarine Spitfire Mk. VB (letadlo)**, *výzbrojní varianta britského stíhacího letounu Supermarine Spitfire, verze Mk. V*

VAR: *Spitfire Mk. V; Spitfire V; Spitfire Supermarine Mk. V*

D32: **Merkur** (*stavebnice*)

D33: **Sharp** (*televizní přístroj*)

D34: **Karlsbader Mineralwasser** (*ochranná známka*)

D35: **Mattoni Karlovarské minerální vody** (*ochranná známka*)

D36: **Becherovka** (*likér*), bylinný alkoholický nápoj vyráběný v *Karlových Varech*

D37: **Tatranky Opavia**

D38: **Hitrádio Černá Hora** (*rozhlasový program*)

D39: **Zlatá reneta** (*odrůda*), odrůda jablka

VAR: *reneta zlatá*

D40: **Shetlandský ovčák** (*plemeno*), plemeno psa vyšlechtěné na *Shetlandských ostrovech*

VAR: *sheltie*

D41: **Anglický plnokrevník** (*plemeno*), nejrychlejší plemeno koně

24.5.5 Podtřída názvy společenských, dětských her

D42: **šachy** (*desková hra*), hra pro dva hráče

D43: **mariáš** (*hra*), karetní hra původem z *Německa*

D44: **slepá bába** (*hra*)

D45: **Dostihy a sázky**, desková hra vytvořená v *Československu* inspirovaná celosvětovou deskovou hrou *Monopoly*

D46: **Zaklínač** (*počítačová hra*)

24.5.6 Podtřída programy, projekty, granty, rozvojové plány, kampaně, nemají-li charakter korporace

D47: **Marshallův plán** (*rozvojový plán*), organizovaná americká pomoc poválečné Evropě

VAR: *Plán evropské obnovy*

D48: **Lánská akce** (*kampaň*), organizovaný nábor pracovních sil

D49: **Ani zrno nazmar** (*kampaň*)

D50: **INTERPI** (*výzkumný projekt*), projekt vědecké a technologické infrastruktury pro podporu zpracování, sdílení a využívání kulturního obsahu

VAR: *Interoperabilita v paměťových institucích*

D51: **Zelená úsporám** (*dotační program*), program Ministerstva životního prostředí České republiky pro energetické úspory

D52: **Ty to zvládneš** (*kampaň*), kampaň zaměřená na podání první pomoci

24.5.7 Podtřída stavby, trasy, zásahy do přírodních útvarů s vlastním jménem nebo jinou identifikací

Existující dům:

D53: **Mydlářovský dům** (*Břetislavova, Chrudim, Chrudim, Česko : stavba*), *renesanční existující dům, od roku 1972 sídlo Muzea loutkářských kultur Chrudim*

VAR: *dům čp. 74/I; Mydlářovský dům Chrudim; Hytlovský dům Chrudim; Muzeum loutkářských kultur Chrudim; muzeum loutek Chrudim*

Zaniklý dům:

D54: **dům čp. 37/I** (*Filištínská, Chrudim, Chrudim, Česko : dům : asi 14. století-1995*), *zaniklý středověký dům*

Dům se stejným číslem popisným jako měl zaniklý dům:

D55: **dům čp. 37/I** (*Filištínská, Chrudim, Chrudim, Česko : dům : 1999-*), *existující dům postavený na místě zbořených domů čp. 37/I až 42/I*

Stadion známý pod různými jmény:

D56: **Letní stadion čp. 831/IV** (*V Průhonech, Chrudim, Chrudim, Česko : stavba*), *všesportovní stadion*

VAR: *Stadion Emila Zátopky Chrudim; Letní stadion Chrudim; Stadion MFK Chrudim; Stadion AFK Chrudim; Letní stadion AFK Chrudim; Atletický stadion Chrudim; Transportácký stadion Chrudim; Stadion Transporty Chrudim*

Stavby:

D57: **Pražský hrad** (*Hradčany, Praha, Česko : stavba*), *komplex budov; sídlo hlavy českého státu*

D58: **Bečov nad Teplou** (*Bečov nad Teplou, Karlovy Vary, Česko : hrad a zámek*), *soubor historických staveb*

VAR: *hrad a zámek Bečov nad Teplou; zámek a hrad Bečov nad Teplou*

Poznámka: Pro hrad a zámek mohou být též založeny samostatné archivní autoritní záznamy.

D59: **Český Krumlov** (*Český Krumlov, Český Krumlov, Česko : zámek*), *zámecký areál*

VAR: *zámek Český Krumlov*

Poznámka: Jde o součást souboru staveb, k nimž patří i hrad.

D60: **Točník** (*Točník, Beroun, Česko : hrad*), *zřícenina hradu*

VAR: *hrad Točník; zřícenina Točník; zřícenina hradu Točník*

D61: **Hradčany** (*náměstí U svatého Jiří, Hradčany, Praha, Česko : klášter*), *areál bývalého ženského benediktinského kláštera na Pražském hradě*

VAR: *klášter svatého Jiří*

D62: **Cheb** (*Františkánské náměstí, Cheb, Cheb, Česko : klášter*), *areál bývalého františkánského kláštera*

VAR: *klášter Cheb; františkánský klášter Cheb*

D63: **Plasy** (*Plasy, Plzeň-sever, Česko : klášter*), *areál bývalého cisterciáckého kláštera*

VAR: *klášter Plasy*

D64: **kostel Narození Panny Marie** (*Přibyslavice, Třebíč, Česko : kostel*), *farní a poutní kostel*

VAR: *přibyslavický kostel Narození Panny Marie; kostel Narození Panny Marie v Přibyslavicích; kostel Narození Panny Marie Přibyslavice*

D65: **kostel svaté Anny** (*Přibyslavice, Třebíč, Česko : kostel*), *filiální raně románský kostel*

VAR: *přibyslavický kostel svaté Anny; přibyslavický kostel sv. Anny; kostel svaté Anny v Přibyslavicích; kostel sv. Anny v Přibyslavicích; kostel svaté Anny Přibyslavice; kostel sv. Anny Přibyslavice*

D66: **kaple svaté Anny** (*Opatov, Třebíč, Česko : kaple*), *samostatně stojící drobná sakrální stavba v pseudogotickém slohu*

VAR: *opatovská kaple svaté Anny; opatovská kaple sv. Anny; kaple svaté Anny v Opatově; kaple sv. Anny v Opatově; kaple svaté Anny Opatov; kaple sv. Anny Opatov*

D67: **Mahenovo divadlo** (*Brno, Brno-město, Česko : stavba*), *budova v eklektickém slohu*

VAR: *budova Mahenova divadla; Mahenovo divadlo v Brně; Mahenovo divadlo Brno; brněnské Mahenovo divadlo*

D68: **Husa na provázku** (*Brno, Brno-město, Česko : budova divadla*)

VAR: *divadlo Husa na provázku; budova divadla Husa na provázku*

D69: **Oko** (*Jejkov, Třebíč, Třebíč, Česko : budova kina*)

VAR: *kino Oko Třebíč; trebíčské kino Oko; budova kina Oko Třebíč; budova kina Oko v Třebíči*

D70: **Paříž** (*Staré Město, Praha, Česko : budova hotelu*), *raně secesní budova*

VAR: *hotel Paříž Praha; hotel Paříž v Praze; pražský hotel Paříž*

D71: **Hajnišův mlýn** (*Třebechovice pod Orebem, Třebechovice pod Orebem, Hradec Králové, Česko : stavba*)

VAR: *třebechovický Hajnišův mlýn*

D72: **Tosca** (*Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : lázeňský komplex*)

VAR: *lázně Tosca*

D73: **Lesná** (*Brno, Brno-město, Česko : sídliště*), *panelové sídliště ve stejnojmenné části města*

VAR: *sídliště Lesná; sídliště Lesná Brno; sídliště Lesná v Brně; brněnské sídliště Lesná*

D74: **Dalešice** (*Dalešice, Třebíč, Česko : hráz*), *sypaná hráz k vodnímu dílu Dalešice*

VAR: *Dalešická hráz; hráz Dalešice*

Části staveb:

D75: **kaple svatého Kříže** (*Karlštejn, Beroun, Česko : kaple*), *kaple na hradě Karlštejn*

VAR: *kaple svatého Kříže na Karlštejně; kaple sv. Kříže na Karlštejně; karlštejnská kaple svatého Kříže; karlštejnská kaple sv. Kříže; Svatokřížská kaple; Svatokřížská kaple Karlštejn; kaple svatého Kříže na Karlově Týni*

D76: **kaple v domě U Kamenného zvonu** (*Staroměstské náměstí, Praha, Česko : kaple*), *kaple umístěná v přízemí domu*

VAR: *kaple U Kamenného zvonu v Praze; kaple U Kamenného zvonu Praha*

D77: **Zlatá brána** (Hradčany, Praha, Česko : stavba), arkádová předsíň jižního vstupu do katedrály svatého Víta na Pražském hradě

VAR: Zlatá brána Praha; Zlatá brána v Praze; svatovítská Zlatá brána

Trasy:

D78: **Po stopách opatů a rabínů** (Podklášteří, Třebíč, Třebíč, Česko : naučná stezka), trasa vedoucí po památkách zapsaných na seznam UNESCO

D79: **Veselské pískovny** (Veselí nad Lužnicí, Tábor, Česko : naučná stezka), trasa vedoucí oblastí štěrkových jezer

D80: **linka 155** (Praha, Česko : autobusová linka)

D81: **trasa C** (Praha, Česko : metro)

VAR: trasa metra C Praha; trasa metra C v Praze; metro C; metro C v Praze; céčko

Železniční trať na území dvou krajů:

D82: **Havlíčkův Brod - Pardubice** (Česko : železniční trať), železniční trať postavená společností Rakouská severozápadní dráha

VAR: Pardubice - Havlíčkův Brod; Deutsch Brod - Pardubitz; Pardubitz - Deutsch Brod; železniční trať č. 238 Havlíčkův Brod - Pardubice; železniční trať Havlíčkův Brod - Pardubice; železniční trať Pardubice - Havlíčkův Brod; železnice Havlíčkův Brod-Pardubice; železnice Pardubice-Havlíčkův Brod

Skupinový vodovod na území dvou krajů:

D83: **Havlíčkův Brod - Pardubice** (Česko : vodovod), skupinový vodovod budovaný od šedesátých let 20. století

VAR: Pardubice - Havlíčkův Brod; vodovod Pardubice - Havlíčkův Brod; vodovod Havlíčkův Brod - Pardubice

Silnice na území jednoho okresu:

D84: **Rosice - Dědová - Dolní Bezděkov** (Chrudim, Česko : silnice), silnice č. II/343 budovaná od třicátých let 20. století

VAR: silnice Rosice - Dědová - Dolní Bezděkov; silnice Dolní Bezděkov - Dědová - Rosice; II/343

Zásahy do přírodních útvarů:

D85: **Lazy** (Karviná, Česko : důlní dílo), nečinný hlubinný důl na černé uhlí

VAR: důl Lazy; důl Lazy u Orlové

D86: **Kamenná** (Kamenná, Třebíč, Česko : kamenolom)

VAR: kamenolom Kamenná; kamenolom Kamenná u Třebíče

24.6 Třída Geografický objekt

24.6.1 Vysvětlení k zápisu geografických doplňků

V zápisech geografických doplňků nejsou zohledněny všechny přípustné varianty uvedené v textu Základních pravidel. Primárním účelem je rozlišit případy, kdy se v geografickém doplňku zapisuje okres (v ČR, SR, Polsku, Německu, Maďarsku, Rakousku a na Ukrajině) a kdy ne (v ostatních případech). Například

v Základních pravidlech a dále v této příloze (závěr přílohy v části „Geografické objekty – hierarchie administrativního zařazení“) se připouští napojit „nižší sídelní jednotku“ na obec, obec se širší působností, část obce nebo vojenský újezd. Tomu se následně přizpůsobí i podoba zápisu geografického doplňku.

24.6.2 Podtřída administrativně či jinak lidmi vymezená území

Kontinent/světadíl

Obecný doplněk: kontinent/světadíl

Geografický doplněk: *neuvádí se*

Doplňující vysvětlení: Vzhledem k zjednodušení, tzn. ztotožnění kontinentu se světadílem, byly geografické objekty tohoto typu zařazeny do podtřídy „administrativně či jinak lidmi vymezená území“.

Příklady:

Afrika (*kontinent/světadíl*)

Antarktida (*kontinent/světadíl*)

Austrálie a Oceánie (*kontinent/světadíl*)

Eurasie (*kontinent/světadíl*)

Evropa (*kontinent/světadíl*), *západní část Eurasie*

Asie (*kontinent/světadíl*), *východní část Eurasie*

Amerika (*kontinent/světadíl*)

Severní Amerika (*kontinent/světadíl*), *severní část Ameriky*

Jižní Amerika (*kontinent/světadíl*), *jižní část Ameriky*

Stát

Obecný doplněk: *neuvádí se*

Geografický doplněk: *neuvádí se*

Doplňující vysvětlení: Současné i zaniklé suverénní státní útvary.

Příklady PREF současných států:

Česko

Německo

Polsko

Slovensko

Spojené státy americké

Andorra

Monako

Ukázky různých typů geografického objektu nesoucích stejné jméno:

Irsko [stát] = podtřída „administrativně či jinak lidmi vymezená území“

vs.

Irsko (*Irsko a Velká Británie : ostrov*) = podtřída „geomorfologické útvary na zemském povrchu“

Austrálie [stát]

vs.

Austrálie a Oceánie (*kontinent/světadíl*) = obojí podtřída „administrativně či jinak lidmi vymezená území“

Předchůdci České a částečně i Slovenské republiky:

Poznámka: Čechy, Morava nebo Slezsko (nedatovaná historická území) jsou evidována jako typ geografického objektu „jiná vymezená území“. Markrabství moravské (1182-1918) nebo Země moravská (1918-1928) a další podobná území jakožto dílčí správní části státního útvaru jsou evidované jako „země“. Obojí viz níže.

G1.1: Velkomoravská říše (9. st.-asi 907), *historický státní útvar rozkládající se především na území Česka a Slovenska*

VAR: *Velká Morava*

G1.2: České knížectví (9. st.-1198), *historický státní útvar rozkládající se především na území Česka*

VAR: *knížectví České*

Poznámka: O knížectví šlo s výjimkou let 1085–1092 a 1158–1172.

G1.3: České království (1198-1918), *historický státní útvar rozkládající se především na území Čech*

VAR: *království České*

Poznámka: Nezaměňovat se jménem země Koruny české.

G1.4: země Koruny české (1348-1918), *historický státní útvar, který byl tvořen svazkem zemí pod svrchovaností českého krále – České království, Moravské markrabství, Opavské knížectví a jednotlivá slezská knížectví a Lužice*

VAR: *Koruna česká*

G1.5: Československo (1918-1992), *historický státní útvar rozkládající se především na území Česka a Slovenska*

VAR: *Republika československá* [datace použití jména: 1918-1960]; *stát československý* [datace použití jména: 1918-1938]; *Československá republika* [datace použití jména: 1918-1960]; *Česko-Slovenská republika* [datace použití jména: 1938-1939]; *Československá socialistická republika* [datace použití jména: 1960-1990]; *Česká a Slovenská Federativní republika* [datace použití jména: 1990-1992]; *Česká a Slovenská Federatívna Republika* [datace použití jména: 1990-1992]; *RČS* [datace použití jména: 1919-1939]; *ČSR* [datace použití jména: 1919-1939]; *ČSSR* [datace použití jména: 1960-1990]; *ČSFR* [datace použití jména: 1990-1992]; *první republika* [datace použití jména: 1918-1938]; *druhá republika* [datace použití jména: 1938-1939]; *třetí republika* [datace použití jména: 1945-1948], *Česko-Slovensko* [datace použití jména: 1938-1939]

Poznámka: Období protektorátní správy v letech 1939-1945, tzn. území Protektorátu Čechy a Morava, je evidováno jako typ geografického objektu „jiné vymezené území“ – viz dále.

Současné Česko (státní útvar) od roku 1993:

G2: Česko

VAR: *Česká republika; ČR; Czechia*

Doplnění předchůdců Slovenské republiky:

G3.1: Uhersko (895-1000), *historický státní útvar, jemuž vládla knížata z dynastie Arpádovců*

VAR: *Uherské knížectví; Uhry*

G3.2: Uhersko (1000-1867), *historický státní útvar pod vládou králů z rodu Arpádovců, Anjouovců a Habsburků*

VAR: *Uherské království; Uhry*

G3.3: Uhersko (1867-1918), *historický státní útvar*

VAR: *Zalitavsko; Uhry*

G3.4: Slovenská republika (1939-1945), *historický státní útvar*

VAR: *Slovenský štát [slovenština]; Slovensko*

Současné Slovensko od roku 1993:

G4: Slovensko

VAR: *Slovenská republika; SR*

Vývoj státních útvarů jakožto předchůdců Rakouska:

G5.1: Rakouské markrabství (976-1156), *historický státní útvar pod vládou dynastie Babenberků*

VAR: *Östliche Mark [němčina]; Ostmark [němčina]; Marcha orientalis [latina]*

G5.2: Rakouské vévodství (1156-1453), *historický státní útvar, který vznikl povýšením Rakouského markrabství pod vládou Babenberků a později Habsburků*

VAR: *Herzogtum Österreich [němčina]*

G5.3: Rakouské arcivévodství (1453-1806), *historický státní útvar, který vznikl povýšením Rakouského vévodství pod vládou habsburské dynastie a jejich následnické habsbursko-lotrinské dynastie*

VAR: *Erzherzogtum Österreich [němčina]*

G5.4: Rakousko (1526-1804), *historický státní útvar, jemuž vládla rakouská větev habsburské dynastie a následnická habsbursko-lotrinská dynastie*

VAR: *Habsburská monarchie*

G5.5: Rakousko (1804-1867), *historický státní útvar, známý také pod polouředním názvem Rakouské císařství*

VAR: *Kaisertum Österreich [němčina]; Rakouské císařství; Habsburská monarchie*

G5.6: Rakousko-Uhersko (1867-1918), *historický státní útvar, reálná a personální unie, která vznikla po rakousko-uherském vyrovnání*

VAR: *Österreich-Ungarn [němčina]; Rakousko-uherská monarchie; Österreichisch-Ungarische Monarchie [němčina]; Osztrák-Magyar Monarchia [maďarština]; Habsburská monarchie*

G5.7: Rakousko (1867-1918), *historický státní útvar, který vznikl po rakousko-uherském vyrovnání*

VAR: *Österreich* [němčina]; *Předlitavsko*; *Království a země na říšské radě zastoupené*; *Habsburská monarchie*

Současné Rakousko od roku 1918:

G6: Rakousko

VAR: *Österreich* [němčina]; *Německé Rakousko* [datace použití jména: 1918-1919]; *Rakouská republika*; *Republik Österreich* [němčina]; *První Rakouská republika* [1919-1934]; *Rakouský stát*; *Spolkový stát Rakousko* [1934-1938]; *Druhá rakouská republika* [1955-]

Poznámka: Období nacistické okupační správy (Východní marka) a okupační zóny Rakouska v letech 1945-1955 jsou evidována jako typ geografického objektu „jiná vymezená území“ – viz dále.

Vývoj státních útvarů jakožto předchůdců Německa:

Poznámka: Příklady konfедераčních státních útvarů, k nimž tehdy náleželo území dnešního Německa, jsou evidovány jako typ geografického objektu „jiná vymezená území“ – viz dále.

Příklad státních útvarů po sjednocení Německa v roce 1871:

G7.1: Německé císařství (1871-1918), historický státní útvar

VAR: *Německá říše*; *Deutsches Reich* [němčina]; *Imperiální Německo*; *Německo*

G7.2: Výmarská republika (1918-1933), historický státní útvar pro Německo od roku 1918 do nástupu nacistů k moci

VAR: *Weimarer Republik* [němčina]; *Německá říše*; *Německo*

G7.3: Třetí říše (1933-1945), historický státní útvar pro Německo pod nacistickým vedením

VAR: *Nacistické Německo*; *Německá říše* [datace použití jména: 1933-1943]; *Deutsches Reich* [1933-1943; němčina]; *Velkoněmecká říše* [1943-1945]; *Großdeutsches Reich* [1943-1945; němčina]; *Tisíciletá říše*; *Německo*

G7.4: Německá demokratická republika (1949-1990), historický státní útvar na území Německa

VAR: *Deutsche Demokratische Republik* [němčina]; *DDR*; *Východní Německo* [datace použití jména: 1949-1990]; *Ostdeutschland* [1949-1990, němčina]; *NDR* [1949-1990]

G7.5: Německo, současné Německo a zároveň Západní Německo v letech 1949-1990

VAR: *Spolková republika Německo*; *Bundesrepublik Deutschland* [němčina]; *BRD* [němčina]; *SRN*; *Západní Německo* [datace použití jména: 1949-1990]; *Westdeutschland* [1949-1990; němčina]; *NSR* [1949-1990]

Poznámka: Okupační zóny Německa v letech 1945-1949 jsou evidovány jako typ geografického objektu „jiná vymezená území“ – viz dále.

Příklady dílčích německých státních útvarů:

G8.1: Pruské vévodství (1525-1618), historický státní útvar

VAR: *Herzogtum Preußen* [němčina]; *Ducatus Prussiae* [latina]; *Prusy vévodské*; *Prusy knížecí*; *Prusko*

G8.2: Braniborsko-Prusko (1618-1701), historický státní útvar

VAR: *Brandenburg-Preußen* [němčina]; *Prusko*; *Braniborsko*

G8.3: Pruské království (1701-1918), historický státní útvar

VAR: *Königreich Preußen* [němčina]; *Königreich Preussen* [němčina]; *Prusko*

G8.4: Bavorské vévodství (1623-1806), historický státní útvar, jedno z kurfiřtství Svaté říše římské

VAR: *Bavorské kurfiřtství*; *Herzogtum Bayern* [němčina]; *Bavorsko*

G8.5: Bavorské království (1806-1918), historický státní útvar

VAR: *Königreich Bayern* [němčina]; *Bavorsko*

Poznámka: Bavorsko, resp. Svobodný stát Bavorsko jako současná spolková země SRN je entita s typem geografického objektu „země“ – viz níže.

G8.6: Sasko (1356-1806), historický státní útvar, jedno z kurfiřtství Svaté říše římské

VAR: *Saské kurfiřtství*; *Saské vévodství*; *Kurfürstentum Sachsen* [němčina]; *Saxonia Electoralis* [latina]

G8.7: Saské království (1806-1918), historický státní útvar

VAR: *Königreich Sachsen* [němčina]; *Sasko*

Poznámka: Sasko, resp. Svobodný stát Sasko jako současná spolková země SRN je entita s typem geografického objektu „země“ – viz níže.

Vývoj státních útvarů jakožto předchůdců Polska:

G9.1: Polské knížectví (10. st.-1025), historický státní útvar

VAR: *Polsko*

G9.2: Polské království (1025-1569), historický státní útvar za vlády Piastovců a Jagellonců

VAR: *Polsko*

G9.3: Polské království (1569-1795), historický státní útvar jako součást Polsko-litevské unie

VAR: *Polsko*

G9.4: Polské království (1815-1864), historický státní útvar v unii s Ruským impériem

VAR: *Kongresovka*; *Kongresové Polsko*; *Ruské Polsko*; *Polsko*

G9.5: Polské království (1916-1918), satelitní stát na území dobytém centrálními mocnostmi na Ruském impériu

VAR: *Regentské království*; *Polsko*

Současné Polsko vnímané kontinuálně od roku 1918:

G10: Polsko

VAR: *Druhá polská republika* [s datací použití jména: 1918-1939]; *Polská republika* [1945-1952]; *Polská lidová republika* [1952-1989]; *Třetí polská republika* [1989-2005]; *Čtvrtá polská republika* [2005-]

Poznámka: Období nacistické okupační správy (Generální gouvernement) je evidováno jako typ geografického objektu „jiná vymezená území“ – viz dále.

Příklady dílčích polských knížectví:

G11.1: **Opolské knížectví** (1173-1742), jedno ze slezských knížectví s centrem v Opolí

G11.2: **Ratibořské knížectví** (1172-1521), jedno ze slezských knížectví s centrem v Ratiboři

Vývoj státních útvarů jakožto předchůdců Francie:

G12.1: **Francouzské království** (987-1848), historický stát v západní Evropě existující v letech 987-1792 a 1815-1848

VAR: *Royaume de France* [francouzština]; *Monarchie constitutionnelle française* [datace použití jména: 1791-1792; francouzština]; *Červencová monarchie* [1830-1848]; *Monarchie de Juillet* [francouzština]; *Království Francouzů*; *Royaume français* [francouzština]; *Francie*

G12.2: **První francouzská republika** (1792-1804), historický státní útvar

VAR: *Première République* [francouzština]; *Francie*

G12.3: **První francouzské císařství** (1804-1815), historický státní útvar

VAR: *Empire Français* [francouzština]; *Napoleonská Francie*; *Stodenní císařství* [datace použití jména 1815]; *Francie*

G12.4: **Druhá francouzská republika** (1848-1852), historický státní útvar

VAR: *Deuxième République* [francouzština]; *Francie*

G12.5: **Druhé francouzské císařství** (1852-1870), historický státní útvar

VAR: *Second Empire* [francouzština]; *Francie*

G12.6: **Vichistická Francie** (1940-1944), historický státní útvar

VAR: *Vichistický režim*; *Régime de Vichy* [francouzština]; *Francouzský stát*; *État Français* [francouzština]; *Francie*

Současná Francie od roku 1870:

G13: **Francie**

VAR: *Třetí republika* [datace použití jména: 1870-1940]; *Svobodná Francie* [1940-1944]; *France Libre*; *Prozatímní vláda Francouzské republiky* [1944-1946]; *Gouvernement provisoire de la République française* [francouzština]; *Čtvrtá francouzská republika* [1946-1958]; *Quatrième République française* [francouzština]; *Pátá francouzská republika* [1958-]; *Cinquième République française* [francouzština]

Vývoj státních útvarů jakožto předchůdců Ruska:

G14.1: **Moskevské knížectví** (1276-1547), historický státní útvar

VAR: *Moskevské velkoknížectví*; *Великое Княжество Московское* [ruština]; *Velikoje Kňazestvo Moskovskoje* [ruština]

G14.2: **Ruské carství** (1547-1721), historický státní útvar

VAR: *Русское Царство* [ruština]; *Russkoje tsarstvo* [ruština]; *Moskevské carství*; *Московское Царство* [ruština]; *Rusko*

G14.3: **Ruské impérium** (1721-1917), historický státní útvar

VAR: *Российская Империя* [ruština]; *Rossijskaja imperija* [ruština]; *Rossiyskaya imperiya* [ruština]; *Rusko*

G14.4: **Ruská republika** (1917), historický státní útvar

VAR: Российская республика [ruština]; *Rossijskaja respublika* [ruština]; *Rossiyskaya republika* [ruština]; *Rusko*

G14.5: Ruská sovětská federativní socialistická republika (1917-1991), historický státní útvar

VAR: Российская Советская Федеративная Социалистическая Республика [ruština]; *Ruská socialistická federativní sovětská republika*; Российская Социалистическая Федеративная Советская Республика [ruština]; *RSFSR*; *Rusko*

Poznámka: Od roku 1922 chápána jako největší svazová republika Sovětského svazu.

G14.6: Sovětský svaz (1922-1991), historický státní útvar

VAR: Советский Союз [ruština]; *Sovětskij Sojuz* [ruština]; *Svaz sovětských socialistických republik*; СССР; Союз Советских Социалистических Республик [ruština]; СССР [ruština]; *Sojuz Sovětskich Socialističeskich Respublik* [ruština]; *Sovětské Rusko*; *Rusko*

Poznámka: Jednotlivé svazové republiky SSSR se evidují jako typ geografického objektu „stát“.

Současné Rusko od roku 1991:

G15: Rusko

VAR: *Ruská federace*; Россия [ruština]; *Rossija* [ruština]; Российская Федерация [ruština]; *Rossijskaja feděracija* [ruština]

Autonomní část státu

Obecný doplněk: autonomní část

Geografický doplněk: stát

Doplňující vysvětlení: administrativně vymezená vnitřní část suverénního státního útvaru.

Příklad:

G16: Katalánsko (*Španělsko : autonomní část*), *autonomní společenství na severovýchodě Španělska při pobřeží Středozemního moře*

VAR: *Catalunya* [katalánština]; *Cataluña* [španělština]; *Catalonha* [okcitanština]

Ukázky různých typů geografického objektu nesoucích stejné jméno:

G17: Azory (*Portugalsko : autonomní část*), *zámořské autonomní území Portugalska nacházející se v Atlantském oceánu v oblasti Makaronésie* = podtřída „administrativně či jinak lidmi vymezená území“

vs.

Azory (*Portugalsko : souostroví*) = podtřída „geomorfologické útvary na zemském povrchu“

G18: Grónsko (*Dánsko : autonomní část*), *dánské autonomní území ležící severovýchodně od Kanady* = podtřída „administrativně či jinak lidmi vymezená území“

vs.

Grónsko (*Dánsko: ostrov*) = podtřída „geomorfologické útvary na zemském povrchu“

Země

Obecný doplněk: *neuvádí se*

Geografický doplněk: stát

Doplňující vysvětlení: administrativně vymezená vnitřní část suverénního státního útvaru.

Příklady:

G19.1: **Markrabství moravské** (Česko : 1182-1918), *historický útvar na území Moravy*

VAR: *Morava; Moravské markrabství*

G19.2: **Země moravská** (Česko : 1918-1928), *historická země Československa na území Moravy*

VAR: *Moravská země; Morava*

G19.3: **Země moravskoslezská** (Česko : 1928-1948), *historická země Československa na území Moravy a Slezska*

VAR: *Moravskoslezská země; Moravsko-slezská země; Země moravsko-slezská*

G20: **Česko** (Česko : 1969-1992), *území Česka v období federálního Československa*

VAR: *Česká socialistická republika* [datace použití jména: 1969-1990]; *ČSR* [datace použití jména: 1969-1990]; *Česká republika* [datace použití jména: 1990-1992]

G21: **Slovensko** (Slovensko : 1969-1992), *území Slovenska po federalizaci Československa*

VAR: *Slovenská socialistická republika* [datace použití jména: 1969-1990]; *SSR* [datace použití jména: 1969-1990]; *Slovenská republika* [datace použití jména: 1990-1992]

G22: **Bavorsko** (Německo), *současná spolková země*

VAR: *Svobodný stát Bavorsko; Freistaat Bayern* [němčina]

G23: **Federace Bosna a Hercegovina** (Bosna a Hercegovina), *správní území Bosny a Hercegoviny*

VAR: *Federacija Bosne i Hercegovine* [bosenština; chorvatština; srbština]; *Федерација Босне и Херцеговине* [bosenština; srbština]

G24: **Republika srbská** (Bosna a Hercegovina), *správní území Bosny a Hercegoviny*

VAR: *Republika Srpska* [bosenština; chorvatština; srbština]; *Република Српска* [srbština]

G25: **Sasko** (Německo), *současná spolková země*

VAR: *Svobodný stát Sasko; Freistaat Sachsen* [němčina]

G26: **Utah** (Spojené státy americké), *současný stát USA*

Departement

Obecný doplněk: departement

Geografický doplněk: stát

Doplňující vysvětlení: administrativně vymezená vnitřní část suverénního státního útvaru.

Příklad:

G27: **Ariège** (Francie : departement), *správní území v regionu Okcitanie*

Hrabství

Obecný doplněk: hrabství

Geografický doplněk: stát

Doplňující vysvětlení: administrativně vymezená vnitřní část suverénního státního útvaru.

Příklad:

G28: **Essex** (*Velká Británie : hrabství*), správní území ve východní Anglii

Kanton

Obecný doplněk: kanton

Geografický doplněk: stát

Doplňující vysvětlení: administrativně vymezená vnitřní část suverénního státního útvaru.

Příklady:

G29: **Lucern** (*Švýcarsko : kanton*), správní území v německojazyčné části Švýcarska

VAR: *Luzern* [němčina], *Lucerne* [angličtina, francouzština], *Lucerna* [italština; rétorománština]

G30: **Saint-Girons** (*Francie : kanton*), správní území v departementu Ariège

Oblast

Obecný doplněk: oblast

Geografický doplněk: stát

Doplňující vysvětlení: administrativně vymezená vnitřní část suverénního státního útvaru.

Příklady:

G31: **Brestská oblast** (*Bělorusko : oblast*), správní území na jihozápadě Běloruska

VAR: Брэсцкая вобласць [běloruština]

G32: **Leningradská oblast** (*Rusko : oblast*), správní území na severozápadě Ruska se sídlem administrativních úřadů v Petrohradě, který není součástí oblasti

VAR: Ленинградская область [ruština]

G33: **Loveč** (*Bulharsko : oblast*), správní území na severozápadě Bulharska

VAR: Ловеч [bulharština]; *Lovečská oblast*

G34: **Východokazašská oblast** (*Kazachstán : oblast*), správní území Kazachstánu s centrem Ůskemen

VAR: *Východokazachstánská oblast*; Шығыс Қазақстан облысы [kazaština]; Восточно-Казахстанская область [ruština]

G35: **Zakarpatská oblast** (*Ukrajina : oblast*), správní území na jihozápadě Ukrajiny s centrem Užhorod

VAR: Закарпатська область [ukrajinština]

Okruh

Obecný doplněk: okruh

Geografický doplněk: stát

Doplňující vysvětlení: Administrativně vymezená vnitřní část suverénního státního útvaru. Vojenské okruhy bývalých států Varšavské smlouvy a současného Ruska se evidují v podtřídě „další vymezené lokality, oblasti a zóny“.

Příklady:

G36: Něnecký autonomní okruh (*Rusko : okruh*), *správní území v Archangelské oblasti, součást Severozápadního federálního okruhu*

VAR: Ненецкий автономный округ [ruština]

G37: Nišavský okruh (*Srbsko : okruh*), *správní území na jihovýchodě Srbska s centrem Niš*

VAR: Нишавски округ [srbština]; *Nišavski okrug* [srbština]

G38: Severozápadní federální okruh (*Rusko : okruh*), *správní území v severní části evropského Ruska s centrem Petrohrad*

VAR: *Severozápadní federální okruh Ruské federace*; Северо-Западный федеральный округ Российской Федерации [ruština]

Vojvodství

Obecný doplněk: *neuvádí se*

Geografický doplněk: stát

Doplňující vysvětlení: administrativně vymezená vnitřní část suverénního státního útvaru.

Příklad:

G39: Slezské vojvodství (*Polsko*), *správní území na jihu Polska, sousedí s Českem a Slovenskem*

VAR: *Województwo śląskie* [polština]

Župa

Obecný doplněk: župa

Geografický doplněk: stát

Doplňující vysvětlení: administrativně vymezená vnitřní část suverénního státního útvaru.

Příklady:

G40: Mladoboleslavská župa (*Česko : župa : 1920-1927*), *historické správní území v Československu, které nebylo uvedeno do praxe*

VAR: *župa IV*

G41: Sudetská župa (*Česko : župa : 1939-1945*), *zaniklé správní území z období německé okupace podléhající Třetí říši s centrem Liberec*

VAR: *Sudetengau* [němčina]; *Říšská župa Sudety; Reichsgau Sudetenland* [němčina]

G42: Brašov (*Rumunsko : župa*), *správní území v rumunském Sedmihradsku se stejnojmenným centrem*

VAR: *Județul Brașov* [rumunština]; *Brașov* [rumunština]; *Brašovská župa*

G43: **Dubrovnicko-neretvanská župa** (*Chorvatsko : župa*), *správní území na jihu Chorvatska s centrem Dubrovník*

VAR: *Dubrovačko-neretvanska županija* [chorvatština]; *Dubrovník-Neretva*

G44: **Komárensko-ostřihomská župa** (*Maďarsko : župa*), *správní území v severním Maďarsku s centrem Tatabánya*

VAR: *Komárom-Esztergom megye* [maďarština]; *Komárno-Ostřihom*

G45: **Liptovská župa** (*Slovensko : župa : 1849-1922*), *historické správní území na Slovensku*

Provincie

Obecný doplněk: provincie

Geografický doplněk: stát

Doplňující vysvětlení: administrativně vymezená vnitřní část suverénního státního útvaru.

Příklady:

G46: **Alberta** (*Kanada : provincie*), *správní území v západní části Kanady s centrem Edmonton*

G47: **Barcelona** (*Španělsko : provincie*), *správní území se stejnojmenným centrem, součást autonomního území Katalánska*

G48: **Bari** (*Itálie : provincie*), *metropolitní město na úrovni provincie*

Poznámka: Vzniklo v roce 2015 z bývalé provincie.

G49: **Frísko** (*Nizozemsko : provincie*), *správní území na severu Nizozemska s centrem Leeuwarden*

VAR: *Friesland* [holandština]

G50: **Jižní Karélie** (*Finsko : provincie*), *správní území v jihovýchodní části Finska s centrem Lappeenranta*

VAR: *Etelä Karjala* [finština]

G51: **Livorno** (*Itálie : provincie*), *správní území v oblasti Toskánska se stejnojmenným centrem*

G52: **Syrakusy** (*Itálie : provincie*), *volné sdružení obcí na úrovni provincie*

VAR: *Libero consorzio comunale di Siracusa* [italština]; *Siracusa* [italština]

Poznámka: Vzniklo v roce 2015 z bývalé provincie.

Region

Obecný doplněk: region

Geografický doplněk: stát

Doplňující vysvětlení: Administrativně vymezená vnitřní část suverénního státního útvaru dle normalizované klasifikace územních celků pro potřeby Eurostatu a ČSÚ. V ČR regiony soudržnosti (NUTS 2).

Chápáno jen jako administrativní jednotka, nikoli území vzniklá přirozeně jako kulturní, či národnostní nebo náboženský celek. Takové pojetí regionu se klasifikuje jako „jiné vymezené území“ (např. Morava).

Příklady:

G53: **Severovýchod** (Česko : region), region soudržnosti, tvořený Královéhradeckým, Pardubickým a Libereckým krajem

G54: **Střední Morava** (Česko : region), region soudržnosti, tvořený Olomouckým a Zlínským krajem

G55: **Dolní Normandie** (Francie : region : 1956-2016), historické správní území v severozápadní Francii, od roku 2016 součást regionu Normandie

VAR: *Basse-Normandie* [francouzština]

G56: **Lombardie** (Itálie : region), správní území v severní Itálii s centrem Milán

VAR: *Lombardia* [italština]

G57: **Normandie** (Francie : region : 2016-), správní území v severní Francii s centrem Rouen

G58: **Vlámský region** (Belgie : region), správní území v severní části Belgie

VAR: *Vlaanderen* [holandština (nizozemština)]; *Vlaams Gewest* [holandština (nizozemština)]

Ukázky různých typů geografického objektu nesoucích stejné jméno:

G59: **Korsika** (Francie : region), správní území Francie ve Středozemním moři = podtřída „administrativně či jinak lidmi vymezená území“

VAR: *Corse* [francouzština]; *Korzika*

vs.

Korsika (Francie : ostrov) = podtřída „geomorfologické útvary na zemském povrchu“

G60: **Sicílie** (Itálie : region), autonomní region Itálie = podtřída „administrativně či jinak lidmi vymezená území“

VAR: *Sicilia* [italština]

vs.

Sicílie (Itálie : ostrov) = podtřída „geomorfologické útvary na zemském povrchu“

Ukázka geografického objektu, jehož VAR obsahuje české standardizované exonymum i cizojazyčnou formu:

G61: **Burgundsko-Franche-Comté** (Francie : region), správní území ve východní Francii

VAR: *Bourgogne-Franche-Comté*

Kraj

Obecný doplněk: kraj

Geografický doplněk: stát

Doplňující vysvětlení: Administrativně vymezená vnitřní část suverénního státního útvaru. V ČR se rozlišují jednotlivé fáze správního a územního vývoje.

Kritéria pro vytváření nových archivních autoritních záznamů entit typu „kraj“ v ČR:

a) respektovat správní vývoj (mezníky 1751 pro Čechy a Moravu, 1783 pro Slezsko, 1850, 1855, 1949, 1960, 2000); pro období mezi roky 1990 až 2000 se archivní autoritní záznamy pro kraje nevytvářejí,

b) při územních změnách s výjimkou sloučení dvou krajů nevytvářet nové archivní autoritní záznamy,

c) při změně jména nevytvářet nový archivní autoritní záznam entity, pouze ji uvést jako variantní označení.

Příklady:

G62: **Severomoravský kraj** (Česko : kraj : 1960-1990), historické správní území Československa s centrem Ostrava

Poznámka: Úředně kraj zanikl až na základě zákona č. 51/2020 Sb., přesto je doba zániku stanovena na rok 1990.

G63: **Moravskoslezský kraj** (Česko : kraj : 2000-), správní území na severovýchodě Česka s centrem Ostrava

G64: **Harju maakond** (Estonsko : kraj), správní území v severní části Estonska s centrem Tallinn

VAR: *Harju* [estonština]; *Harjumaa* [estonština]

G65: **Nordland** (Norsko : kraj), správní území na severu Norska s centrem Bodø

VAR: *Nordland Fylke* [norština]

G66: **Stavropolský kraj** (Rusko : kraj), správní území na jihozápadě Ruska s centrem Stavropol

VAR: *Ставропольский край* [ruština]

G67: **Střední Makedonie** (Řecko : kraj), správní území na severu Řecka s centrem Soluň

VAR: *Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας* [řečtina]; *Perifereia Kentrikis Makedonias* [řečtina]

G68: **Žilinský kraj** (Slovensko : kraj), správní území na severu Slovenska s centrem Žilina

Příklady zaniklých krajů v ČR:

G69: **Bechyňsko** (Česko : kraj : 9. st.-1751), zaniklý hradecký obvod, později kraj, v jižních Čechách

VAR: *Bechyňský kraj*; *kraj Bechyňský*; *circulus Bechinensis* [latina]; *Bechiner Kreis* [němčina]

G70: **Chebsko** (Česko a Německo : kraj : uváděno od 1135-1869), historické území v nejzápadnější části Čech a v přilehlém pohraničí Německa

VAR: *regio Egere* [latina]; *regio Egrensis* [latina]; *regio Egrana* [latina]; *provincia Egrensis* [latina]; *districtus Egranus* [latina]; *territorium Egrensis* [latina]; *terra Egrensis* [latina]; *Egerland* [němčina]; *Egrischer District* [angličtina]; *Egerischer Kreis* [němčina]; *Egerischer Bezirk* [němčina]; *okres Chebský*

G71.1: **Chebský kraj** (Česko : kraj : 1850-1855), bývalý správní obvod v západních Čechách spravovaný Krajskou vládou v Chebu

VAR: *kraj Chebský*; *Egerer Kreis* [němčina]

G71.2: **Chebský kraj** (Česko : kraj : 1855-1868), bývalý kraj v západních Čechách

VAR: *kraj Chebský*; *Egerer Kreis* [němčina]

G72: **Těšínský kraj** (Česko a Polsko : kraj : 1783-1850), historické správní území s centrem v Těšíně

VAR: *Teschner Kreis* [němčina]; *Těšínsko*

Okres

Obecný doplněk: okres

Geografický doplněk: stát

Doplňující vysvětlení: Administrativně vymezená vnitřní část suverénního státního útvaru. Uplatňuje se pro současné okresy; v ČR a SR také pro zaniklé politické okresy (do roku 1949), pro smíšené okresy z let 1855–1868, a dále i pro venkovské okresy v letech 1939–1945 na území odstoupeném Německu po Mnichovské dohodě. Ve stručné charakteristice se uvede, zda šlo o politický, smíšený či venkovský okres.

Naproti tomu městské okresy na území odstoupeném Německu v letech 1939–1945 se vyjadřují typem geografického objektu obec podle současného správního členění, přičemž se jedná o město, podle kterého byl městský okres pojmenován, např. Stadtkreis Karlsbad = Karlovy Vary (Karlovy Vary, Česko).

Kritéria pro vytváření nových archivních autoritních záznamů entit typu „okres“ v ČR:

- a) respektovat správní vývoj (mezníky 1855, 1868, 1949, 1960; na území odstoupeném Německu v říjnu 1938 na základě Mnichovské dohody také mezníky 1939 a 1945); legislativní změna v podobě zákona č. 51/2020 Sb. není důvodem k vytváření nových záznamů,
- b) při územních změnách s výjimkou sloučení dvou politických okresů nevytvářet nový záznam,
- c) při změně jména nevytvářet nový záznam, pouze ji uvést jako variantní označení.

V zahraničí pro lokality odpovídající stejné administrativní úrovni.

Konkrétně:

- v Polsku = powiat; města s právy okresu (miasto na prawach powiatu) se evidují jako „obec se širší působností“;
- v Německu = Landkreis (Bádensko-Württembersko, Bavorsko, Braniborsko, Hesensko, Meklenbursko-Přední Pomořansko, Dolní Sasko, Porýní-Falc, Sársko, Sasko-Anhaltsko, Sasko, Durynsko) nebo Kreis (jen v Porýní-Vestfálsko, Šlesvicko-Holštýnsko) nebo Kreisfreie Stadt (Bavorsko, Braniborsko, Svobodné hanzovní město Brémy [Bremerhaven], Hesensko, Meklenbursko-Přední Pomořansko, Dolní Sasko, Porýní-Vestfálsko, Porýní-Falc, Šlesvicko-Holštýnsko, Sasko-Anhaltsko, Sasko, Durynsko) nebo Stadtkreis (jen v Bádensku-Württembersku) nebo Stadtgemeinde (Svobodné hanzovní město Brémy) nebo Region Hannover (Dolní Sasko) nebo Regionalverband Saarbrücken (Sársko) nebo Städteregion Aachen (Porýní-Vestfálsko); městské okresy (kreisfreie Stadt) se evidují jako „obec se širší působností“
- v Rakousku = Bezirk; statutární města (Statutarstadt) se evidují jako „obec se širší působností“
- na Ukrajině, v Rusku, Bělorusku, Lotyšsku, Moldavsku a Ázerbájdžánu = rajon;
- v Maďarsku = járás;
- v Bulharsku se takto evidují obštiny, jež jsou napojené na oblasti. Jednotlivá sídla obštin včetně centra se evidují jako samostatné obce. Obdobně se postupuje u opštin v Černé Hoře a Severní Makedonii (napojené na stát), v Srbsku (napojené na okruhy), v Bosně a Hercegovině (zde v části/zemi „Federace Bosny a Hercegoviny“ napojené na kantony, na zbylém území na stát).

U větších měst se tradičně nazývané městské okresy evidují jako „městská část/obvod“ (např. ve Vídni, Berlíně). Výjimku tvoří bratislavské a košické okresy, ze kterých netvoříme městské části/obvody, nýbrž je evidujeme jako „okresy“ napojené přímo na Bratislavský, resp. Košický kraj.

Názvy okresu se zapisují formou jmen jejich center/sídel s výjimkou případů, kdy v úředním jméně centrum/sídlo okresu uvedeno není. U entit mimo ČR se název okresu zapisuje českým ekvivalentem, pakliže

i u archivního autoritního záznamu entity reprezentující toto centrum/sídlo je rovněž v preferovaném označení použita čeština (např. u okresů Mnichov v Bavorsku, Zhořelec v Sasku ad.).

Jestliže sídlo okresu uvedené není, použije se v hlavní části jména úřední jméno okresu s vynecháním samostatných slov „Landkreis“ nebo „Kreis“ (Německo), „powiat“ (Polsko) nebo obdobně u jiných států, pokud je uvedeno formou samostatného obecného pojmu před nebo za vlastním jménem. To tedy neplatí pro případy, kdy jsou tato označení součástí složeného jména okresu, např. „*Ilm-Kreis*“, „*Rhein-Sieg-Kreis*“ či „*Ostalbkreis*“ v Německu; „*Krasnogvardějský rajón*“ v Rusku.

Důvodem je používání jména okresu v rámci geografického doplňku, u něhož je žádoucí zkrácená forma.

Příklady:

G73: **Frýdek-Místek** (Česko : okres : 1960-), *správní území na východě Česka*

G74: **Žlutice** (Česko : okres : 1939-1945), *venkovský okres v roli politického okresu v západních Čechách na území připojeném v říjnu 1938 k nacistickému Německu*

Vývoj dvou politických okresů a jejich sloučení:

G75.1: **Frýdek** (Česko : okres : 1850-1855), *politický okres*

G75.2: **Frýdek** (Česko : okres : 1855-1868), *smíšený politicko-soudní okres*

G75.3: **Frýdek** (Česko : okres : 1901-1942), *politický okres*

Poznámka: Mezi léty 1868-1901 nebyl politický okres Frýdek zřízen.

- paralelně

G75.4: **Místek** (Česko : okres : 1850-1855), *politický okres*

G75.5: **Místek** (Česko : okres : 1855-1868), *smíšený politicko-soudní okres*

G75.6: **Místek** (Česko : okres : 1868-1942), *politický okres*

V roce 1942 došlo k zrušení politického okresu Frýdek a začlenění příslušného soudního okresu do politického okresu Místek:

G75.7: **Místek** (Česko : okres : 1942-1949), *historický politický okres vzniklý sloučením okresu Frýdek a Místek*

VAR: *Frýdek* [datace použití jména: „1943-1945“, neboť došlo k záměně jmen]

G75.8: **Frýdek-Místek** (Česko : okres : 1949-1960), *historický okres Československa*

VAR: *Místek* [datace použití jména: „1949-1956“, neboť byl nejprve pojmenován jako Místek]

G75.9: **Frýdek-Místek** (Česko : okres : 1960-), *správní území na východě Česka*

Příklady v zahraničí:

G76: **Bansko** (Bulharsko : okres), *obština v jihozápadním Bulharsku*

VAR: Банско [bulharština]

G77.1: **Benton** (Iowa, Spojené státy americké : okres), *okres ve státě Iowa*

G77.2: **Benton** (Arkansas, Spojené státy americké : okres), *okres ve státě Arkansas*

Poznámka: Okres Benton se v USA nachází ve více státech, pro jejich odlišení v preferovaném označení je proto nutné ručně dopsat do geografického doplňku nadřazenou administrativní jednotku, v tomto případě tedy daný stát (Iowa, Arkansas, Indiana, Missouri atd.).

G78: **Budva** (*Černá Hora : okres*), *opština při jaderském pobřeží*

VAR: Будва [srbština]

G79: **Doboj** (*Bosna a Hercegovina : okres*), *opština v jižní části Bosny a Hercegoviny*

VAR: Добој [srbština]

G80: **Gornji Milanovac** (*Srbsko : okres*), *opština v centrální části Srbska*

VAR: Горњи Милановац [srbština]

G81: **Krasnogvardějský rajón** (*Rusko : okres*), *správní území v Bělgorodské oblasti s centrem Birjuč*

VAR: Красногвардейский район [ruština]

Poznámka: Upřednostněno úřední jméno „Krasnogvardějský rajón“, neboť se liší jméno centra okresu (Birjuč) od jména okresu.

G82: **Ljachavičy** (*Bělorusko : okres*), *správní území na severu Brestské oblasti*

VAR: *Ljachavický rajón*; Ляхавіцкі раён [běloruština]

G83: **Mukačevo** (*Ukrajina : okres*), *správní území v Zakarpatské oblasti*

VAR: Мукачєво [ukrajinština]; Мукачеве [ukrajinština]; *Munkács* [maďarština]

G84: **Probištip** (*Severní Makedonie : okres*), *opština ve východní části Severní Makedonie*

VAR: Општина Пробиштип [makedonština]

G85: **Waidhofen an der Thaya** (*Rakousko : okres*), *správní území v Dolním Rakousku*

VAR: *Bejdov nad Dyjí* [čeština]

G86.1: **Wodzisław Śląski** (*Polsko : okres*), *správní území ve Slezském vojvodství*

VAR: *Vladislav* [čeština]; *powiat wodzisławski* [polština]

Poznámka: Oficiální název okresu je powiat wodzisławski / okres Wodzisław. Bylo však uplatněno pravidlo, kdy pro název okresu bylo použito jméno jeho sídla/centra. Tedy nikoli zkráceně Wodzisław, ale Wodzisław Śląski.

G86.2 **Ratiboř** (*Polsko : okres*), *správní území ve Slezském vojvodství*

VAR: *powiat raciborski* [polština]; *Racibórz* [polština]

G87: **Görlitz** (*Německo : okres*), *správní území v saské části Horní Lužice*

VAR: *Zhořelec* [němčina]

Soudní okres

Obecný doplněk: soudní okres

Geografický doplněk: stát (případně současný okres, pokud celý bývalý soudní okres obsáhne).

Doplňující vysvětlení: Administrativně vymezená vnitřní část suverénního státního útvaru. V ČR se uplatňuje pro soudní okresy v období 1850–1949.

Příklady:

G88: **Horní Blatná** (*Karlovy Vary, Česko : soudní okres : 1850-1949*), *historické území justiční správy*

G89: **Javorník** (*Jeseník, Česko : soudní okres : 1850-1949*), historické území justiční správy

G90: **Místek** (*Frýdek-Místek, Česko : soudní okres : 1850-1949*), historické území justiční správy

G91: **Eisenstadt** (*Rakousko : soudní okres*), území justiční správy

Jiná část státu

Obecný doplněk: část státu

Geografický doplněk: stát

Doplňující vysvětlení: Pro současné i zaniklé administrativně vymezené vnitřní části suverénního státního útvaru, které nejdou ztotožnit s jiným typem geografického objektu ze skupiny „vnitřní část státu“ (viz níže kapitolu Geografické objekty – hierarchie administrativního zařazení). Konkrétní typ části státu (např. arrondissement, prefektura) se uvede do stručné charakteristiky, výjimkou je německá okupační správa v českých zemích.

Příklady:

G92: **Vládní obvod Cheb** (*Česko : část státu : 1939-1945*), jeden ze tří správních obvodů Sudetské župy

VAR: *Regierungsbezirk Eger* [němčina]

G93: **Oberlandrát Pardubice** (*Česko : část státu : 1940-1942*), správní obvod německé okupační správy

VAR: *Oberlandratsbezirk Pardubitz* [němčina]; *Obvod oberlandrátu Pardubice*; *Obvod vrchního zemského rady Pardubice*

G94: **Belfort** (*Francie : část státu*), arrondissement v regionu Burgundsko-Franche-Comté

G95: **Okajama** (*Japonsko : část státu*), prefektura v regionu Čúgoku na ostrově Honšú

VAR: *Okayama-shi* [japonština]; 岡山県 [japonština]

G96: **Severní distrikt** (*Izrael : část státu*), administrativní jednotka v severním Izraeli

VAR: *Mechoz ha-Cafon*; מְחֹז הַצֶּפֶן [hebrejšтина]; الشمال من طقة [arabština]; *mintaqatu-š-Šamál* [arabština]

Vojenský újezd

Obecný doplněk: vojenský újezd

Geografický doplněk: stát (případně současný okres, pokud celý vojenský újezd obsáhne).

Doplňující vysvětlení: Vojenské újezdy v ČR. U nezaniklých entit se chronologický doplněk neuvádí. V případě, že má entita vyplněnou událost zánik, jako chronologický doplněk se uvádí „zaniklo“.

Příklady:

G97: **Libavá** (*Olomouc, Česko : vojenský újezd*), území pod vojenskou správou

G98: **Ralsko** (*Česko : vojenský újezd : zaniklo*), historické území pod vojenskou správou

Obec se širší působností

Obecný doplněk: *neuvádí se*

Geografický doplněk: stát

Doplňující vysvětlení: Obce, které nejsou součástí okresů a zpravidla mají i širší působnost (geografickou, kompetenční). V ČR je tímto typem evidována pouze Praha (nikoli obce s rozšířenou působností, tzv. ORP). Na Slovensku jsou to Bratislava a Košice. V Polsku jde o „města s právy okresu“, v Německu města typu „městský okres (kreisfreie Stadt)“, v Rakousku statutární města (Statutarstädte) aj. Ve Slovinsku se takto evidují občiny, respektive jejich centra. Občiny jsou napojené přímo na stát, jejich podřízená sídla pak jako „část obce“.

Příklady:

G99: **Praha** (Česko), hlavní město České republiky

VAR: *Praga* [latina]; *Prag* [němčina]; *Prague* [angličtina, francouzština]

G100: **Bratislava** (Slovensko), hlavní město Slovenské republiky

VAR: *Prešpurk* [čeština]; *Posonium* [latina]; *Pressburg* [němčina]; *Preßburg* [němčina]; *Pozsony* [maďarština]; *Prešporok* [slovenština]; *Prešporek* [slovenština]

G101: **Košice** (Slovensko), město na východě Slovenska

VAR: *Cassovia* [latina]; *Kaschau* [němčina]; *Kassa* [maďarština]; *Koszyce* [polština]

G102: **Berlín** (Německo), spolková země a hlavní město Německa

VAR: *Berlin* [němčina]; *Berolinum* [latina]

G103: **Dráždany** (Německo), hlavní město spolkové země Sasko

VAR: *Dresden* [němčina]; *Dresda* [latina]; *Drježdžany* [hornolužičtina]; *Drezno* [polština]

G104: **Gdaňsk** (Polsko), přístavní město na severu Polska

VAR: *Gdańsk* [polština]; *Danzig* [němčina]; *Gedania* [latina]; *Gedanum* [latina]; *Dantiscum* [latina]

G105: **Innsbruck** (Rakousko), hlavní město spolkové země Tyrolsko

VAR: *Inšpruk* [čeština]; *Inomostí* [čeština]; *Oenipontum* [latina]

G106: **Vídeň** (Rakousko), spolková země a hlavní město Rakouska

VAR: *Wien* [němčina]; *Vindobona* [latina]; *Vienna* [angličtina]; *Vienne* [francouzština]; *Bécs* [maďarština]; *Viedeň* [slovenština]; *Wiedeń* [polština]

G107: **Braslovče** (Slovinsko), vesnice, centrum stejnojmenné občiny ve středním Slovinsku

VAR: *Občina Braslovče* [slovinština]

Obec

Obecný doplněk: *neuvádí se*

Geografický doplněk: okres, stát (v ČR, SR, Polsku, Německu, Maďarsku, Rakousku a na Ukrajině) NEBO JEN stát (u obcí mimo zmíněné státy).

Doplňující vysvětlení:

- Obce, městečka a města v ČR a SR. V zahraničí sídelní lokality odpovídající stejné úrovni.

- V případě Polska se zde evidují skutečné sídelní lokality (miejscowości), tedy města a vesnice, nikoli gminy (které se v našem pojetí blíží spíše střediskovým obcím či malým okresům). Příslušnost ke gmině se uvádí ve stručné charakteristice. Jako zdroj pro územně správní členění Polska slouží Krajowy rejestr urzędowy podziału terytorialnego kraju (TERYT) – viz přílohu č. 13. Sídelní lokality (miejscowości) s typem “miasto” nebo “wieś” se v IS CAM zapisují jako typ geografického objektu “obec”. Jejich nižší úroveň (“część miasta” nebo “część”) pak jako typ “část obce”. Další nižší úroveň jako typ “nižší sídelní jednotka”.
- V Chorvatsku se takto evidují opčiny, respektive jejich centra. Další podřízená sídla opčin pak jako jejich „část obce“. Opčiny jsou napojené na župy nebo město Záhřeb.
- U nezaniklých entit se chronologický doplněk neuvádí. V případě, že má entita vyplněnou událost zánik, jako chronologický doplněk se uvádí „zaniklo“.

Příklady:

G108: **Baška** (*Frýdek-Místek, Česko*), obec v okrese Frýdek-Místek

VAR: *Baschka* [němčina]

Poznámka: Tato entita vyjadřuje obec Bašku v současném stavu. To znamená, že zahrnuje nejenom dřívější obec Bašku, ale i někdejší samostané obce Hodoňovice a Kunčičky u Bašky, jež byly v roce 1960 s obcí Baška sloučeny – viz příklad G127.

G109: **Třebíč** (*Třebíč, Česko*), město ve stejnojmenném okrese

VAR: *Trebitsch* [němčina]

G110: **Bukovac** (*Bosna a Hercegovina*), vesnice v opštině Doboj v severní části Bosny a Hercegoviny

VAR: Буковац [srbština]

G111: **Doboj** (*Bosna a Hercegovina*), město, centrum stejnojmenné opštiny v jižní části Bosny a Hercegoviny

VAR: Добој [srbština]

G112: **Bansko** (*Bulharsko*), město, centrum stejnojmenné obštiny v jihozápadním Bulharsku

VAR: Банско [bulharština]

G113: **Budva** (*Černá Hora*), město, centrum stejnojmenné opštiny při jaderském pobřeží

VAR: Будва [srbština]

G114: **Wu-chan** (*Čína*), centrum čínské provincie Chu-pej a nejlidnatější město ve střední Číně

VAR: Wuhan; 武汉 [čínština]

Poznámka: Wuhan je jméno v mezinárodním přepisu pinyin (zdroj: anglická Wikipedie).

G115: **Zagvozd** (*Chorvatsko*), obec, centrum stejnojmenné opčiny ve Splitsko-dalmatské župě na jihu Chorvatska

G116: **Aiello del Friuli** (*Itálie*), obec v provincii Udine

G117: **Abensberg** (*Kelheim, Německo*), město ve spolkové zemi Bavorsko

G118: **Regenstauf** (*Řezno, Německo*), obec ve venkovském okrese Řezno v Bavorsku

G119.1: **Drogomyśl** (*Těšín, Polsko*), vesnice městsko-vesnické gminy Strumień ve Slezském vojvodství

VAR: *Drahomyśl* [čeština]; *Drahomischl* [němčina]

G119.2: **Buczkowice** (*Bielsko-Biala, Polsko*), vesnice, sídlo stejnojmenné vesnické gminy ve Slezském vojvodství

G119.3: **Wodzisław Śląski** (*Wodzisław Śląski, Polsko*), město ve Slezském vojvodství, sídlo stejnojmenného okresu a městské gminy

VAR: *Vladislav* [čeština]

G119.4: **Gryfów Śląski** (*Lwówek Śląski, Polsko*), město v Dolnoslezském vojvodství, sídlo stejnojmenné městsko-vesnické gminy

G120: **Abtenau** (*Hallein, Rakousko*), obec v okrese Hallein ve spolkové zemi Salcbursko

G121: **Probištip** (*Severní Makedonie*), obec, centrum stejnojmenné opštiny ve východní části Severní Makedonie

VAR: *Пробиштип* [makedonština]

G122: **Terchová** (*Žilina, Slovensko*), obec v okrese Žilina

G123: **Gornji Milanovac** (*Srbsko*), město, centrum stejnojmenné opštiny v centrální části Srbska

VAR: *Горњи Милановац* [srbština]

Speciální případy – dvě obce se stejným jménem v jednom okrese (rozlišeno pomocí k. ú.):

G124.1: **Mezholezy** (k. ú. *Mezholezy u Černíkova, Domažlice, Česko*), obec v okrese Domažlice

G124.2: **Mezholezy** (k. ú. *Mezholezy u Horšovského Týna, Domažlice, Česko*), obec v okrese Domažlice

G125.1: **Březina** (k. ú. *Březina u Tišnova, Brno-venkov, Česko*), obec v okrese Brno-venkov

G125.2: **Březina** (k. ú. *Březina u Křtin, Brno-venkov, Česko*), obec v okrese Brno-venkov

Zaniklé obce:

G126: **Doupov** (*Hradiště, Karlovy Vary, Česko : zaniklo*), město zaniklé následkem zřízení vojenského výcvikového prostoru Hradiště

VAR: *Duppau* [němčina]

Část obce

Obecný doplněk: *neuvádí se*

Geografický doplněk: obec, okres, stát (v ČR, SR, Polsku, Německu, Maďarsku, Rakousku a na Ukrajině) NEBO JEN obec, stát (mimo zmíněné státy a u obcí se širší působností).

Doplňující vysvětlení:

- Části obce v ČR (dle RÚIAN) a SR. V zahraničí lokality odpovídající stejné administrativní úrovni.
- Neevidují se zde městské čtvrti, které nejsou administrativně vymezenými částmi obce, nýbrž spadají pod nižší sídelní jednotky.
- Pokud není jisté, zda jde o skutečnou administrativně vymezenou část obce, archivní autoritní záznam entity je založen jako typ geografického objektu „nižší sídelní jednotka“.

- U nezaniklých entit se chronologický doplněk neuvádí. V případě, že má entita vyplněnou událost zánik, jako chronologický doplněk se uvádí „zaniklo“.

Příklady:

G127: **Baška** (*Baška, Frýdek-Místek, Česko*), část obce Baška v okrese Frýdek-Místek

Poznámka: Tato entita vyjadřuje i dřívější obec Bašku z doby před tím, co k ní byly v roce 1960 připojeny sousední obce Hodoňovice a Kunčičky u Bašky – viz příklad G108.

G128: **Jejkov** (*Třebíč, Třebíč, Česko*), část obce Třebíč v okrese Třebíč

G129: **Vinohrady** (*Praha, Česko*), část obce Praha, dříve samostatné město

VAR: *Královské Vinohrady; Viničné Hory; Königliche Weinberge* [němčina]

Poznámka: Okres není v doplňku uveden, neboť Praha patří pod typ geografického objektu „obec se širší působností“.

G130: **Bad Kösen** (*Naumburg, Burgenlandkreis, Německo*), část města Naumburg ve spolkové zemi Sasko-Anhaltsko

G131: **Bobrek** (*Těšín, Těšín, Polsko*), část města Těšín

G132: **Alt-Nagelberg** (*Brand-Nagelberg, Gmünd, Rakousko*), část obce Brand-Nagelberg v okrese Gmünd

G133: **Bardejovské Kúpele** (*Bardejov, Bardejov, Slovensko*), část města Bardejov na Slovensku

Zaniklá část obce:

G134: **Skryje** (*Dukovany, Třebíč, Česko : zaniklo*), část obce Dukovany zaniklá z důvodu výstavby Jaderné elektrárny Dukovany, původně samostatná obec

Městská část/obvod

Obecný doplněk: městská část NEBO městský obvod NEBO obvod hlavního města Prahy NEBO správní obvod (upřesňuje se ručně).

Geografický doplněk: obec, okres, stát (v ČR, SR, Polsku, Německu, Maďarsku, Rakousku a na Ukrajině) NEBO JEN obec, stát (mimo zmíněné státy a u obcí se širší působností).

Doplňující vysvětlení:

- V ČR dle RÚIAN. V zahraničí lokality odpovídající stejné administrativní úrovni.
- Vzhledem k tomu, že tento typ geografického objektu se používá společně pro městskou část i obvod, je potřeba dbát na to, aby byl obecný doplněk patřičně upraven: buď „městská část“ nebo „městský obvod“; v Praze se uplatňuje rovněž „obvod hlavního města Prahy“ a „správní obvod“.
- Neevidují se zde městské čtvrti, které nejsou administrativně vymezenými částmi nebo obvody, nýbrž spadají pod „nižší sídelní jednotky“.
- U nezaniklých entit se chronologický doplněk neuvádí. U zaniklých entit se uvádí dle datačních hodnot obsažených v událostech „Vznik“ a „Zánik“ či pouze ve zjednodušené formě těchto údajů (století apod.).

Příklady:

G135: **Komárov** (*Opava, Opava, Česko : městská část*), jednotka místní samosprávy územně členěného statutárního města Opavy

G136: **Moravská Ostrava a Přívoz** (*Ostrava, Ostrava-město Česko : městský obvod*), jednotka místní samosprávy územně členěného statutárního města Ostravy

G137: **Plzeň 3** (*Plzeň, Plzeň-město, Česko : městský obvod*), jednotka místní samosprávy územně členěného statutárního města Plzně

Členění Prahy na části a obvody:

G138.1: **Praha 9** (*Praha, Česko : městská část*), jednotka místní samosprávy územně členěného hlavního města Prahy

G138.2: **Praha 9** (*Praha, Česko : obvod hlavního města Prahy*), jednotka územního členění státu na podobné úrovni jako okres

G138.3: **Praha 9** (*Praha, Česko : správní obvod*), území, na kterém vykonává městská část Praha 9 coby jednotka územní samosprávy určitý rozsah státní správy v přenesené působnosti

G139.1: **Praha XIV – Nusle** (*Praha, Česko : správní obvod : 1947-1949*), historický správní obvod Prahy

G139.2: **Praha 14** (*Praha, Česko : správní obvod : 1949-1960*), historický správní obvod Prahy

Příklady v zahraničí:

G140: **Pankow** (*Berlín, Německo : městský obvod*), třetí městský obvod Berlína

VAR: *Bezirk Pankow* [němčina]

G141: **Mariahilf** (*Vídeň, Rakousko : městský obvod*), 6. vídeňský obvod tradičně označovaný i jako městský okres

VAR: *VI. Wiener Gemeindebezirk* [němčina]

Katastrální území

Obecný doplněk: katastrální území

Geografický doplněk: obec, okres, stát

Doplňující vysvětlení: uplatňuje se pouze v ČR.

Příklad:

G142: **Baška** (*Baška, Frýdek-Místek, Česko : katastrální území*)

Ulice

Obecný doplněk: ulice

Geografický doplněk: obec, okres, stát (v ČR, SR, Polsku, Německu, Maďarsku, Rakousku a na Ukrajině) NEBO JEN obec, stát (mimo zmíněné státy a u obcí se širší působností).

Doplňující vysvětlení:

- Uplatňuje se jen tam, kde je zavedena uliční síť.
- V rámci administrativního zařazení se napojují na geografický objekt typu „obec“ či „obec se širší působností“.
- Preferované je vždy úřední jméno (RÚIAN, mapy.cz).
- Zkratky se používají, pokud jsou v úředním jméně.

- Doplněk „ulice“ se píše vždy.
- Přejmenování ulic se řeší ve variantním označení.
- Změna rozsahu ulice nezakládá důvod k tvorbě nové entity.
- U nezaniklých entit se chronologický doplněk neuvádí. V případě, že má entita vyplněnou událost zánik, jako chronologický doplněk se uvádí „zaniklo“.

Příklady:

G143: **Bělská** (*Paskov, Frýdek-Místek, Česko : ulice*)

G144: **Podkrušnohorská** (*Litvínov, Most, Česko : ulice*)

G145: **tř. T. G. Masaryka** (*Frýdek-Místek, Frýdek-Místek, Česko : ulice*), ulice ve Frýdku-Místku

VAR: *Wilsonova tř.* [datace použití jména: 1918-1948; poznámka ke jménu: vyjma 1939-1945]; *tř. H. Göringa* [datace použití jména: 1939-1945]; *tř. Rudé armády* [datace použití jména: 1948-1990]

Příklad ulic stejného jména s jinou polohou ve stejné obci:

G146.1: **Hančlova** (*Třebíč, Třebíč, Česko : ulice : zaniklo*), ulice, která se nacházela v horní části dnešního Komenského náměstí

G146.2: **Hančlova** (*Třebíč, Třebíč, Česko : ulice*) [datace použití jména: 1991-]

VAR: *Zdeňka Nejedlého* [datace použití jména: 1954-1991]

Zaniklá ulice:

G147: **Josefská** (*Frýdek-Místek, Frýdek-Místek, Česko : ulice : zaniklo*), ulice, která se nacházela v místě jižní části dnešní Ostravské ulice

Náměstí

Obecný doplněk: *neuvádí se*

Geografický doplněk: obec, okres, stát (v ČR, SR, Polsku, Německu, Maďarsku, Rakousku a na Ukrajině) NEBO JEN obec, stát (mimo zmíněné státy a u obcí se širší působností).

Doplňující vysvětlení:

- Uplatňuje se jen tam, kde je zavedena uliční síť.
- V rámci administrativního zařazení se napojují na geografický objekt typu „obec“ či „obec se širší působností“.
- Preferované je vždy úřední jméno (RÚIAN, mapy.cz).
- Zkratky se používají, pokud jsou v úředním jméně.
- Přejmenování náměstí se řeší ve variantním označení.
- Změna rozsahu náměstí nezakládá důvod k tvorbě nové entity.
- U nezaniklých entit se chronologický doplněk neuvádí. V případě, že má entita vyplněnou událost zánik, jako chronologický doplněk se uvádí „zaniklo“.

Příklady:

G148: **Náměstí Svobody** (*Frýdek-Místek, Frýdek-Místek, Česko*)

G149: **Nám. T. G. Masaryka** (*Frýdlant nad Ostravicí, Frýdek-Místek, Česko*), náměstí ve Frýdlantě nad Ostravicí

Nábřeží

Obecný doplněk: *neuvádí se*

Geografický doplněk: obec, okres, stát (v ČR, SR, Polsku, Německu, Maďarsku, Rakousku a na Ukrajině) NEBO JEN obec, stát (mimo zmíněné státy a u obcí se širší působností).

Doplňující vysvětlení:

- Uplatňuje se jen tam, kde je zavedena uliční síť.
- V rámci administrativního zařazení se napojují na geografický objekt typu „obec“ či „obec se širší působností“.
- Preferované je vždy úřední jméno (RÚIAN, mapy.cz).
- Zkratky se používají, pokud jsou v úředním jméně.
- Doplněk „nábřeží“ se píše vždy.
- Přejmenování nábřeží se řeší ve variantním označení.
- Změna rozsahu nábřeží nezakládá důvod k tvorbě nové entity.
- U nezaniklých entit se chronologický doplněk neuvádí. V případě, že má entita vyplněnou událost zánik, jako chronologický doplněk se uvádí „zaniklo“.

Příklady:

G150: **Komenského nábřeží** (*Paskov, Frýdek-Místek, Česko*)

G151: **Nábřeží Karla Čapka** (*Chrudim, Chrudim, Česko*)

Nižší sídelní jednotka

Obecný doplněk: nižší sídelní jednotka

Geografický doplněk: obec, okres, stát, případně část obce, obec, okres, stát (v ČR, SR, Polsku, Německu, Maďarsku, Rakousku a na Ukrajině) NEBO JEN obec, stát, případně část obce, obec, stát (mimo zmíněné státy a u obcí se širší působností).

Doplňující vysvětlení:

- U nezaniklých entit se chronologický doplněk neuvádí. V případě, že má entita vyplněnou událost zánik, jako chronologický doplněk se uvádí „zaniklo“.
- Ve stručné charakteristice se blíže specifikuje typ osídlení (místní název, osada, samota, městská čtvrť apod.). Nejedná se o současné úřední názvy a nejsou tedy obsaženy v RÚIAN.
- Jako **místní název** se rozumí pojmenovaná lokalita v intravilánu obce, může se jednat např. o dříve samostatné sídlo integrované do zástavby, které se nestalo částí obce či jinou neoficiálně pojmenovanou lokalitu.
- **Městská čtvrť** je označení pro část města, která rovněž není současnou administrativní částí obce, ale je neformálně vnímána jako čtvrť.
- **Samota** je izolovaný geografický objekt ležící mimo plynulou zástavbu tvořený jednou stavbou či areálem. Tento typ geografického objektu mnohdy evokuje stavby, nesmí se ale zaměnit za entity třídy dílo/výtvor typu tvrz, hrad, zřícenina, zámek, hospodářský dvůr, usedlost, mlýn, hamr, hájovna

apod. Jako geografický objekt se vytváří tehdy, je-li třeba vyjádřit sídelní jednotku – nejčastěji se používá v souvislosti se sčítáním obyvatel, zápisy do matrik a pozemkových knih apod.

- Jako **osada** je vnímáno menší sídlo (malá skupina domů), větší než samota, která nemá status obce ani části obce. Osada může být urbanistický celek oddělený od obce nebo být její integrovanou součástí (v takovém případě ji lze vnímat i jako místní název).

Příklady:

G152: **Dolský Mlýn** (*Kamenická Stráň, Růžová, Děčín, Česko : nižší sídelní jednotka : zaniklo*), *osamoceně stojící zaniklý mlýn v minulosti evidovaný jako sídelní jednotka*

Poznámka: Entita „***Dolský mlýn* (*Kamenická Stráň, Růžová, Děčín, Česko : stavba*), *zřícenina mlýna*“ = *stavba ve třídě „dílo/výtvar“*.

G153: **Mezimostí** (*Veselí nad Lužnicí, Tábor, Česko : nižší sídelní jednotka*), *místní název*

G154: **Königsmühle** (*Loučná pod Klínovcem, Chomutov, Česko : nižší sídelní jednotka : zaniklo*), *osada*

VAR: *Königův mlýn*

G155: **Pankrác** (*Nusle, Praha, Česko : nižší sídelní jednotka*), *městská čtvrť*

G156: **Petřiny** (*Praha, Česko : nižší sídelní jednotka*), *sídlíště a městská čtvrť*

G157: **U Veličků** (*Malenovice, Frýdek-Místek, Česko : nižší sídelní jednotka*), *osada*

G158: **Zadky** (*Vratimov, Ostrava-město, Česko : nižší sídelní jednotka*), *místní název*

G159: **Buchenwald** (*Výmar, Německo : nižší sídelní jednotka*), *umístění koncentračního tábora*

Poznámka: *Buchenwald jako korporace je uveden v příkladu K127.*

Panství

Obecný doplněk: panství

Geografický doplněk: obec, okres, stát (v ČR, SR, Polsku, Německu, Maďarsku, Rakousku a na Ukrajině) NEBO JEN obec, stát (mimo zmíněné státy a u obcí se širší působností) NEBO JEN kontinent – používá se variabilně, tzn. nejnižší úroveň tvoří vždy jméno entity, která popisovanou entitu plně obsáhne.

Doplňující vysvětlení: Tento typ geografického objektu není součástí hierarchické struktury (byť musí mít určeno administrativní zařazení). Panství jako geografický objekt se vymezuje pouze do roku 1850. Takto se evidují i území statků s vlastní vrchnostenskou správou do roku 1850.

Příklady:

G160: **Dukovany** (*Dukovany, Třebíč, Česko : panství : ?-1850*), *historický statek s vlastní vrchnostenskou správou*

G161: **Brtnice** (*Česko : panství : asi 1410-1850*), *historické území vrchnostenské správy na jihozápadní Moravě*

Poznámka: Entita „***Velkostatek Brtnice* (*Brtnice, Jihlava, Česko : asi 1410-1945*)“ = *třída korporace*.

Jiné vymezené území

Obecný doplněk se zpravidla neuvádí; výjimkou jsou případy, kdy je potřeba odlišit různé entity.

Geografický doplněk: obec, okres, stát (v ČR, SR, Polsku, Německu, Maďarsku, Rakousku a na Ukrajině) NEBO JEN obec, stát (mimo zmíněné státy a u obcí se širší působností) NEBO JEN kontinent – používá se variabilně, tzn. nejnižší úroveň tvoří vždy jméno entity, která popisovanou entitu plně obsáhne.

Doplňující vysvětlení: Tento typ geografického objektu není součástí hierarchické struktury (byť musí mít určeno administrativní zařazení). Jeho bližší specifikaci je nutno vyjádřit podrobněji ve stručné charakteristice. Užití tohoto typu geografického objektu je velice rozmanité. Následující příklady jsou rozděleny do několika tematických skupin.

Příklady konfедераčních, nadstátních útvarů:

Jde o administrativně vymezená území, která ve větší míře přesahují rámec použití typu geografického objektu „stát“.

Příklady:

G162.1: **Svatá říše římská** (*Evropa : 800-1806*), *historický státní útvar, konfедераční volená monarchie, mnohonárodnostní svazek*

VAR: *Římská říše; Svata říše římská národa německého*

G162.2: **Rýnský spolek** (*Evropa : 1806-1813*), *historický státní útvar*

VAR: *Konfederované státy rýnské; Rheinbund* [němčina]; *Confédération du Rhin* [francouzština]

G162.3: **Německý spolek** (*Evropa : 1815-1866*), *historický státní útvar*

VAR: *Deutscher Bund* [němčina]

G162.4: **Severoněmecký spolek** (*Evropa : 1867-1871*), *historický státní útvar*

VAR: *Severoněmecká konfederace; Norddeutscher Bund* [němčina]

G163: **Království polské a Velkoknížectví litevské** (*Evropa : 1569-1795*), *polsko-litevské soustátí*

VAR: *Polsko-litevská unie; Królestwo Polskie i Wielkie Księstwo Litewskie* [polština]; *Lenkijos Karalystė ir Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė* [litevština]; *Regnum Poloniae Magnusque Ducatus Lithuaniae* [latina]

G164: **Commonwealth**, *volné sdružení Spojeného království Velké Británie a Severního Irska a jeho bývalých dominií a kolonií*

VAR: *Commonwealth of Nations* [angličtina]; *Společenství národů; Britské impérium* [datace použití jména: do 1931]; *Britské společenství národů* [1931-1947]

Poznámka: Geografický doplněk není vyplněn, neboť zahrnuje území na více kontinentech; v „administrativním zařazení“ vztah na entitu „Země“.

G165: **Evropská unie** - geografický doplněk není vyplněn, některé státy EU mají území i mimo Evropu; v „administrativním zařazení“ vztah na entitu „Země“

VAR: *EU*

Příklady administrativně vymezených území:

Jde o administrativně vymezená území, která nelze popsat výše uvedenými typy geografických objektů.

Příklady:

G166: **Jejkov** (*Třebíč, Třebíč, Česko : sčítací obvod : 1869*)

Poznámka: Uveden specifický obecný doplněk kvůli odlišení od entity reprezentující stejnojmennou část obce.

G167: **Petrohradská gubernie** (*Estonsko a Rusko : 1708-1927*)

Příklady neadministrativně vymezených území:

Jde o neadministrativně vymezená území, v současnosti chápaná jako:

- a) historická území, jejichž jméno sice může evokovat nějaký historický státní útvar, nicméně se s ním nemusí plně shodovat,
- b) oblasti, regiony a části jiných větších území.

Ve všech případech nejsou tato území vymezována chronologicky a nepoužívají se k vyjádření jurisdikce. Slouží k určení polohy, pokud tato není určitelná přesněji (na úrovni sídel a níže).

Příklady:

G168: **Bechyňsko** (*Česko*), *Bechyně a její okolí bez vazby na administrativně určené jednotky*

vs.

entity „**Bechyňsko** (*Česko : kraj : 9. st.-1751*)“, „**Bechyně** (*Česko : okres : 1960-*)“ ad.

G169.1: **Praha a okolí** (*Česko*), *Praha a její okolí bez vazby na administrativně určené jednotky*

Poznámka: Příklad, kdy entitu nelze vyjádřit jednoduše jednoslovným výrazem.

G169.2: **Praha** (*Česko : okolí*), *okolí Prahy vyjma samotného města bez vazby na administrativně určené jednotky*

Poznámka: Příklad, kdy entitu nelze vyjádřit jednoduše jednoslovným výrazem.

G170: **Špindlerův Mlýn a okolí** (*Trutnov, Česko*), *Špindlerův Mlýn a jeho okolí bez vazby na administrativně určené jednotky*

G171: **New York a okolí** (*Spojené státy americké*), *město New York a jeho okolí bez vazby na administrativně určené jednotky*

Poznámka: Příklad, kdy entitu nelze vyjádřit jednoduše jednoslovným výrazem.

G172: **Euroregion Egrensis** (*Česko a Německo*), *oblast přeshraničního styku a spolupráce obcí Česka a Německa*

Poznámka: Nejde o administrativně vymezené území státu či Evropské unie.

G173: **jižní Čechy** (*Česko*), *jižní část Čech bez vazby na administrativně určené jednotky*

vs.

Jihočeský kraj (*Česko : kraj : 1960-1990*)

G174: **Morava** (*Česko*), *území Moravy bez vazby na administrativně určené jednotky*

vs.

entity „**Země moravská** (*Česko : 1918-1928*)“, „**Země moravskoslezská** (*Česko : 1928-1948*)“ a „**Markrabství moravské** (*Česko : 1182-1918*)“

G175: **Normandie** (*Francie*), *historické území*

G176.1: **Prusko** (Evropa), historické území v Evropě bez vazby na administrativně určené jednotky

vs.

Pruské království (1701-1918)

G176.2: **Východní Prusko** (Evropa), historické území mezi řekami Visla a Němen u pobřeží Baltského moře

VAR: Prusy; Prusko

G177: **Slezsko** (Evropa), historické území

Poznámka: Historické území, rozkládající se v současnosti převážně v Polsku, zčásti v Česku a z malé části v Německu. Může být dále děleno na Dolní a Horní Slezsko.

Okupovaná území:

G178: **Protektorát Čechy a Morava** (Česko : 1939-1945), historický státní útvar vytvořený nacistickým Německem

VAR: Protektorat Böhmen und Mähren [němčina]; Protektorát

G179: **Generální gouvernement** (Polsko : 1939-1945), územně-správní jednotka jako autonomní část Třetí říše zahrnující část okupovaného území původního meziválečného Polska

VAR: Generalgouvernement für die besetzten polnischen Gebiete [němčina]; Generalne Gubernatorstwo [polština]; Generalna Gubernia [polština]

G180.1: **Východní marka** (1938-1945), území Rakouska po anexi nacistickým Německem

VAR: Land Österreich [datace použití jména 1938-1940; němčina]; Reichsgaue der Ostmark [1940-1942; němčina]; Alpen- und Donau-Reichsgaue [1942-1945; němčina]; Ostmark [němčina]; Rakousko

G180.2: **Rakousko** (1945-1955), území Rakouska rozdělené po druhé světové válce na okupační zóny

VAR: Österreichische Besatzungszonen [němčina]; Besatzungszonen Österreichs [němčina]

G181.1: **Německo** (1945-1949), území Německa rozdělené po druhé světové válce na okupační zóny

G181.2: **Bizónie** (1947-1948), sloučená britská a americká okupační zóna Německa

G181.3: **Trizónie** (1948-1949), sloučená britská, americká a francouzská okupační zóna Německa

G181.4: **Sovětská okupační zóna** (1945-1949), okupační zóna Německa spravovaná Sovětským svazem

24.6.3 Podtřída „administrativně vymezené části přírody“

Geografický doplněk (obecné pravidlo pro celou podtřídu): část obce, obec, okres, stát (v ČR, SR, Polsku, Německu, Maďarsku, Rakousku a na Ukrajině) NEBO JEN část obce, obec, stát (mimo zmíněné státy a u obcí se širší působností) NEBO JEN kontinent – používá se variabilně, tzn. nejnižší úroveň tvoří vždy jméno entity, která popisovanou entitu plně obsáhne.

Chráněná část přírody

Obecný doplněk je potřeba samostatně specifikovat, pokud specifikace není součástí jména: např. přírodní památka, ptačí oblast, evropsky významná lokalita.

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřidu.

Doplňující vysvětlení: Ptačí oblasti, Evropsky významné lokality dle nařízení vlády č. 318/2013 Sb., Významný krajinný prvek podle zákona č. 114/1992 Sb. apod. Eviduje se vždy pod příslušným konkrétním typem geografického objektu (rašeliniště, les, zahrady atd.).

Příklady:

G182: **Blatov a Xaverovský háj** (Praha, Česko : evropsky významná lokalita)

VAR: evropsky významná lokalita Blatov a Xaverovský háj; evropsky významná lokalita Xaverovský háj a Blatov; Xaverovský háj a Blatov

G183: **Heřmanský stav - Odra - Poolzí** (Karviná, Česko : ptačí oblast)

VAR: ptačí oblast Heřmanský stav; ptačí oblast Heřmanský stav – Odra – Poolzí

G184: **Chráněná krajinná oblast Beskydy** (Česko)

VAR: CHKO Beskydy

G185: **Chráněná krajinná oblast Pálava** (Břeclav, Česko)

VAR: CHKO Pálava

G186: **Kamenec** (Dobruška, Frýdek-Místek, Česko : přírodní památka)

VAR: přírodní památka Kamenec

G187: **Krkonošský národní park** (Česko)

VAR: KRNAP

G188: **Sočský národní park** (Rusko)

VAR: Sočinskij nacionalnyj park [ruština]; Сочинский национальный парк [ruština]

G189.1: **Tatranský národní park** (Polsko)

VAR: polský Tatranský národní park; TRNAP; polský TRNAP

G189.2: **Tatranský národní park** (Slovensko)

VAR: slovenský Tatranský národní park; TRNAP; slovenský TRNAP

G190: **Yellowstonský národní park** (Spojené státy americké)

VAR: Yellowstonský park; park Yellowstone; Yellowstone National Park [angličtina]

Ukázky různých typů geografického objektu nesoucích stejné jméno:

G191: **Adršpašsko-teplické skály** (Česko : přírodní rezervace)

VAR: přírodní rezervace Adršpašsko-teplické skály

vs.

Adršpašsko-teplické skály (Česko : skalní město)

VAR: skalní město Adršpašsko-teplické skály

G192: **Bohdanečský rybník** (Lázně Bohdaneč, Pardubice, Česko : přírodní rezervace)

VAR: *přírodní rezervace Bohdanečský rybník*

vs.

Bohdanečský rybník (*Lázně Bohdaneč, Pardubice, Česko : rybník*)

G193: **Čeřínek** (*Jihlava, Česko : přírodní park*)

VAR: *přírodní park Čeřínek; PP Čeřínek*

vs.

Čeřínek (*Jihlava, Česko : hora*)

VAR: *hora Čeřínek*

G194: **Dehtář** (*Dehtáře, Žabovřesky, České Budějovice, Česko : ptačí oblast*)

VAR: *ptačí oblast Dehtář*

vs.

Dehtář (*Dehtáře, Žabovřesky, České Budějovice, Česko : rybník*)

VAR: *rybník Dehtář*

G195: **Oderské vrchy** (*Česko : přírodní park*)

VAR: *přírodní park Oderské vrchy; PP Oderské vrchy*

vs.

Oderské vrchy (*Česko : vrchovina*)

G196: **Panská skála** (*Kamenický Šenov, Česká Lípa, Česko : národní přírodní památka*)

VAR: *národní přírodní památka Panská skála; NPM Panská skála*

vs.

Panská skála (*Kamenický Šenov, Česká Lípa, Česko : skalní útvar*)

Lesopark/park/sad

Obecný doplněk je potřeba zapsat ručně dle přesného typu: lesopark, park, sad.

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Příklady:

G197: **Havraňák** (*Čakovice, Praha, Česko : lesopark*)

VAR: *lesopark Havraňák; lesopark Havraňák Čakovice*

G198: **Lesopark Jiřího Potůčka** (*Pardubice, Pardubice, Česko : lesopark*)

G199: **Lesopark Třinec** (*Třinec, Frýdek-Místek, Česko : lesopark*)

G200: **Park Puškinova** (*Frýdek, Frýdek-Místek, Frýdek-Místek, Česko : park*)

VAR: *Puškinův park; Puškinův park Frýdek; Puškinův park Frýdek-Místek*

G201: **Vonešovy sady** (*Hradec Králové, Hradec Králové, Česko : park*)

Zahrada

Obecný doplněk: zahrada

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Doplňující vysvětlení: botanické a jiné pojmenované zahrady.

Příklady:

G202: **Akademická zahrada** (*Lednice, Břeclav, Česko : zahrada*)

VAR: *Akademická zahrada Lednice; Akademická zahrada v Lednici; Akademická zahrada v Lednicích*

G203: **Pivovarské zahrady** (*Český Krumlov, Český Krumlov, Česko : zahrada*)

VAR: *Pivovarské zahrady Český Krumlov; Pivovarské zahrady v Českém Krumlově*

Jiné administrativně vymezené části přírody

Obecný doplněk je potřeba zapsat ručně dle přesného typu: polesí, rybářský revír, obora, honitba, viniční trať aj.

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Doplňující vysvětlení: polesí, rybářské revíry, obory, honitby, viniční tratě (vyhláška 254/2010 Sb.).

Příklady:

G204: **Baštice 1 A - MO Frýdek-Místek** (*Baška, Frýdek-Místek, Česko : rybářský revír*)

VAR: *rybářský revír Baštice 1 A; rybářský revír Baštice; rybářský revír Baška*

G205: **Mírov** (*Šumperk, Česko : polesí*)

VAR: *polesí Mírov*

G206: **Šárka** (*Praha, Česko : honitba*)

VAR: *honitba Šárka; honitba Šárka Praha; honitba Šárka v Praze*

G207: **Šibeniční vrch** (*Drnholec, Břeclav, Česko : viniční trať*)

VAR: *viniční trať Šibeniční vrch*

G208: **Žehušice** (*Žehušice, Kutná Hora, Česko : obora*)

VAR: *obora Žehušice; obora v Žehušicích; obora bílých jelenů Žehušice; Žehušická obora*

24.6.4 Podtřída „další vymezené lokality, oblasti a zóny“

Geografický doplněk (obecné pravidlo pro celou podtřídu): část obce, obec, okres, stát (v ČR, SR, Polsku, Německu, Maďarsku, Rakousku a na Ukrajině) NEBO JEN část obce, obec, stát (mimo zmíněné státy a u obcí se širší působností) NEBO JEN kontinent – používá se variabilně, tzn. nejnižší úroveň tvoří vždy jméno entity, která popisovanou entitu plně obsáhne.

Archeologická lokalita

Obecný doplněk: archeologická lokalita

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Doplňující vysvětlení: archeologické lokality či naleziště.

Příklady:

G209: **Albrechtice - hrad neznámého jména** (*Horní Jiřetín, Most, Česko : archeologická lokalita*)

VAR: *archeologická lokalita Albrechtice; zaniklý hrad Albrechtice; zaniklý hrad u Albrechtic*

G210: **Šípka** (*Štramberk, Nový Jičín, Česko : archeologická lokalita*)

VAR: *archeologická lokalita Šípka*

Národopisná oblast

Obecný doplněk: národopisná oblast

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Příklady:

G211: **Doudlebsko** (*Česko : národopisná oblast*)

VAR: *národopisná oblast Doudlebsko*

G212: **Valašsko** (*Česko : národopisná oblast*)

VAR: *národopisná oblast Valašsko*

Památková zóna

Obecný doplněk: památková zóna

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Doplňující vysvětlení: Oficiální názvy z památkového katalogu je vhodné upravit tak, aby jméno entity začínalo vždy jménem lokality. Zdroj informací: <https://pamatkovykatalog.cz/>. Je vždy potřeba odlišit areály/území od jednotlivých objektů, které patří do třídy „dílo/výtvar“.

Příklady:

G213: **Český Krumlov - Plešivec** (*Český Krumlov, Český Krumlov, Česko : památková zóna*)

VAR: *památková zóna Český Krumlov - Plešivec; památková zóna Plešivec; památková zóna Český Krumlov; PZ Český Krumlov - Plešivec; PZ Plešivec; PZ Český Krumlov*

G214: **Kladruby nad Labem - areál hřebčína** (*Kladruby nad Labem, Pardubice, Česko : památková zóna*), *areál s kmenovým chovným stádem starokladrubského koně*

VAR: *památková zóna Kladruby nad Labem - Hřebčín; památková zóna Kladruby nad Labem; památková zóna Hřebčín Kladruby nad Labem; PZ Kladruby nad Labem - Hřebčín; PZ Hřebčín; PZ Kladruby nad Labem*

Rekreační území

Obecný doplněk: rekreační území

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Příklady:

G215: **Lom Leštinka** (*Skuteč, Skuteč, Chrudim, Česko : rekreační území*), sportovní komplex

VAR: *rekreační území Leštinka; rekreační území Lom Leštinka*

G216: **Výr** (*Výrovice, Znojmo, Česko : rekreační území*), rekreační areál na jižní Moravě

VAR: *rekreační území Výr*

24.6.5 Podtřída „geomorfologické útvary na dně moře“

Útvar na dně moře/oceánu

Obecný doplněk: *neuvádí se*

Geografický doplněk: moře NEBO oceán.

Příklady:

G217: **Velký bariérový útes** (*Korálové moře*)

VAR: *Great Barrier Reef* [angličtina]

G218: **Sundský příkop** (*Indický oceán*), hlubokooceánský příkop v Indickém oceánu poblíž Sumatry

VAR: *Jávský příkop; Sunda Trench*

24.6.6 Podtřída „geomorfologické útvary na zemském povrchu“

Geografický doplněk (obecné pravidlo pro celou podtřídu): část obce, obec, okres, stát (v ČR, SR, Polsku, Německu, Maďarsku, Rakousku a na Ukrajině) NEBO JEN část obce, obec, stát (mimo zmíněné státy a u obcí se širší působností) NEBO JEN kontinent NEBO JEN moře NEBO JEN oceán – používá se variabilně, tzn. nejnižší úroveň tvoří vždy jméno entity, která popisovanou entitu plně obsáhne.

Ostrov

Obecný doplněk: ostrov

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Doplňující vysvětlení: ostrovy včetně atolů.

Příklady:

G219: **Štvanice** (*Holešovice, Praha, Česko : ostrov*)

VAR: *ostrov Štvanice*

G220: **Bikini** (*Maršallový ostrovy : ostrov*), atol

VAR: *atol Bikiny; ostrov Bikiny*

G221: **Öland** (*Švédsko : ostrov*)

VAR: *ostrov Öland*

Ukázky různých typů geografického objektu nesoucích stejné jméno:

G222: **Grónsko** (*Dánsko : ostrov*)

VAR: *ostrov Grónsko; Grønland* [dánština]; *Kalaallit Nunaat* [grónština]; *Greenland* [angličtina]

vs.

Grónsko (*Dánsko : autonomní část*) = podtřída „administrativně či jinak lidmi vymezená území“

G223: **Irsko** (*Irsko a Velká Británie : ostrov*)

VAR: *ostrov Irsko; Ireland* [angličtina]; *Éire* [irština]

vs.

Irsko [stát] = podtřída „administrativně či jinak lidmi vymezená území“

G224: **Madagaskar** (*Madagaskar : ostrov*)

VAR: *ostrov Madagaskar; Madagascar* [angličtina]

vs.

Madagaskar [stát] = podtřída „administrativně či jinak lidmi vymezená území“

Poloostrov

Obecný doplněk: poloostrov

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřidu.

Příklady:

G225: **Apeninský poloostrov** (*Evropa : poloostrov*)

VAR: *Penisola appenninica* [italština]; *Penisola italiana* [italština]; *Penisola italica* [italština]

G226: **Cornwall** (*Velká Británie : poloostrov*)

VAR: *poloostrov Cornwall*

G227: **Čukotský poloostrov** (*Rusko : poloostrov*)

VAR: *Čukotskij poluostrov* [ruština]; *Чукотский полуостров* [ruština]

G228: **Peloponés** (*Řecko : poloostrov*)

VAR: *Peloponéský poloostrov; poloostrov Peloponés; Pelopónnīsos* [řečtina]; *Πελοπόννησος* [řečtina]

Souostroví

Obecný doplněk: souostroví

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřidu.

Příklady:

G229: **Azory** (*Portugalsko : souostroví*)

VAR: *Azorské souostroví; souostroví Azory; Açores* [portugalština]; *ilhas dos Açores* [portugalština]

vs.

Azory (*Portugalsko : autonomní část*) = podtřída „administrativně či jinak lidmi vymezená území“

G230: **Jižní Shetlandy** (*Antarktida : souostroví*)

VAR: *souostroví Jižní Shetlandy; islas Shetland del Sur* [španělština]; *South Shetland Islands* [angličtina]; *îles Shetland du Sud* [francouzština]; *Južnyje Šetlandskije ostrova* [ruština]

G231: **Kanárské ostrovy** (*Španělsko : souostroví*)

VAR: *Kanárské souostroví*

vs.

Kanárské ostrovy (*Španělsko : autonomní část*) = podtřída „administrativně či jinak lidmi vymezená území“

G232: **Kurily** (*Tichý oceán : souostroví*), *sporné území mezi Japonskem a Ruskem*

VAR: *Kurilské souostroví; souostroví Kurily; Kurilské ostrovy; Chishima rettō* [japonština]; *クシマ列島* [japonština]; *Kuriru rettō* [japonština]; *クurlル列島* [japonština]; *Kurilskije ostrova* [ruština]; *Курильские острова* [ruština]

Nížina

Obecný doplněk: nížina

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřidu.

Doplňující vysvětlení: Úvaly, kotliny, brázdy a brány. Nadmořská výška do 200 (případně 300) m n. m.

Příklady:

G233: **Dolnomoravský úval** (*Česko a Slovensko : nížina*)

G234: **Dyjsko-svratecký úval** (*Česko : nížina*)

G235: **Hornomoravský úval** (*Česko : nížina*)

G236: **Ostravská pánev** (*Česko : nížina*)

G237: **Polabí** (*Česko : nížina*)

G238: **Středomoravská niva** (*Česko : nížina*)

Pahorkatina

Obecný doplněk: pahorkatina

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřidu.

Doplňující vysvětlení: typ vysočiny s nadmořskou výškou od 200 až 600 m n. m.

Příklady:

G239: **Opavská pahorkatina** (*Česko : pahorkatina*)

G240: **Středočeská pahorkatina** (*Česko : pahorkatina*)

G240: **Táborská pahorkatina** (*Česko : pahorkatina*)

Vrchovina

Obecný doplněk: vrchovina

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Doplňující vysvětlení: typ vysočiny s nadmořskou výškou od 600 až 900 m n. m.

Příklady:

G241: **Brdy** (*Česko : vrchovina*)

G242: **Českomoravská vrchovina** (*Česko : vrchovina*)

VAR: *Vysočina; Českomoravská vysočina*

G243: **Malé Karpaty** (*Slovensko a Rakousko : vrchovina*)

G243: **Nízký Jeseník** (*Česko : vrchovina*)

G244: **Železné hory** (*Česko : vrchovina*)

Pohoří

Obecný doplněk: pohoří

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Doplňující vysvětlení: typ vysočiny s nadmořskou výškou nad 900 m n. m.

Příklady:

G245: **Beskydy** (*Evropa : pohoří*)

G246: **Hrubý Jeseník** (*Česko : pohoří*)

G247: **Krkonoše** (*Česko a Polsko : pohoří*)

G248: **Moravskoslezské Beskydy** (*Česko a Slovensko : pohoří*)

G249: **Šumava** (*Evropa : pohoří*)

Plošina

Obecný doplněk: plošina

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Doplňující vysvětlení: výrazná plochá část krajiny: plošina nebo planina.

Příklady:

G250: **Ostrovská plošina** (*Ostrov u Macochy, Blansko, Česko : plošina*)

G251: **Meklenburská jezerní plošina** (*Německo : plošina*)

VAR: *Mecklenburger Seenplatte* [němčina]

G252: **Tibetská náhorní plošina** (*Čína : plošina*)

VAR: *Tibetská plošina; Bod sa mtho* [tibetština]; *འབྲུག་ཡུལ་གྱི་ལོ་ལོ་མོ་ལོ་ལོ་* [tibetština]; *Qingzang Gaoyuan* [čínština]; *འབྲུག་ཡུལ་* [čínština]

Údolí

Obecný doplněk: údolí

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Příklady:

G253: **Babiččino údolí** (*Náchod, Česko : údolí*)

G254: **Prokopské údolí** (*Praha, Česko : údolí*)

G255: **Ptáčovský žleb** (*Třebíč, Třebíč, Česko : údolí*)

VAR: *údolí Ptáčovský žleb*

Kopec

Obecný doplněk: kopec

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Doplňující vysvětlení: Povrchové tvary se zřetelně patrným vrcholem, který vystupuje nad okolní terén, a to do nadmořské výšky 600 m n. m. Pro určení geografického doplňku se nezohledňuje pouze vrchol, ale kopec jako celek (u kopců v ČR tedy většinou okres).

Příklady:

G256: **Bílá hora** (*Ruzyně, Praha, Česko : kopec*)

G257: **Pekelný kopec** (*Třebíč, Česko : kopec*)

Hora

Obecný doplněk: hora

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Doplňující vysvětlení: Povrchové tvary se zřetelně patrným vrcholem, který vystupuje nad okolní terén, a to s nadmořskou výškou nad 600 m n. m. Pro určení geografického doplňku se nezohledňuje pouze vrchol, ale hora jako celek (v ČR tedy většinou okres).

Příklady:

G258: **Lysá hora** (*Frýdek-Místek, Česko : hora*)

G259: **Milešovka** (*Česko : hora*)

Poznámka: Hora nacházející se na území dvou okresů.

G260: **Sněžka** (*Česko a Polsko : hora*)

Poznámka: Hora nacházející se na území dvou států.

Soutěska

Obecný doplněk: soutěska

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Doplňující vysvětlení: soutěsky, rokle, strže, rokliny, kaňony.

Příklady:

G261: **Černá rokle** (*Nový Kostel, Cheb, Česko : soutěska*)

G262: **Edmundova soutěska** (*Hřensko, Děčín, Česko : soutěska*)

G263: **Velký kaňon** (*Arizona, Spojené státy americké : soutěska*)

VAR: *Grand Canyon* [angličtina]

Průsmyk

Obecný doplněk: průsmyk

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Doplňující vysvětlení: průsmyky a horská sedla.

Příklady:

G264: **Červenohorské sedlo** (*Česko : průsmyk*)

G265: **Jablunkovský průsmyk** (*Mosty u Jablunkova, Frýdek-Místek, Česko : průsmyk*)

G266: **Ramzovské sedlo** (*Jeseník, Česko : průsmyk*)

G267: **Brennerský průsmyk** (*Rakousko : průsmyk*)

VAR: *Brennerpass* [němčina]; *Passo del Brennero* [italština]

G268: **Paškapole** (*Velemín, Litoměřice, Česko : průsmyk*)

VAR: *průsmyk Paškapole*

G269: **Stelvio** (*Itálie : průsmyk*)

VAR: *průsmyk Stelvio*

Propast

Obecný doplněk: propast

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Doplňující vysvětlení: propasti a propadliny.

Příklady:

G270: **Hranická propast** (*Hranice, Přerov, Česko : propast*)

G271: **Macocha** (*Vilémovice, Blansko, Česko : propast*)

VAR: *propast Macocha*

G272: **Schnödův peň** (*Krásno, Sokolov, Česko : propast*), *propadlina*

Sopka

Obecný doplněk: sopka

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Doplňující vysvětlení: pouze aktivní sopky.

Příklad:

G273: **Etna** (*Itálie : sopka*)

Jeskyně

Obecný doplněk: jeskyně

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřidu.

Příklady:

G274: **Býčí skála** (*Hrabůvka, Blansko, Česko : jeskyně*)

VAR: *jeskyně Býčí skála*

G275: **Šipka** (*Štramberk, Nový Jičín, Česko : jeskyně*)

VAR: *jeskyně Šipka*

G276: **Javoříčské jeskyně** (*Březina, Luká, Olomouc, Česko : jeskyně*)

Skalní útvar

Obecný doplněk: skalní útvar

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřidu.

Doplňující vysvětlení: solitérní skalní útvary nebo konkrétní skalní útvar v rámci skalního města.

Příklady:

G277: **Bílá skála** (*Blansko, Blansko, Česko : skalní útvar*)

G278: **Čapská palice** (*Zátyní, Dubá, Česká Lípa, Česko : skalní útvar*)

G279: **Panská skála** (*Kamenický Šenov, Česká Lípa, Česko : skalní útvar*)

vs.

Panská skála (*Kamenický Šenov, Česká Lípa, Česko : národní přírodní památka*)

G280: **Petrovy kameny** (*Malá Morávka, Bruntál, Česko : skalní útvar*)

Skalní město

Obecný doplněk: skalní město

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřidu.

Doplňující vysvětlení: skupina skalních útvarů.

Příklad:

G281: **Adršpašsko-teplické skály** (*Česko : skalní město*)

Útes

Obecný doplněk: útes

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřidu.

Doplňující vysvětlení: pobřežní a horské útesy. Mořské a oceánské útesy (např. Velký bariérový útes) = útvary na dně moře.

Příklady:

G282: **Seven Sisters** (*Velká Británie : útes*), *pobřežní útes*

VAR: *útes Seven Sisters*

G283: **Trango Towers** (*Pakistán : útes*), *horský útes*

VAR: *útes Trango Towers*

Mys

Obecný doplněk: *mys*

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Příklady:

G284: **Mys Dobré naděje** (*Jihoafrická republika : mys*)

VAR: *Kaap die Goeie Hoop* [afrikánština]; *Cape of Good Hope* [angličtina]

G285: **Ponta do Seixas** (*Brazílie : mys*)

VAR: *mys Ponta da Seixas*

Jiný přírodní útvar

Obecný doplněk je potřeba specifikovat ručně.

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Doplňující vysvětlení: například lidsky nevyužívané uhelné sloje je potřeba odlišovat od dolů (= dílo/výtvar).

Příklad:

G286: **Uhelná sloj v Landeku** (*Petrkovice, Ostrava, Ostrava-město, Česko : sloj*)

24.6.7 Podtřída „vodstvo a vodní plocha, vodní tok“

Geografický doplněk (obecné pravidlo pro celou podtřídu): část obce, obec, okres, stát (v ČR, SR, Polsku, Německu, Maďarsku, Rakousku a na Ukrajině) NEBO JEN část obce, obec, stát (mimo zmíněné státy a u obcí se širší působností) NEBO JEN kontinent NEBO JEN moře NEBO JEN oceán – používá se variabilně, tzn. nejnižší úroveň tvoří vždy jméno entity, která popisovanou entitu plně obsáhne.

Oceán

Obecný doplněk: *oceán*

Geografický doplněk: *neuvádí se*

Příklady:

G287: **Atlantský oceán** (*oceán*)

VAR: *Atlantik*; *Atlantic Ocean* [angličtina]

G288: **Tichý oceán** (*oceán*)

VAR: *Pacifik*; *Pacific Ocean* [angličtina]

Moře

Obecný doplněk: moře

Geografický doplněk: *neuvádí se*

Příklady:

G289: **Barentsovo moře** (*moře*)

VAR: *Barents Sea* [angličtina]; *Barentshavet* [norština]

G290: **Středozevní moře** (*moře*)

VAR: *Mediterranean Sea* [angličtina]

Záliv

Obecný doplněk: záliv

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Doplňující vysvětlení: zálivy, fjordy.

Příklady:

G291: **Boka Kotorska** (*Černá Hora : záliv*)

G292: **Botnický záliv** (*Evropa : záliv*)

VAR: *Pohjanlahti* [finština]; *Bottniska viken* [švédština]; *Gulf of Bothnia* [angličtina]

G293: **Geirangerfjord** (*Norsko : záliv*)

VAR: *záliv Geirangerfjord*; *fjord Geirangerfjord*

G294: **Mexický záliv** (*Severní Amerika : záliv*)

VAR: *Gulf of Mexico* [angličtina]; *golfo de México* [španělština]

Jezero

Obecný doplněk: jezero

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Doplňující vysvětlení: Jezera, plesa. Máchovo jezero je rybník.

Příklady:

G295: **Černé jezero** (*Železná Ruda, Klatovy, Česko : jezero*)

G296: **Bajkal** (*Rusko : jezero*)

VAR: *jezero Bajkal*; *Bajgal dalaj* [blíže neurčený mongolský jazyk]; Байгал далай [blíže neurčený mongolský jazyk]; *Bajkal* [ruština]; Байкал [ruština]

G297: **Kaspické moře** (*Eurasie : jezero*)

VAR: *Xazar dənizi* [azerbajdžánština]; *Daryā-ye Māzandarān* [perština]; مازندران دریای [perština]; *Daryye Ĥazar* [perština]; خزر دریای [perština]; *Kaspi teñizi* [kazaština]; Каспий теңізі [kazaština]; *Kaspijskoje more* [ruština]; Каспийское море [ruština]; *Hazar deňzi* [turkménština]; *Kaspi deňzi* [turkménština]

G298: **Štrbské pleso** (*Štrba, Poprad, Slovensko : jezero*)

Vodní nádrž

Obecný doplněk: vodní nádrž

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Příklady:

G299.1: **Lipno** (*Český Krumlov, Česko : vodní nádrž*)

VAR: *Lipno I; vodní nádrž Lipno; vodní nádrž Lipno I; přehrada Lipno; přehrada Lipno I*

G299.2: **Lipno II** (*Vyšší Brod, Český Krumlov, Česko : vodní nádrž*)

VAR: *Lipno II; vodní nádrž Lipno; vodní nádrž Lipno II; přehrada Lipno; přehrada Lipno II*

G300: **Orlík** (*Česko : vodní nádrž*)

VAR: *vodní nádrž Orlík; přehrada Orlík*

Poznámka: V geografickém doplňku je pouze Česko, neboť nádrž se nachází ve dvou okresech: Písek a Příbram.

G301: **Šance** (*Staré Hamry, Frýdek-Místek, Česko : vodní nádrž*)

VAR: *vodní nádrž Šance; přehrada Šance*

G302: **Brněnská přehrada** (*Brno-město, Česko : vodní nádrž*)

VAR: *Prýgl; Prygl; Prigl; Prígl*

Rybník

Obecný doplněk: rybník

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Příklady:

G303: **Bohdanečský rybník** (*Lázně Bohdaneč, Pardubice, Česko : rybník*)

G304: **Kreuzteich** (*Rybáře, Karlovy Vary, Karlovy Vary, Česko : rybník : uváděno od 1842-uváděno do 1947), zaniklý rybník v katastrálním území Rybáře*

VAR: *rybník Kreuzteich; zaniklý rybník Kreuzteich*

G305: **Máchovo jezero** (*Doksy, Česká Lípa, Česko : rybník*)

G306: **Rožmberk** (*Třeboň, Jindřichův Hradec, Česko : rybník*)

VAR: *rybník Rožmberk*

Povodí

Obecný doplněk: povodí

Geografický doplněk: *neuvádí se*

Příklady:

G307: **Labe** (*povodí*)

VAR: *povodí Labe; labské povodí*

G308: **Odra** (*povodí*)

VAR: *povodí Odry; oderské povodí*

Řeka

Obecný doplněk: řeka

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Doplňující vysvětlení: řeky se nedělí na části, jako například horní, střední a dolní toky.

Příklady:

G309: **Labe** (*Česko a Německo : řeka*)

VAR: *řeka Labe; Elbe* [němčina]

G310: **Morávka** (*Frýdek-Místek, Česko : řeka*)

VAR: *řeka Morávka*

G311: **Vltava** (*Česko : řeka*)

VAR: *řeka Vltava*

G312: **Dunaj** (*Evropa : řeka*)

VAR: *řeka Dunaj; Donau* [němčina]; *Duna* [maďarština]; *Dunărea* [rumunština]

Potok

Obecný doplněk: potok

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Příklady:

G313: **Bašnický potok** (*Česko : potok*)

Poznámka: V geografickém doplňku pouze Česko, neboť potok protéká dvěma okresy: Hradec Králové a Jičín.

G314: **Skaličník** (*Frýdek-Místek, Česko : potok*)

VAR: *potok Skaličník*

G315: **Židova strouha** (*Česko : potok*)

VAR: *potok Židova strouha*

Pramen

Obecný doplněk: pramen

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Doplňující vysvětlení: prameny, tůňe, studánky.

Příklady:

G316: **Labe** (*Špindlerův Mlýn, Trutnov, Česko : pramen*)

VAR: *pramen Labe*

vs.

Labe (*Česko a Německo : řeka*)

G317: **V Hájku** (*Lískovec, Frýdek-Místek, Frýdek-Místek, Česko : pramen*)

VAR: *pramen V Hájku*

G318: **Vltava** (*Kvilda, Prachatice, Česko : pramen*)

VAR: *pramen Vltavy*

vs.

Vltava (*Česko : řeka*)

Vodopád

Obsahový doplněk: vodopád

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Příklad:

G319: **Pančavský vodopád** (*Špindlerův Mlýn, Trutnov, Česko : vodopád*)

Kanál

Obsahový doplněk: kanál

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Doplňující vysvětlení: Kanály, náhony, přivaděče. Průplavy tvoří samostatný typ geografického objektu.

Příklady:

G320: **Batův kanál** (*Česko a Slovensko : kanál*)

G321: **Degárka** (*Veselí nad Lužnicí, Tábor, Česko : kanál*), *spojovací kanál mezi Nežárkou a Lužnicí*

VAR: *kanál Degárka*

G322: **Morávka - Žermanice** (*Frýdek-Místek, Česko : kanál*), *přivaděč pro vodní nádrž Žermanice*

VAR: *kanál Morávka - Žermanice; kanál Morávka - Žermanice*

G323: **Odlehčovací rameno Dyje** (*Břeclav, Břeclav, Česko : kanál*)

G324: **Přetokový kanál z Mlýnského potoka do Dyje** (*Oleksovičky, Slup, Znojmo, Česko : kanál*)

G325: **Sopřečský kanál** (*Břežky, Pardubice, Česko : kanál*)

G326: **Trojský kanál** (*Troja, Praha, Praha, Česko : kanál*), *sportoviště určené pro vodní slalom a rafting*

Průplav

Obsahový doplněk: průplav

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Příklady:

G327: **Bělomořsko-baltský kanál** (*Rusko : průplav*)

VAR: *Bělomořsko-baltský průplav*; *Belomorsko-Baltiiskij kanal* [ruština]; Беломорско-Балтийский канал [ruština]

G328: **Korintský průplav** (*Řecko : průplav*)

VAR: *Dióryga tīs Korínthou* [řečtina]; Διώρυγα της Κορίνθου [řečtina]

G329: **Panamský průplav** (*Panama : průplav*)

VAR: *canal de Panamá* [španělština]

G330: **Suezský průplav** (*Egypt : průplav*)

VAR: *Qanāt as-Suways* [arabština]; السويس قناة [arabština]

Peřej

Obecný doplněk: peřej

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřidu.

Doplňující vysvětlení: peřeje, katarakty.

Příklady:

G331: **Otava, km 56,6 - peřej** (*Strakonice, Strakonice, Česko : peřej*), *cvičná peřej*

VAR: *peřej Otava*; *cvičná peřej Otava*

G332: **Stvořidla** (*Havlíčkův Brod, Česko : peřej*)

VAR: *peřej Stvořidla*

G333: **Nilské katarakty** (*Egypt a Súdán : peřej*)

VAR: *Nilské peřeje*; *Šalālāt an-Nīl*; النيل شلالات [arabština]; *Cataracts of the Nile* [angličtina]

Jiná vodní plocha/tok

Obecný doplněk je potřeba specifikovat ručně.

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřidu.

Doplňující vysvětlení: Vše, co nelze v rámci podtřidy „vodstvo a vodní plocha, vodní tok“ vyjádřit jiným konkrétním typem (např. delty). Vodohospodářské stavby typu přehradní a rybniční hráze, zdymadla, jezy, splavy, stavidla se evidují jako archivní autoritní záznamy entit třídy „dílo/výtvar“.

Příklady:

G334: **Dunaj** (*Rumunsko a Ukrajina : delta*)

VAR: *delta Dunaje*; *dunajská delta*

vs.

Dunaj (*Evropa : řeka*)

G335: **Mississippi** (*Spojené státy americké : delta*)

VAR: *delta Mississippi*

vs.

Mississippi (*Spojené státy americké : řeka*)

24.6.8 Podtřída „pojmenované útvary“

Geografický doplněk (obecné pravidlo pro celou podtřidu): část obce, obec, okres, stát (v ČR, SR, Polsku, Německu, Maďarsku, Rakousku a na Ukrajině) NEBO JEN část obce, obec, stát (mimo zmíněné státy a u obcí se širší působností) NEBO JEN kontinent - používá se variabilně, tzn. nejnižší úroveň tvoří vždy jméno entity, která popisovanou entitu plně obsáhne.

Poušť

Obecný doplněk: poušť

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřidu.

Příklady:

G336: **Libyjská poušť** (*Afrika : poušť*)

VAR: *aṣ-Ṣaḥrā' al-Lībiya* [arabština]; *الليبية الصحراء* [arabština]

G337: **Negevská poušť** (*Izrael : poušť*)

VAR: *Negev*; *poušť Negev*

G338: **Sahara** (*Afrika : poušť*)

VAR: *saharská poušť*; *aṣ-Ṣaḥrā'*; *الصحراء* [arabština]; *aṣ-Ṣaḥrā' al-Kubrā* [arabština]; *الصحراء الكبرى* [arabština]

Oáza

Obecný doplněk: oáza

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřidu.

Příklad:

G339: **Fajjúm** (*Egypt : oáza*)

VAR: *oáza Fajjúm*; *الفيوم واحة* [arabština]; *Waḥet El Fayyum* [arabština]

Les

Obecný doplněk: les

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřidu.

Příklady:

G340: **Koráb** (*Příbram VI-Březové Hory, Příbram, Příbram, Česko : les*)

VAR: *les Koráb*

G341: **Robotka** (*Dubeč, Praha, Česko : les*)

VAR: *les Robotka*

Prales

Obecný doplněk: prales

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Příklady:

G342: **Boubínský prales** (*Prachatice, Česko : prales*)

G343: **Mionší** (*Frýdek-Místek, Česko : prales*)

VAR: *prales Mionší*

Skupina stromů

Obecný doplněk: skupina stromů

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Doplňující vysvětlení: skupiny stromů, aleje.

Příklady:

G344: **Platanová alej u pivovaru v Protivíně** (*Protivín, Písek, Česko : skupina stromů*)

G345: **Skupina stromů na Šafářce** (*Říčky v Orlických horách, Rychnov nad Kněžnou, Česko : skupina stromů*)

Strom

Obecný doplněk: strom

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Doplňující vysvětlení: památné stromy.

Příklady:

G346: **Czerninova douglaska** (*Chudenice, Klatovy, Česko : strom*)

G347: **Klokočovská lípa** (*Klokočov, Havlíčkův Brod, Česko : strom*)

Mokřad

Obecný doplněk: mokřad

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Doplňující vysvětlení: rašeliniště, slatě, bažiny, močály.

Příklady:

G348: **Jezerní slat'** (*Kvilda, Prachatice, Česko : mokřad*)

G349: **Rejvízké rašeliniště** (*Rejvíz, Zlaté Hory, Jeseník, Česko : mokřad*)

Jiný pojmenovaný útvar

Obecný doplněk je potřeba specifikovat ručně

Geografický doplněk: viz výše obecné pravidlo pro celou podtřídu.

Doplňující vysvětlení: například pole a louky, které nejsou chráněným územím.

Příklad:

G350: **U Psárců** (*Semice, Nymburk, Česko : pole*)

VAR: *pole U Psárců*

24.6.9 Podtřída „pojmenované trvalé klimatické jevy“

Trvalý klimatický jev

Obecný doplněk: trvalý klimatický jev

Geografický doplněk: *neuvádí se*

Příklady:

G351: **El Niño** (*trvalý klimatický jev*)

G352: **Jihovýchodní obchodní vítr** (*trvalý klimatický jev*)

24.6.10 Podtřída „vesmír a jeho části“

Galaxie

Obecný doplněk: galaxie

Geografický doplněk: *neuvádí se*

Příklad:

G353: **Mléčná dráha** (*galaxie*)

VAR: *galaxie Mléčná dráha*

Hvězda

Obecný doplněk: hvězda

Geografický doplněk: *neuvádí se*

Příklady:

G354: **Proxima Centauri** (*hvězda*)

G355: **Slunce** (*hvězda*), *centrum sluneční soustavy*

Jiná část vesmíru

Obecný doplněk je potřeba specifikovat ručně

Geografický doplněk je v případě části pojmenovaných vesmírných objektů potřeba ručně upřesnit

Doplňující vysvětlení: komety, asteroidy, pojmenované útvary na planetách apod.

Příklad:

G356: **Olympus Mons** (*Mars : hora*), *nejvyšší známá hora sluneční soustavy*

VAR: *hora Olympus Mons*

Kráter

Obecný doplněk: kráter

Geografický doplněk: *neuvádí se*

Příklad:

G357: **Tycho** (*Měsíc : kráter*)

VAR: *kráter Tycho*

Měsíc

Obecný doplněk: měsíc

Geografický doplněk: *neuvádí se*

Příklady:

G358: **Enceladus** (*měsíc*), *měsíc planety Saturn*

VAR: *měsíc Enceladus*

G359: **Europa** (*měsíc*), *měsíc planety Jupiter*

VAR: *měsíc Europa*

G360: **Měsíc** (*měsíc*), *měsíc planety Země*

Planeta

Obecný doplněk: planeta

Geografický doplněk: *neuvádí se*

Příklady:

G361: **Mars** (*planeta*)

VAR: *planeta Mars*

G362: **Proxima Centauri b** (*planeta*), *exoplaneta*

VAR: *exoplaneta Proxima Centauri b*

G363: **Země** (*planeta*)

Souhvězdí

Obecný doplněk: souhvězdí

Geografický doplněk: *neuvádí se*

Příklady:

G364: **Kozoroh** (*souhvězdí*)

VAR: *souhvězdí Kozoroh; souhvězdí Kozoroha*

G365: **Velká medvědice** (*souhvězdí*), *součástí je Velký vůz*

VAR: *souhvězdí Velká medvědice; souhvězdí Velké medvědice*

24.6.11 Geografické objekty – hierarchie administrativního zařazení

Možnosti napojení geografických objektů v rámci administrativního zařazení

1. Kontinent/světadíl lze napojit na: planeta, kontinent/světadíl.

2. Nezaniklé entity v ČR a SR:

Stát lze napojit na: kontinent/světadíl.

Kraj lze napojit na: stát.

Okres lze napojit na: kraj.

Obec se širší působností lze napojit na: stát, kraj.

Obec lze napojit na: okres.

Vojenský újezd lze napojit na: okres.

Městskou část/obvod lze napojit na: obec, obec se širší působností.

Část obce lze napojit na: obec, obec se širší působností.

Katastrální území lze napojit na: obec, obec se širší působností nebo vojenský újezd.

Ulici lze napojit na: obec, obec se širší působností.

Náměstí lze napojit na: obec, obec se širší působností.

Nábřeží lze napojit na: obec, obec se širší působností.

Nižší sídelní jednotku lze napojit na: část obce, obec, obec se širší působností, část obce nebo vojenský újezd.

3. Nezaniklé entity mimo ČR a SR

Skupina vnitřní část státu obsahuje následující typy geografických objektů: kraj, okres, autonomní část státu, země, oblast, region, kanton, okruh, župa, provincie, vojvodství, departement, hrabství, jiná část státu

Stát lze napojit na: kontinent/světadíl, stát.

Vnitřní část státu (skupina) lze napojit na: stát, vnitřní část státu (skupina)

Obec lze napojit na: stát (*pouze při uvedení souřadnic*), vnitřní část státu (skupina).

Obec se širší působností lze napojit na: stát, vnitřní část státu (skupina).

Nižší sídelní jednotku lze napojit na: stát (*pouze při uvedení souřadnic*), vnitřní část státu (skupina), obec, obec se širší působností, část obce.

Městskou část/obvod lze napojit na: obec, obec se širší působností.

Část obce lze napojit na: obec, obec se širší působností.

Ulici lze napojit na: obec, obec se širší působností.

Náměstí lze napojit na: obec, obec se širší působností.

Nábřeží lze napojit na: obec, obec se širší působností.

Příloha č. 11 Příklady jurisdikcí

Hlav- ní část jmé- na	Poznámky
Čes- ké kní- žec- tví	Používá se pro České knížectví v období 9. století – 1198. Historický státní útvar na území Česka od 9. století do roku 1198, s výjimkou let 1085–1092, kdy měl královský titul Vratislav II., a 1158–1172, kdy byl králem Vladislav II.
Čes- ké krá- lov- ství	Používá se u korporací zapsaných pod správním celkem s působností pro České království v le- tech 1198–1918. Historický státní útvar na území Česka od 12. století do roku 1918. Nezaměňovat s názvem země Koruny české, což bylo soustátí všech historických českých zemí.
Mo- rav- ské mar- krab- ství	Používá se ve vstupním prvku korporací zapsaných pod správním celkem s působností pro Mo- ravské markrabství. Historický státní útvar na území Moravy v letech 1182–1918.
Slez- ské vé- vod- ství	Historické území, které od první poloviny 14. století patřilo mezi korunní země Koruny české. Skládalo se z vícero slezských knížectví. Používá se u korporací s působností pro celé toto území do roku 1850.
Ra- kous- ké Slez- sko	Korunní země habsburského soustátí s oficiálním názvem Vévodství Horní a Dolní Slezsko. V le- tech 1783–1849 byla rakouská část Slezska sloučena s Moravou do země moravskoslezské. Proto se tato jurisdikce používá u korporací s působností v letech 1850–1918.
ze- ně Ko- runy čes-	Používá se u korporací s působností pro země Koruny české. Historický státní útvar, který byl tvořen svazkem zemí pod vrychovaností českého krále. Jeho tvořily české země, tj. České království, Moravské markrabství, Opavské knížectví a jednotlivá slezská knížectví a Lužice, která byla součástí útvaru po většinu doby jeho existence.

Příloha č. 12 Archivní taxonomické kategorie

Kód kategorie	Preferované označení kategorie
01	administrativa, řízení
01.01	administrativní a řídicí pracovníci
01.02	administrativní a řídicí procesy
01.03	administrativní objekty
01.04	dokumenty v administrativě a řízení
01.05	organizační struktury
02	bezpečnost (obor)
02.01	požární ochrana
02.02	vnitřní bezpečnost státu
02.03	záchranářství
03	hospodářství (obor)
03.01	bytové hospodářství
03.02	cestovní ruch
03.03	doprava (obor)
03.04	dřevozpracující výroba
03.05	elektrotechnika (obor)
03.06	energetika
03.07	finance (obor)
03.08	hutnictví
03.09	chemická výroba
03.10	informatika
03.11	kovovýroba
03.12	kožedělná výroba
03.13	kybernetika
03.14	lesnictví
03.15	myslivost
03.16	nábytkářství (obor)
03.17	normalizace (obor)
03.18	obalové hospodářství (obor)

continues on next page

Tabulka 1 – pokračujte na předchozí stránce

03.19	obchod (obor)
03.20	odpadové hospodářství
03.21	polygrafie
03.22	potravinářství
03.23	přístrojová technika
03.24	reklama (obor)
03.25	rybářství (obor)
03.26	sklářství, keramická výroba
03.27	služby
03.28	stavebnictví
03.29	strojírenství
03.30	telekomunikace
03.31	textilní výroba
03.32	těžba nerostných surovin
03.33	vodní hospodářství
03.34	vynálezectví
03.35	zbrojní výroba
03.36	zemědělství
04	hromadné sdělování
05	kultura, umění
05.01	architektura (obor)
05.02	archivnictví
05.03	divadelnictví
05.04	film (obor audiovizuální tvorby)
05.05	folklór (projevy lidové kultury)
05.06	fotografie (obor)
05.07	hudba (obor)
05.08	jazyk (komunikační prostředek)
05.09	knihovnictví
05.10	kultura
05.11	literatura (obor)
05.12	malířství
05.13	muzejnictví
05.14	památková péče
05.15	sochařství
05.16	tanec (obor)
05.17	umělecká výroba
05.18	umění
05.19	zábava (obor)
06	právo
06.01	justice
06.02	výkon trestu
07	příroda (hmotný vesmír)
07.01	neživá příroda
07.02	vesmír
07.03	živá příroda
07.04	životní prostředí
08	společnost všeobecně
08.01	dějiny (proces)

continues on next page

Tabulka 1 – pokračujte na předchozí stránce

08.02	filozofie (obor)
08.03	lidská populace
08.04	náboženství, ateizmus
08.05	politika (správa věcí veřejných)
08.06	práce (obor)
08.07	psychologie (obor)
08.08	sociální záležitosti
08.09	věda o vědě
09	sport, tělovýchova
10	veřejná správa
10.01	státní správa
10.02	územní samospráva
11	vojenství
12	vzdělávání, výchova
12.01	mimoškolní vzdělávání
12.02	školství
12.03	výchova (obor)
13	zdraví (obor)
13.01	zdravotnictví

Příloha č. 13 Doporučené zdroje informací o entitách

27.1 Základní zdroje pro české archivnictví

Evidence Národního archivního dědictví (PEvA)

<https://portal.nacr.cz/peva/>

Národní archivní portál

<https://portal.nacr.cz/>

<https://portal.nacr.cz/aron/>

27.2 Zdroje všeobecné

Wikipedie: otevřená encyklopedie

<https://cs.wikipedia.org/> – případné další jazykové mutace

Portál Národní autority ČR – databáze autoritních záznamů Národní knihovny ČR

<https://authority.nkp.cz/>

Projekt Interoperabilita v paměťových institucích (INTERPI)

<https://search.interpi.cz/ar1-interpi/cs/index/>

Česká divadelní encyklopedie (projekt Kabinetu pro studium českého divadla)

http://encyklopedie.idu.cz/index.php/Hlavn%C3%AD_strana

Databáze českého amatérského divadla (komunitní projekt)

obecné informace a vyhledávání v databázi

<http://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=info&id=1>

Internetová jazyková příručka – spravuje Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky

<https://prirucka.ujc.cas.cz/>

Slovník spisovného jazyka českého

<https://ssjc.ujc.cas.cz/>

Slovník cizích slov

<https://slovník-cizich-slov.abz.cz/>

Citační manažer

<https://www.citace.com/>

Vokabulář webový – textové, obrazové a zvukové zdroje k poznání historické češtiny

<https://vokabular.ujc.cas.cz/>

Library of Congress

<https://catalog.loc.gov/vwebv/searchBrowse>

27.3 Zdroje k publikacím a periodikům

Souborný katalog ČR – oficiální zdroj spravovaný Národní knihovnou: <https://www.nkp.cz/katalogy-a-db/souborny-katalog-cr>

27.4 Zdroje ke geografickým objektům

Registr územní identifikace, adres a nemovitostí (RÚIAN) – oficiální zdroj spravovaný Českým úřadem zeměměřickým a katastrálním

veřejný dálkový přístup k datům: <https://vdp.cuzk.cz/>

Jména světa – oficiální aplikace Zeměměřického úřadu pro používání českých exonym: <https://ags.cuzk.cz/jmenasveta>

Zahrnuje tyto geografické názvoslovné seznamy uveřejňované od roku 1982 v neperiodických názvoslovných publikacích Českého úřadu zeměměřického a katastrálního:

Česká jména moří a mezinárodních území.

Jména států a jejich územních částí.

Index českých exonym.

Aplikace Jména světa vznikla jako produkt k uvedeným publikacím a je častěji aktualizována.

Mapové servery:

Mapy.cz: <https://mapy.cz/>

Google Maps: <https://www.google.cz/maps>

OpenStreetMap:⁸⁹ <https://www.openstreetmap.org/>

CZ_RETRO – Retrospektivní geografický informační systém sídelních lokalit Čech, Moravy a Slezska (komunitní projekt)

Obecné informace: https://sovamm.wordpress.com/projekty/aktualni-projekty-sovamm/cz_retro

Vyhledávání v databázi: http://aleph.nkp.cz/web/cz_retro.htm

⁸⁹ <https://www.openstreetmap.org/>

Vyhledávání přes mapovou službu: <https://geoportal.npu.cz/webappbuilder/apps/38/>

HONZÁK, František a kolektiv. **Evropa v proměnách staletí**. 3. aktualiz. vyd. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-7277-025-X.

Slovník pomístních jmen v Čechách (SPJČ)

<https://spjc.ujc.cas.cz/>

Slovník pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku (SPJMS) – spravuje dialektologické oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., v Brně:

<https://spjms.ujc.cas.cz/>

Územně správní členění Polska - Krajowy rejestr urzędowy podziału terytorialnego kraju (TERYT)

vyhledávání vojvodství, okresů, gmin, sídel a ulic: http://eteryt.stat.gov.pl/eTeryt/rejestr_teryt/udostepnianie_danych/baza_teryt/uzytownicy_indywidualni/przeglądanie/przeglądanie.aspx?contrast=default

Stručný prehľad vývoja územného a správneho členenia Slovenska

ke stažení v PDF: <https://www.minv.sk/?strucny-prehľad-vyvoja-uzemneho-a-spravneho-clenenia-slovenska>

Registr objektů ÚSOP – ústřední seznam ochrany přírody – velkoplošná a maloplošná zvláště chráněná území, ptačí oblasti, evropsky významné lokality, smluvně chráněná území, památné stromy:

<https://drusop.nature.cz/portal/>

Honitby

<https://geoportal.uhul.cz/mapy/mapyhon.html>

Prameny, studánky

<https://www.estudanky.eu/>

27.5 Zdroje ke korporacím

Veřejný rejstřík

<https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik>

Jednotný číselník organizací

Jednotný číselník organizací v ČSSR: abecední uspořádání organizací podle stavu ke dni 1. 12. 1977. Svazek I + II. Praha: Federální statistický úřad, 1978 – zde jsou mj. identifikační čísla organizací (IČO), např. národních výborů a dalších orgánů a institucí, a adresy jejich.

Úřady v ČR – adresy jednotlivých úřadů včetně IČ/IČO

<https://www.statnisprava.cz/rstsp/redakce.nsf/i/home>

Rejstřík firem

<https://rejstrik-firem.kurzy.cz>

Administrativní registr ekonomických subjektů (ARES)

vyhledávání: https://wwwinfo.mfcr.cz/ares/ares_es.html.cz

Živnostenský rejstřík

<http://www.rzp.cz/>

Rejstřík škol a školských zařízení

<https://rejstriky.msmt.cz/rejskol/>

Rejstřík veřejných výzkumných institucí – spravuje ministerstvo mládeže, školství a tělovýchovy

<https://rvvi.msmt.cz/>

Rejstříky registrovaných církví a náboženských společností a dalších právnických osob založených registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi a registrovaných nebo evidovaných podle zákona

č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech – spravuje Ministerstvo kultury ČR:

http://www3.mkcr.cz/cns_internet/

Rejstřík politických stran a politických hnutí – spravuje ministerstvo vnitra

<https://aplikace.mvcr.cz/seznam-politickych-stran/>

Národní registr poskytovatelů zdravotních služeb – spravuje Ústav zdravotnických informací ČR

<https://nrpzs.uzis.cz/>

Registr poskytovatelů sociálních služeb – spravuje ministerstvo práce a sociálních věcí

<https://www.mpsv.cz/web/cz/registr-poskytovatelu-sluzeb>

Evidence knihoven – adresář knihoven evidovaných MK ČR

<https://www.mkcr.cz/evidence-knihoven-adresar-knihoven-evidovanych-ministerstvem-kultury-a-souvisejici-informace.html>

Slovník českých nakladatelství 1849–1949 – autorem je Aleš Zach

<https://www.slovník-nakladatelstvi.cz/>

Databáze členů SČKN (Svaz českých knihkupců a nakladatelů)

<https://www.sckn.cz/databaze-clenu-sckn/>

27.6 Zdroje k dílům/výtvorům

Portál Integrovaného informačního systému památkové péče (spravuje NPÚ)

Rozcestník: <https://iispp.npu.cz/uvod>

Památkový katalog: <https://www.pamatkovykatalog.cz>

Internetová online databáze Structurae, ve které jsou shromažďovány informace o stavbách všeho druhu

<https://structurae.net/index.cfm>

Příloha č. 14 Závazné příklady popisu původců a entit v ostatních rolích

Obsah této přílohy se používá pro popis původců v evidenci NAD a rovněž pro vytváření archivních autoritních záznamů entit v ostatních rolích.

Viz soubor stažitelný na stránce <https://www.mvcr.cz/clanek/metodiky.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>.

Konkrétně:

Příloha č. 14 Základních pravidel pro zpracování archiválií ver. 3.1: Závazné příklady popisu původců v evidenci NAD⁹⁰ (xlsx, 274 kB)

Příloha č. 14 Základních pravidel pro zpracování archiválií ver. 3.1: Závazné příklady popisu původců v evidenci NAD s vyznačením změn⁹¹ (xlsx, 284 kB)

Popis entit v této příloze poskytuje primární kritéria pro rozhodnutí o tom, které označení je preferované (kapitola 6.3.5), kdy použít cizojazyčnou formu preferovaného označení (kapitola 9.3.1), jak zařadit entitu do příslušné třídy a podtřídy, kdy je potřeba zapsat záznam nové korporace (kapitola 9.2.1) a jak vytvořit preferované a často i variantní označení entity (kapitola 6.3.5, 7.3.1, 8.3.1 a další). Závaznost podoby zápisu preferovaného uživatelského označení (tj. označení a stručné charakteristiky – kapitola 6.3.5) v příloze č. 14 se liší hlavně podle třídy popisované entity a je specifikována v textu Základních pravidel. Pohybuje se od případů, kdy se uvedené příklady používají jako vzor pro analogické popisy konkrétních entit (hlavně pro třídy „rod/rodina“, „osoba/bytost“ a „událost“) až pro závaznou podobu u korporací. V textu Základních pravidel se často připouští možnost uvedený popis entity nějakým způsobem modifikovat nebo doplnit, a to jak ve vlastním označení, tak i ve stručné charakteristice (kapitola 8.3.4, 9.3.4 a další). Závazné jsou do určité míry i příklady variantního označení uvedené v této příloze, což ovšem operátorovi nikterak nebrání doplnit tato označení i o další zjištěná.

Při používání této přílohy je ale vždy nutné vycházet z konkrétního ustanovení Základních pravidel.

Vysvětlivky:

AB = jméno osoby nebo název.

⁹⁰ <https://www.mvcr.cz/soubor/priloha-c-14-zakladnich-pravidel-pro-zpracovani-archivalii-ver-3-1-zavazne-priklady-popisu-puvodcu-v-evidenci.aspx>

⁹¹ <https://www.mvcr.cz/soubor/zp2022-priloha-c-14-zakladnich-pravidel-pro-zpracovani-archivalii-ver-3-1-zavazne-priklady-popisu-puvodcu.aspx>

XY = jméno sídla v prvním i v jiných pádech a jazycích (např. „Liberec“, „v Liberci“, „pro Liberec a okolí“, „Reichenberg“).

specifikace (v textu přílohy se objevuje i požadavek na konkrétní podobu doplnění např. název podniku) = vyznačuje část uživatelského označení, kde se doplní požadovaný údaj. Přípustné specifikace jsou uvedeny v poznámce (sloupec I), ale často nezahrnují všechny možnosti. V některých případech tato část u příkladu zápisu označení či stručné charakteristiky chybí, přesto se ale předpokládá, že specifikace uvedená v poznámce bude do příslušného prvku popisu doplněna, typicky např. u korporací z tématické skupiny 09 - Školy a školství (doplnění označení), nebo u podniků a provozoven národních výborů z tématické skupiny 05 - Národní výbory (doplnění stručné charakteristiky), ad.

Symbol „/“ = u označení (obvykle preferovaného) vyznačuje varianty, z nichž je nutné jednu vybrat.

Symbol „;“ = u variantních označení (v hlavní nebo vedlejší části – sloupce F, G) odděluje jednotlivá označení, která lze volitelně zapsat. Pokud je u jednoho příkladu uvedeno více variantních označení, neznamená to, že je nutné ve všech případech uvádět všechny. Jejich zápis je na posouzení zpracovatele. Pokud je ve sloupci F, G uvedena zkratka, bude vždy zapsána jako jedno z variantních označení. Lze zapsat i jiné variantní označení, než jaké je uvedeno v příloze č. 14.

Modré podbarvení příkladu nebo jeho části:

Sloupec A (skupina tematické evidence).	Příklad je jen návodem, jak vytvořit popis analogické entity.	Případy zápisu organizací založených za účelem podnikání, zápis osob, rodů a podobně a další případy, kdy příklad nemůže postihnout celou šíři zapisovaných původců.
Buňka v jiném sloupci než ve sloupci A.	Je možné modifikovat zápis v podbarvené buňce.	Např. je podbarvena jen hlavní část preferovaného označení, potom je možné ji modifikovat, i když není uvedena žádná specifikace, ale je nutné dodržet např. podobu stručné charakteristiky.

Ve sloupci „rámcový chronologický doplněk, poznámka“ je uveden pro základní orientaci časový rámeček existence daného typu původce na základě příslušných právních norem – konkrétní časový rozsah se vkládá do chronologického doplňku archivního autoritního záznamu dle skutečné existence entity.

Text poznámky má často, ale ne vždy, charakter doporučení na možnou modifikaci či doplnění uvedeného příkladu s ohledem na konkrétní entitu, jejíž záznam se právě vytváří, a to jak v označení, tak ve stručné charakteristice.

Příklad:

V tabulce přílohy č. 14 je uvedeno:

sloupec	obsah sloupce	příklad 1	příklad 2
A	tematická skupina	241000	241000
B	podtřída (číslo)	8	8
C	preferované označení – hlavní část	Kulturní středisko XY	Kulturní středisko XY
D	preferované označení – vedlejší část		
E	obecný doplněk		
F	variantní označení – hlavní část	KS XY	KS XY
G	variantní označení – vedlejší část		
H	stručná charakteristika	instituce zajišťující metodicko kontrolní činnost v oblasti kultury	instituce zajišťující veřejnou kulturní produkci
I	rámcový chronologický doplněk, poznámka	okresní, krajské	městské, místní
J	upozornění na další TS		
K	obsah změny oproti verzi ZP 3.0		

Poslední sloupec (zapsaná poznámka) je zde uveden ve dvou významech:

1. Umožňuje rozhodnout, kterou z nabízených stručných charakteristik lze použít pro daný typ popisované entity.
2. Poznámka a zástupný znak XY umožňují uvedený příklad modifikovat, a tak zapsat do hlavní části preferovaného označení název konkrétní instituce, která se právě popisuje, např. Městské kulturní středisko Bystřice. Současně je možné analogicky modifikovat i zkratku/akronym u variantního jména na MěKS Bystřice. Naopak v tomto případě není důvod měnit stručnou charakteristiku.
3. Vzhledem k tomu, že je modře podbarvena buňka s číslem skupiny tematické evidence, je možné zápis modifikovat více, než připouští specifikace v poznámce, např. je možný zápis “Bystřické kulturní středisko”, “Chrudimská beseda”.

V příloze nejsou u příkladů uváděny geografické doplňky, čímž není dotčena povinnost jejich používání (viz **kapitulu 9.3.1**).

Příloha č. 15 Seznam zkratk

AACR2 – Anglo-American Cataloguing Rules

AP – archivní pomůcka

CCO – Cataloging Cultural Objects

čp. – číslo popisné

ČSN – česká technická norma

ČSÚ – Český statistický úřad

DAJ – digitální archivní jednotka

EAD3 – Encoded Archival Description

EJ – evidenční jednotka

EL – evidenční listy

ELZA – Elektronické zpracování archiválií

GI – generální inventura

I – inventář

IČ/IČO – identifikační číslo organizace

INTERPI – Interoperabilita v paměťových institucích

IS – informační systém

IS CAM – Centrální archivní modul pro tvorbu a správu archivních autoritních záznamů

IS PEvA – Program pro Evidenci Národního archivního dědictví

ISAAR(CPF) – Mezinárodní standard pro archivní autoritní záznamy korporací, osob a rodů

ISAD(G) – Všeobecný mezinárodní standard pro archivní popis

ISDIAH – Mezinárodní standard pro popis archivů a kulturně vědeckých institucí, které uchovávají archiválie

ISO – International Organization for Standardization

JAF – Jednotný archivní fond

JP – jednotka popisu

K – katalog

MS – manipulační seznam

NAD – Národní archivní dědictví

PP – prvek popisu

PREF – preferované označení

RDA – Resource Description and Access

RÚIAN – Registr územní identifikace, adres a nemovitostí

ř. z. – říšský zákoník

SOA – státní oblastní archiv

SOkA – státní okresní archiv

UJ – ukládací jednotka (číslo)

VAR – variantní označení

XML – Extensible Markup Language

26. 26. – zemský zákoník

ZP – Základní pravidla pro zpracování archiválií

AUTOŘI

Autoři kapitol 1 až 5 (Rozšířená pracovní skupina pro nová základní pravidla pro zpracování archiválií)

- Adamcová Helena
- Babička Václav
- Benešová Emílie
- Dvořák Tomáš
- Edl Jan
- Gilar Štěpán
- Hrachová Hana
- Hrdlička Jakub
- Hora Josef
- Chodějovská Eva
- Jakubec Pavel
- Kaďorek Rudolf
- Kahuda Jan
- Kalina Tomáš
- Koucký Karel
- Kunert Jakub
- Kunt Miroslav
- Kaňák Bohdan
- Lábusová Dorota
- Lachman Tomáš

- Macek Oskar
- Martínek Zdeněk
- Michna Radomír
- Pešta Jiří
- Pochobradská Helena
- Pokorný Radek
- Smitka Jiří
- Sulitková Ludmila
- Štěrbová Jarmila
- Štočková Romana
- Štouračová Jiřina
- Šulc Ivo
- Úlovec Jiří
- Vácha Zdeněk
- Wanner Michal
- Wimmerová Sylva
- Zeman Václav

Autoři kapitol 6 až 13 (Kolegium pro archivní entity)

- Cais Petr
- Dlouhý Pavel
- Doležal Pavel
- Hankovec Martin
- Hora Josef
- Hunčovský Tomáš
- Kokošková Zdeňka
- Kunt Miroslav
- Michna Radomír
- Myšička Martin
- Padrnosová Jitka
- Šulc Ivo

Čl. 1 Úvodní ustanovení

Vydání ZP ver. 3.1 má za cíl:

1. Upravit podmínky pro další implementaci Základních pravidel platných v plném rozsahu od 30. září 2022.
2. Kodifikovat částečné upřesnění, dílčí změny a revize ustanovení, které nastaly v souvislosti s vytvořením všech softwarových nástrojů sloužících k implementaci doposud platných Základních pravidel (dále jen ZP ver. 3.0)¹, z jejichž textu v kapitolách č. 2, 3, 4, 5 a 14 přímo vychází.
3. Reflektovat upřesnění a opravy v oblasti sdíleného a kooperativně vytvářeného popisu archivních autoritních záznamů spojeného s implementací IS CAM vytvořeného v součinnosti Ministerstva vnitra a Technologické agentury České republiky a provozovaného Národním archivem spojenou s úpravou kapitol 6 až 13 ZP ver. 3.0.
4. Reflektovat ustavení „Pracovního kolegia pro CAM a metodiku záznamů archivních entit“ (dále jen Kolegium), které vzniklo na základě „Memoranda o shodě“ Národního archivu a sedmi státních oblastních archivů ze dne 3. prosince 2018 (dále jen „Kolegium“) a vymezit jeho působnost.

¹ Metodický pokyn č. 1/2021 odboru archivní správy a spisové služby, kterým se vydávají Základní pravidla pro zpracování archiválií ver. 3.0 (dále jen ZP 3.0), č. j. MV- 23313-5/AS-2021.

Čl. 2 Postup zavedení Základních pravidel pro zpracování archiválií do praxe

ZP 3.1 budou zaváděna v souladu s těmito pravidly:

1. ZP 3.1 nemají v oblasti archivního zpracování retrospektivní platnost. Předpokládá se, že se využijí při práci s archiváliemi dosud nezpracovanými, případně při reinventarizaci archivních souborů zpracovaných podle starších pravidel a metodik.
2. O reinventarizaci a úpravě starších pomůcek do podoby kodifikované aktuální verze ZP 3.1 rozhoduje ředitel nebo vedoucí archivu, případně kulturně vědecké instituce (dále jen KVI).
3. V oblasti zápisu a oprav archivních autoritních záznamů se jejich zápis řídí ZP ver. 3.1 a u stávajících zápisů archivních autoritních záznamů se jejich úprava provede nejpozději před jejich synchronizací s IS CAM.
4. Ředitel nebo vedoucí archivu nebo KVI rozhoduje rovněž o harmonogramu, organizaci, použitých softwarových nástrojích a všech dalších otázkách aplikace ZP 3.1, a to podle konkrétních podmínek archivu nebo KVI.
5. Rozpracované archivní pomůcky vytvářené před vydáním ZP 1.0 budou dokončeny v souladu se ZP z r. 1958, nerozhodne-li vedoucí archivu nebo KVI jinak. Rovněž pomůcky vytvářené v souladu se ZP 1.0 nebo ZP 2.0 nebo ZP 3.0 budou dokončeny v souladu s těmito pravidly, nerozhodne-li vedoucí archivu nebo KVI jinak.
6. Při implementaci ZP se doporučuje využít softwarů vytvořených pro archivní popis v souladu se Základními pravidly pro zpracování archiválií.
7. Při implementaci ZP se doporučuje uplatňovat postup upravený „Metodikou implementace pořádacího software ELZA v paměťových institucích“, kterou certifikovalo Ministerstvo vnitra 2. ledna 2017 a která je dostupná na webových stránkách Ministerstva vnitra - <https://www.mvcr.cz/clanek/software-⁹²elza.aspx⁹³>. Tuto metodiku mohou využít i ty instituce, které nepoužívají jako nástroj archivního popisu software ELZA.

⁹² <https://www.mvcr.cz/clanek/software-elza.aspx>

⁹³ <https://www.mvcr.cz/clanek/software-elza.aspx>

Čl. 3 Správa dat a jejich přenos

1. Archivní pomůcky v elektronické podobě se ukládají v IS PEvA II, jako součást základní evidence Národního archivního dědictví podle schématu SUZAP a nově EAD3 zveřejněného Ministerstvem vnitra na webové stránce <https://www.mvcr.cz/clanek/archivni-standardy.aspx>. Schéma na základě EAD3 je nedílnou součástí ZP 3.1. Stejnopisy archivních pomůcek v papírové podobě vytvářené podle ZP 3.1 a papírové archivní pomůcky vzniklé podle starších pravidel a dokončené po 30. září 2022 budou zasílány do druhotné a ústřední evidence tak, jako doposud.
2. Sdílené záznamy archivních entit, které jsou vytvářeny v souladu s aktuálními ZP, se ukládají v informačním systému „Centrální archivní modul pro tvorbu a správu záznamů entit“ (dále jen „IS CAM“). Tyto záznamy vznikají v referenčním klientovi IS CAM, v systému „Evidence Národního archivního dědictví na Národním archivním portálu“ (dále jen „IS PEvA II“) a v externích aplikacích archivů a vybraných kulturně vědeckých institucí, které mají ve své péči archiválie. Externími aplikacemi jsou míněny zejména ty, které slouží ke zpracování nebo prezentaci archiválií. Předávání záznamů a komunikace mezi všemi těmito systémy probíhá za podmínek stanovených jinými předpisy, a to hlavně provozním řádem IS CAM <https://cam.nacr.cz/info/>.
3. Při importu dat z informačního systému, který používá jiná pravidla než ZP (například knihovnické authority), do systémů vytvořených podle ZP, musí dojít k transformaci záznamů podle ZP.

Čl. 4 Odpovědnost za další rozvoj ZP a metodickou pomoc

1. Za metodiku upravenou v kapitolách 1 až 5 a 14 ZP 3.1, její výklad a rozvoj odpovídá ministerstvo.
2. Za metodiku upravenou v kapitolách 6 až 13 ZP 3.1, její výklad a rozvoj odpovídá Kolegium, které plní následující úkoly:
 - a. navrhuje Ministerstvu vnitra metodiku pro vytváření a správu záznamů entit,
 - b. ve spolupráci s Ministerstvem vnitra řeší udržitelnost a další rozvoj systému IS CAM,
 - c. definuje role, práva a požadavky na uživatele při vytváření a správě záznamů entit a stanovuje způsob školení uživatelů,
 - d. rozhoduje o vkládání záznamů entit v systému IS CAM, které nejsou vytvářeny v rámci evidence nebo zpracování archiválií,
 - e. rozhoduje spory v oblasti správy záznamů entit v IS CAM,
 - f. poskytuje metodickou pomoc archivům v oblasti implementace kapitol č. 6 až 13.

Dotazy týkající se problematiky archivních autoritních záznamů a jejich aplikace se zasílají e-mailem na adresu – cam@ceskearchivy.cz.

Čl. 5 Zrušovací ustanovení

Tento Metodický pokyn ruší Metodický návod č. 1/2021 odboru archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra, kterým se vydávají Základní pravidla pro zpracování archiválií ver. 3.0 (č. j. MV- 23313-5/AS-2021).

Čl. 6 Účinnost

Metodický návod nabývá účinnosti dnem 17. října 2022.

PhDr. Daniel Doležal, Ph.D. ředitel odboru archivní správy a spisové služby MV V Praze 4. října 2022

!!! summary “Citace zdroje - soubory ke stažení”

- [Metodický pokyn č. 4/2022 odboru archivní správy a spisové služby, kterým se vydávají Základní pravidla pro zpracování archiválií ver. 3.1 (č. j. MV-171396-1/AS-2022)] (attachments/Metodicky_pokyn_AS_c_4-2022_Zakladni_pravidla.pdf, 222 kB)
- [Základní pravidla pro zpracování archiválií ver. 3.1 (příloha metodického pokynu č. 4/2022)] (attachments/Priloha_k_Metodickemu_pokynu_AS_c_4-2022_Zakladni_pravidla.pdf, 7,4 MB)
- plus další přílohy ke stažení na [\[https://www.mvcr.cz/clanek/metodiky.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d\]](https://www.mvcr.cz/clanek/metodiky.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d) (<https://www.mvcr.cz/clanek/metodiky.aspx?q=Y2hudW09Mw%3d%3d>)